Editura UNIVERS

VICENTE LEÑERO s-a născut în 1933 la Guadalajara, statul Jalisco, Mexic. Inginer constructor, Leñero se lasă ademenit de farmecele literaturii după 1950, cînd începe să publice prin diferite ziare mexicane și să lucreze ca redactor la televiziune.

Cărțile publicate: LA POLVAREDA Y OTROS CUENTOS (Norul de praf și alte povestiri, Mexic 1959) și romanul: LA VOZ ADOLORIDA (Glasul îndurerat, Jalepa 1961).

Romanul de factură polițistă CINE L-A UCIS PE DON JESÚS? (titlul original Los Albaniles), primește în 1963 premiul Biblioteca Breve, distincție de renume mondial acordată de casa de editură Seix Barral din Barcelona pentru cele mai reușite creații literare de limbă spaniolă.

Lei 6,50

143
1970

VICENTE LEÑERO • CINE L-A UCIS PE don JESÚS?

VICENTE LEÑERO

CINE L-A UCIS PE don JESÚS?

COLECȚIA MERIDIANE

Coperta: *Adrian Maftei*

VICENTE LEÑERO
Los Albaniles

Vicente Leñero

Cine l-a ucis pe don Jesús?

În românește de
GHEORGHE BALA

Editura UNIVERS

București, 1970

1

L-A ÎNTÎLNIT ISIDRO, ucenicul de cincisprezece ani, care apărea și dispărea ca o fantomă, umplînd o găleată cu mortar, trăgînd un cărucior, strîngînd un furtun, alergînd după o sticlă cu suc, adunînd lopeţile, căutînd cutia cu cuie, sau întorcîndu-se la magazie la strigătele lui Jacinto. Grăbește-te, grăbește-te, grăbește-te !

Se poticnea pe schelă.

— Idiotule.

Căutînd să-și păstreze echilibrul răsturna găleata cu mortar :

— Dobitocule.

Mortarul se strecura printre scînduri și picura pe pămînt.

— Prostule.

Rîdeau zidarii și rîdea și don Jesús.

— Dar, vezi, eu nu rîd de tine, așa cum fac ceilalţi, rîd doar de frumoasa ta căzătură și nu de altceva. Asta e deosebirea, îi spunea seara, pe la opt, cînd erau numai ei doi, bătrînul avînd chef să continue să povestească cum la vîrsta de cincisprezece ani a trebuit să-și caute de lucru la minele din Zacatecas.

Luminată de flacăra focului, faţa sa nu mai părea a fi a unui nebun, ca la unsprezece dimineaţa, deși îi tremurau mîinile, poate din cauza frigului, sigur că din cauza frigului, și don Jesús își freca mîinile în timp ce își relua povestirea :

că în Salvatierra a locuit într-o casă mare, casa lor, a tatălui său, care, într-o vreme, stăpînea jumătate din Salvatierra ; pînă ce tatăl fu omorît într-o noapte, pe cînd se întorcea din Querétaro ; capul i-a fost despicat cu o lovitură de cuțit, care i-a spintecat apoi și burta plină de alcool, iar cadavrul a fost așezat chiar la ușa casei, aceasta fiind prima victimă a unui destin pe care nimeni nu-l va putea opri, căci nu era de ajuns sîngele, viața celui ce stăpînea jumătate din Salvatierra și împrejurimile, pînă la Uriangato, pentru a potoli setea de sînge — așa spunea don Jesús ; setea de sînge, și repeta : blestemata sete de sînge a celor care mai întîi i-au fost victime și apoi judecători prin propria ei mînă. N-a fost suficient sîngele tatălui său și nu va fi suficient nici sîngele acestui copil care a fugit din Salvatierra, dar care s-a reîntors cînd credea că totul fusese dat uitării și că-i reveneau, prin lege, lui și numai lui, casele, vitele, pămîntul și livezile tatălui său. Dar nu. Casele, vitele, pămîntul, livezile nu-i reveneau lui și nici altcuiva. Nu-i aparținea nimic. El era numai stăpînul nenorocitului blestem.

Și nu era nici o speranță ca Isidro să reușească să înțeleagă toate acestea încă din primele clipe, dacă te gîndești că însuși don Jesús, băiatul, a întîrziat să le înțeleagă atunci cînd a încercat să verifice unele amănunte ! Mai întîi, nimeni n-a răspuns la întrebările sale ; atît bărbații cît și femeile lăsară capetele-n jos ; femeile cu fața acoperită de mantilă, îi întoarseră spatele ; bărbații făcură același lucru, numai un bătrîn cu părul argintiu îndrăzni, în sfîrșit, să pronunțe, printre dinți, de trei ori cuvîntul blestem ; de trei ori cuvîntul moarte, de

trei ori cuvîntul sînge și din nou de trei ori cuvîntul moarte. Lătră un cîine, iar vîntul ce sufla dinspre satul Yuriria ciufuli părul argintiu al bătrînului.

Isidro — plec, plec imediat — privea dantura distrusă a lui don Jesús, gura deschisă de hohotul de rîs. Același vînt dinspre Yuriria sufla acum printre pereții blocului ; mătura grămezile de nisip, cîteva fire ajungînd în ochii lui Isidro, și subția într-atît rîsul bătrînului încît semăna cu urletul ascuțit al unui coyote muribund, scuturat de fiorul morții, care, pradă convulsiunilor, se rostogolea la pămînt în fața ochilor holbați ai băiatului ce sări ca un arc în picioare, ascultînd strigătul ; făcu doi pași înapoi pentru a-l privi cum se zvîrcolea, cu degetele mîinii înfipte în pămînt, dînd din picioare, sucindu-se într-o parte și în alta, depărtîndu-se din ce în ce mai mult de foc și ajungînd, în sfîrșit, la istoveală, cu ochii măriți, cu spumă la gură și cu fruntea zgîriată.

Isidro ieși în fugă și văzîndu-l, a doua zi, pe don Jesús, își spuse : am visat. Și din nou urca schelele cu găleata de mortar ; din nou trăgea căruciorul plin cu pietriș pentru a-l goli exact în locul pe care i-l arăta Jacinto, și iar se întorcea pentru a-l încărca cu pietriș ; și nu zăbovea o clipă pînă cînd nu i se spunea : ajunge, du-te după nisip, adu canciogul, ia furtunul.

— Grăbește-te, băiete, trebuie să terminăm chiar astăzi.

Din magazie, întins pe pămînt, ochii cenușii ai lui don Jesús îl urmăreau pe Isidro în tot timpul lucrului. Cînd Isidro se uita spre magazie întîlnea mereu privirea bătrînului ațintită asupra lui.

Jacinto striga :

— Adu-mi un suc de tamarin.

Humberto :

— Şi mie unul, de care-o fi.

Şi trebuia să se ducă.

— De ce m-ai lăsat singur ?

Isidro ridică din umeri.

— Ţi-a fost frică ?

Trecu prin faţa lui cu cele două sucuri în mînă.

— Te-a speriat acest biet bătrîn ? vocea, ca de cerşetor, îl făcu să se oprească şi să se întoarcă. Am reuşit chiar să te sperii, Isidro ?

— Nu

— Eşti sincer ?

— Foarte sincer. Şi pentru a i-o dovedi, a rămas cu el în acea după-amiază, pînă pe la orele 11. La urma urmei, după cum spunea Jacinto, erau amuzante bazaconiile povestite de el.

— Nu sînt bazaconii, ci numai adevăr. Tot ceea ce i-a prezis bătrînul cu părul argintiu s-a adeverit întocmai. N-a fost şi nici nu va fi cu putinţă vreodată să opreşti un destin hotărît cu mulţi ani înainte de a te naşte. Cei ce l-au omorît pe tatăl lui pot veni, în orice noapte, oricînd, în oricare săptămînă, lună, an, să-l omoare şi pe el — mă înţelegi ?

Don Jesús, băiat fiind luase hotărîrea să nu mai dea importanţă acestui lucru. A scuipat şi a şters cu piciorul. De mai multe ori îşi blestemă soarta. Rîse de bătrîn, îl trase de părul lung, argintiu, şi fugi strigînd printre pomii livezilor în timp ce oamenii din Salvatierra se uitau la el cum se îndepărtează.

Isidro descoperi cadavrul în baia apartamentului 201 şi în numai cinci secunde de groază refăcu istoria pe care le-o povestise — lui completă, iar zidarilor incompletă — don Jesús cînd stăteau în jurul focului aşteptînd cafeaua şi uitîndu-se cu toţii la ploaia de afară. Alvarez şi Jacinto, neatenţi, spuneau mereu că a doua zi au de lucru şi că o să primească iar bobîrnace din partea inginerului Zamora şi a inginerului Rosas pentru încetineala cu care muncesc ; şi, oricum, mîine trebuie să încarce. Puştiul plecase deja. Pentru Isidro, şi nu pentru zidarii indiferenţi şi neîncrezători, care după o jumătate de oră se ridicau şi plecau, îşi depăna don Jesús întreaga sa istorie.

— Las'să plece dobitocii ăştia care n-au avut niciodată pămînt — habar n-au de nimic — şi care nu vor putea să priceapă vreodată că eu nu vorbesc de strigoi, ci de oameni cu braţe, cu picioare şi cu cap, pe care oricine îl are, prost sau deştept, umplut cu minte sau cu tărîţe. Cap cu care tu mă asculţi, Isidro...

— Bătrîn nebun, spuse Isidro. Limbut bătrîn care ştia să născocească multe lucruri pentru a mîngîia şi nişte sărmane copile, cînd nu găsea băieţi ; un buzat care bea tot ce i se da ; un încăpăţînat care fuma trei ţigări cu marijuana pe zi, un blestemat cu care trebuia să te porţi cu grijă, ca să nu-ţi pierzi şi cămaşa de pe tine ; mînă lungă, homosexual, fiu al unei... ; dispus să cerşească sub motiv că trebuie să ia medicamente pentru fiica lui, sau să-şi cumpere o pătură nouă, dar cu banii strînşi ducîndu-se să bea, pînă ce se făcea criţă. Nimic nu era adevărat din cîte povestea

el din vremea copilăriei sau despre Salvatierra sau despre cei ce-l caută ca să-l omoare cu o singură lovitură de cuţit ; toate acestea nu-s decît poveşti pentru a-i înduioşa pe cei cu suflet bun şi a-i da astfel cîte cinci sau zece centavos, după cum îi lasă inima. Acum toţi ştiau foarte bine cui voia el să-i cîştige bunăvoinţa. Acum toţi înţelegeau învîrtelile lui cu sticlele de răcoritoare, pălăvrăgeala zilnică, dar ajunge, vrem adevărul. O dată, mă rog, poate fi ascultat, chiar urmărit cu interes ; dar cine-l poate suporta în fiecare zi.

Ploaia încetase, dar trecuse de şase ; nu se mai putea face nimic la acea oră.

— La revedere.

Îl lăsau pe don Jesús, aşezat pe ladă, şi se porneau să defileze prin faţa lui, îndreptîndu-se spre fundul magaziei, unde îşi lăsau pantalonii de lucru — cîrpiţi, murdari de var, ciment, ipsos sau vopsea — şi îi îmbrăcau pe cei din caşmir sau din fresco. Apoi făceau sul pantalonii murdari şi cămaşa şi-i puneau în cîte-o găleată de tablă, lîngă unelte, fiecare într-un loc anumit. Se spălau pe mîini, pe faţă, îşi treceau cu pieptenul prin păr şi plecau. Jacinto şi Alvarez ieşeau ultimii.

— Ce ai cu mine ?

— Eu ?

— Da, tu, ce ai cu mine ?

— Nimic.

— Şi tu, Chapo ?

— Nimic, răspundea Alvarez privind spre Jacinto. Voia numai să-l facă pe bătrîn să turbeze. Era un capriciu. O făcea în glumă. Şi dacă nu-l credeţi, să fie aduşi ceilalţi zidari care sînt în

măsură să spună cine a avut mai multă înţelegere pentru bătrîn, cine l-a ajutat cu adevărat.

— Alvarez.

— Maistrul Alvarez.

— Chapo Alvarez.

La numai două zile după ce doctorul Aguilar îi spuse : „Dacă spui că eşti sănătos, pleacă", don Jesús ajunse pe şantier doar cu hainele de pe el, căutîndu-şi norocul. Ce bine trebuie să fi mers lucrurile în ospiciul Castañeda, dacă însuşi doctorul Aguilar i-a dat acest sfat ! Ce bine trebuie să fi mers lucrurile ! Isidro putea să-l creadă sau nu...

— Nu.

— Cum poţi să spui asta ? Trebuie neapărat să-ţi povestesc totul ca să nu mai fii încăpăţînat ?

A fost o perioadă dintre cele mai triste. Într-o zi, nevasta lui, prost sfătuită de portarul ce locuia în clădirea de vizavi, sau mai bine zis lucrînd mînă-n mînă cu el, îl duse la ospiciul Castañeda, ca să se descotorosească de el, ca de o haină veche. A fost un adevărat coşmar şi ar fi fost şi mai rău dacă n-ar fi întîlnit acolo pe doctorul Aguilar, un om tînăr, care ştia să trateze bolnavii mai bine ca oricine ; nici Dumnezeu nu l-ar fi tratat mai bine, nu i-ar fi acordat atîta atenţie şi atîta dragoste. Don Jesús îşi petrecea multe ore discutînd cu doctorul Aguilar ; fiecare îşi povestea viaţa. Şi, ca şi cum asta n-ar fi fost destul, doctorul Aguilar îi făcea rost şi de haine pe care i le furau afurisitele de prostituate şi blestemaţii de băieţi, puii ăia de căţea.

— Dar să trecem peste furtul hainelor, spuse don Jesús punînd mîna pe genunchiul lui Isidro. Chestia cu furtul nu mi se pare aşa de gravă,

căci la urma urmelor aceasta este legea vieții: cel ce se scoală de dimineață — spune zicala — are dreptul să ia de la alții, pentru că trebuie să-i servească la ceva faptul că în fiecare noapte stă treaz pe cînd ceilalți dorm buștean, ca și cum ar lăsa să se înțeleagă că cedează bunurile lor șmecherului care se străduiește să dobîndească ceea ce, în ultimă instanță, privind lucrurile cu calm, ajunge să fie al tuturor. Pe don Jesús nu-l preocupa problema furtului. A fost doar o experiență pe care a folosit-o și în ospiciu și după aceea, în timp ce aștepta să-i bată ceasul și să sosească asasinul, într-o noapte fără lună, pentru a-i sparge capul cu lovituri puternice. Fără mici furturi — portofelul unui nătăfleață, fructele unei servitoare uituce, pîinea unui zidar fraier, cei cinci pesos pe care-i cere și, bineînțeles, nu-i mai dă înapoi, sau geanta unei bătrîne împopoțonate — ar umbla pe străzi să se milogească ca ultimul cerșetor. Lucrurile au fost făcute în așa fel de Dumnezeu încît cei deștepți să se bucure de ele și chiar lui Dumnezeu se pare că i-ar fi plăcut asta, din moment ce le-a spus lui Adam și Eva: duceți-vă la dracu, căci toți v-au văzut. Dar aceste cuvinte n-au fost înțelese de către toți și de aceea mai sînt și proști; dacă n-ar fi proști pe lume ar fi foarte greu să trăiești, oamenii s-ar jefui în plină stradă, ceea ce ar fi urît și, în același timp, ar fi o adevărată nenorocire: s-ar trage pe sfoară unii pe alții și nu s-ar găsi nimeni care să facă ordine, deși acum nu se pune această problemă deoarece toți sînt inteligenți, și pe cine să aperi dacă fiecare se apără singur, însușindu-și ceea ce întîlnește, și avînd astfel posibilitatea să trăiască

pe potriva priceperii cu care a fost înzestrat. Justiția și pușcăria au fost create de către cei slabi pentru a-i apăra pe acești nenorociți, care mai există și care vor exista mereu, grație lui Dumnezeu, bineînțeles, care în felul acesta ne ușurează viața fără să trebuiască să înșelăm prea mult.

Un alt lucru — spunea don Jesús, fără a-și ascunde rîsul —: femeile. Aici trebuie să deschizi ochii încă de la cincisprezece ani. Să nu aștepți sau să ceri voie. Mîna să fie îndrăzneață și, fie în camion, fie pe stradă, pe neașteptate, să le mîngîi ușor, ușurel, căci așa le place femeilor; și dacă ești tînăr, de cincisprezece sau șaisprezece ani — cum e Isidro —, trebuie să folosești bine momentul, punînd tot sufletul în ceea ce întreprinzi, fără teamă, deoarece este bine știut că, orice s-ar spune, și bătrînelor le place acest lucru, așa cum le place tinerilor. Acesta e doar începutul — rîsul lui don Jesús se transformă într-un soi de chicot prelung —; după aceea urmează cuvintele mari. Nu degeaba au fost puși ochii în față — Dumnezeu i-a fixat bine acolo, desigur —, putînd astfel oricînd să ghicești, într-o clipită, cine se lasă ușor și cu cine trebuie să porți o bătălie. Trebuie să începi cu primele, n-are rost să pierzi timpul. Și din această categorie fac parte toate pisicile care întorc capul la prima fluierătură sau cel mult la a doua. Și trebuie să știi dacă trec pe lîngă șantier dinadins sau numai pentru că pe aici au drum. Și după felul cum se mișcă îți și fixezi distanța. Încet-încet după ele, ținîndu-le în buestru ca pe niște iepe și lăsîndu-le apoi să se depărteze puțin, dîndu-le senzația că te-ai oprit; ca să vezi ce fac atunci cînd nu mai aud fluieratul și nici pași care

la început trebuie să fie mai apăsați, iar apoi din ce în ce mai ușori, mergînd aproape pe vîrfuri ; și, să fii atent, să nu te oprești prea mult, deoarece, chiar dacă sînt cinci femei și tu singurul bărbat, cînd vor ajunge la colț vor întoarce toate capul ca să vadă, chipurile, o mașină, dar, în realitate, întorc capul să te vadă pe tine. În acest moment le apucă un rîs care nu-i altceva decît pofta. Atunci nu mai ai de ce să aștepți. Poți să sondezi terenul. Cîteva cuvinte și vine cu tine chiar în noaptea aia. Prima dată, poți sta cu ea de vorbă oriunde ; cît mănînci o chiflă din cele pe care le duc în plasă și începi să le mîngîi sînii, ele s-au și aprins. Din această clipă le părăsești pînă în ziua în care crezi că ele ard de nerăbdare să știe la ce oră și unde. Întîlnirea poate avea loc chiar în camera ei, dacă poți să urci ușor scările și să nu-i trezești pe proprietarii fetei, și asta nu e bine niciodată, nu fiindcă proprietarii ar fi foarte răi, ci pentru că după aceea au loc neplăceri, ei se supără și o lasă în stradă, iar fata năpăstuită începe să se îngrijoreze și să umble mereu după tine ; sau poate veni ea la tine, pe șantier, și asta e mult mai bine, pentru că poate veni oricînd, ori de cîte ori are chef. Cu tact, desigur, arătîndu-i întotdeauna multă dragoste și spunîndu-i cuvinte frumoase, căci numai cu vorbă bună poți avea orice. Și după ce ai obținut totul, s-o părăsești înainte ca afurisita să te trimită la naiba. Asta să-ți intre bine în cap. Cît ești tînăr poți cădea ușor în cursă și din acea clipă sfîrșește plăcerea și începe necazul.

— Îți spun toate astea ca să știi cum să te porți cu Celerina, spuse don Jesús.

Luă de pe fundul lăzii o țigară și o mîngîie înainte de a o duce la gură și de a o aprinde cu unul din tăciunii care mai ardeau, luminînd încăperea.

Tot timpul cît trase din țigară, don Jesús nu scoase o vorbă. Se lăsa întunericul. Afară, mici picături de ploaie se auzeau căzînd în băltoacă.

Se crăpa de ziuă.

— L-au omorît pe don Jesús ! L-au omorît pe don Jesús !

Coborî pe scara neterminată, căci nu se pusese încă mozaicul, imitație de granit, așa cum voia Puștiul ; sprijinindu-se de tencuiala încă proaspătă a zidului și încordînd palma mîinii murdare, ca o dovadă că-i era frică, și lovindu-se, în timp ce străbătea culoarul de la parter, de copaia lui Jacinto, căzînd și ridicîndu-se, ajunse într-un apartament ce da spre stradă. Ieși și intră în cel din spatele lui, cel mai mare, cel cu peretele dărîmat, unde lăsaseră instalațiile de baie, deoarece nu mai încăpeau în bucătărie ; cele patru closete ce zăceau pe jumătate ambalate, cu capacele în cutii de carton, aruncate în cele trei colțuri ale bucătăriei : unul albastru deschis, altul albastru închis și ultimul galben, pentru a vedea care-i place mai mult Puștiului ; bucăți de cărămidă, bîrne, ipsos împrăștiat peste tot : în bucătărie, în dormitoare și în sufragerie. Pantofii lui Isidro erau albi ; nemișcat, sprijinindu-se în ușa de la intrare, cu ochii închiși, repetînd într-una numele bătrînului și spunînd rugăciuni pentru a nu mai vedea petele de sînge care i se învîrteau în cap.

— L-au omorît pe don Jesús !

În timp ce-şi ştergea lacrimile şi îşi sufla nasul sosi Alvarez, urcînd, în fugă, cîte trei trepte deodată, şi îndreptîndu-se spre apartamentul 201. Peste o jumătate de oră începură să sosească zidarii — lipsea doar Jacinto. Veniră lăcătuşii, tencuitorii, dulgherii, vecini, copii ce se scobeau cu degetele în nas în timp ce întrebările veneau din partea cealaltă a străzii, trecînd pe lîngă şoferul care, neavînd timp să se mai oprească, primea şi transmitea mai departe întrebarea, ridicînd din umeri, pe cînd se pregătea să bage într-a doua şi să accelereze, şi întrebarea străbătu astfel aleea centrală a bulevardului Cuauhtémoc şi ajunse pe trotuarul celălalt, unde se afla poştaşul şi femeia de la salonul de cosmetică şi care tocmai ieşise să dea un telefon, dar n-a mai dat ; se opri în faţa clădirii, lîngă ceilalţi curioşi. Bărbaţi şi femei se întrebau şi tot ei răspundeau cine era sărmanul bătrîn omorît cu lovituri de cuţit la al doilea etaj al blocului în construcţie, cadavrul ce şi-a făcut singur priveghiul toată noaptea, fără lumînări, fără cafea, fără bocete, timp de şapte ore, cît ar fi fost deajuns ca să ardă cele patru lumînări ce se pun în patru oale, fiecare aşezată într-un colţ al camerei. Ce este ? Copil, tînăr sau bătrîn. Un dulgher, un zidar, un paznic. Paznicul şantierului. Paznicii din întreaga lume ; paznicul fabricii Azcapotzalco — îţi mai aminteşti ? — ; prietenul paznic, unchiul paznic, paznicul ce mergea pe bicicletă. Ingrată meserie, periculoasă şi tristă. Anecdote, ghicitori, glume cu paznici, ca ăsta care şi-a făcut singur de veghe timp de şapte ore. Care era numele lui. Pedro, Miguel, Tomás, Quirino, Ernesto, Bartolomé, Damián, Jesús. Şi numele trecu de pe un trotuar pe altul, de la un colţ la altul al întregului bulevard. Jesús în apartament — o să mă duc să văd ce se întîmplă, de ce s-a strîns atîta lume, vin îndată —, Jesús pomenit în discuţiile obişnuite, în salonul de cosmetică etc.

Cu ochii la mort, Alvarez se postase în uşă, făcînd o barieră cu braţele pentru a nu le da voie zidarilor să intre. Alvarez a fost cel ce l-a acoperit cu o pătură, cel care a trimis după poliţie, cel care a telefonat la conducere şi la casa Zamora, cel care l-a trezit brusc pe Isidro.

— Ei l-au omorît !

Mîinile noduroase ale lui Alvarez îl apucară pe băiat de umeri.

— Dumneavoastră nu-l luaţi în serios, dar avea dreptate.

Renunţă. Intră din nou în baie şi rămase acolo, blocînd uşa cu braţele, pînă ce se făcu o linişte adîncă ; se auziră paşi.

— Eu nu ştiu.

— Nu ştiu.

— Nu, nu ştiu.

Alvarez îi făcu loc să treacă procurorului şi se scărpină în nas cînd ajunse să stea faţă-n faţă cu omul cu cravata în dungi.

— De unde vreţi să ştiu eu ? Lui Isidro i-a povestit că prin 1905, sau 1900, Dumnezeu ştie cînd, a venit în capitală pentru a doua oară, avînd convingerea că descîntecele de care am mai vorbit nu-i pot folosi la nimic, şi nici vorbă să-l vindece de deochi. Degeaba s-a dus să muncească în minele din Zacatecas, cum l-a sfătuit un om de prin părţile acelea, deoarece, în adîncul minei,

cînd muncea cu piconul sau cînd se apleca să strîngă burghiul, auzea mereu un murmur de voci și acel rîs batjocoritor care nu putea fi al minerilor, căci era singur. O dată l-au scos pe brațe, l-au frecționat bine pe piept, l-au întins pe burtă și pe spate ca să-și vină în fire. Dar nimic. Pînă cînd cineva îi vîrî un deget în gură și, vomitînd, își reveni și începu să tremure și să strige că au vrut să-l omoare. Nu putea spune cine și cum voia să-l omoare. Un necunoscut apăru în grupul de mineri care-l înconjura. Acesta! Toți întoarseră capul în direcția indicată de mîna întinsă a acelui ce zăcea la pămînt, dar care făcea eforturi să-l arate cu mîna și să strige: acesta! spre omul către care se ațintiră toate privirile și pe care cu aceeași rapiditate îl părăsiră, pentru că n-avea sens să-l acuze pe Lorenzo, un om bun ca pîinea caldă, incapabil să facă vreun rău cuiva și care, evident nu avea nici un motiv să-l urască, deoarece niciodată el și Lorenzo nu lucraseră în aceeași galerie. Dar el striga într-una: acesta! pentru că cei doi ochi pe care-i văzu strălucind în galerie erau ochii celui ce stătea aici rîzînd cu un rîs asemănător celui pe care-l avea cînd se apropiase cu cuțitul în mînă. Buna reputație a lui Lorenzo nu putea servi la nimic din moment ce cu cîteva minute mai înainte a vrut — pe Dumnezeul meu că a vrut — să-l omoare. Îl vedea din nou cu cuțitul în mînă. Ochii, dinții, trupul gol pînă la brîu se apropiau de el. Nu avea timp să fugă și nici să strige fiindcă nu mai avea aer, iar lumina era pe sfîrșite — blestemată lampă!; ochii și dinții străluceau: îi vedea acum din nou, la lumina zilei. Nu era momentul potrivit pentru explicații. Acesta

e! Puneți mîna pe el! Lorenzo putea să fie cel mai bun dintre oameni, și aici și în satul său sau în oricare altă parte, dar acolo, sub pămînt, în mină, strigoii i s-au strecurat în suflet, căci ca să săvîrșească o crimă avea nevoie de un trup, de niște brațe. Puneți mîna pe el! Dacă nu s-a întîmplat nimic, aceasta se datorește numai lui: a evitat lovitura, și cuțitul se rupse lovindu-se de roca tare. Dar avînd senzația că simțise lovitura el își pierduse cunoștința. Așa a fost, nu Lorenzo? Lorenzo nega, rîzînd. Copil nebun. Toți spuseră: copil nebun.

Avea vîrsta lui Isidro cînd s-au petrecut toate acestea. Dar n-a fost singura nenorocire. Au mai fost și altele: în anii revoluției și chiar în ziua în care Villa intra în capitală cu întreaga lui oaste. Despre toate acestea ar putea să le povestească zidarilor azi, sau poate mîine, sau poate numai lui Isidro, fiindcă Isidro voia să-l asculte în continuare. Pe Isidro nu-l deranja cîtuși de puțin faptul că trecuse de unsprezece.

Și don Jesús mai aprinse o țigară și se așeză, frecîndu-și fundul de ladă.

— Să vezi ce mi s-a întîmplat în cimitir. Eram în Salvatierra.

Ah, ce noapte! Nu era nevoie să intri în detalii și să-i explice din ce motive se reîntorcea în locurile natale, după mulți ani de zbucium, ani în care cutreierase țara, muncind cînd la minele din Zacatecas, cînd la Querétaro sau Celaya ca grădinar, cînd în nord, la recoltarea bumbacului, sau prin sud, ca argat, la proprietarii ăia — la Valdepeña — unde făcea de toate, și de la care n-a primit nici o lețcaie după ce s-a spetit muncind un an și

jumătate. A lucrat, de asemenea, mulți ani ca zidar, în capitală. Iar dacă curiozitatea lui Isidro era prea mare, atunci îi va spune adevărul : se reîntorcea la Salvatierra din cauza unei fete. Într-o după amiază îi va povesti multe despre ea : cum a reușit să-l facă să-și piardă capul. Fleacuri de copil și atîta tot. Dragoste de copil care se mulțumește cu iluzii și care crește o dată cu depărtarea ; mare era dorința de a se reîntoarce și de a o vedea pe malul rîului Lerma, pe partea în care se înșirau grădinile de zarzavat, de care cei din Salvatierra erau tot atît de mîndri cum erau de biserica Fecioara Rozelor și de ziua de 2 februarie. În această zi e mare bucurie pentru că sosesc aici oameni din toate părțile și se încinge petrecerea cu muzică, se organizează jocuri de noroc, ruletă, la care se pierd de fiecare dată mii pe pesos ; și scrînciobul. Iar în prăvălii găsești multe lucruri îmbietoare, de-o mie de ori mai frumoase decît cele pe care le poți întîlni la Uriangato în zilele de sărbătoare. Ziua de 2 februarie nu poate fi comparată cu nici una dintre sărbătorile ce au loc în alte colțuri ale țării — îl iau martor pe Dumnezeu ; dar trebuie să mergi la Salvatierra și să vezi cu proprii tăi ochi. Iar dacă mai e la mijloc și o fată ca Encarnación, atunci ce mai poți cere dacă această iluzie, singură, ajunge și e chiar prea mult ca să-ți dea curaj să-ți părăsești pînă și munca cea mai grozavă și să te reîntorci în blestematul tău sat natal.

Obiceiul spune că mai întîi trebuie să intri-n vorbă cu fata pe malul rîului — frumos, uneori năvalnic, cu apele umflate — și după aceea în zi de sărbătoare. Tocmai pentru a o vedea pe această fată se reîntorcea don Jesús. Îi povestea, ca Isidro să știe întreaga istorie a lui Encarnación : merita osteneala căci era legată direct de don Jesús și, într-un fel, această poveste era mai tristă și mai dureroasă decît cea cu cimitirul ; te treceau fiorii ascultînd-o. Și, fără să exagerăm, istoria lui Encarnación era din cele mai frumoase, din cele mai triste, făcea parte din acelea care l-au învățat să cunoască exact femeia. Era frumoasă Encarnación, dar era și mai frumoasă cînd îi mărturisea, la fiecare reîntoarcere a lui, cu privirea, dar și cu vorba, că-l iubește. Anii treceau, norocul se schimba și el, numai Encarnación rămînea la fel. Continua să fie tot atît de frumoasă și nu dădea nici o importanță poveștilor pline de groază pe care el însuși i le spunea pentru ca ea să-i știe istoria și să nu se mire cînd i-or ajunge la ureche bîrfele altora sau l-o găsi întins pe caldarîm, cu capul străpuns de lovituri de cuțit, cînd nici nu i-ar trece prin minte. Îi spunea totul, pentru a o îndepărta, dar tocmai atunci Encarnación în arăta mai multă dragoste. Priveau cum se prăvălesc la vale apele rîului Lerma...

— Port toate astea în suflet și mi le amintesc de parcă ar fi fost ieri, spuse don Jesús închizînd ochii și ținîndu-i așa în timp ce se jeluia că a trăit cei mai buni ani urmărit de un blestem, care nu putea fi înlăturat nici cu descîntece și nici cu medicamente. A crezut că dragostea îl va ajuta. Cine poate să știe de ce și-a băgat în cap ideea că dacă o va iubi pe Encarnación va primi binecuvîntarea cerului și Dumnezeu îl va salva. Idei de copil, spuse don Jesús deschizînd ochii

şi suspinînd, la fel ca cele pe care tu le-ai putea avea acum dacă ţi s-ar aprinde călcîiele după Celerina.

Dacă ar avea anii lui, dacă ar fi îndurat nenorocirile pe care el le-a îndurat, ar înţelege că ceea ce e scris aşa rămîne. Pentru că Encarnación, ca toate femeile din lumea asta, n-a făcut altceva decît să ajute blestemul să-l urmărească şi mai tare în nenorocirea lui. Aşa a fost. În acea zi de 2 februarie, după plimbarea făcută prin grădinile de zarzavat, pe cînd dansau fandango iar. la ruletă, un individ cu mulţi bani pierdea vreo cinci mii de pesos, izbucnise un scandal. Encarnación îi spuse că vrea să se urce în scrînciob. Şi s-au urcat. Şi la fiecare rotire el îi spunea cuvinte de dragoste şi o mîngîia, iar ea îl asculta şi se lăsa mîngîiată.

Şi încă o rotire şi încă una, pînă cînd scrînciobul se rupse, tocmai cînd scăunelul lui ajunsese sus de tot, de unde se putea vedea lumea care intra în biserică, soarele care apunea, luminile care se aprindeau. Encarnación se uita în jos, cînd, deodată, începură să-i tremure mîinile, apoi întregul corp, ochii i se îndreptară în altă parte şi nu asupra lui, ca şi cum ar fi vrut să întîrzie clipa, care pînă la urmă a sosit, obligînd-o să-şi arate cele două chipuri : chipul ei cu privirea complet schimbată — aceeaşi ochi ca ai minerului din Zacatecas, erau mari dar adînci, strălucind ca şi luminile din piaţă, uitîndu-se fix la el, iar părul îi cădea pe ochi şi-i acoperea faţa de strigoaică pe care Encarnación o căpătase în timp ce-l împingea de pe scăunel. Encarnación rîdea în hohote.

A aflat că Encarnación era iubita omului care mînuia ruleta, iar dragostea pentru don Jesús,

băiatul, nu era dragoste, nici speranţa speranţă şi nici cuvintele cuvinte ; totul făcea parte dintr-un plan care urmărea asasinarea lui. Şi cînd scrînciobul începu să funcţioneze din nou, în timp ce lacrimile curgeau din ochii ei trişti, şi chiar ceva mai tîrziu, cînd el se opri în faţa omului de la ruletă pentru a-i cere socoteală — în acest moment sau poate mai tîrziu, nu ştia exact, trecuse mult, de-atunci —, înţelese că se întîmplase cu Encarnación ceea ce se întîmplase şi cu Lorenzo : aceeaşi forţă îi furase corpul, sîngele, sufletul, cugetul, pentru a le transforma în instrumente ale unei răzbunări pregătită de omul de la ruletă. Pentru asta s-a şi dus să-i ceară socoteală, căci Encarnación nu şi-a înfrînat poftele şi s-a dăruit acestui om şi poate multora, în timp ce el, departe de Salvatierra, îşi pregătea reîntoarcerea, muncind la recoltarea bumbacului, fără a înceta vreo clipă să creadă că dragostea lui Encarnación îi va schimba destinul. Dar, în absenţa lui, ea a făcut exact invers. Cu voia sau fără voia ei, cu chef sau fără, opunîndu-se la început dar cedînd apoi, ea a încetat să mai fie fata brunetă cu coade lungi, timidă, cu capul în pămînt, cînd se ducea la piaţă sau la poştă pentru a expedia o scrisoare pe care el n-a primit-o niciodată ; nu mai era cea de altădată, dar lui nu i-a mărturisit nimic, deoarece chiar cînd îl înşela cu omul de la ruletă, acesta, pentru acelaşi motiv, i-a înveninat sîngele şi a obligat-o să tacă, i-a spus poruncitor ceea ce trebuia să facă pentru a-l omorî pe Jesús băiatul. În felul acesta puteai explica totul şi chiar înţelege, dar nu justifica, de ce biata Encarnación, învinsă, a cedat tuturor băr-

baților din Salvatierra care i-au cerut să se bucure de farmecele ei, deși știau că ea le mai dăruise, cu plăcere sau fără, omului de la ruletă.

Locuia în apropierea bisericii, aproape de familia Guisa. Tocmai număra niște bani. Un bec deasupra capului. Într-o parte, o sticlă cu băutură. În colț, un cuțit mare. Intră și închise ușa. Dintr-o ochire calculă distanța. Omul de la ruletă își ridică ochii. Lăsă bancnotele pe masă. Se ridică în picioare. Îi spuse pe nume. Se întoarse ca să ia sticla și i-o arătă. Nu se auzi decît zgomotul sticlei căzînd pe jos, spărgîndu-se. Nu-l lăsă să dea înapoi. Înțelese că dacă-l lăsa izbutea să pună mîna pe cuțit. Înaintă. Omul de la ruletă zîmbi și se așeză din nou. Luă apoi un pumn de bancnote pe care le împinse pînă la marginea mesei. Bancnotele căzură și ele pe jos, dar omul de la ruletă rămase nepăsător în timp ce el înainta cu cuțitul în mînă. Prima lovitură rămase parcă suspendată în aer și n-a mai urmat o a doua. Zăcea pe jos, lîngă cuțit, cu cuțitul în mînă, agățîndu-se de masă, aplicînd unui dușman, ce apăru brusc, lovituri inutile care nimeriră în tocul ferestrei deschise, în geamuri, pe peretele scorojit, în lăzile de lemn, în butoi, în sacii de zahăr care se goleau în urma loviturilor unui cuțit ce zadarnic îl căuta prin toată încăperea și după aceea afară, pe strada Hidalgo, pe omul de la ruletă din care n-a mai rămas decît fumul de țigară, căci nici bancnotele și nici cuțitul nu mai erau în cameră cînd se întoarse el, nici sticla spartă, și nici că au fost vreodată, căci niciodată n-a locuit acolo. Doar pînze de păianjen și praf, în timp ce în parcul din Salvatierra muzica și jocurile erau în toi. Vînzătorul de la loterie, înconjurat de brațe și mîini care se înălțau ca să protesteze. Ceva mai încolo: copii urcîndu-se și coborîndu-se de pe căluții de lemn. Oameni plimbîndu-se prin parc. Rotirea ruletei. Gata? Opt. Șapte. Cinci, negru. Omul de la ruletă adunînd alte bancnote și cîteva minute mai tîrziu, așezat în fața mesei, cu o pereche de cărți în mînă, chemîndu-l să joace pe Encarnación. Encarnación și viața — miza pe două cărți: șasele de pică și valetul de tobă. Viața nimeri pe șasele de pică și trebuia să se lupte cu valetul de tobă. Toată lumea să dea înapoi; lumea care părăsise ruleta, loteria, prăvăliile, îndreptîndu-se spre bar, atrași de zgomotul celor ce se petreceau: un pas înapoi, vă rog. Masa liberă. Liniște. Aduseră două pahare. Sticla rămase în mijloc. Omul de la ruletă umplu cele două pahare și spuse:

— Encarnación.

Și el spuse la rîndul lui:

— Pe Encarnación.

Don Jesús își aducea bine aminte de omul de la ruletă în timp ce bea paharul pînă la fund; capul dat pe spate și mișcarea continuă a mărului lui Adam cînd alcoolul aluneca pe gît. Își amintea că rivalul său, după ce bău, își scoase pălăria, o agăță de spătarul scaunului și-și trase din buzunar batista ca să se șteargă de sudoare. Pe masă apăru o pereche de cărți noi și privirile tuturor îi urmăreau gesturile în timp ce desfăcea ambalajul, pe care-l azvîrli pe jos; le puse din nou pe masă pentru ca don Jesús, băiatul, să taie și să le dea înapoi omului de la ruletă care arătă cele două cărți: valetul de tobă și șasele de pică. Parie pe șasele de pică, punînd cuțitul pe carte. Un murmur străbătu tot

barul. Omul de la ruletă umplu din nou paharele şi bău dintr-al lui, tot pînă la fund. Se şterse la gură cu dosul palmei. Apoi spuse :

— Encarnación contra viaţa ta.

Nu-i mai păsa de Encarnación, dar trebuia să joace fiindcă era singurul mod de a-şi dovedi dacă într-adevăr era însemnat de soartă sau dacă totul nu era decît — aşa cum i-a spus vraciul— urmarea acelui nenorocit de paludism care dacă te înşfacă te-a nenorocit pe toată viaţa. Aşa e boala. Mergi prin Tabasco, la vîrsta lui Isidro, te înţeapă un ţînţar, şi te-ai asigurat de friguri o dată la trei luni, cu precizie de ceasornic. Tot corpul ţi-e străbătut de un frison şi nu scapi de el cu nimic : degeba mai cauţi să stai lîngă foc sau să bei ceaiul pe care ţi-l face muierea, totul e zadarnic. Şi dacă ar fi numai febra. Lucrul cel mai rău e că tremuri toată noaptea, scrîşneşti din dinţi şi vezi strigoi arătîndu-se la fereastră şi spunîndu-ţi c-or să te ducă la dracu.

Cum să nu crezi atunci că toate astea sînt din cauza paludismului. După ce te linişteşti, vrei să-ţi aminteşti şi ajungi la concluzia că nici vorbă nu poate fi de blestem sau deochi ; ce mai încoace şi-n colo, toate se trag de aici. Din fericire, îţi revii şi te simţi din nou om. Dar dacă şi atunci cînd eşti sănătos tun tot mai vezi strigoi, asta ce mai e ?

— Mi-e rău, întrerupse Isidro.

— Acum, la bătrîneţe, ştiu că era adevărat, spuse don Jesús.

— Ce era adevărat ?

— Deochiul, prostule.

— Dar dacă erau frigurile ?

— Nu fi fraier.

— Maistrul Jacinto spune că viaţa dumitale nu-i decît o născocire.

— Cară-te atunci... Hai, cară-te...

— Nu există strigoi.

— Cine spune că nu există ?

— Nu există, asta-i !

— Atunci de ce stai aici ?

— De-aia.

— Foarte bine, deci spui că nu există... Foarte bine. Atunci, după tine, nici deochiul nu există ?

— Nu, e doar o scorneală.

— Şi dacă-ţi spun că eu am văzut strigoi ? Isidro ridică din umeri.

— Ia vino-ncoa, prostuţule. Hai, apropie-te, nu-ţi fie teamă de mine.

— Vreau să plec.

— Nu, nu, apropie-te. Haide... Hai, Isidro, apropie-te. Tu-ţi închipui că prăpăditul ăsta de bătrîn e în stare să-ţi povestească aiureli ? Chiar mă crezi un palavragiu ramolit ? Ce-aş avea de cîştigat ? Hai, spune-mi, ce cîştig dacă încerc să te prostesc ? Dacă-ţi povestesc toate astea, o fac fiindcă bănuiesc că eşti un băiat deştept, iar cînd o să te faci mare o să fii şi mai deştept, nu ca şleahta asta de zidari, care nu cred în nimic. Nişte dobitoci. Să se trezească o dată cu un mort în faţă şi atunci să-i văd pe unde mai scot cămaşa. Să vadă şi ei toată viaţa strigoi şi atunci să vorbească. Nu gîndesc de loc, Isidro, sînt nişte idioţi. Dar tu nu eşti, pentru asta îmi eşti drag. De cînd ai venit mi-am spus : ăsta e deştept ; şi azi cred la fel... Ştii însă care-i adevărul ? Că încă nu mă cunoşti cum trebuie. Dar lasă-mă să-ţi povestesc totul, ca să-ţi dai seama prin cîte

am trecut şi să bagi la cap. Nu-i aşa că o să mă asculţi ?... Ce faci tu în fiecare seară ? Nimic, nu-i aşa ? Ce poţi să faci ! Unde să te duci ! Mai bine stai cu mine decît să umbli ca un bleg şi să-ţi pierzi vremea. Eu pot să te învăţ multe lucruri ; ştiu poveşti cu duiumul şi pot să-ţi dau multe sfaturi. În lipsa unui fiu, pe care nu l-am avut niciodată, sau dacă l-am avut nu ştiu... tu ce crezi ? He, he ; nu ştie omul niciodată ; sînt atîtea femei pe care nu le-am mai revăzut încît e greu să ştii ce copii ai pe lumea asta. Nu, un fiu, ceea ce se cheamă un fiu, asta n-am. O fiică, da, pînă ce or să mă convingă de contrariul, he, he... N-ai văzut-o zilele trecute ? Dacă n-ar fi fost atît de afurisită, eu însumi ţi-aş fi spus să te iei de ea ca să mai cîştigi experienţă. Zău că da, Isidro. Sînt un blestemat, dar îmi eşti drag, că ştiu că nu eşti prost, şi e o fericire pentru bătrîni că Dumnezeu le-a dat ochi ageri ca să-şi poată da seama care-i deştept şi care-i dobitoc. Şi tu eşti deştept... Mai apropie-te puţin, începe să intre frigul. Mai bine vino înăuntru. Putem vorbi şi înăuntru... Ia şi ulciorul ăla, ca nu cumva să-l şterpelească nefericiţii ăia. Şi închide uşa. Prinde-o cu sîrma. Nu-i mai bine aici ? Dacă vrei, pune-ţi pe tine o haină sau ne încălzim amîndoi cu asta. Cum spui că te cheamă ? Isidro ?... Isidro. Ca pe sfîntul Isidro, cel cu recolta, care alungă norii şi ne aduce soarele, he, he. Ce puşti eşti. Şi se vede de la o poştă că eşti isteţ. Foarte isteţ, Isidro. Pielea ţi-e încă moale. Nici n-ai ieşit bine din coajă.

Vina e a zidarilor.

— Vino să asculţi poveştile moşului.

Şi, auzindu-le, Isidro şi-a alungat frica, sau poate că frica ce-o resimţea cînd asculta poveştile lui don Jesús i-a aţîţat curiozitatea în aşa măsură încît chiar dacă îşi spunea toată după-amiaza „azi nu mă duc, azi nu mă duc", cînd venea ora la care maistrul Alvarez se ducea la pompa de apă să-şi spele mîinile Isidro era parcă mînat de cineva spre magazia unde paznicul avea deja pregătită o ceaşcă mare de cafea şi-i întreba pe zidari :

— Nu rămîneţi să beţi o cafea ?

Isidro rămînea.

Isidro stătea acolo — se înnopta — ascultîndu-l povestind de Encarnación şi de omul de la ruletă care, în barul din Salvatierra, i-a spus lui don Jesús, băiatul :

— Encarnación contra viaţa ta.

Prima carte a fost un şapte de baston. Apoi popa de pică, călăreţul de tobă, asul de tobă. Doi de cupă, cinci de baston, trei de cupă ; şaptele de pică.

Omul de la ruletă se opri. Îl privi şi umplu pentru a treia oară paharul. Înainte de a-l bea, întoarse cartea următoare : popa de tobă — bău —, dama de tobă, trei de baston. Şi valetul. Valetul sau şasele. O rafală de vînt intră pe uşa barului.

Omul de la ruletă strigă :

— Valetul.

El strigă :

— Şasele.

Dar toate cărţile zburau acum prin aer. Se stinse lumina şi el strigă din nou :

— Şasele ! Şasele !

Izbind masa, lama cuţitului îi reculă în mînă şi ricoşă spre fereastră. Puse din nou mîna pe cuţit şi dădu una, două, trei lovituri zadarnice. Înfipse cuţitul într-o parte a mormîntului tatălui său: se aruncă, intenţionat, în faţă, cu braţele întinse înainte — scormonind, muşcînd pămîntul, plîngînd. Cînd îşi ridică privirea, o femeie îmbrăcată în alb îl privea şi-i întinse mîinile ei de gheaţă pe care el le prinse ca să se poată ridica în picioare, încă uluit de apariţia nălucii. Nimeni nu l-a privit şi nu i-a vorbit aşa cum i-a vorbit ea atunci. Cuvinte de alinare nemaiauzite, mîngîieri care-i închideau pleoapele pe măsură ce năluca vorbea de flori, de grădini, de livezi, de rîuri şi de marea albastră. Se trezi. Stăteau pe mormîntul tatălui său. Femeia continua să-l mîngîie. Se depărtă de ea şi în momentul acela femeia deschise ochii. Vru să-şi ţină mantia dar vîntul i-o smulgea şi dintr-o dată el îi văzu pîntecele mîncat de viermi. Iubita Satanei! Blestemata de baborniţă scăldată în murdărie: l-a înşelat toată noaptea şi văzîndu-se descoperită se îndepărtă strigînd, ca să ştie o dată pentru totdeauna: era condamnat. Din gură îi ieşeau năpîrci. Viermi şi broaşte se împrăştiau în jurul ei. Un hohot puternic zgudui pămîntul; mormintele se cutremurară şi se dezlănţui un adevărat potop, de care şi acum îşi mai aduc aminte cei ce trăiau pe atunci în Salvatierra. Măiculiţă Doamne! Atunci i s-au spulberat toate speranţele. Cum să mai dai vina pe paludism dacă s-a culcat cu însăşi iubita diavolului, năluca blestemată, ieşită din iad ca să-i otrăvească existenţa, învrăjbită de asasinii tatălui lui, aţîţată de ei: draci cu barbă care nu s-au mulţumit doar să nenorocească, cu o singură lovitură de cuţit, pe stăpînul unei jumătăţi din Salvatierra şi împrejurimi, ci au mai avut şi neruşinarea, nefericiţii, în timp ce se pîrjoleau în iad, s-o asmută pe tîrfa Satanei.

Don Jesús se scărpină pe obraz.

— Ei, ce spui după toate astea?

Isidro mîngîia pătura. N-avea nimic de spus.

— Ce bine-i aici, nu-i aşa?... Călduric. Şi ce moale ţi-e pielea, Isidro. Moale, moale...

2

OMUL CU CRAVATA în dungi întoarse capul cînd auzi zgomotul porții.

— Să punem mîna pe el, spuse Pérez Gómez înaintînd cu pași mari.

— Pe Jacinto ?

— Da.

— Stați puțin, să mă mai gîndesc, nu vă atingeți de el.

— Valverde e cu el.

— Spune-i să nu-i facă nimic.

— Îl tot întreabă.

— Să-l lase-n pace.

Pérez Gómez dădu din cap afirmativ și se uită la Isidro.

— Okey, spuse el, dînd în continuare din cap. Și adresîndu-se lui Isidro : Ai terminat ?

Omul cu cravata în dungi nu răspunse. Așteaptă să iasă Gómez pentru a-l scruta pe băiatul care, ca să-i evite privirea, lăsă capul în jos.

— Nu mă face să-mi pierd timpul... N-auzi ? Vorbește, mucosule. În fiecare noapte rămîneai cu bătrînul ? De ce ? Ce-aveați de pus la cale ? Ce-ți povestea ?

— Nu știu.

— Cum nu știi ?

— Nu știu.

— Ce nu știi ?

— Nu știu, nu știu, repetă Isidro cu ochi plini de lacrimi, în timp ce omul cu cravata în dungi bătea cu pumnul în masă.

— Hai să vedem ce nu știi ; nu știi ce-i ăla un spital de nebuni, sau ce altceva ? spuse don Jesús ducînd din nou sticla la gură. După ce o puse jos, fața i se încruntă, în timp ce Isidro, simțindu-l aproape, lăsă privirea în pămînt și începu să se joace cu mîinile.

Crizele care îl asaltau cam de trei ori pe săptămînă nu puteau să justifice ceea ce i-a făcut nenorocita de nevastă în complicitate cu portarul ce locuia vizavi, care era dispus oricînd să provoace scandal și nu se da înapoi de la nimic cînd era vorba să-i facă rău celui mai apropiat om, și nu numai celui mai apropiat, pentru că avea răutatea în sînge ; nu era în stare să ia o mașină și să se ducă să-și vadă rudele, în schimb, cînd se plimba prin împrejurimi, era foarte bine îmbrăcat ; n-avea decît să taie drumul și să meargă vreo 50—60 de metri înspre locul viran, unde printre cele cîteva sute de cocioabe se afla, pe partea stîngă, și cocioaba lui don Jesús, foarte dărăpănată, ca și celelalte de altfel, iar acum, cînd începeau ploile, avea nevoie de cîteva foi de carton noi ; căci situația lui don Jesús era diferită de cea a lui Tiburcio Méndez, negustor de fierotenii, tip foarte simpatic de altfel, care voia să scape, cu acest negoț, de sărăcie și să părăsească străduța ai cărei locuitori nu voiau să accepte o realitate : că mai devreme sau mai tîrziu vor fi azvîrliți de aici — oare nu văd că peste tot se construiesc blocuri noi ? ; cînd le va fi lumea mai dragă vor sosi „albaștrii" ca să-i

alunge cu forţa, iar atunci lacrimile şi văicărelile nu le vor mai folosi la nimic ; aşa le trebuie dacă nu l-au ascultat pe Tiburcio Méndez care, scăpat de sărăcie, o să cîştige o mulţime de pesos cu prăvălioarele lui din piaţa Hidalgo. Săracul Tiburcio Méndez n-a apucat să-şi realizeze visul, căci ploaia torenţială din 13 iunie i-a luat-o înainte ; cocioaba sa fu bătută de grindină şi toate foile de carton, ca şi pereţii, se făcură una cu pămîntul : unul din aceşti pereţi, sau poate numai o bîrnă, spulberă pentru totdeauna visul lui Tiburcio Méndez. Ce ghinion, exclamară vecinii, să te dai jos din pat cu piciorul stîng ! Dar ce să mai vorbim de piciorul stîng şi de mai ştiu eu ce multe alte fleacuri, cînd mai totdeauna se întîmplă la fel. Cele întîmplate lui Tiburcio se datoresc unei greşeli din partea demonilor. Această lovitură era, negreşit, pentru don Jesús. Şi, la fel ca şi Tiburcio Méndez, multe alte victime au avut nefericirea de a trăi alături de el. O să-i povestească. Acum se gîndea la sărmanul Tiburcio şi era gata să-l podidească lacrimile. Moartea lui i-a îndurerat pe toţi : era aşa de inteligent, aşa de bun, şi avea aşa de mult bun simţ ; şi iată că nenorocirea s-a abătut asupra lui... tocmai asupra lui. Dar acum totul s-a sfîrşit, ce sens mai au lacrimile ; cel puţin asta să fie învăţătură de minte. Şi într-adevăr, după cele întîmplate, toţi umblau de colo-colo, verificau rezistenţa cocioabelor lor, cumpărau noi foi de carton, alţii le furau de pe unde puteau şi se grăbeau să le pună pe acoperişuri, pentru că atunci cînd ploile încep cu o grindină ca aceea din 13 iunie e semn că tot timpul o să fie vreme rea —

aşa scriu ziarele. O femeie a citit chiar că toate acestea sînt o consecinţă a bombelor atomice *„de los gringos"* [1]. E bine să se ştie. Şi nu numai grindina, ci şi cutremurele. Un cutremur puternic îi va ajuta pe cei ce vor să-i alunge de aici, căci toate cocioabele se vor prăbuşi şi apoi cine mai poate să mai trăiască în locul în care ţi-au murit copiii sau femeia. Ceea ce nu spun ziarele — deşi e atît de evident, cum e evident faptul că există foame în lume — e că guvernul este de acord cu *los gringos* în ceea ce priveşte experienţele atomice : cu ajutorul cutremurelor şi al grindinei va fi uşor să termini cu toţi săracii din Mexic sau de aiurea ; aşa vor ei să curețe oraşele, nici nu se poate mai simplu ; şi nu se dau în lături de la nimic : ca să se fălească dumnealor că au curăţat un oraş, se fac frate şi cu dracul şi îşi omoară aproapele. Şi ca şi cum Dumnezeu ar fi vrut să adeverească ceea ce citise femeia aceea, după 13 iunie ploile, grindina şi cutremurele se ţinură lanţ. Dacă nu se năruiră cocioabele, aceasta se datoreşte lui Dumnezeu, care e atotputernic, şi oamenilor care luară din timp măsurile necesare ; ce frumos era să priveşti, la începutul lunii următoare, cocioabele refăcute ; unii chiar le şi spoiseră ca să-i înduplece pe cei din guvern. Mulţi, desigur, n-au reuşit să-şi cumpere noi foi de carton ; don Jesús făcea parte dintre aceştia. Nu considera că e necesar. Cînd soţia încerca să-l convingă, el căuta să amîne de pe

[1] *Gringo :* străin, venetic (în limba spaniolă). *Los gringos* e porecla dată capitaliştilor din Statele Unite.

o zi pe alta, pînă ce muierea înceta să-l mai sîcîie, căci, între timp, văzîndu-l mereu pe portarul clădirii de peste drum, începu să aibă alte preocupări, și singura sa grijă era acum să scape de don Jesús, de acest bătrîn ramolit. N-a trebuit să-și bată prea mult capul pentru a găsi un pretext. S-au folosit de crizele bătrînului. În urma vreunei crize se trezi în poarta spitalului de nebuni. Pătrunse într-o lume ciudată, condamnat să suporte bădărănia medicilor, a tot felul de prostituate, băieți nebuni, care chiar din momentul deschiderii ușii se năpustiră asupra lui ca niște fiare ; i-au luat hainele și l-au dus mai mult pe sus pînă la baie, unde l-au ras în cap, iar după aceea mai multe uși s-au închis și deschis : a fost purtat dintr-o cameră în alta ca un Crist pînă cînd apăru, în sfîrșit, doctorul Aguilar — singurul om serios din acea bandă de hoți — care, doar Dumnezeu poate să știe, tocmai cînd don Jesús credea că nu mai are mult pînă să-și dea sufletul, se apropie de el, îi dete cîteva palme, spunîndu-i să n-aibă teamă și să nu mai fie trist, căci de aici va ieși teafăr ; doctorul se angaja să se ocupe personal de soarta lui ca să nu-i lipsească hrana și să nu i se mai fure așternutul. Din această zi începu și prietenia sa cu doctorul Aguilar, om foarte politicos, tînăr și deștept, făcînd parte din categoria oamenilor îngrijiți și cu siguranță în mișcări și la care poți remarca din primele clipe educația și bunele maniere. Deși doctorul era pe jumătate țicnit, aceasta nu-l împiedica însă pe don Jesús să intre în vorbă cu el, să răspundă la toate întrebările și din cînd în cînd chiar să-și permită să fle-

cărească cu el. Este singurul mod de a-ți duce pînă la capăt sarcina pe care o ai în această viață ingrată.

Într-o zi doctorul Aguilar îi dărui un costum, apoi o vestă.

— Primește de la mine.

În altă zi, doctorul Aguilar își uită servieta în pavilionul de agitați, și aici, evident, nimănui nu-i arde să facă pe cinstitul, cînd toată viața au avut de îndurat numai sărăcia și destinul potrivnic, și nimănui, cu atît mai puțin omului celui mai bun din lume care era doctorul Aguilar, nu i se-ntîmplă mare lucru dacă pierde 3000 de pesos.

Don Jesús izbucni în rîs.

Este foarte adevărat, trebuie să recunoască ; Dumnezeu l-a ajutat de multe ori, punîndu-l în contact cu oameni lași. Nu voia să spună că doctorul era un laș — nu, nu, nici vorbă nu putea fi de așa ceva, Isidro —, se gîndea, desigur, la Puștiul.

— Biet Puști. N-ai văzut scena de azi-dimineață. Ai pierdut mult, Isidro. Întreabă-l pe Jacinto... Dar unde erai că nu l-ai văzut ? Chiar aici s-a întîmplat. Mergea cu capul în nori și-a dat chiar în groapă. Cu greu mi-am stăpînit rîsul și m-am apropiat, în timp ce Jacinto îl ajută să se ridice. „Ei, cum a fost, inginere ?“, îl întrebai. Abia se ținea pe picioare, că la picioare se lovise mai tare. În sfîrșit m-a bufnit rîsul, deoarece sărmanul nu putea vorbi ; dădea doar din cap, ca și cum ar fi vrut să spună : nu s-a întîmplat nimic. Dar cum nu s-a întîmplat ? Și-i spun, rîzînd din ce în ce mai tare : „Te uitai în sus

ca să nu te murdărească din aer păsările?" Îţi dai seama că nu i-a făcut nici o plăcere. Şi Patotas i-a spus parcă ceva. S-a făcut că n-aude, dar sigur a auzit şi-a plecat îndată; eu cred că s-a dus să-şi schimbe pantalonii, Isidro, că arătau de parcă ar fi făcut pe el. Puştiul!

Don Jesús îl compara pe Puştiul cu doctorul Aguilar, dar vedea şi deosebirile: una-i să fii naiv şi alta-i să fii viclean; şi una-i să profiţi de lipsa de experienţă a medicului în relaţiile cu oamenii, şi cu totul altceva este să rîzi acum în gura mare pe seama inginerului stupid. Ş-apoi, păstra o frumoasă amintire doctorului Aguilar: datorită lui a scăpat din nenorocita aia de Castañeda unde era obligat să stea şi să facă baie cu apă foarte rece şi de unde, într-o noapte, ţipetele sale au ajuns pînă la urechea doctorului Aguilar, care făcea de gardă de trei ori pe săptămînă, şi care, dîndu-şi seama de ce se petrece, ieşi din camera sa trăgîndu-şi pantalonii din mers, parcurse întregul coridor, coborî pe scări, trecu ca un fulger prin pavilionul general-bărbaţi, deschise uşa şi ajunse pînă în locul de unde veneau strigătele lui don Jesús; văzu braţul ridicat al lui Quirino, ţinînd strîns o bucată de furtun, în timp ce celălalt băiat, Felipe Chávez, îi îndoia braţul bătrînului pentru a nu se mai zbate, ţinîndu-l cu gura în jos şi punîndu-i un picior chiar pe ceafă. Quirino stătea cu un genunchi pe spatele lui don Jesús — în timp ce bucata de furtun descria un cerc în aer şi se oprea la cîţiva centimetri de spatele învineţit — imobilizat de privirea doctorului Aguilar. Felipe Chávez îi dădu drumul, şi braţul lui don Jesús se întinse ca un resort. Quirino aruncă în spate, peste umărul său, bucata de furtun, şi înainte ca doctorul Aguilar să deschidă gura, el începu să explice că don Jesús a avut o criză; n-au putut să-l oprească şi nici n-au avut timp să cheme medicul, pentru că bătrînul a ieşit în fugă din pavilion, dezbrăcat cum era — Felipe Chávez făcu doi paşi pentru ca doctorul Aguilar să nu vadă pantalonii şi cămaşa gri azvîrlite la o distanţă de vreo doi metri. Trebuiau să-l lovească zdravăn. Nu aveau alt mijloc. Quirino şi Felipe Chávez căutau să aducă cît mai multe argumente, în timp ce doctorul Aguilar se străduia să-l ridice pe bătrîn şi după aceea să-i şteargă sîngele cu o mînecă a pijamalei. Quirino continua să vorbească. Felipe Chávez îl întrerupse pe doctor, oferindu-i batista sa, ca să nu murdărească mîneca pijamalei. Vreţi să mă lăsaţi pe mine? El însuşi şterse faţa lui don Jesús şi se folosi de acest prilej pentru a face batista ghem şi a i-o vîrî în gură; poate că aşa nu va mai trăncăni. Quirino continua să vorbească. Bătrîn scandalagiu; chiar prea de tot. Şi ei au primit partea ce li se cuvenea: cîte un picior la fiecare; lui Felipe Chávez i-a tras una în tibie — Felipe Chávez îşi ridică pantalonii pînă aproape de genunchi. Ar fi bine să stea în pavilionul de agitaţi, pentru a nu se mai repeta aşa ceva. N-o făceau din răutate, ci dimpotrivă. Să nu-l credeţi, domnule doctor. În sfîrşit, îl duseră pe sus şi timp de trei zile nu s-a putut mişca din pat.

Cînd s-a întors din concediu, doctorul Aguilar află că bătrînul fusese mutat în pavilionul de agitaţi, aşa cum sugeraseră băieţii, din ordinul

expres al doctorului Martínez, căruia nu i se putea împotrivi nimeni, căci era proprietarul şi stăpînul spitalului de nebuni. Protestele sărmanului doctor Aguilar n-au servit la nimic ; era prea tînăr şi prea naiv... un entuziast, convins de posibilitatea recuperării bolnavilor mintali, pentru a face din ei domni şi doamne, oameni distinşi, sănătoşi, folositori societăţii şi patriei. E de necrezut — îi spuneau colegii de la Universitate — ca după doi ani de zile să n-ajungi la concluzia că nu se poate face absolut nimic în acest spital murdar, numit Castañeda ; ce, nu te-ai convins încă ? Trebuie să fii şi tu nebun, din moment ce accepţi să-ţi pierzi timpul în felul acesta. Dar Aguilar n-a făcut caz. Doctorul Aguilar a protestat. Cazul lui don Jesús era propriul lui caz. Nu aveau dreptul să se amestece. Era cazul lui. Don Jesús nu avea de ce să stea cu agitaţii. săptămînă întreagă a încercat să stea de vorbă cu doctorul Martínez. În cele din urmă se recunoscu învins. Singurul lucru pe care-l putea face pentru bietul bătrîn era să-l ajute să scape din acest spital, şi asta cît mai repede, înainte de a-şi pierde minţile pentru totdeauna, în pavilionul de agitaţi.

Şi ce ţi-e cu viaţa asta cîteodată : don Jesús n-a dus-o chiar rău în pavilionul de agitaţi. A dus-o bine ; în afară de primele zile, desigur, cînd nu-şi putea reveni după bătaia primită de la Quirino şi Felipe Chávez, cei doi băieţi răzbunători, care, nemulţumiţi de cîte i-au făcut, au ridicat împotriva lui pe nebunii cei mai nebuni din ospiciu — cine poate să ştie ce le-au spus şi cum au reuşit să-i organizeze — dar fapt este că atunci

cînd don Jesús a intrat în pavilion, cu capul buimac, ca după o beţie, avînd dureri în tot corpul şi temîndu-se că în orice moment poate avea un atac, bălăbănindu-se, căutînd ceva de care să se poată agăţa, cu ameţeala pe care ţi-o dă febra paludică, invocînd pe Satana şi pe toţi demonii, pentru a termina odată cu el, blestemîndu-şi soţia care, ca să poată să se culce oricînd cu portarul, l-a adus aici, avînd senzaţia continuă de vomă, nefericiţii de nebuni, aţîţaţi de Quirino şi Chávez, l-au primit cu lovituri de picior, zgîrieturi şi muşcături.

— Vezi această cicatrice, Isidro ?... Şi priveşte această excrescenţă cărnoasă care era destul de mare... un codoş mi-a smuls-o dintr-o muşcătură. Ca să-ţi dai seama, băiete, prin cîte am trecut.

Dar, cu chiu cu vai, ziua aceea a trecut, mulţumesc lui Dumnezeu. S-au schimbat apoi lucrurile în pavilion. Revenindu-şi după bătaia aceea şi scăpînd de febră, don Jesús începu să sondeze terenul şi să-şi găsească mijloacele cu ajutorul cărora să-şi schimbe rolul de catîr cu unul de căruţaş. Nebunilor le trecu repede cheful de a-l mai bate ; noutatea se consumase şi acum căutau să-i ia cu japca ţigările cu marijuana pe care le primea prin Rosario, pungaşa. Nu i-a fost greu lui don Jesús să cîştige două ţigări într-un rămăşag cu Peña-prostul. Pariez că smulg o ţîţă lui Rosario. Pariez că nu. Aşa cîştiga don Jesús cîte două ţigări pe care le vindea din nou cu 50 de fierros, pe cele mari, şi 35 cele mici — rîzînd în sinea lui, deoarece el nu era atît de nebun — convingîndu-l pe băiatul şaşiu să activeze comer-

ţul cu marijuana în pavilion şi să facă pe codoşul între nebuni. Îi venea să rîdă cînd îşi amintea cum îl ascultau sărmanii ţicniţi — cu suflarea tăiată şi cu ochii holbaţi — explicîndu-le că femeile nu sînt bune la nimic: într-o bună zi s-ar putea ca ele să nu mai fie, dar asta nu înseamnă că ne vor pieri şi poftele. Oameni puri vor mai fi pe pămînt. Dar va trebui să se descurce singuri. Şi o vor duce tot atît de bine, şi poate chiar mai bine, iubindu-se între ei. Atîta timp cît vor sta în pavilion va trebui să se împace cu ideea că s-a terminat cu femeile, lucru pe care-l vor accepta într-o zi şi cei din afară.

Acesta era mediul. Şi nu se poate spune că înainte de sosirea lui don Jesús ar fi domnit aici liniştea; nu, era şi atunci desfrîu şi multe alte lucruri, dar niciodată n-a fost atîta animaţie în pavilionul de agitaţi, atîta veselie, cum a fost în timpul cît a stat acolo don Jesús.

Totul a trecut, a devenit o simplă amintire.

— Dacă spune că poate, să fugă... Eu îl voi ajuta.

Scoase din dulăpiorul său un pumn de ţigări şi cei peste 300 pesos pe care reuşise să-i strîngă. 50 i-a dat lui Rosario. Şi cu aceasta le-a spus adio. Pentru totdeauna, nebuni nefericiţi. Rămîneţi să mîncaţi în continuare rahat, pentru că don Jesús pleacă, ha! ha! căci nu e aşa de nebun. Doctorul era convins că a suferit mult, ha! ha! Şi Isidro credea că a dus-o rău, ha! ha! Cu faţa sa de om speriat, cu urechile înroşite, îl privea rîzînd. Dar nu. Nu e rău că a cunoscut Castañeda şi dacă ar avea mai mult chef şi mai puţini

ani i-ar place să dea din cînd în cînd pe acolo, ca să facă afaceri sau, pur şi simplu, ca să-şi petreacă concediul. Ceea ce e mai prost este că anumite lucruri se leagă între ele: experienţa cu bătrîneţea, cheful cu tinereţea. Este greu să ai, în acelaşi timp, şi experienţă şi chef de viaţă, şi dacă nu le ai pe amîndouă, mai bine lasă-te păgubaş, pentru că altfel e rău: apa rece, rasul pe cap, bătăile. Şi, dacă doctorul Aguilar n-o mai fi pe-acolo, îţi joci soarta pe-o carte, sau cîştigi sau rămîi în ospiciu toată viaţa. Nu oricine are curaj. Nu oricine are acea perdea protectoare pe care el a dobîndit-o prin lupta continuă cu viaţa. Ai nevoie de acea perdea, de experienţă şi de umor. Ha! ha!

Isidro îl privea pe don Jesús destupînd cea de a doua sticlă de *tequila*[1] şi trăgînd apoi un gît zdravăn. O ţinea cu ambele mîini ca şi cum s-ar fi temut să nu i-o smulgă cineva. După ce o luă de la gură, şi înainte de a i-o oferi lui Isidro, rămase puţin cu ea în mînă ca s-o contemple.

— Trage un gît.

Isidro luă sticla şi după o înghiţitură simţi că tot corpul începe să-i tremure.

— Hai să vedem, ce nu înţelegi; niciodată n-ai auzit vorbindu-se de un spital de nebuni, sau ce altceva? — îl întrebă don Jesús, ducînd din nou sticla la gură. După ce o puse pe pămînt, pielea feţei i se contractă şi Isidro, simţindu-l aproape, lăsă privirea în jos şi începu să se joace cu mîinile.

---

[1] Băutură alcoolică foarte răspîndită în America Latină.

— Trebuie să înveţi să nu fii aşa de naiv ; din asta ţi se trage, că tu crezi orice ; dacă eu spun iad, tu te gîndeşti la iad. Dacă încep să mă plîng de potlogăriile pe care mi le-a făcut muierea mea, îţi şi dau lacrimile. Nu poţi să nu recunoşti că nu erai gata să plîngi cînd ţi-am vorbit de doctorul Aguilar sau de alte lucruri. Uite, acum îţi spun c-am dus-o minunat acolo. Cum înţelegi asta ? Ştiu că nu înţelegi. Dar nu trebuie să te fîstîceşti ; deschide ochii. Eu îţi prezint în felul acesta lumea pentru a-ţi afla gîndurile, dar tu nu trebuie să dai crezare primului om care-ţi vorbeşte astfel. Să fii mereu atent la tot ce se petrece în jur, dar gîndeşte-te mai mult la viaţa ta interioară : unii mă vor filfizon, alţii nu ; sau acum, de exemplu, mă vezi că am faţă de bou şi crezi că eu... Fleacuri ! Ascultă sfaturile mele : să crezi totdeauna pe jumătate, nici mai mult, dar nici mai puţin din ceea ce ţi se spune. Este singura soluţie. Şi acum ţin să te avertizez că tot ce-am spus aici n-a fost decît o încercare pentru a-ţi afla gîndurile şi a vedea cît de distrat eşti, deoarece, după cum ţi-ai şi dat seama, eu nu ţin cîtuşi de puţin să fac pe grozavul căci n-am nimic de cîştigat din asta şi apoi îmi eşti drag. De alaltăieri parcă sîntem, tu şi eu, ceva mai mult decît nişte prieteni, nu ?

Isidro se ridică brusc de pe ladă şi-l privi pe bătrîn cu ură.

— Pederastule, strigă el.

— Tacă-ţi gura.

— Pederast bătrîn.

— Da, da, e adevărat, nu e nevoie să mi-o spui.

— Şi să mă laşi în pace !

— Stai puţin, băiatule !

— Ţi-am spus să mă laşi... Chiar acum voi striga toate astea în gura mare, ca să ştie toţi şi să te alunge de aici.

Bătrînul se ridică în picioare. Dădea din mîini. În dreapta ţinea o bucată de sîrmă.

— Ce vrei să strigi ?

— Totul.

— Şi ce înseamnă totul pentru tine ?

— Totul, pederast bătrîn.

Se lovi de nişte bîrne şi căzu la pămînt, dar se sculă imediat şi ieşi din magazie, păşind puţin lăsat pe spate. Luna lumina pereţii abia tencuiţi. Trecuseră nouă luni de cînd Isidro călcă pentru prima oară în acest loc, de cînd văzu camioanele încărcate cu pietriş şi de cînd Alvarez îi puse o mînă pe umăr şi-l întrebă de tatăl său, vechi prieten al lui Alvarez, de cîţi ani nu l-a mai văzut ! Cincisprezece ? de cînd Isidro era un ţînc care ţipa într-una. Ce repede trece timpul. Isidro era deja mare, era la vîrsta cînd putea fi un zidar tot atît de bun cum fusese tatăl său înainte de a pleca, încotro ? A, da, spre lumea cealaltă. Foarte bine, încheie Alvarez, şi-l chemă pe Jacinto, iar Jacinto arătă cu degetul o roabă, şi băiatul începu să se plimbe de colo-colo cu ea, cînd plină, cînd goală. A văzut cum se marchează terenul, cum se sapă fundaţiile. A ajutat la ridicarea schelelor ; a văzut cum se înalţă. Nu ştia însă ce este un malaxor. Sacii de ciment. Apa. Nisipul. Armătura ţîşnind spre cer,

ridicîndu-se de pe pămînt ; așezarea ritmică a cărămizilor, în mare viteză. Trecuseră nouă luni de cînd îl cunoscuse pe don Jesús bătrînul, paznicul nebun, care căuta să-l convingă : Să nu te lași, Isidro. Turtele se coceau într-un cuptor improvizat ; cratița cu fasole trecea din mînă în mînă pînă revenea la Alvarez care, cu o singură turtă mînca tot ce mai rămăsese. Zilele în care se turna erau pline de forfotă : toată lumea se agita, urcînd pe stinghiile de lemn, prinse la distanțe egale ca niște trepte, de două bare paralele. Grăbește-te, grăbește-te. Alvarez, Jacinto, Puștiul. Ochii surorii instalatorului se opreau un moment pentru a-l privi, fără ca el să observe, iar cînd, în sfîrșit, observa, puștoaica — care o fi numele ei ? — pleca, fără să se mai uite la mine. Și din nou aceiași ochi — care o fi numele ei ? Ce ștrengară e ! — numele ei este Celerina. Celerina. Celerina. Mîine va veni din nou ca să-i aducă mîncare împuțitului de frate-su : fiind foarte cîrpănos ar fi trebuit să se facă popă și să se lase de povești ; nimeni nu-l înghite, n-a încercat niciodată să se apropie de zidari, pentru că e ursuz și pentru a nu împărți turtele pe care i le aduce sora sa, turte ce trebuie să fie foarte gustoase, gîndindu-te la mîinile și la sînii ei ce acum se coc, cum spune don Jesús.

— Pederast bătrîn, ieși strigînd Isidro, iar după el paznicul care, fără să lase din mînă bucata de sîrmă, alerga ca și cum demonii îi dădeau putere piciorului său beteag.

— Nu fugi, Isidro.

Îl ajunse în josul scării. Aici Isidro se poticni, pentru că vru să urce trei trepte deodată, se lovi

la tibie, se întoarse, buimăcit, în direcția din care venea bătrînul și avu timpul necesar pentru a evita lovitura cu dosul palmei, dar nu și vîrful sîrmei cu care îi zgîrie gîtul și cu care căuta apoi să-l înțepe în spate în timp ce se îndrepta spre apartamentul din față pentru a ieși din nou pe culoar prin ușa de serviciu ; intrară în apartamentul din spate, cel mai mare, cel ce avea un perete puțin înclinat, unde lăsaseră instalațiile de baie deoarece nu mai aveau loc în magazie. Aceasta fu greșeala lui : intrase într-un labirint de camere. Bucătăria cu trei colțuri : unul albastru stins, altul albastru puternic și altul galben ; cele două dormitoare ; sufrageria. Tencuiala pereților era încă umedă. Ochii lui don Jesús luceau ca doi aștri.

— Copil prost.

— Palavragiu bătrîn, pederastule, lasă-mă în pace.

— Nu te voi lăsa niciodată, Isidro, spuse paznicul, și suspină. Tot ce ți-am spus este adevărat... Uită-te la mine, copil prost ce ești. Crezi că vreau să te înșel ? Doar tu o cunoști mai bine ca oricine pe Celerina... Fie-ți milă de acest bătrîn nenorocit. Toată viața m-au prigonit și voiam să stai cu mine, pentru că fiind tu, noaptea, Isidro, băiețașul meu, numai tu... Cum poți să crezi că ar fi ceva între mine și Celerina, dacă numai cu tine am sentimentul siguranței. Pe tine ce te costă ? O ai doar, este numai a ta, poți face cu ea ce vrei, așa cum te-am învățat.

A vrut să sară pe geam. Don Jesús îl apucă de picior.

— Nu vei scăpa de asta, slăbănogule. Și cînd eu voi muri, să-ți intre bine în cap, pe tine te vor prigoni — ah, ce doare vîrful sîrmei !

Pentru că sîngele, sudoarea și ciuma sa îi pătrunseseră pînă în măduva oaselor. Mirosea ca și don Jesús și degeaba ar fi intrat în baie să se frece cu piatra ponce, cu săpun fin Camay. Putea să-și frece pielea oricît, dar mirosul nu putea fi îndepărtat, era tot mai pătrunzător, cu fiecare zi, ca și cum ar fi umblat înfășurat în pătura învechită a lui don Jesús ; pătura cu două pete, două lămpi mari înnegrite, și o gaură, de cînd a dormit cu țigara în mînă, acesta era adevărul și nu că i-au dat foc strigoii, și apoi nimeni nu-i nebun să creadă chiar totul.

— E rău să stai cu el, spuse Jacinto : începe să-ți depene istorioarele sale și nu mai poți scăpa. Și e cu atît mai rău cînd e vorba de tine, căci, băiat fiind, nu-i poți răspunde ca ceilalți, care-l cunosc deja și care trimițîndu-l în mă-sa, îi închid gura, iar dacă vrea să protesteze sau să invoce ceva — ridicînd doar buza groasă, vrînd parcă să întrebe ce-i cu asta — de abia îți oferă un nou prilej pentru a-l pune la punct și a-l trimite din nou în mă-sa. Fără îndoială, cu tine e altceva, trebuie să te porți frumos, și, în afară de faptul că e viclean, numai Dumnezeu știe ce poate să-ți facă. Și nu va fi un lucru nou. Chapo știe ; întreabă-l de tot ceea ce a făcut pe șantierul din strada Hortensia. Asta nu-nseamnă că trebuie să te sperii. Săracul, e cu un picior în groapă, și, cum spune Chapo, trebuie compătimit. Tu procedezi bine. Dar nu trebuie exagerat. Este bine să te amuzi cu poveștile lui, și mie îmi place

să-l ascult din cînd în cînd, de ce să nu recunosc ; dar îngrijorător e faptul că tu rămîi și atunci cînd nu e nimeni. Și nu mă gîndesc la momentele cînd are crize, ci la... ferește-te, nu cumva cu pălăvrăgelile lui, mă înțelegi ? Bine. Îți vorbesc ca și tatăl tău. Pe mine nu mă privește. Chapo poate să ți-o spună mai bine decît mine, că el ți-a făcut-o. Pe mine să mă asculți doar. Uite, mi-am adus aminte că ai lăsat furtunul afară ; cum să-ți spun ca să mă înțelegi ; într-o zi s-ar putea să ți-l fure și vei veni țipînd : nu știu. Îmi dau seama că, dacă îl mai lași afară, ar trebui să-l cumpăr eu, cu banii tăi, ca să nu se piardă. Ai auzit ce ți-am spus ? Ești nepăsător și pe deasupra și uituc. Nu te-a convins don Jesús că erau să-i dea foc ?... Ei știu asta ? Și acest Isidro : parcă acum ar fi venit pe lume. Spune-mi-o de mai multe ori, că nu mă plictisești. Ei știu ? Bătrînul i-a povestit că găurile păturii sînt din vremea cînd strigoii au dat foc patului său făcut din scînduri. Ca să vezi. Eu mi-l imaginez foarte bine : „Fă-mi rost de cîțiva *quintos* [1], ca să-mi cumpăr o pătură nouă, Isidro, he ! he ! ce nenorocit sînt !"

— Ce-au mai adus ?
— Isidro, tu ești aici ?
— A fost bine ; și-acum, la treabă.
— Tacă-ți gura, Chapo.
— Hai să muncim, inginerul trebuie să pice din clipă în clipă.
— Ah, uite-l că vine !

[1] Monedă în America Latină egală cu 5 centavos.

— Am spus să muncim, Jacinto, striga Alvarez, și Jacinto se supunea, stăpînindu-și furia ce-o simțea auzindu-l pe Chapo cum ridică tonul ca să-i facă pe ceilalți să înțeleagă că el conduce aici. Departe, așezat lîngă un zid, don Jesús rîdea fără a pierde din vedere pe Jacinto. Se ridică în momentul în care Jacinto veni aici să-l îmboldească.

— Trebuie să-i dăm bătaie.

Sunetul pe care-l făcea găleata cu care căra mortar ajungea pînă la urechile lui Isidro ca dangătul unui clopot. Alerga cu găleata de mortar, o umplea și din nou alerga pentru a o goli într-o ladă mare, așezată lîngă picioarele lui Jacinto, cu atîta precizie încît în momentul în care Jacinto se apleca mortarul era deja în ladă. Din această clipă și pînă la cinci sau șase după-amiază, grija de a fi supus, de a fi la timp în toate părțile îl făcea pe Isidro să uite de pătura lui don Jesús. Cine avea dreptate, bătrînul sau Jacinto? Bătrînul știe mult mai multe lucruri, căci e bătrîn și a văzut destule, și este un om bun. Dar Jacinto îi poartă pică, nimeni nu știe de ce, poate pentru că nu face nimic.

— Poate pentru că nu face nimic, dar nu da importanță. Așa e lumea asta. Am întîlnit-o pretutindeni și pentru mine nu mai prezintă nici o noutate... Nu mi s-ar părea de loc ciudat, ia bine aminte, dacă într-o bună zi, dracii îi vor lua mințile și va voi să mă ucidă... Dar uită asta, îți vorbeam de pătură...

Împuțită pătură. Niciodată nu va scăpa de mirosul acela. Pătura împuțită care îl despărțea de Celerina. Tot rămîne mirosul, chiar dacă te freci

cu piatră ponce sau te speli cu săpun Camay. Cum să se apropie, cum să-i explice, cum să-i spună. Mai bine să nu-i spună nimic, să nu-i vadă careva și să-l facă porc. Mai bine mai tîrziu. Dar unde s-o întîlnească mai tîrziu dacă i s-a spus că locuiește așa de departe și nici nu știe ce mașină să ia ca să ajungă la ea acasă. Și unde mai pui că după ce va fi ajuns nu știe nici ora la care deobicei iese în oraș ; cu siguranță că fratele său n-o lasă să părăsească casa decît pentru a-i aduce mîncare la prînz. Interesant. Dacă e popă, de ce nu-și aduce singur mîncarea ? De ce se mai plînge atunci ? Dacă nu vrea ca Patotas să-i facă curte, să n-o mai lase să bată drumul pînă aici. În sfîrșit, e mai bine așa. A și sosit Celerina. Va pleca îndată... Îmi tai capul dacă rîsul acela n-a fost bine calculat. Numai cine e foarte prost, pierde ocazia. Acum să te văd, să-i lași pe toți cu gura căscată.

— Ai și plecat ?

— Mh... Hi, hi !

— Ascultă...

— Plec.

— Așteaptă o clipă.

— Hi, hi.

— Dumneata ești Celerina, nu-i așa ? Eu sînt Isidro. Fii atentă : mîine vii iarăși, nu-i așa ? Poate vom putea vorbi, fie și numai cîteva clipe. Nu te superi, nu ?

— Plec... Hi, hi.

— Știi că ești foarte drăguță ? Ca nimeni alta.

Poate că Isidro era cam stîngaci, căci un zidar nu trebuie împins de la spate, dar nu-i puteai reproșa nimic dacă deschidea ochii la timp : ca să privească această lume plină de femei, unele bo-

gate, altele sărace, primele arătîndu-şi picioarele cînd coboară din maşină, fără a refuza nimănui ceea ce au, că doar pentru asta au : să bucure privirile bărbaţilor ; celelalte sînt mai puţin aranjate şi au mai multă pudoare, dar stăpînite de aceleaşi pofte. Isidro trebuie să recunoască, chiar cu mîndrie, că urmează sfaturile lui don Jesús. Era bun de cinste. Ce mutră va face Patotas cînd va afla cine i-a luat-o înainte. Don Jesús nu mai putea de bucurie şi nu înceta să-l felicite pe băiat, spunîndu-i că îşi va întrerupe povestirea vieţii sale pentru a-i da, în fiecare după-amiază, sfaturile de care el avea acum nevoie, deşi Isidro se îndoia ; pentru că una era să-ţi iei inima-n dinţi şi să cîştigi bună-voinţa Celerinei şi alta să ştii cum trebuie să te comporţi mai departe. Avea nevoie de sfaturile lui don Jesús. Trebuia să ştie ce are de făcut.

— Ai şi pus mîna pe ea ?... Pînă cînd o să tot aştepţi ? În curînd blocul va fi gata şi tu n-ai făcut nimic, Isidro. Cît timp îţi trebuie. Mozaicarii n-au venit încă...

Şi, în sfîrşit :

— Am strîns-o de mînă, don Jesús.

— Asta-i bună ! De mînă o strîng şi eu !... Nu te supăra, dar e proastă.

Dar de ce să n-o facă în faţa zidarilor, ca să vadă de ce e în stare Isidro. Don Jesús voia să-i vadă murind de ciudă.

— Aşa a fost, cum îţi spun. Aproape că nu mi-a vorbit.

— Dar v-aţi înţeles să vă mai vedeţi, nu ?

— Da, mîine. Numai dacă nu află fratele ei.

— Şi de ce să afle ?

— N-aş vrea să afle.

— Fii fără teamă, Isidro !

Zidarii au făcut cerc în jurul lui. Îşi dau coate şi rîd ridicînd din umeri, de parcă ar fi stat pe arcuri.

— Pe voi ce vă priveşte ?

— Pe noi, nu — spuse Jacinto, scrîşnind din dinţi — dar îl priveşte pe Popa.

— Sau pe don Jesús.

— Într-adevăr, pe don Jesús... Ei, şi cum a fost Isidro, trebuie să ne povesteşti. Cum se face că don Jesús te lasă să umbli cu Celerina, nu e gelos ?

Fleacuri. Nu degeaba se spune că beţivii îşi dau uşor drumul la gură. Iar în ochii înroşiţi ai lui Jacinto, blestematul de Jacinto, om abuziv, fiu de căţea, se vedea ura pe care i-o purta lui don Jesús.

Ochii lui Lorenzo. Ochii lui Encarnación. Şi în timp ce omul cu cravata în dungi îl ţinea de braţ, Isidro îşi aducea aminte de ziua în care don Jesús, îngrijorat şi trist, i-a spus, îngrijorat şi trist, proiectat de imaginaţia lui pe perete, ca şi cum paznicul s-ar reîntoarce din infern pentru a-i spune (cum de n-a mai auzit nimeni ?) : „Nu mi s-ar părea de loc ciudat, ia bine aminte, dacă într-o bună zi dracii îi vor lua minţile şi va voi să mă ucidă".

— Vorbeşte odată, mucosule, nu ne face să pierdem timpul.

Cu o voce stinsă, Isidro spuse :

— Dracii i-au luat minţile.

Iar după aceea, strigînd :

— Jacinto l-a omorît pe don Jesús.

CÎND OMUL CU cravata în dungi închise ușa, Pérez Gómez puse mîna pe piesele de domino și, înainte de a le întoarce, așteptă să audă ultimii pași pe coridor, pentru a putea să se uite spre centrul mesei, să arunce o privire complice tovarășilor săi și, în sfîrșit — încet la început, fără să vorbească, gîndindu-se la sarcina ce-o avea de îndeplinit, și accelerînd apoi mișcarea mîinilor — să întoarcă piesele.

Așezîndu-se din nou la biroul său de lucru, omul cu cravata în dungi începu să-și smulgă din cap fire de păr. Don Jesús-Jacinto, Sergio García-don Jesús. Isidro-don Jesús. Isidro-Jacinto. Federico Zamora — don Jesús. Jacinto-Federico Zamora. Don Jesús-Jacinto. Jacinto-Jacinto. Don Jesús-Jacinto stabiliseră între ei o misterioasă legătură în timpul celor șapte-opt-nouă luni de cînd lucrau la acest bloc, ce era aproape gata în momentul în care s-a săvîrșit crima, cu Federico Zamora și Puștiul, care își asuma noi sarcini, dădea ordine, stabilind cum vor fi zugrăviți pereții de la baie și bucătărie ; numai cei de la baie și bucătărie, căci tatăl lui lăsase vorbă ca pentru toate apartamentele de la parter să fie folosită culoarea cenușie, pentru cele de la etajul I și II tot cenușie ; pentru cele de la etajul III albastrul, un albastru ce bate mai mult spre cenușiu,

iar pentru etajul IV va hotărî mai tîrziu. În fond, n-are importanță culoarea, oricare e bună, numai să fie aceeași pentru un întreg etaj ; zugrăveala ne costă în felul acesta mai puțin, iar munca zugravilor e mai ușoară : nu mai trebuie să moaie pensula în mai multe borcane, s-o curețe cu ulei de terebentină după fiecare culoare, și nici să întrebe tot timpul și să facă probe pentru a vedea dacă se poate obține un contrast de culori corespunzător. Numai baia și bucătăria vor avea alte culori pentru a rupe monotonia. Aceste culori vor fi stabilite de fiul inginerului care a sosit chiar azi la ora 3, cînd zugravii tocmai plecau, obosiți de atîta așteptat, și care a spus — nu vorbește serios, gîndi Patotas, auzindu-l întîmplător :

— N-ar fi mai bine să folosim roșul, maistre ?

Maistrul zugrav se scărpină în cap. Discuția avea loc într-o baie de la etajul I. Ieșiră. Intrară în bucătărie. Ieșiră. Urcară pe scări și Patotas îi văzu cum se îndreptau spre baia apartamentului 201, unde a fost omorît don Jesús.

— Și pentru această baie vreți tot roșu ?

— Da, ar fi bun un roșu aprins.

Mai tîrziu, Patotas i-a reprodus acest dialog lui Alvarez, dar acesta nici n-a rîs. Și ce-i cu asta ?

— Așa mi-a răspuns și, culmea, nici pînă în ziua de azi nu s-a prins.

Omul cu cravata în dungi se uită la pantofii lui Patotas care-i plesneau pe picioare. Își trozni degetele spunînd :

— E bine, asta mă interesează ; vom vorbi după aceea.

Patotas nu voia să plece.

— Stai puţin ; aş putea să-ţi povestesc o serie de lucruri despre Puştiul... despre fiul inginerului Zamora.

Era un singur exemplu şi nimic altceva. Maistrul zugrav putea să spună dacă era sau nu adevărat faptul că Puştiul habar n-avea de zugrăveală — ia aminte — cînd spunea c-ar vrea să vopsească în roşu aprins baia apartamentului 201. Cît despre alte lucruri, Humberto, cel al lui Zimapán Hidalgo — ca să dau numele unui om lipsit de orice viciu şi foarte serios în meseria sa — putea să-i povestească omului cu cravata în dungi de mînia inginerului Zamora atunci cînd a aflat că fiul său a dat ordin să se facă şanţurile pentru fundaţii cu o jumătate de metru mai adînci : muncă, timp şi bani aruncaţi în mod prostesc. Cum nu era greu de prevăzut, Puştiul a căutat să susţină că cele întîmplate se datoresc faptului că ordinele sale n-au fost bine înţelese ; dar inginerul Zamora nu e de loc prost şi deşi a tăcut şi-a dat repede seama că toată vina era a fiului său. Un element în plus, pentru a nu se opri la fleacuri : problema armăturilor care, fireşte, s-a pus înainte de zugrăveală, dar ea a fost hotărîtoare atît pentru Puştiul, cît şi pentru Jacinto, căci Jacinto n-a stat cu braţele încrucişate, iar cît despre Patotas, acesta nu era din cei care înghit găluşca, mai ales cînd era în joc demnitatea sa ; sînt ofense foarte tari, ş-apoi nu rezolvi nimic dacă spui : plec de aici, mă voi duce să lucrez în altă parte, puţin mă interesează dacă se va spune că nu-s un zidar bun ; nu, domnilor, acest lucru are foarte mare importanţă pentru cel ce pleacă dintr-un loc şi-şi caută norocul pe un alt şantier ; într-o astfel de situaţie se află

acum Jacinto : a ajuns chiar pînă la urechile lui zvonul că n-ar fi un zidar bun şi c-ar fi mai bine dacă ar încerca să vîndă haine vechi sau ceva asemănător. Nu, domnilor ! Jacinto ştia bine toate acestea şi-a făcut un scandal pe cinste, un scandal pe măsura inginerului şi a fiului său. Zidarii îl sprijineau cu toţii, doar auziseră destul de bine cînd Puştiul spusese patru bare, aşa de mult voia să reducă numărul lor, ceea ce însemna — după părerea lui Jacinto — că se străduia să găsească un mijloc de a-i stoarce bani tatălui său ; lucru care ar trebui să te lase rece, mai ales dacă te gîndeşti că însuşi inginerul Zamora era cel care le ceruse să se supună întrutotul ordinelor băiatului.

— N-am terminat — zise din nou Patotas cînd omul cu cravata în dungi îl împinse spre uşă. Nu ţi-am vorbit de procesul acela.

Şi procesul era foarte important pentru că cel ce pierduse era în primul rînd Puştiul. N-a fost văzut vreo trei luni de zile. Trebuie să mărturisesc — asta o spune lumea şi dumneata o vei întări — că a întins-o de acasă. Dar s-a întors şi, trecînd peste tot ce s-a întîmplat, a început să afişeze o proastă dispoziţie şi o furie împotriva tuturor ; furia nu era cîtuşi de puţin disimulată, ci se manifesta prin dispreţ, jigniri de tot felul, umilinţe şi bădărănii la adresa zidarilor.

— Ascultă-mă, insistă Patotas.

Omul cu cravata în dungi îşi încrucişă braţele la piept.

— Nu spui nici o noutate. Ne-am cam obişnuit cu asta. Dar să-ţi spun un lucru : este o mare diferenţă între dispreţul obişnuit al unui inginer

crescut în puf și răzgîiat și bădărăniile Puștiului, mai rele decît o înjurătură de mamă, da, domnule, mai rele, căci sînt momente cînd nu poți face altceva decît să lași capul în pămînt și să scrîșnești din dinți. Ca să mă înțelegi mai bine, îți voi da un exemplu : într-o zi, Marcial, un om foarte de treabă, îl invită să ia gustarea cu el. Un spectacol urît : în timp ce noi ne uitam cu jind la gustare, Puștiul, lăsîndu-i gura apă, în picioare, ne aruncă o privire chiorîșă. Și, cum îți spun, Marcial voia să împartă gustarea cu el, invitîndu-l de mai multe ori, dar dobitocul refuză. Marcial insistă. Hai, domnule inginer, că e foarte bună. E de necrezut, dar știi ce-a făcut ? Se face roșu de furie și-i dă un picior farfuriei în care se afla gustarea, împrăștiind-o peste tot. Ce să ceară iertare — că a făcut-o doar înadins ; schițează un gest de scîrbă, de dispreț. Ca să vezi. Și ți-am dat numai un exemplu. O să spui că asta depășește orice măsură, dar, să-mi fie cu iertare, mai sînt altele și mai și, legate de astă dată de don Jesús, ceea ce cred că te-ar interesa și pe dumneata, nu-i așa ? Don Jesús era un om viclean și tot ce vrei, dar dacă ne gîndim bine, era un bătrîn ce-ți inspira milă. E adevărat că noi îl cam luam peste picior și-i ascundeam pătura din cînd în cînd ; nu era un sfînt, dar să-l fi cunoscut și auzit vorbind era un deliciu. Să spună Isidro dacă prietenul meu nu era cel mai apropiat om al lui don Jesús. Să ne povestească scena cînd i-a oferit lui don Jesús 50 de pesetas. Postul ăsta de paznic i l-a găsit prietenul meu și maistrul Alvarez. Alvarez ar putea să nu recunoască, să spună că el singur i-a aranjat angajarea pe șantier, dar adevărul e că, atît timp cît a fost

paznic don Jesús, i-a făcut mii de favoruri, de care, dumneata, domnule, nici n-ai habar. Îți spun : de la a-i oferi bani și pînă a-l apăra în fața Puștiului, cînd acesta voia să-l dea afară. N-a reușit însă, pentru că prietenul meu are experiență și știe cum să se poarte cu cei de teapa Puștiului. Știi ce i-a spus, știi cum a reușit să-l sperie ? I-a spus doar c-o să zgîndăre puțin povestea asta și va vedea ce încurcături va avea cu sindicatul. Puștiul era buimac : cred că a și văzut steagul înălțat deasupra blocului și pe noi toți în grevă. Și, desigur, s-a speriat, deoarece știa că tatăl său nu putea admite un scandal din cauza unui bătrîn încăpățînat, cum era don Jesús. Acum bănuiesc că-ți dai seama de ce prietenul meu e nevinovat. Cînd vei vorbi cu el îmi vei da dreptate, iar după ce ne vei întreba pe toți, nu vei mai avea nici o îndoială. Nimeni n-avea de cîștigat de pe urma morții unui bătrîn. Sau spune-mi dumneata, cine ar fi avut de cîștigat ? În timp ce băiatul inginerului... știi dumneata. Nu-l acuz, dar cînd mă gîndesc cine ar fi putut-o face, îmi vin în minte, fără să vreau, toate lucrurile și acel amănunt în legătură cu zugrăveala : roșu aprins. Mă rog ! Pentru mine, cum să-ți spun, parcă sînt niște lucruri ce vin din altă lume, niște semne ciudate. Poate pentru dumneata nu. Treci peste acest amănunt, dacă vrei, lasă-l de-o parte... inginerul are mulți bani, o știu ; dar dacă vrei să faci dreptate, ceea ce se poate numi cu adevărat dreptate, fie și pentru o singură dată în viață, domnule, caută-l pe asasin pe aici, prin locurile pe care eu ți le indic.

— Pleacă, strigă omul cu cravata în dungi.

— Caută-l, domnule.

A rămas singur, dar numai pentru cîteva clipe.

— Ia să vedem, Isidro.

Isidro tremura ca și cum s-ar fi aflat în fața lui Jacinto, care, văzîndu-l pe băiat, ar fi scrîșnit din dinți și ar fi ridicat mîinile lui mari pline de var, le-ar fi transformat în doi pumni de piatră fără ca nimeni să vadă în gestul său, în afară de Isidro, o amenințare ce trebuia să se împlinească zece sau douăzeci de ani mai tîrziu într-o mină, sau într-o zi de sărbătoare, cînd e mare veselie : scrînciobul și ruleta omului de la tripou se vor învîrti din nou. În zadar ai mai încerca să alergi pe străzile pietruite sau să te ascunzi prin dormitoarele goale, prin bucătăria sau baia apartamentului nelocuit. În zadar ai încerca să mai ceri iertare sau să eviți prima lovitură. Isidro se ridică, se dă puțin înapoi, se șterge de sudoare, se bîlbîie, se gîndește, își face calcule cum să sară pe geam. Nu-s decît două etaje. Se spune că dacă lași trupul neîncordat și cazi în vîrful picioarelor nu se întîmplă nimic, cel mult te poți alege cu o luxație, dar ai timp să-ți revii și s-o iei din nou la fugă spre drum : în timp ce Jacinto coboară pe scări. Sîmbăta, bodega din colț se închide tîrziu. Zidarii beau bere în camera din fund și Jacinto nu va îndrăzni să intre acolo, căci vor vedea cu toții cum se poate primi cel puțin douăzeci de ani de închisoare. Și crezi că-i interezează ? Dacă poți s-o întinzi, întinde-o, căci pe nimeni nu-l interesează. Uite, acum trece un camion. Jacinto nu l-a văzut ; cel urmărit a intrat în bodegă. A scăpat... Așa se va întîmpla, oricînd ai sări, nu ți se va întîmpla nimic la cădere și nici în drum spre

bodegă. Dar nu va avea timpul necesar. Jacinto știe foarte bine unde îl poate găsi.

Don Jesús, după cea mai bună ipoteză, trebuie să fi încercat să sară pe geam, dar n-a reușit, firește, din cauza piciorului bolnav și ai celor șaptezeci și ceva de ani ai săi, încît asasinul a putut să-i aplice lovitura care l-a culcat la pămînt, după care au urmat încă șase lovituri, ultima în momentul în care bătrînul voia să se sprijine de closet. Își dăduse deja sufletul cînd asasinul îl tot lovea neiertător, cu înverșunare, ceea ce nu poți înțelege decît dacă ai în vedere o persoană cu mintea tulbure sau sub efectul marijuanei, în orice caz o minte bolnavă. Acest lucru e foarte important. Asasinul trebuie să-și fi urît victima timp de multe luni sau, mai probabil, timp de mai mulți ani, și să-și fi reprimat această ură ; dar într-un moment critic, luînd drogul în doză prea mare, a căpătat curaj și s-a hotărît să plece în căutarea victimei sale, care-l jignise de mai multe ori, sau mai bine spus îl jignise o singură dată, dar în așa fel încît această ofensă echivala, pentru o conștiință tulbure, cu un număr nesfîrșit de ofense acumulate în inconștientul său încă din vremea copilăriei. Dacă am încerca o ușoară speculație, am putea afirma poate cu mai multă exactitate că asasinatul, reacția în baza căreia un individ se convertește într-un criminal, este caracteristic subiectelor maniacale depresive care acționează în această direcție nu datorită drogurilor, nici vorbă, și nici marijuanei, ci pe baza unei impresii violente sau a unor mobiluri care s-ar putea determina numai analizînd direct asasinul ; oamenii aceștia trec printr-un moment de slăbire a voinței și cu o criminală

euforie se simt împinşi să săvîrşească ceea ce în stare de trezie sau inconştienţă au ambiţionat : să se răzbune, ca să luăm un exemplu, pe societate printr-un om oarecare, sau concret : făcîndu-l pe acest om să plătească, în cazul nostru paznicul Jesús Martínez Avilés, în vîrstă de şaptezeci şi cinci de ani, originar din Salvatierra Guanajuato, căsătorit cu Josefina Hernández, vreo insultă personală, vreo datorie, fără ca suma în sine să constituie — vreau să fie bine înţeles — adevăratul motiv al crimei, ci tot ceea ce ea poate să reprezinte. E limpede ?

— Foarte mulţumesc — spuse omul cu cravata în dungi şi ieşi îngîndurat, fără să-i adreseze o vorbă lui Pérez Gómez, care aştepta să ajungă mai repede în stradă pentru a-l spune :

— Nu cred că eşti mulţumit. N-o să-mi spui că aceasta poate servi la ceva. Nici el nu pricepe ce spune. Mă înţelegi ?

Privirea omului cu cravata în dungi îl făcu pe Pérez Gómez să nu vorbească în taxi şi nici după ce-au coborît din el, dar, întîlnindu-se cu Valverde, Dávila şi Suarez, exclamă :

— E nebun.

— Aţi scos ceva de la el ?

— Din cîte ştiu eu, nu.

Bietul băiat, spuse Dávila. La fel spunea şi mătuşa Pachita în discuţia cu mama lui Isidro ; sănătatea îi era din ce în ce mai şubredă. De ce ? Nu mănîncă. Nu vrea să mănînce. E un neghiob, n-ai ce-i face. E mai bine să-l laşi să facă cum îl taie capul. Aşa e el. De ce nu mănînci, Isidro ? De ce te porţi aşa ? La ce te gîndeşti ? Se gîndeşte la Celerina cea frumoasă, la Celerina, logodnica

lui, la Celerina care nu-l lasă nici măcar s-o ţină de mînă, iar la despărţire întorcea capul, clipind uşor din ochi. O urmărea cu privirea pînă la colţ, în rochia ei împodobită cu flori, cu coadele ei lungi lăsate pe spate, dispărea apoi şi n-o mai vedea pînă luni.

— Şi de ce nu, Celerina ? Îi poţi spune fratelui tău că te duci în vizită la o prietenă.

— Nu am prietene.

— Chiar nici una ?

— Nici una.

— Mă duc !... Atunci spunei că vei lua masa la o mătuşă... sau, mă rog, la o rudă de-a voastră.

— N-am decît o soră şi un cumnat.

— Bine, du-te. Te duci deci... la sora ta şi te întîlnesc la întoarcere. O să vezi ; îţi voi cumpăra o îngheţată şi vom merge apoi să vedem cursele de cai. Sau, dacă vrei, intrăm la un film ; rulează unul cu Pedro Infante... Nu-ţi place Pedro Infante ?

— Nu mă duc niciodată la film.

— Tocmai de aceea vreau să mergem.

— Nu pot.

— Hm ! deci nu vrei.

— Nu pot, ţi-am spus o dată !

— Aştept cu atîta nerăbdare duminica şi degeaba. În fiecare zi mă gîndesc unde să te invit şi tu nimic.

— Bine, plec.

— Atunci, a rămas stabilit, nu ?

— Nu mă lasă fratele meu.

— Dar ai motiv, îi spui că-ţi vei petrece duminica la sora ta.

— Nu fi prost, ea stă cu noi.

— Uf !
— Asta e... ş-apoi Sergio ţine ca duminica să mergem cu copiii în parc.
— Popa, fraţiorul tău, e dat dracului.
— Să nu-i zici popă.
— Aşa-i zice toată lumea.
— Atunci să n-o spui în derîdere. E un om foarte bun.
— Dacă ar fi bun nu ne-am ascunde de el. Vorbesc foarte serios, Celerina, hai să facem mîine o plimbare, chiar dacă va fi scurtă.
— Lasă-mă.
— Du-te.
— Ţi-am spus să nu mă atingi.
— Celerina...
— Te-ai supărat ?
— Celerina cea frumoasă.
— Dacă-mi spui aşa, n-am să mai vorbesc niciodată cu tine.
— Bine, dar să nu te superi.
— Lasă-mă.
Sîmbăta şi duminica se gîndea la ea şi-şi spunea brută pentru că n-a ştiut să folosească puţinul timp cît au fost împreună, vorbind de lucruri care n-o interesau cîtuşi de puţin. Cele cinci minute petrecute împreună parcă au zburat şi n-a mai apucat să-i spună că e foarte drăguţă, n-a mai avut timp să-i vorbească de mîini, de părul ei, iar după ce s-a întors pe şantier îi venea în minte făptura ei, felul ei de a rîde, de a zîmbi, trupul ei gingaş, făcut parcă din bumbac, ochii frumoşi, strălucitori, nasul drept, dantura perfectă. Şi ce jocuri mai născocea pentru a o distra. Celerina alergînd prin pădurea de la Chapultepec, iar el după ea, spunîndu-i, cînd o ajungea din urmă : te-am prins. Destul, sînt foarte obosită, ar răspunde ea, în timp ce se vor aşeza pe malul lacului. Şi aici vor rămîne toată după-amiaza. Hai, sărută-mă ; şi ba vrea, ba nu vrea. Şi ce frumos cîntă Pedro Infante.

— Şi eu ştiu să cînt.
— Serios ?
— Odată îţi voi cînta numai ţie. Cînd vom merge la Chapultepec.
— Serios ?
— Bineînţeles. Mă iubeşti, Celerina ?
— Da.
Nu-i va povesti nimic bătrînului, nimeni nu va afla acest secret. Dar bătrînul ştia că ei se întîlneau în timp ce ea se întorcea de la şantier spre casă, şi-a trebuit să-i spună adevărul ; în fond, e un om de treabă, ţine la mine şi ştie destule lucruri ; se ştie că femeilor le place să fii sincer. În ciuda faptului că Celerina este alt fel. E femeie, dar este complet diferită. Ah ! dacă don Jesús ar cunoaşte-o bine pe Celerina şi dacă ea l-ar cunoaşte bine pe don Jesús.
— Tu-mi vorbeşti numai de paznic.
— Şi tu numai de fratele tău.
— Nu-i adevărat. Tu eşti mereu cu don Jesús în gură.
— Ei şi ce-i cu asta ?
— Să termini.
— Pentru că nu-l cunoşti. Dacă ai şti măcar una din istorioarele lui, n-ai vorbi aşa.
— Termină.
N-avea nici un rost să mai stăruie. Don Jesús şi Celerina erau două lucruri distincte, fără nici

o legătură între ele. De-o parte a gardului, Celerina, de cealaltă, don Jesús. De pe ultima treaptă a scării, sprijinit de balustradă, Isidro îi făcea semn cu mîna :

— Ei, nătăfleţule, ce faci acolo ?

— Vin îndată.

— Ce-i aia vin îndată, grăbeşte-te, căci nu sîntem puşi aici ca să pierdem timpul.

Cobora. Punea din nou scara la locul ei. Privea spre gard.

— Fii atent pe unde calci !

Pe aici trebuie să se fi căţărat asasinul, pentru a-l prinde în baie pe don Jesús. S-a folosit de o frînghie şi de o scară sau de o ladă mare. Avînd în vedere înălţimea lui Jacinto, o ladă din cele ce se află în magazie era mai mult decît suficientă : gardul era înalt de 3,45 m, iar lada măsura 80 cm. Dacă adăugăm cei 2,50 m ai lui Jacinto, atîta măsura el cu braţele ridicate nu mai rămîneau decît 15 cm pentru a ajunge, printr-un simplu salt, la marginea de sus a gardului, sau aşezînd deasupra lăzii două cărămizi.

— Trei dublu.

Sau, mai simplu, s-a putut folosi de o scară. Dar nici scară, nici frînghie şi nici ladă, nimic din toate acestea nu s-a găsit pe locul ce dă în strada Anaxagoras.

— Patru.

Logic.

— Nu există.

Deci a intrat direct prin Cuahtémoc. Adică — şi de ce nu ? — crima a fost săvîrşită de două

persoane ; trebuie să vedem urmele. Care urme ? În acest caz urmele nu folosesc la nimic.

— La doisprezece.

Atunci nu ne serveşte la nimic. Numai acuzaţia nebunului pare întemeiată. E limpede.

— Atunci a fost un grup, altă explicaţie nu există.

— Patru.

— Ştii care e bomba : o fantomă.

— Aha, povestea cu fantomele.

Dacă eram eu, se termina repede : îl făceam pe Jacinto să „cînte" şi cu asta basta. De ce să ne mai batem capul. N-are sens. Şi ceea ce e mai prost — cred c-aţi citit în ziare ? — acest codoş crede că-i mare mahăr. Tocmai pentru asta trebuie să terminăm repede.

— Bine, fie : cinci nu există.

Dacă nu accepţi această realitate, poţi afirma că băiatul e interesant. Isidro l-a întîlnit pe bătrîn. Isidro nu este aşa de parşiv cum pare. Sau, în acest caz, acelaşi lucru se poate spune şi despre instalator, sau despre tipul acela — oare cum s-o fi numind — care are nişte labe cît toate zilele.

— Cinci-şase.

Acesta e un stricat ! Isidro nu ; i se reproşează că într-un fel îl iubea pe bătrîn şi în altul pe Celerina, şi aceasta din ziua în care, călcîndu-şi cuvîntul de onoare, s-a dus la Mixcoac şi din prăvălia „La Marinera" a început să spioneze împrejurimile, fără să fie sigur că aici stătea Celerina ; desigur, aici trebuia să locuiască, căci prea coincideau toate amănuntele pe care i le

dăduse fata, în speranța că Isidro nu-și va respecta cuvîntul de onoare, că va înțelege riscul pe care și-l asumase cînd i-a spus numele străzii și firma prăvăliei : „La Marinera", situată la vreo 200 metri distanță, înspre strada Revolución, pe partea cealaltă a străzii, căci Celerina trebuia să traverseze în diagonală strada și să meargă apoi încă 100 de metri pentru a ajunge la „La Marinera", de unde trebuia să cumpere ouă și să se întoarcă acasă cît mai repede ; fratele său stătea cu ceasul în mînă ; sărmana fată, numai ea știa ce-o așteaptă dacă depășea timpul prevăzut pentru a sosi —a cere— a plăti— a ieși și a se întoarce. Sergio nu voia să înțeleagă că doamna de la prăvălie putea să stea de vorbă cu un client și că Celerina nu era socotită regina acestor locuri pentru a fi imediat servită. Din această cauză întîrzia adesea și aveau loc certuri. Toate acestea i le spusese Celerina lui Isidro, dar el, fraierul, n-a priceput nimic, fără să mai amintim că fata a avut grijă să adauge că la orele 7,30 fratele său se ducea la orele de engleză, iar soră-sa Concha — foarte ocupată cu cei trei țînci — nu-și mai putea da seama dacă Celerina depășea acel „vin îndată" care s-a prelungit cu o jumătate de oră în această după-amiază, cînd, în sfrșit, s-a hotărît Isidro. Începuse să se lase seara, norii se îndreptau spre Toluca, iar fumul ce ieșea din turnul „la Tolteca" se împrăștia leneș. Și, alături de ea, Isidro se gîndi că niciodată nu va mai sta în magazie să asculte istorioarele bătrînului care, deși foarte interesante, nu puteau fi comparate, nici pe departe, cu bucuria de a putea vorbi cu Celerina, de a o mîngîia — numai

pe mîini — de a-i putea spune acum, la ureche, acele cuvinte despre cer și stele, despre flori și nori, și cine mai știe cîte alte lucruri i-au venit în minte simțind prospețimea pe care o degaja întreaga ei făptură. Și l-ar fi adandonat pentru totdeauna pe don Jesús, dacă într-o dimineață, pe cînd își schimba pantofii, nu l-ar fi văzut pe bătrîn stînd cu capul între mîini, gata-gata să plîngă. Lucru rar, căci niciodată nu-l văzuse plîngînd. Atunci, ca să-l distragă puțin, începu să povestească una din anecdotele pe care le auzise în autobuz. Don Jesús rămase cu capul în pămînt. Ba îl lăsă și mai mult în jos și începu să-și frece ochii cu mîna. Isidro se apropie. Bătrînul se întoarse cu spatele. Isidro îi puse o mînă pe umăr.

— Tipul ăla știa niște bancuri grozave, spuse Isidro.

Don Jesús rămase tăcut tot timpul cît Isidro îi relată anecdota.

— Și nu l-a înhățat ?

Merse pînă în fundul magaziei, tot cu spatele la băiat. Isidro îl auzi plîngînd.

— Și acum ?

Plîngea.

— Ce-i cu dumneata, don Jesús ?

— Lasă-mă.

— Ce-i cu dumneata, don Jesús ?

Vina lui era că-și făcuse iluzii deșarte. Niciodată nu poți să spui că știi totul. Cunoaștem lumea abia cînd ajungem la capătul vieții, și, cînd te aștepți mai puțin, te trezești aruncat în stradă. Rămînem singuri. Singur fusese toată viața,

dar acum singurătatea era și mai apăsătoare. Ciudat, nu ? Nu prea, pentru că aceste lacrimi erau sincere, ca acelea vărsate de femeile în vîrstă. Putea să rîdă, putea să-l ia în derîdere : zidarii aveau acum material de bîrfă, și toți îl vor face troacă de porci. El, omul care a văzut atîta lume, care și-a văzut întotdeauna de treabă și a învins multe obstacole, plîngea acum în fața lui Isidro pentru că și-a stăpînit adesea pornirile, deși fusese viguros în tinerețe. Dar vine bătrînețea și nimeni nu-și poate da seama cît de mult se subțiază mațele ; mai ales ale lui care au trebuit să se răsucească pentru a nu-l obliga să țipe de foame și durere în clipa în care necazurile începeau să se înmulțească. Că era un bătrîn guraliv, viclean și chiar codoș, e adevărat, dar asta nu înseamnă că n-avea o inimă foarte bună. Inimă de bătrîn, asaltată de spaime și decepții. Vina lui era că mereu voia să se spovedească cuiva, lucru pe care și-l reproșa. Crezu că în ultimele zile ale vieții sale întîlnise pe cineva care-l stima, după ce trăise atîția ani stăpînit de ideea că în această lume nu există oameni buni, că toți sînt făcuți după același tipar, pe care l-a folosit Dumnezeu cînd l-a creat pe drac, și-i acordă astfel toată încrederea lui Isidro. Isidro — nume de om cumsecade. S-a lăsat purtat de sentiment, fără îndoială. Așa li se întîmplă celor foarte proști. Deci nu are de ce să fie supărat. Dar aici parcă se termina totul : durerea pe care i-o pricinuise o fetișcană răpindu-i-l pentru totdeauna pe Isidro. Nu putea spune nimic rău despre Celerina. Isidro știa mai bine ca oricine că bătrînul s-ar fi

bucurat să-l știe logodnicul acestei fete. Ar fi dorit să fie și ea de față, pentru că acum, în plină tinerețe, amîndoi aveau nevoie de sfaturi, mai ales Isidro, care, după cît se pare, pășea destul de timid pe terenul dragostei, avea mereu emoții cînd trebuia să se apropie de fată, era mereu stingher din cauza acelor false idei legate de respect, politețe și multe altele. De aceea ținea să le vorbească o dată la amîndoi, sau poate numai Celerinei, pentru a-i spune, ca unul pe care nu-l mai privesc aceste lucruri, ce trebuie să facă și ceea ce să nu facă pentru binele și sănătatea trupului. Să vină deci cu ea, într-o după-amiază, în magazia lui, folosind un pretext : pentru a asculta istorioarele lui don Jesús, de exemplu una din timpul revoluției. Și, deodată, la un semn, Isidro să plece. Rămas numai cu ea, îi va cîștiga încrederea cît ai zice pește și după aceea, în doi timpi și trei mișcări o va învăța niște adevăruri fundamentale, îi va scoate din cap ideile greșite, și apoi o va lăsa în pace, să vină Isidro și să fie fericiți. Dar de ce să-și mai bată gura, dacă acest prilej nu se ivește. Înseamnă să-ți mărești suferința. Dorea să fie singur pentru a-și plînge nefericirea, poate pentru a muri. Va muri trist, fără să poată face o ultimă faptă bună unui om, singurul pe care într-adevăr l-a îndrăgit : băiețașul său.

Celerina nu voia să-l lase pe Isidro să plece. Dacă pleacă, va pleca și ea.

— N-am să întîrzii, vin îndată.

Don Jesús îi făcu cu ochiul și se întoarse spre fată.

— Îmi cumpără doar medicamentul și se întoarce.
Dacă pleacă Isidro, pleacă și ea.
— Nu fi rea, am nevoie de medicament.
— Eu plec.
— Așteaptă, nu te supăra.
— Nu, eu plec.
— Ți-am spus să aștepți !
— Nu țipa !
— Liniștiți-vă, nu vă certați...
— Este o...
— Tu ești !
— Liniștiți-vă... Hai, Celerina lasă-l să plece. Farmacia e doar peste drum : nu va întîrzia mai mult de cinci minute. Într-adevăr, am nevoie de acest medicament, altfel mi-e rău ; n-ai cum să-ți dai seama, dar pe mine m-a și luat febra... Așa că vei fi de acord cu mine. Sau ți-e teamă de mine ?
— Nu, dar...
— Ți-e teamă ?
— Vin în altă zi.
— Nu, n-ai să mai vii. Doar știi cît de mult s-a zbătut Isidro ca să te aducă aici. Îți voi povesti îndată ceva din timpul revoluției. O să-ți placă. Știai că erau să mă împuște ?... Cum îți spun, mă duceam la locul de execuție ; mă aflam în fața a cinci golani, toți cu carabine. Se apropie de mine locotenentul și mă întreabă :vrei să te legăm la ochi ? Nu, i-am răspuns eu pe un ton categoric. Atunci stai acolo, îmi spuse el... S-a dus la pluton și începu să ordone : pregătiți-vă, ochiți... Roagă-te, Isidro, să-ți dea mai repede medicamentul și să te întorci ca să auzi sfîrșitul.

Pașii băiatului sunară pe ciment. Vocea lui, acel categoric „n-am să întîrzii“, prelungit de ecoul creat de camerele goale ale clădirii, răsună în urechile Celerinei, care se ridică ușor, sprijinindu-se de o ladă, întoarse capul și-și înfipse privirea înfricoșată în ochii lui don Jesús.

4

PE O FOAIE DE carnet ce stătea deschis în fața inginerului apărură primele linii — linii trase liber, puțin tremurat, din cauza celor 53 de ani ai celor două mîini, umflate și păroase, care adesea, în timpul conversației, se agitau involuntar, ca și cum ar fi vrut să evidențieze luciul celor trei inele. Două la mîna stîngă — la degetul mic și inelar — și unul la degetul mic al mîinii drepte, al cărui smarald era așezat între cele două briliante în valoare de 3000 pesos fiecare. Liniile luară forma unui dreptunghi, pe care inginerul Zamora îl împărți în dreptunghiuri mai mici, refăcute în mai multe rînduri și copiate apoi pe o altă foaie curată, ghidîndu-se după pătrățelele foii, însă fără să aibă grijă ca liniile să fie neapărat drepte, deoarece acest lucru n-avea importanță, și-apoi încă din timpul studenției arătase că avea o mînă sigură, nu ca cea a fiului său, ce a început prematur să tremure ; l-a surprins într-o noapte aplecat peste sertarul mesei lui de lucru scărpinîndu-se în cap, stingînd apoi un muc de țigară într-o scrumieră pe care o luă s-o golească într-un coș de gunoi plin cu hîrtii mototolite. Inginerul Zamora nu putea înțelege de ce fiul său (care avusese 8 la rezistența materialelor și 9 la beton) nu reușea să proiecteze în 3 ore, pe o suprafață de 8×15, o casă cu trei dormitoare, baie, bucătărie, antreu, sufragerie, alte dependințe și grădină, și nici de ce schimba vorba cînd îi sugera că ar trebui să se gîndească să lucreze alături de el pentru a dobîndi cunoștințe practice pe care numai aici, pe teren, le poți obține, discutînd cu zidarii și înfruntînd și rezolvînd numeroasele probleme care se ivesc zilnic pe șantier. Numai așa capeți cel de-al șaselea simț — simțul profesional — care face din studentul sau inginerul nou venit un inginer în toată puterea cuvîntului. Notele 10, 9 și 8, precum și o teză excelentă, nu mai servesc la nimic, dacă studentul eminent nu se remarcă apoi în viață, obținînd aceleași note : 10, 9 și 8, urmate de multe zerouri, consemnate într-un cont bancar, mînuite cu pricepere în lumea complexă a afacerilor, lume în care cunoștințele teoretice trebuie să se conjuge cu cele practice pînă cînd se formează o conștiință de om de afaceri-inginer sau inginer-om de afaceri, cum a ajuns el să fie datorită dîrzeniei, bazîndu-se numai pe îndrăzneală, căci n-a avut norocul să fie băiatul unui om bogat care să-l ajute încă din primii ani ai carierei, ci numai cu prețul multor sacrificii și învingînd multe obstacole a reușit să urce pînă la al șaselea etaj al clădirii Insurgentes ca antreprenor al Companiei de construcții Anahuac, Societate Anonimă, care, mai devreme sau mai tîrziu — oamenii îmbătrînesc, se retrag — va trece în mîinile unicului său fiu.

Federico mototoli foaia, aruncă creionul în sertar, ieși din bibliotecă, lăsîndu-l pe tatăl său să se gîndească de ce, de ce și pentru ce Federico se purta astfel.

Compania de construcții Anahuac, Societate Anonimă, cumpără terenul liber de pe bulevardul Cuauhtémoc în urma sugestiei dată de inginerul Zamora.

DE VÎNZARE, INFORMAȚII : telef. 27.92.34.

— Fă-mi legătura, domnișoară.

— Vă rog cu doamna Sáenz, văduva domnului Camarena, din partea inginerului Zamora.

— La telefon.

Terminînd schița, inginerul Zamora o trecu pe curat pentru a treia oară. O dădu inginerului Rosas, iar acesta desenatorului. După trei zile desenatorul a adus schița precum și un anteproiect, iar inginerul Rosas a stat o întreagă după-amiază pentru a le analiza. Inginerul Zamora a dat ultima aprobare. Proiectantul își putu începe astfel munca.

— Dacă fiul meu dă pe aici, să nu-i spuneți nimic, vreau să-i fac o surpriză.

Se purta ca un copil. Cu degetul mic atinse burta lui Valentin.

— Cînd vei termina aceste calcule, Valentin ?

— Sînt gata, domnule inginer.

González intră în cabinetul său și puse schița pe birou.

— Foarte bine.

González îndoi brațul și fără a-și opri rîsul își potrivi creionul pe care-l purta la ureche. Inginerul Zamora se sculă în picioare. Luă proiectul, îl îndepărtă atît cît brațele îi permiteau, pentru a-l privi mai bine și după ce-l așeză deasupra hîrțoagele făcu cîțiva pași înapoi, cu ochii ațintiți asupra proiectului, mișcînd capul în dreapta și-n

stînga. Minunată acuarelă. Unghiul de perspectivă e foarte bine scos în evidență ; va oferi înălțime și profunzime clădirii, nu-i așa ? Fără îndoială. González a avut în vedere și detaliile : balustrada terasei de pe acoperiș, tocurile ferestrelor mari, pînă și antenele de televiziune și tot ceea ce nu ține propriu-zis de construcție, dar care dau, desigur, viață proiectului : norii, o mașină ultimul tip în prim plan, cîțiva arbori, cele două siluete care traversează strada. E foarte bine. Chiar și în perspectivă, intrarea nu era prea strîmtă ; ideea de a o situa cu cîțiva metri mai în adîncime a fost destul de bună, creînd împreună cu cubul scării un corp independent, omogen. Așa se va face. E foarte bine. Nu va fi greu să găsești chiriași dispuși să plătească 980 de pesos pentru apartamentele cu vedere la stradă și cel puțin 850 pentru cele din partea opusă. Au lumină și dimineața și după-amiaza. Sînt foarte ieftine. Împărțirea apartamentului e perfectă. E foarte bună acuarela, González. Nu ne-am gîndit la jardiniere, dar trebuie să le includem, pentru că însuflețesc întregul edificiu. Par, într-adevăr, niște apartamente de lux. Sînt curios ce-o să spună Federico ?

— Vino puțin, vreau să te uiți la asta. Mă interesează părerea ta.

— E bine.

— Nu e nimic de prisos ?

— Nu, e bine.

— Deci tu vei conduce această lucrare. E o surpriză.

— Cine a spus ?

— Ei, cine a spus ! Eu ți-o spun.

— Nu mă interesează această lucrare. Eu am alte planuri — Federico voia să lucreze pe cont propriu — spuse el. Vrea să înființeze cu De la Garza și alți prieteni o antrepriză. E o chestiune de săptămîni.

— Dacă vrei chiar să mă ajuți, atunci împrumută-mi 500 de pesos, ca să-mi pot croi singur drum.

În vremea noastră sînt puțini studenții care au norocul să aibă un tată inginer-om de afaceri, cum e inginerul Zamora. Cîți n-ar invidia norocul de a debuta în meseria aleasă printr-o lucrare de asemenea dimensiuni și de a ști că din acest moment drumul spre consolidarea succesului este trasat și garantat. Într-un moment de orgoliu prost înțeles poți spune multe năzbîtii, dar asta înseamnă că nu cunoști viața, că disprețuiești ajutorul pe care un tată și nu un străin îl oferă fiului său ; asta înseamnă că nu ții cont de cea de-a patra poruncă, și echivalează cu nerecunoașterea sacrificiilor pe care încă din primii ani a trebuit să le facă un tată pentru a oferi fiului său confortul necesar, oricît de mare ar fi prețul, și nepretinzînd pentru aceasta nici un fel de recunoștință. Copilul înțelege toate aceste lucruri prea tîrziu, cînd devine bărbat, cînd își întemeiază un cămin și are un fiu ; abia atunci înțelege sacrificiile tatălui și regretă că timpul nu poate fi întors pentru a-i cere iertare și pentru a-i mulțumi.

— Mai lasă-mă-n pace, mamă, sînt sătul de morală.

— Trebuie să-ți dai seama, Federico.

— Federico, ce mai tura-vura, dacă nu accepți, nu vei mai primi de la mine nici o lețcaie, ia bine aminte.

Ajungînd la birou, inginerul Rosas îl întrebă :

— Pînă la urmă cine va răspunde de lucrările acestei construcții ?

Inginerul Zamora luă de pe biroul domnișoarei Graziela cele două scrisori care-l așteptau și, urmat de inginerul Rosas, intră în cabinetul său. Vîrî scrisorile în sertar și se îndreptă spre fereastră. Din acest loc, cu brațele încrucișate, privind orașul, ascultă din nou întrebarea inginerului Rosas.

Mare satisfacție trebuie să încerci la bătrînețe dacă-ți poți aminti cu mîndrie de traiectoria unei vieți plină de strădanii și încununată, la sfîrșit, de succes, adică să fii antreprenorul unei companii de construcții cu un capital de 4,5 milioane pesos, să ai o casă în Pedregal de San Angel, o vilă în Cuernavaca, trei mașini, o soție bună, devotată, și un băiat care, începînd de săptămîna viitoare, va conduce prima sa lucrare ca inginer : un bloc ce se va înălța în bulevardul Cuauhtémoc, colț cu strada Concepción Béistegui.

Încă din primele zile de facultate, De la Garza a fost cel mai bun prieten al lui Federico. De la Garza l-a ajutat să scape de festele ce se jucau studenților din primul an ; datorită lui, nu l-au tuns și nici nu l-au aruncat în bazinul cu apă. De la Garza i-a procurat, cu numai 200 de pesos, o diplomă de *perro,* și singurul lucru pe care a trebuit să-l facă Federico a fost să-și cumpere o bască pentru a le da iluzia tovarășilor săi că s-a tuns. Cu 250 de pesos. De la Garza i-a rezolvat

toate problemele legate de cursul de Statică, iar cu alți 325 cele o sută și ceva de integrale ale lui Woods și Bailey. Ca să nu mai vorbim de „împrumută-mi notițele tale, De la Garza, tu ești salvarea mea", cuvinte repetate în fiecare an, de sfaturile ce nu pot fi plătite cu nimic, de subterfugiile la care trebuia să recurgă pentru a-l introduce prin ușile din față ale rectoratului, Federico putînd plăti astfel taxele sau rezolva alte probleme fără să mai stea la coadă. Nimănui nu-i era mai îndatorat decît lui De la Garza.

Pînă acum De la Garza a fost cel mai bun prieten al său.

— Nu prea ai suflet bun, fii pe pace, nu-ți cerem bani cu împrumut; deși ar fi o afacere ca oricare alta. Nu căuta să te acoperi, ești un diavol care niciodată n-a știut ce înseamnă să-ți îndoi spinarea, ca orice animal, pentru a cîștiga cîțiva centavos și pentru a putea să-ți continui studiile. Ție totul ți-a venit de-a gata, nenorocit copil unic. Deschizi doar gura și tatăl tău se grăbește să-ți umple gușa, ca să nu obosești sau să nu pățești ceva. Ar mai trebui doar ca cineva să-ți tragă nădragii și să te șteargă la fund. Nu mai avem nevoie de tine și să nu mai crezi că ești indispensabil; inteligența ta nu ne poate servi la nimic. Ah, Dumnezeule, dacă ai ști ce înseamnă să obții o diplomă pe merit, să te duci flămînd la cursuri, în timp ce tu, Federico, luai dejunul: ouă, șuncă etc. Și mai aveai nerușinarea să vii să te milogești ca să-ți dau notițele. Atunci eram, desigur, prieteni la cataramă. Dar de cum a sosit clipa să te revanșezi, s-a terminat cu prietenia, nu-i așa? Du-te dracului, și lasă scuzele pentru fraierul care e dispus să le asculte. N-am chef să mai văd chipul unui laș, pui de tîrfă.

Sosește primul camion cu pietriș. Zidarii au un miros insuportabil. Maistrul Alvarez e cel care știe totul.

— De unde începem, domnule inginer? De aici sau de acolo?

— De acolo.

— Nu crezi că ar fi mai bine de aici? Am putea căra pămîntul, iar instalatorii ar putea trage mai repede conductele de apă.

— E același lucru.

— Nu, domnule inginer, nu-i același lucru, așa cum îți spun eu e mai bine; lucrurile ar merge mai repede.

— Bine, începeți de aici.

— Cum crezi dumneata, domnule inginer.

Alvarez stătea cu picioarele crăcănate. Ținea tot timpul mîinile în buzunarele de la jiletcă și nu-și scotea pălăria cînd sosea Federico. Mereu avea ceva în gură: ba gumă de mestecat, ba o tulpină de plantă, ba o așchie de lemn. Uneori își dregea glasul și pe urmă scuipa pe unde apuca. Adesea scuipatul cădea foarte aproape de picioarele lui Federico.

— Iartă-mă, domnule inginer.

Federico se întoarse și se îndreptă spre mica baracă făcută din scînduri ce se ridica singuratică pe terenul viitoarei clădiri. O mare placă de carton, de fapt o ușă provizorie, străjuia intrarea. Deschizînd-o, Federico zări în semiîntunericul dinăuntru un om stînd pe jos turcește și cu capul rezemat de o ladă mare, sforăind.

— Deoarece ai sosit abia azi și cum nu mi s-a dat vreo dispoziție, am vrut s-o iau înainte și-am pus oamenii să ridice această magazie. Mai are nevoie de ușă și lacăt.

Omul se trezi. Întinse brațele în față, în sus, apoi din nou în față. Întoarse capul ; o cicatrice cobora pînă la sprînceana dreaptă, iar cînd surîse pentru prima oară i se văzură cei doi dinți, galbeni, care-i mai avea în gură, și care nu-i mai foloseau la nimic. Surîse din nou, între timp se ridicase în picioare, și cu dosul palmei își șterse firul de salivă care începuse să se prelingă pe cămașă. Înaintă șchiopătînd spre Federico.

— Ăsta e don Jesús, paznicul.

— Bună ziua, domnule inginer.

Federico simți degetele lipicioase ale unei mîini ce-l strîngea, și și-o retrase repede pe a sa.

— Mi-am permis să-l angajez, domnule inginer, pentru că este un om pe care se poate conta. Azi-noapte, de pildă, a rămas să păzească uneltele și te asigur că n-o să ai necazuri cu acest bătrîn. Nu-i așa ?

— Desigur, domnule inginer. Mie să-mi dați numai cît să am de mîncare, cît vă lasă inima.

— Este un paznic bun, continuă Alvarez. Lucrul acesta îl spusese el și mai înainte, pentru că așa gîndea și simțea atunci, și-l repetă acum în fața omului cu cravata-n dungi, pentru că tot așa continuă să gîndească și să simtă. Era un paznic bun. Paznicii buni nu cresc în glastră și nici nu se găsesc pe toate drumurile. Sînt puțini paznicii cinstiți, care muncesc cu rîvnă, care nu umblă cu limba scoasă după cîștig și nu schimbă mereu șantierele pentru a găsi ceva mai bun ; ei sînt

mulțumiți dacă au posibilitatea să lucreze într-o fabrică sau, în baza unui contract pe viață, într-o întreprindere de construcții. Este un mare noroc să întîlnești un asemenea paznic. Și don Jesús — Dumnezeu să mă ierte — făcea parte dintre aceștia. Altfel, cum s-ar fi putut explica faptul că Alvarez l-a angajat ; Alvarez care era omul de încredere al inginerului Zamora și care știa foarte bine că atunci cînd angaja un paznic era în joc nu numai prestigiul său de maistru priceput, dar și pîinea familiei. Firește un om se poate schimba, și din cinstit poate deveni, datorită unor cauze ce nu se cunosc încă prea bine, un ticălos ; un lucru era însă recunoscut de toată lumea : don Jesús, în afară de faptul că era cinstit — avînd și vicii, desigur, căci nu există om perfect — era și foarte simpatic, foarte bun în relațiile sale cu zidarii ; și aceasta contează foarte mult, căci dacă un paznic nu se înțelege cu cei de pe șantier, randamentul este altul, iar ritmul, în general, nu mai este cel cu care Alvarez se obișnuise în perioada în care lucrase cu inginerul Zamora. Adevărul era acesta : cînd a început munca la Cuauhtémoc, don Jesús era un om pe care se putea conta, iar pentru Alvarez a continuat să fie pînă cînd l-au omorît. El nu împărtășea părerea, foarte valoroasă dacă vrei, că paznicul devenise un ticălos ; dar nici n-ar putea susține — lasă-mă, te rog, să vorbesc — că fiul inginerului Zamora ar minți din rea intenție. Singurul lucru pe care voia într-adevăr să-l clarifice era legat de apărarea prestigiului său ; el l-a angajat pe don Jesús, dar fiul inginerului Zamora a spus „bine, să

rămînă", iar după aceea n-au mai discutat despre aceasta decît o singură dată cu inginerul Zamora. Alvarez a căutat să evidenţieze, cu acest prilej, doar cinstea bătrînului şi deşi recunoaşte acum că inginerul nu a acceptat cu plăcere rămînerea în continuare a paznicului pe şantier, dintr-o declaraţie expresă a aceluiaşi inginer reiese că acesta renunţase la intenţia sa, nu că ar fi fost forţat de Alvarez, sau că acesta ar fi făcut presiuni asupra lui, ci pentru că a considerat că alungarea lui don Jesús ar fi însemnat o nerecunoaştere a autorităţii fiului său, lucru la care ţinea mai presus de orice. Omul cu cravata în dungi ar trebui deci să-şi noteze că Alvarez nu va mai purta nici o răspundere din momentul în care se va dovedi că don Jesús era un ticălos. Alvarez refuza să creadă că don Jesús ar fi fost în stare să fure un portofel; iar dacă a fost, atunci era vorba de un alt don Jesús, diferit de cel pe care el îl angajase. În legătură cu scandalurile cu Isidro, cu Sergio García şi sora sa, Celerina, nu putea declara nimic pentru simplul motiv că nu ştia nimic. Era doar maistru pe şantier şi nu dădacă; dădea dispoziţii doar pe şantier şi numai în probleme legate de muncă, atîta tot. Dacă în afara orelor de muncă s-a ivit între ei vreo neînţelegere care, mai tîrziu, a dus la crimă, atunci el se spală pe mîini. A spus totul. Nu bănuia pe nici unul dintre muncitorii săi. Jacinto, nu, Patotas, nu, Isidro cu atît mai puţin. De fiul inginerului Zamora nici vorbă nu poate fi; Patotas trăncănea numai ca să se afle în treabă. Cît despre Sergio García, îl cunoştea foarte puţin şi de aceea prefera să nu

vorbească despre el. Îl porecliseră Popa, deoarece era foarte zgîrcit; îi ura pe toţi zidarii, pe Alvarez şi, bine-înţeles, pe don Jesús. Un tip ciudat. N-ar pune mîna în foc pentru el. Pentru ceilalţi, poate, cine ştie. Dar pentru Sergio García, poreclit Popa, niciodată.

În timp ce Alvarez vorbea, omul cu cravata în dungi desena pe o foaie de hîrtie cele două iniţiale. Mai întîi în colţul stîng, de jos, întărind de cîteva ori litera S şi răsucindu-i cele două vîrfuri pînă ce formau două semicercuri, două cîrlige care se uneau apoi cu litera G, pentru a da naştere unei figuri închise într-un cerc perfect pe care omul cu cravata în dungi îl umplea cu linii verticale, orizontale, diagonale sau cu cercuri concentrice. După cu umplu figura, de mărimea unei monede de 20 centavos, începu să scrie deasupra ei cele două litere, de fiecare dată mai mari şi mai groase: S G, S G, S G. Hîrtia se acoperea de iniţiale în timp ce fiul inginerului Zamora — nemişcat, serios, grav, plin de importanţă — făcea eforturi să-şi aducă aminte de vreun amănunt ce-ar fi putut folosi la clarificarea lucrurilor. Nu era uşor, căci cine poate pretinde că ar cunoaşte adevărata fire a zidarilor, după terminarea lucrului, sau că apreciază exact gravitatea problemelor ce se iscă între ei sau pe şantier? Ca să nu mai vorbim de acelea pe care n-ai cum să le ştii. Numai întîmplător poţi auzi din gura lor ceva demn de luat în seamă, poate vreun zvon, dar zvonurile sînt aşa de multe şi zidarii atît de înclinaţi spre bîrfă, încît nu poţi să iei în serios ceea ce fac sau spun, în afară de cazul cînd toate acestea sînt legate direct de munca lor. Dar în

timpul celor trei luni, cît Federico fusese plecat, se puteau întîmpla multe lucruri importante care ar putea explica crima. El avea părerea lui despre zidari, dar ea era foarte generală ; nu există oameni mai răi decît zidarii — și Federico se opri. Își mușcă buzele. Nu trebuie să-mi pierd calmul, se gîndi el, trebuie să rămîn același, ca la început : serios, grav, important. Țăranii, adevărații țărani, sînt cu totul altfel ! i-a cunoscut în timpul practicii de topografie, în sudul Republicii, și de aceea poate afirma cu certitudine că sînt oameni buni, nepervertiți și mai ales nu suferă de complexul inadaptării, atît de caracteristic la cei ce-și părăsesc satul, petecul lor de pămînt, pentru a veni în capitală, abandonîndu-se ușor iluziilor ce li se vîntură pe la nas sau alteori împinși de nevoi. Ambiția generată de atracția ce o exercită capitala și dorința de a cîștiga cît mai mulți bani constituie cele două mobiluri ale exodului. Realitatea care îi întîmpină în capitală este total diferită de cea pe care și-au imaginat-o. Urmează deziluzia și frustrarea. Ar fi foarte interesantă — nu vi se pare ? — o abordare a acestei probleme de către specialiști. Oricine ar vrea să citească — dumneata nu ? — o lucrare privind psihologia zidarului, un studiu serios care să explice cum după dezamăgire urmează ipocrizia, necinstea. Și e firesc să se urască între ei, deoarece, fiecare zidar vede în tovarășul său, ca într-o oglindă, propria sa frustrare. De aceea îl insultă. Îl pîndește și, la prima ocazie, îi înfige cuțitul pe la spate. Și dacă stai să te gîndești puțin, vei conchide că mortul își merită lovitura de cuțit în aceeași mă-

sură ca și asasinul. Așa sînt ei. Adevărul e că n-ai cum să-i civilizezi ; orice vorbă adresată de un om bine intenționat e luată drept dispreț ; nu acceptă sfaturi. Un exemplu : se înfurie cînd văd că un inginer abia ieșit din facultate, și mult mai tînăr decît ei, îi întrece în meserie. Se fac că nu pricep, că nu-l înțeleg și caută să se răzbune cu orice preț, recurgînd la sabotaj, nesupunîndu-se ordinelor și făcînd mai totdeauna lucrurile pe dos ; ajung chiar să-l poreclească în fel și chip, crezînd că în felul acesta reușesc să insulte întreaga societate. În această lumină nu ni se mai pare de loc ciudat faptul că pot avea loc crime ca aceea a lui don Jesús sau că un biet zidar, care nu știe nici să se iscălească, are năstrușnica idee de a țipa în gura mare că adevăratul asasin este inginerul. E lesne de înțeles. Nici măcar nu au de ce să se simtă ofensați.

Pe o altă foaie au apărut din nou inițialele : S G.

Federico aprinse o țigară și dădu ușor pe nas primul fum tras în piept. Zîmbea. Totul merge foarte bine. Omul cu cravata în dungi avea în față un inginer tînăr, inteligent, capabil să privească lucrurile cu calm ; foarte prins de propriile-i idei, foarte sigur de sine și, mai ales, total diferit de Puștiul acela care calcă mereu în străchini și nu e în stare să dea un ordin. Oricine, în afară de Federico, s-ar fi înfuriat, și pe bună dreptate ; și nu pentru că Federico ar fi înțeles adevărata problemă, că ar fi avut intuiție socială. În loc să formuleze o cerere sau să determine retractarea publică a lui Patotas, se arătă foarte înțelegător și chiar se folosea de cunoștințele lui

de antropologie pentru a contribui la explicarea motivelor ce au dus la crimă.

Cercurile de fum se destrămară înainte de a atinge tavanul.

În acest moment, omul cu cravata în dungi se va ridica în picioare, să-i strîngă mîna cu căldură, să înceapă să-i vorbească pe un alt ton.

Dar omul cu cravata în dungi abia-i aruncă o privire chiorîşă lui Federico şi-i arată, lovind cu arătătorul foaia de hîrtie, una din multele perechi de iniţiale :

S G

Stătea lîngă peretele din faţă, ţinînd în mînă o jucărie de metal : o arunca în sus şi, fără să se mişte, încerca s-o prindă la spate. Trecuse un sfert de oră de cînd servanta ieşi pentru a doua oară să-i spună :

— Mai aşteptaţi puţin, vine numaidecît.

Mai întîi începu să citească „Lesson Five" din volumul trei al manualului de engleză al lui J. Hamilton, dar cum lumina serii era din ce în ce mai slabă, închise cartea. O puse apoi în lădiţa cu scule şi scoase jucăria de metal. Cînd Federico deschise uşa se ridică :

— Ce vrei ?

— Iartă-mă că te deranjez la această oră, domnule inginer, dar nu vreau să mai amîn. Nu ţi-am spus nimic pe şantier, deoarece aceasta ar fi dat naştere la interpretări greşite, ştii dumneata cum se întîmplă. Vei spune că mă ţin de bîrfă, domnule inginer, dar nu-i adevărat. Aş fi putut veni mai de mult, dar n-am făcut-o, deoarece tot mai trăgeam speranţă că voi găsi clupa : după un

timp lucrurile dispar, din vina cuiva, de bună seamă, şi de aceea e bine să fii precaut.

Surîdea pentru a se apăra de privirea fixă a lui Federico ; avea pantofii bine lustruiţi, pantaloni de caşmir, o cataramă aurită la centură, pe care erau imprimate iniţialele S G, guler lucios la cămaşă, părul uns, ochelari fumurii, groşi, cu lentila ochiului stîng crăpată.

S G se dădu înapoi. Rămase în afara fîşiei luminoase care venea din casă.

— Pentru aceasta voiai să mă vezi ?

— Da, domnule inginer. Don Jesús se face că nu ştie nimic, dar îţi jur că am lăsat-o acolo. Nu vreau să-l acuz. Adevărul e că de la Jacinto pleacă toate relele, mie mi-e foarte clar, dar cum este omul maistrului, ei fac ce vor şi nu se găseşte nimeni care să protesteze. Şi, slavă Domnului, s-au furat destule lucruri. Mai întîi cleştele, la două zile după sosirea mea ; a dispărut cît ai zice peşte. Nimeni nu-mi dădea dreptate, ba dimpotrivă, toţi rîdeau de mine. Jacinto îl luă pe „nu" în braţe, deşi ceva mai înainte îl văzusem cum îl şterpelise, dar nu i-am spus imediat căci credeam că-l va pune la loc.

Să trecem peste întîmplarea cu cleştele, tot nu făcea prea multe parale. Dar clupa e altceva, domnule inginer... şi materialul, care te priveşte direct. E de ajuns să faci o revizie ca să te convingi că nu mint. Aceşti oameni, puţin cîte puţin îţi cară totul : azi un sac de ciment, mîine altul, poimîine panouri de placaj ş.a.m.d. şi nici nu trebuie să facă mare efort, pentru că omul care lucrează pe camion este prietenul lor. Peste două zile, vei afla cam ce cară ei. Ştiu că e urît să

bîrfeşti, dar dacă nu vin eu, cine să vină ? Şi cred că am făcut rău că am tăcut atîta timp ; pînă la urmă am rămas fără clupă. Dar aşa n-o să mai meargă.

S G îşi vîrî jucăria de metal într-unul din buzunarele de la pantaloni.

— Acesta este adevărul, domnule inginer. Toată lumea ştie foarte bine că Jacinto împreună cu maistrul Alvarez cară material, profitînd de faptul că paznicul e pe jumătate nebun ; sau în combinaţie cu el. Nu mi s-ar părea de loc ciudat ca don Jesús să se ţină şi el de asemenea potlogării. Ceilalţi tac din gură pentru că le convine, dar eu nu sînt unul din întreţinuţii lui şi asta le dă curaj. Nu-mi pasă de batjocuri, dar dacă nu-ţi spun, o să vină ziua în care n-o să am nici scule, nici material de lucru.

— Şi ce vrei să fac ?

— Să intervii, domnule inginer, şi să-i obligi să-mi dea înapoi clupa. Pe bună dreptate. Şi-ţi spun că n-am venit doar să cer ceea ce mi se cuvine ci şi să te previn.

— Cumpără-ţi altă clupă şi lasă-te de fleacuri. Mie nu-mi place să mă băgaţi în încurcături de babe cîrcotaşe.

— Îţi spun că nu mă priveşte numai pe mine.

— Vezi-ţi mai bine de treburile dumitale. Sau dacă nu eşti mulţumit, du-te, avem destui zidari.

— Eu sînt instalator, domnule inginer.

— Bine, atunci instalatori ! Avem destui instalatori !

— Ba da, sînt mulţumit de lucru, dumneata nu mă înţelegi ; dar fără clupă, nu pot face nimic.

— Cumpără-ţi alta.

— Face mai mult de cinci sute de pesos.

— Atunci pleacă.

S G îşi răsuci capul dintr-o parte în alta şi, zîmbind necuviincios, îşi arătă dinţii albi. Rămase nemişcat, fără să-şi ia ochii de la Federico. Zîmbi totuşi cînd spuse :

— Domnule inginer, atunci uită toată această discuţie şi o să văd eu ce-o să fac. În orice caz, îţi mulţumesc.

Fără îndoială, omul cu cravata în dungi îl bănuia pe Sergio García. Alvarez şi zidarii, interogaţi unul după altul, n-au avut nevoie să se pună de acord ca să-l oblige să-şi reconsidere primele lui supoziţii şi să facă în aşa fel încît să cadă bănuiala asasinatului asupra tînărului instalator, care, muşcîndu-şi buzele, în acea seară, se pierduse în penumbra colinei San Angel : sta cu capul în pămînt, iar în mîna stîngă ţinea geanta cu scule ; îi lucea părul uns cu briantină. A doua zi ajunse pe şantier ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat şi n-a mai vorbit niciodată de clupă, după cum nici Federico n-a mai îndrăznit vreodată să cerceteze dacă zidarii furau într-adevăr materiale de pe şantier : se temea că n-o să poată păstra tot timpul cît ar dura ancheta o atitudine fermă faţă de Alvarez, de Jacinto, de inginerul Rosas şi de tatăl său, mai ales că acesta îl va întreba de fişele de pontaj şi de confirmările de primire pe care Federico le păstra în cine ştie ce caiete sau cărţi lăsate pe ici pe colo. Fără probe palpabile şi avînd doar pe instalator drept martor, acuzaţia ar avea un efect contrar pentru că ar dovedi incapacitatea lui de a conduce şan-

tierul şi ar prilejui o predică insuportabilă, asemănătoare celei din noaptea trecută ; cu faţa spre sertar, pocnindu-şi degetele, simţind mîna tatălui său pe umăr şi sîcîit de vocea aceea familiară care stărui să-l facă să înţeleagă că mai presus de reproşuri exista preocuparea constantă a unui om cu experienţă de a-l ajuta să facă primii paşi în cariera lui profesională. Mîna se desprindea de pe umărul său fără să fi reuşit să-l facă pe Federico să întoarcă capul şi să spună : „Bine, tată, o să fac totul, aşa cum vrei tu".

Federico nu întoarse capul nici cînd tatăl său termină de vorbit.

— Nu mi-a plăcut niciodată să mă amestec în treburile tale. N-am să mă amestec, aşa cum ţi-am promis, n-am să-l las nici pe inginerul Rosas să se amestece. Cea mai bună dovadă o ai în problema cu paznicul. Nu era nevoie să-l cunoşti dinainte pentru ca să-ţi dai seama că niciodată nu trebuie să le dai de lucru unor astfel de oameni. Don Jesús ăsta e un bătrîn alcoolic, fiule, e nebun, ştiu eu cu cine am de-a face. Dar, mă rog, tu l-ai angajat şi eu n-am obiectat, deoarece, înainte de toate, îţi respect hotărîrile, ca şi cum ar fi ale mele. Despre asta e vorba. Şi cu aceeaşi încredere cu care-ţi vorbesc, aş vrea să-mi spui ce gîndeşti, ca să-ţi dau eu o explicaţie, dacă există, şi să nu-ţi formezi idei greşite ; spre binele şantierului şi spre binele tău, Federico. Dacă ai greutăţi cu Alvarez sau cu vreun zidar, dacă întîmpini vreo dificultate pe care nu ştii cum s-o rezolvi, spune-mi. E mai bine ca eu să ştiu toate astea înainte de-a te face de rîs în faţa oamenilor, înţelegi ? Pentru mine e foarte neplăcut să aflu

din alte părţi sau din gura lui Alvarez, care vine să-mi spună c-ai dat un ordin prost, sau că n-ai dat nici unul şi din vina ta nu ajunge nisipul şi trei zidari stau degeaba.

Apoi, frazele amabile : n-am nimic cu tine, nu ţi-am refuzat nimic, capriciile tale sînt ordine pentru mine...

Chiar în cazul că Sergio García ar fi avut dreptate, era mai bine să laşi lucrurile în voia lor. Într-un cuvînt, cît puteau să fure ? Trei, cinci, zece saci de ciment ? Cinci sute de cărămizi ? Treaba cu clupa putea să fie o minciună născocită de instalator pentru a provoca scandal. Lui Federico nu-i conveneau scandalurile.

Să facă ce le-o place. Să zică ce-or vrea. Eu nu mai calc pe la şantier. Ducă-se cu toţii la dracu'.

— Cîte armături, domnule inginer ?

— Patru.

— Eşti sigur ? De ce nu întrebi prin telefon şi nu aduci planurile ? Să nu încurcăm lucrurile.

— Am spus patru, Alvarez !

Nu putea să doarmă. Patru armături, şase armături, opt armături. Se răsucea în pat adunînd, scăzînd, dezvelindu-se, învelindu-se din nou, aşezîndu-se în genunchi ca să bată perna ; ba cu faţa-n jos, ba cu faţa-n sus ; se scula apoi, umblînd prin cameră, culcîndu-se încă o dată convins că n-o să se întîmple nimic pentru că betonul niciodată nu dă greş ; or fi centraţi, iar dacă nu sînt, tot ar mai fi timp. Se răsucea în pat adunînd, scăzînd, dezvelindu-se.

Cînd Federico ajunse pe şantier, tatăl său discuta cu Alvarez şi Jacinto.

— Noi nu facem altceva decît să ascultăm ordinele. De ce să lucrăm altfel ?
— De imbecili ce sînteți !
— Dumneata ne cunoști bine, domnule inginer.
— Acum știu că sînteți o adunătură de trîntori... Nu puteți înțelege nici cel mai simplu lucru.
— Ți-am spus că fiul dumitale a dat ordinul. Pe mine m-a mirat și chiar l-am mai întrebat o dată...
— Să nu dai vina pe alții, înțelegi ?
— Așteaptă, zic... L-am întrebat dacă așa e prevăzut în planuri, domnule inginer.
— Nici unui om venit din creierul munților nu-i trecea prin cap așa ceva.
— Dumneata nu ne crezi, dar fiul dumitale...
— Ce-ai în cap, Alvarez ? Tărîțe ?
— Întreabă-l atunci ; chiar acuma.
Federico înaintă. Abia atunci îl văzu inginerul Zamora.
Don Jesús ieși din magazie însoțit de Isidro. Merseră pînă la prima armătură, de unde zidarii trăgeau cu urechea.
— Să-mi scoateți chiar acum cofrajele. Și să nu contați pe leafa de sîmbătă — se întoarse spre Federico, în timp ce stătea cu spatele la Jacinto și la Alvarez.
Jacinto înaintă și-i atinse brațul.
— Întreabă-l pe fiul dumitale.
— Ai văzut ce-au făcut ?... Nu poți să-i lași singuri o secundă.
— Tinere, nu cumva dumneata ai dat ordinul ăsta ?
— Dacă ai fi venit ieri nu s-ar fi întîmplat asta.

— Dar a stat aici pînă cînd am început să îndoim armăturile !
— Ce s-a întîmplat ? Tot nu înțeleg.
— Au pierdut toată ziua ridicînd armături după cum i-a tăiat capul.
— Explică-i tatălui dumitale, tinere. I-ai spus doar lui Chapo că merg de patru.
— Ce-am spus eu ?
— Plecați de-aici !
— Că dumneata ai spus că merg de patru, cu întăritură la fiecare cincizeci.
— N-ai auzit ?! strigă din nou inginerul Zamora dîndu-i un brînci lui Jacinto. Jacinto era gata să cadă, dar Alvarez îl opri la timp. Se desprinse din mîna lui Alvarez ca să înainteze, mînios :
— Să nu negi, tinere !
— Eu n-am dat nici un ordin.
— Maistrul e aici, sînt și eu, precum și toți cei care te-au auzit.
— Oprește-te, Jacinto.
— Să spună ceilalți, domnule inginer.
— Șterge-o !
Alvarez dădu ascultare, obligîndu-l pe Jacinto să se tragă înapoi, dar fără să-și ia ochii de la Federico, care-și coborî privirea și o îndreptă apoi spre magazie, ca și cum l-ar fi invitat pe tatăl său să privească într-acolo.
— Mi-au adus tot cimentul.
Inginerul Zamora nu înceta să privească armăturile.
— Ești sigur că n-ai dat tu ordinul ăsta, nu-i așa ?
— Cum poți să crezi ?

Humberto, Marcial şi Patotas începură să demonteze cofrajele în timp ce Alvarez striga : Mişcaţi-vă, mişcaţi-vă.

Federico şi inginerul Zamora mergeau încet spre stradă, fără să vorbească. Ajungînd pe trotuar, inginerul Zamora îl apucă pe fiul său de braţ.

— De ce nu-mi povesteşti toate lucrurile astea ?

— Care lucruri ?

— Care se petrec pe şantier.

— Nu ştiu despre ce vorbeşti.

— Ţi-am spus de atîtea ori că trebuie să-i ţii în frîu pe zidari şi să nu dai nici un ordin pînă cînd nu eşti foarte sigur.

— Atunci crezi... Un moment tată, crezi într-adevăr că eu am făcut încurcătura asta ?

— Îţi cer doar să-mi povesteşti toate treburile astea.

— Chiar dacă nu crezi, nu sînt atît de imbecil. Şi chiar acum, dacă vrei, o să-l oblig pe Alvarez să recunoască...

— Lasă lucrurile aşa cum sînt.

— Nu, domnule ! strigă Federico. Tu-l crezi mai degrabă pe Jacinto decît pe mine, dar îţi jur că eu n-am fost ieri aici. Te-am anunţat.

— Nu m-ai anunţat nimic.

— Ţi-am lăsat un bilet la birou, tată.

— Ce cîştigi dacă minţi ?

— Asta-i adevărul !

— Bine... Acum tu trebuie să recîştigi încrederea oamenilor, dacă te-ai bucurat vreodată de ea.

— Îţi place, nu ? Mă crezi un mincinos.

— Nu cred nimic ; inginerul Zamora deschise portiera automobilului.

— Eu, da ! strigă Federico strîngînd pumnii. Să nu crezi că nu ştiu că umbli cu curva aia care ţi-a vîndut terenul.

Inginerul Zamora puse motorul în mişcare şi demară. Cînd automobilul ajunse la colţ, Federico îşi duse mîinile la cap trecîndu-şi degetele prin păr. Întorcîndu-se spre şantier dădu peste privirea sticloasă a lui don Jesús.

Încercă să scape de această privire. De şantier. De zidari. De tatăl său. În Guadalajara sau în Monterrey ar găsi de lucru în orice companie de construcţii. Dar au trecut trei luni.

— Şantierul continuă să fie al tău, Federico. Te poţi întoarce cînd vrei.

Vestea se răspîndi printre zidari.

— Puştiul o să vină iar.

— Nu e sigur.

— Şi dacă ?

Don Jesús îşi arătă dinţii şi întinse mîna lui tremurîndă :

— Cît te lasă inima, domnule inginer ; împrumută-mi măcar pentru medicamente.

A trebuit să părăsească şantierul pentru că a hotărît să-şi dedice tot timpul unei teze de specialitate : un studiu laborios asupra cupolelor despre care ar fi inutil să-i vorbească omului cu cravata în dungi, pentru că era o treabă pur tehnică. Trei luni nu s-a ocupat decît de asta, şi nu putea să ştie dacă în acest răstimp s-a întîmplat ceva neplăcut între don Jesús şi Sergio García care să-i servească acum în învinuirile îndreptate împotriva instalatorului. Aflase că zidarii îi făceau

curte surorii lui Sergio García, dar niciodată, nici înainte, nici după cele trei luni, nu l-a văzut pe don Jesús stînd de vorbă cu fata. În afară de asta nu era logic ca Sergio García să-și descarce gelozia lui de frate asupra unui bătrîn nenorocit care nu era în stare decît să istorisească două sau trei pățanii de bătrîn libidinos și atîta tot ; mai mult au îndrăznit Jacinto și Patotas, și Sergio García nu s-a supărat în ziua cînd l-a întîlnit pe Patotas trăgînd-o de cozi pe Celerina, în timp ce Celerina îi trase o palmă, fugind apoi spre stradă. Se prea poate ca Sergio García, cum avea vederea slabă, să nu-și fi dat seama, sau fiind Federico de față n-a îndrăznit să facă scandal, și și-a păstrat mînia pentru un prilej mai bun. În orice caz, don Jesús și nu Patotas a fost cel care-a murit în zori, și după înverșunarea cu care a fost comisă crima, ar trebui să nu-l mai bănuiască pe instalator, ci să se gîndească la oricare alt zidar care-ar fi avut mai multe motive să-l omoare pe paznic. Căci, la drept vorbind, Sergio García era un muncitor serios. Primise educație. Avea cultură. Seara studia engleza. A urmat și un seminar. De ce să nu-l interogheze pe Patotas sau pe Jacinto ? Federico — serios, grav, important — putea să continue să vorbească toată ziua cu mare plăcere, dar, să nu i-o ia în nume de rău omul cu cravata în dungi, considera greșit felul cum se desfășura ancheta.

— Despre ce vrei să-ți mai vorbesc ?

— Ai spus că timp de trei luni ai încetat să mai conduci șantierul.

— Da, ca să-mi pregătesc teza.

— Cu părere de rău ?

Mai degrabă cu procese de conștiință pentru că tatăl său se simțea bătrîn și avea nevoie de el. Compania nu avea oameni capabili. Inginerul Rosas și inginerul Gustavo Gil nu erau licențiați. Inginerul Rosas a studiat doar trei ani la universitate și inginerul Gil era unul dintre acei practicieni care n-au deschis niciodată o carte și care nici măcar nu știu ce e o integrală. Fără îndoială că sînt oameni folositori, dar o companie cum e Compania de construcții Anáhuac, Societate Anonimă, avea nevoie de ingineri care să fie la zi cu noile procedee de construcție, cu noile teorii ale elasticității, cu tot ce se referă la tehnicile avansate. Și nu degeaba, deci, Federico era singurul care putea să scoată Compania la liman. Totuși, trebuia să-și termine teza și așa i-a și spus tatălui său cînd l-a rugat să-și ia răspunderea clădirii pe care voiau s-o construiască. Pe vremea aceea Federico avea alte propuneri : un grup de prieteni, foarte tineri și fără prea mare pricepere în specialitatea lor, dar care aveau mare nevoie de lucru, i-au cerut să le fie șef ; voiau să deschidă o antrepriză de construcții. Pe de altă parte, unul din profesorii lui i-a propus să meargă să conducă construcția barajului „El pocito", pe cursul rîului Tamarindo, afluent al Coatzacoalcosului : lucrare importantă care ar atrage atenția prin sistemul de construcție, în formă de arc. Refuză ambele propuneri și acceptă să colaboreze cu tatăl său, căci, oricum, îi era tată și... — dumneata înțelegi — spuse Federico desfăcîndu-și brațele cu gestul celui care se sacrifică.

Dacă mai tîrziu a părăsit șantierul timp de trei luni, a făcut-o pentru că i-a organizat pe zi-

dari în așa fel, și în așa fel a îndrumat lucrările încît din acel moment clădirea se putea ridica și singură. O să-și termine teza, o să-și pregătească examenul și o să primească titlul. Dar lucrurile n-au mers așa cum sperase el. Tatăl său nu i-a spus nimic, dar i-a citit-o în ochi : șantierul mergea prost, peste tot dezordine. De ce nu te întorci, Federico ?

— Locul tău oricum e asigurat.

Ce poți face în astfel de cazuri ? Să te sacrifici.

— Nu-ți face griji, tată, mă ocup eu.

Federico se ridică în picioare.

— E clar acum ?

Pentru asta s-a întors. Nu-ți venea să crezi cît de întîrziate erau lucrările pe șantier. Inginerul Rosas n-a știut să-i dirijeze pe zidari, n-a putut să pună șaua pe Alvarez ; de sub nas i-au luat 500 de plăci de faianță. Dezvinovățiri, pretexte, minciuni. Cum se întîmplă mai întotdeauna. Dar Federico se întorsese. Acum toți au să se țină de treabă. A trebuit să fie foarte energic și de aceea zidarii, lezați, denaturau realitatea, încercînd să-l deruteze pe omul cu cravata în dungi. Nu prea le convenea tratamentul acesta aspru, mîna aceasta de fier.

— Să fie clar, nu-ți spun asta din ură.

Nu-l ura pe mortul întins pe planșeul de mozaic al spitalului Juárez ; unul dintre băieți l-a ridicat și, ajutat de un altul, l-a luat pe umeri ca pe un sac. Gîfîind, primul băiat străbătu sala și ajunse acolo unde medicul legist îi învăța pe studenții care-l înconjurau cum se mînuiește bisturiul pe cadavrul 48 de pe masa numărul 4, unde primul băiat l-a așezat pe don Jesús. Mîna strînge

bisturiul și bisturiul forțează pielea. O linie dreaptă, de sînge, se desenează pe cadavru în timp ce studentul somnolent crede că vede pe fața învinețită a bătrînului aceeași grimasă de durere care l-a scuturat pe Federico cînd don Jesús își revenise din atac și, ștergîndu-și balele, începuse să spună că maiștrii de șantiere, inginerii și fiii inginerilor îi dădeau ordine. Cine putea să vină pe șantier la ora asta. N-a auzit ce povestesc zidarii ? E vina dumitale că nu i-ai ascultat, ingineraș imbecil ; Federico a avut noroc sau ghinion — depinde cum o interpretezi — că nu s-a întîlnit cu Isidro. În oricare altă noapte din săptămîna trecută, apropiindu-se de magazie, n-ar fi putut auzi gemetele lui Isidro și vocea paznicului repetînd numele zilierului de cincisprezece ani : tinerel, tinerel. Mai bine totuși : ieri Celerina a fost aici, în spatele acestei uși, ca să-i șteargă sudoarea cu batista ei albă ; era foarte speriată biata fetiță pentru că niciodată n-a bănuit că lui don Jesús îi poate fi atît de rău : unde o fi Isidro și de ce nu e pe aici nici un zidar care să meargă în fugă la baracă sau la restaurantul Don Cuco să cheme la telefon spitalul Cruz. Ea a vrut să meargă, dar don Jesús a oprit-o. Îi trecea deja, încetul cu încetul, datorită ei, înger trimis de Dumnezeu, unul dintre miile de îngeri pe care i-a trimis cînd au vrut să-l împuște sau cînd diavolii l-au vîrît în bucluc, sau cînd au vrut, în nenumărate rînduri, să-l omoare. Dar nici un înger nu era atît de frumos ca ea, n-avea ochii ei, părul ei, atît de negru, împletit, mîinile ei atît de fine că e de-ajuns să le simți prin batista albă și-ți iau durerea, îți redau viața — ce tîrziu e și Isidro nu mai vine !

Ieri a fost. Iar acum a venit Puştiul. Cel puţin i-a plăcut ? Nu, a venit să inventarieze materialele, ingineraş prost, pentru asta a adus lampa. Doar Federico putea să inventarieze materialele noaptea. Să facă o listă completă pe care a doua zi, de dimineaţă, să i-o dea tatălui său pentru a-i dovedi că are socotelile în ordine şi ca astfel tatăl său să se convingă de competenţa lui Federico, ca inginer şi bun administrator, dar şi pentru ca funcţionarii Companiei să poată întocmi, cu datele oferite de Federico, bugetul final al şantierului care va fi examinat în şedinţa Consiliului în ultima zi a lunii, la ora unsprezece dimineaţa. Era o treabă urgentă. De aceea trebuia să facă inventarul. Să-l facă noaptea. În timpul zilei, de faţă cu toţi zidarii, şi cu Alvarez, nu putea să se apuce să numere cărămidă cu cărămidă, nici să măsoare distanţele, ca să calculeze cîţi metri pătraţi va trebui să le plătească zugravilor, nici să deseneze o schiţă cu modificări pentru a stabili diferenţa între materialul prevăzut şi materialul folosit pe şantier începînd dintr-a şasea lună ; pentru că în timpul şederii sale, inginerul Rosas a predat o informare exactă, exagerat de minuţioasă, pe care tatăl său i-a arătat-o mai tîrziu, de mai multe ori, spunîndu-i că aşa ar trebui să facă şi el controlul şantierului acum cînd s-a întors să-l ia în primire. Dar să uităm prima perioadă, plină de greutăţi şi de neplăceri ; din momentul în care fiul său şi-a dat seama, i-a cerut iertare şi a fost iertat în mod sincer ; cum putea să-i poarte pică lui Federico, singurul său fiu, fiu pe care voia să-l vadă triumfînd ? Totul fu dat uitării. Rosas se

obligă să facă o informare asupra situaţiei existente pe şantier. Cu un scris foarte citeţ, pe pagini numerotate, el redactă o informare în care, după ce a fost bătută la maşină de către secretară, puteai găsi orice dată referitoare la

metri pătraţi
cantităţi de material
costul pe unitatea de material
mîna de lucru

la tot ce s-a făcut începînd de la primele lucrări (curăţirea terenului, excavaţii, cimentare etc.) pînă în momentul în care Federico figura din nou ca antreprenor. Un rezumat foarte complet însoţit de un calendar al şantierului — cel prevăzut şi cel real — şi de lucrările parţiale, săptămînă cu săptămînă. Cine ştie ce metodă a urmat Rosas ca să elaboreze acest rezumat care scotea în evidenţă, într-unul din capitolele lui, cantităţile de material lipsă, sustrase fără îndoială de către zidari. Sînt cifre astronomice — spuse Rosas (pedant încăpăţînat) — care ar trebui cercetate. Inginerul Zamora n-a vrut să ordone o cercetare ca să nu dea în vileag lipsa de grijă a fiului său. El va da banii pentru acoperirea pierderilor, dar asta ar trebui să-i servească drept lecţie lui Federico. Federico promise să ţină la zi fişele de pontaj, să-i supravegheze pe zidari, să aibă un registru de materiale, să calculeze zilnic volumul de muncă efectuată şi să prezinte în fiecare săptămînă, împreună cu statele de salarii, un raport asupra lucrărilor realizate. Dacă totul e luat în evidenţă de la început — şi ţine seama de faptul că tu eşti abia la început — nu numai că lucrul e mai uşor, dar în orice moment, printr-o simplă ope-

rație aritmetică, poți depista orice lipsă. Ne-am înțeles ? Federico răspunse să da și promise să facă așa cum îl sfătuise tatăl său. Cît se poate de simplu. Dar n-a făcut-o. I-a lipsit disciplina, metoda, constanța, obișnuința, răbdarea, interesul. Într-o zi a uitat registrul, în alta n-a fost pe șantier, iar în alta a plecat mai devreme ; a lăsat să treacă o săptămînă ; a zis o fac mai tîrziu, pentru că în acel moment zidarii îl puteau observa, căci ei n-au somn și cine știe cum îl priveau și ce lucruri și-or fi spus în șoaptă ; așa nu mai merge ! Și cînd tatăl său îl întreba — n-avea de unde s-o știe omul cu cravata în dungi — Federico răspundea că totul mergea perfect, că registrele sînt la zi. Închidea ușa, se întorcea în camera lui gîndindu-se, hotărînd să nu lase să treacă o altă săptămînă fără să pună registrele în ordine, calculînd suprafețele și multiplicîndu-le cu cantitățile de material ce intrau în fiecare măsură unitară ; apoi va număra bucățile sau volumul de materiale existent și-l va scădea din materialul primit, cu un coeficient de pierdere. Cifra rezultată trebuia să coincidă cu volumul de lucru stabilit de el. Era foarte simplu s-o faci cu mozaicul, cu piatra, cu faianța și cu dalele de la intrare, dar nu cu cimentul, varul, nisipul, ipsosul, pentru că atunci calculul trebuia să se bazeze pe proporțiile folosite în amestecul pentru tencuială și el nu era sigur de procentele de nisip care intrau la fiecare sac de ciment și nici de cantitatea de amestec — presupunînd că ar găsi o metodă ca să determine proporția componenților — ce se folosea pentru fiecare metru patrat de mozaic. Cum în informarea inginerului Rosas se presupunea că toate aceste lucruri sînt cunoscute, el nu le-a găsit în notițele lui de școală, nici în caietul cu procedeele de construcție numărul unu, nici în caietul cu procedeele de construcție numărul doi ; atunci hotărî după capul lui să fixeze o cifră pe care a presupus-o destul de aproape de realitate și care l-ar putea duce la rezultate aproape valabile, suficiente ca să refacă datele din fiecare săptămînă în scriptele lui și să-l convingă pe tatăl său că acestea erau cifrele exacte. Ar fi preferat orice, numai să nu-l consulte sau să-l întrebe pe maistrul Alvarez. Totuși, trebuia mai întîi să meargă pe șantier să măsoare și să numere distanțele și cantitățile de material. Poate că don Jesús — dacă i-ar da cîțiva pesos — îl va ajuta. Chiar dacă exista riscul ca bătrînul nebun să-l trădeze și chiar a doua zi să le spună zidarilor că inginerașul prost a venit noaptea să numere dală cu dală, sac cu sac, mozaic cu mozaic. Și aceasta, noaptea, he, he, pentru că nu îndrăznea s-o facă în timpul zilei, de teamă că Alvarez sau Jacinto vor rîde de el, văzîndu-l în rolul de nenorocit imbecil care nu știe să calculeze dintr-o aruncătură de ochi sau în pași suprafața camerei, care trebuie să pipăie fiecare mozaic și să folosească metrul ca să determine orice distanță ; de teamă c-or să-l întrebe : da' ce face inginerul, și el s-ar vedea obligat să le spună adevărul, sau Alvarez l-ar ghici, sau ar veni tatăl său chiar în acel moment și și-ar da seama că Federico l-a mințit încă o dată. De aceea e mai bine noaptea, pe ascuns. Să creadă paznicul ce-o vrea ; se prea poate să i se pară foarte firesc că Federico face inventarul. Și dacă

nu, puțin îi va păsa ! Cu ce drept își putea bate joc don Jesús, cu ce drept putea să rîdă de el ? Cu dreptul pe care-l dau anii, doar cu atît. Și dacă nu-i de-ajuns, cu dreptul celui mai deștept, al celui care a îndrăznit să-l ia peste picior, al celui care nu s-a temut niciodată de nimeni, cu atît mai puțin de Puștiul. Da, domnule : alcoolul dă curaj. Și marijuana dă curaj, nu vrei o țigară ? Acesta e adevărul gol-goluț : el a furat portofelul și tot el a furat clupa Popii. Și să-și noteze pe loc, în registru, cei cincisprezece saci de var pe care i-a vîndut unui zidar de pe alt șantier. Poate și mai mult.

Lui Federico îi era teamă — omul cu cravata în dungi nu putea să ghicească. Bătrînul avea în mînă un ciocan și se apropia, continuînd să vorbească. Îi era teamă, scîrbă : omul cu cravata în dungi putea să știe că lui Federico îi era scîrbă de don Jesús. Dar trebuia să facă ceva, și asta cît mai repede : ori s-o întindă, ori să dea, pentru prima dată în viață, dovadă de curaj, înfruntînd atacul și revărsîndu-și asupra unui nebun degenerat toată mînia acumulată timp de săptămîni, săptămîni în care a fost poreclit, disprețuit de oameni de condiție inferioară care n-ar fi trebuit niciodată să plece din satul lor, pentru că numai acolo puteau fi fericiți — și din nou serios, grav, important — semănîndu-și mica lor parcelă și urmărind cu privirea brazda ce se întindea pînă la plantația de nopali, unde ar fi văzut trecînd, pe șosea, cîte o mașină pe care ar fi salutat-o cu mîna, să accepte, în sfîrșit, că lumea lor se termină la șosea și că ar fi inutil s-o prelungească, să iasă din limitele ei pentru a ajunge la oraș,

unde să muncească pentru un salariu de mizerie și unde toate eforturile de a te integra în civilizație sînt zadarnice și, constituie în același timp, cauza unui resentiment care le întunecă creierul și pe care în zadar încearcă să-l limpezească în fiecare sîmbătă cu băutură. Bieții zidari. Ți se face milă sau scîrbă. Ură însă nu.

— Aș vrea să fiu bine înțeles, domnule.

Dar lui Federico îi tremurau mîinile în momentul în care își stinse a patra țigare în scrumiera așezată la doi metri de el, căci de fiecare dată, ca să-și scuture scrumul, trebuia să se ridice, să facă un pas înainte și apoi unul înapoi pentru a se așeza pe scaun.

— Altceva, domnule ? — Își mușca unghiile în fața omului cu cravata în dungi, și le mușca și în fața lui don Jesús, dîndu-se îndărăt cînd își dădu seama că paznicul înainta cu ciocanul în mînă, obligîndu-l pe Federico să urce scările cu spatele, cu mîinile întinse spre lambriu, și apoi spre don Jesús ; cu palmele în față — nu, nu, nu — fără să-și dea seama ce se întîmplă, ca și cum ar fi trăit un coșmar ; urcă astfel pînă la primul, pînă la al doilea etaj. De cîteva ori spatele lui Federico se lovi de un zid înainte de a ajunge în baia apartamentului 201. Don Jesús strigă. Strigă și Federico cînd bătrînul ridică ciocanul ca să-și descarce lovitura. A fost explozia unui biet degenerat, nebun, nefericit bolnav care și-a petrecut viața străbătînd țara, din sat în sat ; exploatat de atîtea ori de cei care-i dădeau de lucru doar pentru cîteva zile și care refuzau apoi să-l plătească sau îi dădeau cîțiva pesos pentru a putea să mănînce prost în săptămîna sau luna care

trecea, înainte de a reuşi să-şi găsească altă slujbă ; exploatat de atîtea ori de inginerii dintr-o mină, de un moşier ipocrit, de patronul unui garaj care considera că-i face o mare favoare dacă-l lasă să locuiască într-o cameră făcută din scînduri, şi asta numai pentru că lui don Jesús — la vîrsta lui — îi încredinţase slujba cea mai păcătoasă : trebuia să se scoale să ridice cele două grilaje ale garajului la fiecare cincisprezece sau chiar zece minute, la orice oră din noapte ; şi cum aţipea puţin tocmai atunci începeau să ţîrîie în camera lui soneriile sau claxonul garagistului ce se înfuria cînd paznicul nu deschidea imediat. În creierul lui don Jesús s-au adunat insultele ca să răbufnească acuma, împinse parcă de un resort, împotriva inginerașului prost care, instinctiv, a ridicat braţul ca să devieze traiectoria circulară, violentă a ciocanului din mîna bătrînului. Arma n-atinse nici măcar mîna lui Federico : s-a lovit de peretele de faianţă, cam la înălţimea ferestrei. Aici e spărtura. Cu siguranţă, aşa s-au petrecut lucrurile. Lovitura a reculat în mîna lui don Jesús, i-a slăbit degetele şi ciocanul a căzut jos. Federico se aplecă să-l ridice, gîndindu-se că trebuie să se apere, căci bătrînul tremura tot de mînie şi dădea din mîini ; dar ţinîndu-l în mînă, simţind forţa armei, folosind-o pentru a-l potoli pe don Jesús, prima lovitură, apoi a doua, a treia şi toate cîte urmară după ce paznicul se prăbuşi la pămînt, şi cînd nu mai avea de ce să dea într-un mort, toate reprezentau la un loc rîsetele, batjocurile, bietul-imbecil, copil tîmpit, pui de tîrfă, forţele dezănţuite care au făcut din el un criminal. Cînd văzu pata de sînge întinzîndu-se pe craniul

spart al bătrînului, i se făcu din nou frică. Închise ochii. Plînse în timp ce cobora scările şi se gîndi să fugă, de data asta pentru totdeauna. Dar de la şantier pînă la automobilul său şi de la automobil pînă acasă, Federico deveni bărbat. Îşi şterse lacrimile. Îşi spălă mîinile, braţele. Luă un equanil. Am venit, tată. Am venit, mamă. Se culcă. Nu s-a întîmplat nimic. A fost un simplu coşmar. Jacinto... Jacinto l-a ucis pe don Jesús.

Valverde îşi frecă mustaţa.

— Nu-i nimic. Inginerul Zamora are mulţi bani.

Se auzi zgomotul pieselor de domino lovindu-se între ele, şi cîteva secunde mai tîrziu lovitura seacă a piesei de şase.

5

— *ŞI-ŢI ÎNCHIPUI CĂ* am să te cred ?
— Poţi să crezi ce vrei !
— Recunoşti că erai pe şantier la ora aceea ?
— Nu recunosc nimic.
— Toată ziua m-a urmărit ideea asta. Ştiai că don Jesús rămînea singur...
— Eu nu l-am omorît.
— Nu l-ai găsit în magazie, ai auzit zgomot, şi ai urcat.
— N-aveam de ce să-l omor.
— L-ai auzit vomînd. Era în baie.
— Taci !
— Atunci vorbeşte o dată !
— Am spus tot.
— Nu mi-ai spus ce-ai făcut luni.
— Îţi pierzi timpul, n-am ce să mai spun.
— Care e numele dumitale complet ?
— Sergio García Estrada.
— Domiciliul ?
— Mercedes Gómez, douăzeci şi opt, interior cinci... Mixcoac.
— Meseria ?
— Tehnician în instalaţiii sanitare.
— Tehnician ?... Adică instalator. Vîrsta ?
— Douăzeci şi şapte de ani.
— Locul naşterii ?
— Aici, la Mixcoac.
— De cît timp lucrezi ca instalator ?

— Cam de cinci ani.
— Altceva ai mai lucrat ?
— Într-o tipografie. Doar cîteva luni...
— Şi înainte de asta ?
— Am studiat.
— Ce-ai studiat ?
— La un seminar.
— Ca să te faci popă...
— Da, domnule.
— De ce n-ai continuat studiile ?
— N-am putut.
— De ce ?
— Pentru că... Trebuie să răspund neapărat ?
— Este important.
— Eu nu cred că-i important.
— Dumneata răspunde : de ce-ai plecat de la seminar ?
— Stăteam prost cu vederea.
— Numai pentru asta ?
— Da.
— Eşti sigur ?
— Şi pentru că trebuia să-mi întreţin familia.
— Ai spus că ai două surori.
— Da, domnule.
— Celerina şi Concha.
— Da, domnule.
— Concha este cea căsătorită, nu-i aşa ?
— Da.
— Şi soţul ei nu poate s-o întreţină ? Nu lucrează ?
— Este şofer.
— Ce fel de şofer ?
— De autobuz.
— Pe ce traseu ?

— Acum n-are de lucru.
— Şi îl întreţii dumneata ?
— Locuim împreună.
— Cîţi ani are Celerina, sora dumitale ?
— Paisprezece.
— Împliniţi ?
— Da, domnule.
— Foarte bine. A reieşit deci că dumneata urmai un seminar şi că l-ai întrerupt pentru că trebuia să-ţi întreţii surorile şi cumnatul care nu găseşte de lucru.
— Au trei copii.
— Nu mai ai alte rude pe care să le întreţii, prietene García ? Părinţi, unchi...
— Nu avem părinţi.
— Au murit ?
— Acum zece ani.
— Amîndoi odată ?
— Întîi tata, şi peste un an mama.
— Din ce cauză a murit tatăl dumitale ?
— Un fierăstrău i-a tăiat mîna la atelier.
— Şi din asta a murit ?
— Nu l-au îngrijit bine la Cruz ; şi apoi cine ştie ce i-au mai făcut la Asigurări şi a murit.
— Dar acum primiţi o pensie.
— La început ne dădeau patru sute, dar au urmat o serie de încurcături şi acum nu ne mai dau nimic. Cumnatul meu încearcă să facă ceva în acest sens.
— Şi mama dumitale de ce a murit ?
— A suferit mult timp.
— De ce suferea ?
— Nu ştiu. Avea nişte dureri de cap groaznice.

— Bine, prietene García... Spune-mi un lucru. Dacă n-ar fi trebuit să-ţi întreţii surorile şi cumnatul...
— Înainte locuiau în altă parte, dar cînd au rămas fără lucru au dus-o foarte greu şi mi-a fost milă de copii. Eu le-am propus atunci să se mute la mine.
— Te înţeleg. Aş vrea să ştiu, dacă n-ar fi survenit această întîmplare, ai mai fi rămas la seminar ?
— Ţi-am spus doar că am plecat pentru că nu vedeam bine.
— Nu vedeai bine, zici !
— Da, nu vedeam bine.
— Şi asta e un motiv ca să nu te poţi face popă ? Cu nişte ochelari totul se aranjează... nu ?
— Dar aveam şi migrene.
— Ce mai e şi asta ? Ia, să vedem.
— Nu puteam să învăţ.
— Te durea capul ?
— Foarte tare.
— Te-a văzut vreun doctor ?
— Doctorul care se îngrijea de seminarişti.
— Ce-a spus ?
— Să nu mai studiez.
— Nici dacă porţi ochelari ?
— Nici.
— De cînd ai început să-i porţi ?
— Din anul în care am intrat la seminar, iar apoi mi-au crescut tot mai mult dioptriile şi mi-au spus că dacă continui să învăţ o să am lentile tot mai groase...
— Şi te vei îmbolnăvi de cap.
— Mă durea foarte tare capul.

— Luai aspirine sau... ?
— Nu-mi trecea cu nimic. Aveam dureri mari.
— Ca și mama dumitale. Vreau să te întreb... Bine... doctorul nu ți-a spus nimic despre boala dumitale ? Despre ce era vorba, în ce consta ?
— Nu, domnule.
— Numai că era ceva în legătură cu capul și că nu mai puteai continua studiile, nu ?
— Atît și nimic mai mult. Să nu mai studiez.
— Atunci popii de la seminar n-au vrut să mai rămîi. Acesta a fost adevăratul motiv al plecării și nu obligația de a-ți întreține surorile.
— Și una și alta. Părintele Miguel mi-a spus că, dacă vreau, pot să rămîn, chiar făcînd un an în doi sau în trei, dînd examen numai la cîteva materii.
— Și de ce n-ai rămas !
— Doar aveam două surori.
— Dar dacă n-ar fi fost surorile, ai fi rămas ?
— Nu știu.
— Ai fi rămas ?
— Poate că da.
— De ce te îndoiești ? De ce te contrazici ?
— Nu mă contrazic.
— Era vreun popă care ținea cu orice preț să te dea afară ?
— Nu văd ce legătură are asta cu moartea lui don Jesús.
— Nici una, prietene García. Te întreb din simplă curiozitate... Dar, în fine, s-o lăsăm baltă, dacă vrei. Spune-mi doar atît : era cumva vreun popă care ținea cu tot dinadinsul să te dea afară ?
— Nu înțeleg ce vrei să spui.

— E foarte simplu. Mă gîndesc la cineva care era bine intenționat, desigur, care își da seama că dumneata îți pierzi timpul. Dacă, oricum, seminarul durează foarte mult, cu atît mai mult ar fi durat pentru dumneata ; de ce să nu te reîntorci, mai bine, în lume și să cauți o muncă fizică, ușoară, care să nu ceară nici un efort intelectual. Mi se pare un sfat foarte înțelept. Eu te-aș fi sfătuit la fel.
— Dumneata nu înțelegi.
— Dar acest popă cu siguranță că a existat, prietene García !
— Nimeni nu m-a dat afară !
— Te-a sfătuit să pleci ; a făcut-o cu foarte bune intenții.
— Am hotărît eu singur.
— Bineînțeles, dar după ce ai ascultat sfaturile. Fiecare seminarist are un părinte care îl sfătuiește, nu-i așa, care îi spune să nu se gîndească la fete, să n-o ia razna și alte lucruri de acest gen.
— Există un confesor.
— Bine, un confesor. Cine era confesorul dumitale ? Părintele Miguel ?
— Părintele Jiménez.
— Da, părintele Jiménez ; ce părere avea despre dumneata părintele Jiménez ?
— Nu știu.
— Voia să rămîi sau nu ?
— Nu prea mă înțelegea...
— Nu te înțelegea, spui dumneata... De ce nu te înțelegea, prietene García ?
— Mai bine zis nu credea în vocația mea.
— Și te bătea la cap, te plictisea !

— Nu, dar mă punea să fac alte lucruri. Știa că sînt bun la mecanică și la lucrări cu plumb și mă trimitea să repar closetele, broaștele de la uși, să instalez cîte un cazan.

— Și ce făceai ?

— Mă supuneam.

— Dar împotriva voinței tale și plin de mînie. Îl urai pe părintele Jiménez.

— Nu, nu-l uram ; era confesorul meu.

— Tocmai pentru că era confesorul dumitale.

— Nu, dimpotrivă. Mă ajuta să-mi stăpînesc firea mea ciudată.

— Fire ciudată. Nu pari a avea o fire ciudată... Da, da, înțelg ; într-un fel toți avem o fire ciudată. Încă un singur lucru, și nu te mai plictisesc : de cîte ori ai fost violent cu părintele Jiménez ?

— Niciodată.

— Atunci în ce constă firea dumitale ciudată ? Sau te răzbunai pe seminariști...

— Aveam și eu neplăcerile mele, ca orice om.

— Îți aduci aminte de numele vreunui seminarist pe care îl urai în mod deosebit ?

— Nu uram pe nimeni.

— Dar aveai certuri, neînțelegeri cu colegii.

— Cum ți-am mai spus.

— Înțeleg... Și doctorul seminarului ce spunea ?

— În legătură cu ce ?

— Despre aceste certuri. Îmi închipui că nu sînt tocmai normale, cum să spun, într-un seminar, unde se presupune că toți sînt băieți buni.

— Doctorul n-avea de ce să se amestece. Și apoi, nici nu erau certuri, domnule ! Și mai lasă-mă în pace.

— Aici nu te confesezi, prietene García. Mie poți să-mi vorbești sincer. Accesele de furie sînt normale, oricui i se întîmplă.

— Nu erau accese de furie.

— Bine, dar măcar atunci cînd ridicai tonul, ca acum.

— Ți-am spus că am o fire ciudată.

— Nu-ți face griji, asta nu înseamnă fire ciudată. Doar...

— Durerile de cap mă fac nervos.

— Bineînțeles, bineînțeles... de asta te-am întrebat de părerea doctorului. Nu trebuie să-mi răspunzi, nu-i nevoie... Și mai ai dureri de cap ca și înainte ?

— Uneori.

— Și cînd te apucă aceste dureri ești foarte iritabil, nu-i așa ? Nu suporți să te contrazică cineva.

— Nu.

— Și dacă te sîcîie cineva, te înfurii ?

— Mă supăr.

— Devii coleric.

— Mă supăr și nimic mai mult.

— Îți vine să-l plesnești.

— Mă supăr numai !

— Ai fi în stare să-l și omori !

— Nu !

— Nu, sigur că nu. E un fel de a spune, prietene... prietene García.

— Sergio García.

— Numele dumitale complet ?

— Sergio García Estrada.

— Cînd l-ai cunoscut pe paznicul Jesús Martínez Avilés, domnule García Estrada ?

— Pe șantier.
— Care șantier, cel de la Cuauhtémoc ?
— Da, domnule.
— Ești sigur ?
— Da.
— Atunci, după dumneata, maistrul Alvarez minte.
— Nu știu ce-a spus Alvarez.
— A spus că dumneata și don Jesús ați mai lucrat împreună pe alt șantier al inginerului Zamora.
— Nu este adevărat.
— N-ai mai lucrat niciodată cu inginerul Zamora ?
— Ba da, dar nu l-am cunoscut pe don Jesús.
— Dumneata ai făcut instalațiile la blocul din strada Hortensia... Hortensia, șaizeci și cinci ?
— Da, domnule.
— Îți mai amintești în ce an ?
— Acum vreo doi ani.
— Și don Jesús nu era paznic pe acest șantier ?
— Nu.
— Atunci cine era ?
— Nu-mi aduc aminte, dar nu era don Jesús.
— Ești sigur ?
— Da, domnule.
— Încearcă să-ți aduci aminte, poate ai uitat.
— Nu, l-am cunoscut la Cuauhtémoc.
— A lucrat pe Hortensia numai primele două luni.
— Nu-i adevărat, nu era el paznic.
— Atunci cine ?
— V-am spus doar că nu-mi aduc aminte, dar în nici un caz nu era don Jesús.

— De ce ești atît de sigur ?
— Pentru că... pentru că don Jesús face parte din categoria acelor oameni pe care nu-i poți uita cu una cu două.
— Ce vrei să spui cu asta ?
— Nimic.
— Cum nimic ? Hai spune, domnule García Estrada, căci și eu cred la fel : că sînt oameni pe care nu-i uiți ușor ; unii pentru că sînt răi, iar alții pentru că sînt buni. Pentru dumneata don Jesús făcea parte dintre cei răi, chiar din momentul în care l-ai cunoscut în Hortensia, șaizeci și cinci...
— Doar ți-am spus că nu l-am cunoscut acolo.
— Atunci Alvarez minte.
— Dacă spune asta, da.
— Și minte și inginerul Zamora. Toți mint.
— Nu știu ce interes are inginerul Zamora să mă acuze.
— Să te acuze ? N-am spus acest cuvînt. Inginerul Zamora a spus numai că don Jesús a fost primul paznic angajat în Hortensia, șaizeci și cinci. Și dumneata mi-ai spus adineaori că te-ai ocupat de instalații... de la început, nu ?
— Da, dar don Jesús n-a fost acolo.
— A fost, domnule García Estrada. Ba chiar ai avut o ceartă cu el, nu-ți mai aduci aminte ? Eu pot să te ajut ; în fața tuturor l-ai acuzat pe don Jesús că ți-a furat clupa.
— Asta nu s-a întîmplat în strada Hortensia.
— Ai spus că folosea marijuana.
— El n-a fost în Hortensia.
— L-ai amenințat, erai cît pe-aci să-l omori.

— Nu-i adevărat ; asta nu este adevărat. Nu știu cine ți-a spus-o, dar nu-i adevărat.
— Pe cine vrei să păcălești, domnule García Estrada ? Pe mine ? Pe dumneata însuți ?
— Eu nu-l cunoșteam în vremea aceea pe don Jesús. Și nu m-am certat niciodată cu el.
— Ai avea curajul să repeți același lucru și în fața inginerului Zamora ?
— În fața lui și a oricui. Nu puteam să-l ameninț, pentru simplul motiv că n-a lucrat niciodată în strada Hortensia.
— Știai că l-au dat afară pentru că fura și folosea marijuana ? Inginerul Zamora te-a ascultat pe dumneata.
— O fi fost altul.
— Nu ești dumneata Sergio García Estrada ?
— Ba da.
— Nu locuiești pe Mercédez Gómez, douăzeci și opt, interior cinci ?
— Da.
— Ești necăsătorit ?
— Da.
— Nu ești tehnician în instalații sanitare ?
— Da, domnule.
— Știi ce cred ?
— Poți crede orice.
— Cred că pentru cît ai învățat, dumneata ești foarte naiv. Nu-ți dai seama că-ți faci singur rău. Sau poate vrei să mă faci să cred că din cauza durerilor de cap...
— N-ai decît să crezi că sînt nebun, nu-mi pasă !
— Nici gînd, cum o să cred așa ceva !... Dimpotrivă.

— Eu nu l-am omorît pe don Jesús.
— Dar recunoști că erai pe șantier la ora aceea.
— Nu recunosc nimic și mai lasă-mă în pace.
— Știai că don Jesús rămînea singur. Nu l-ai găsit în magazie, ai auzit zgomot și ai urcat. L-ai auzit vomitînd. Era în baie.
— Spune-mi o dată pentru ce sînt acuzat.
— O clipă, o clipă ; să ne păstrăm calmul. Stai jos, te rog. Nu-ți place ? Îți face bine la nervi... Sau vrei un pahar cu apă ? Orice, te servim cu plăcere.
— Rîzi de mine !
— Eu vreau să te ajut, prietene García ! Serios ! Hai să nu mai vorbim de Hortensia, șaizeci și cinci. Sînt de acord : don Jesús n-a lucrat în Hortensia șaizeci și cinci. Dumneata l-ai cunoscut pe șantierul de la Cuauhtémoc. Foarte bine... Ce impresie ți-a făcut, prietene García, cînd l-ai cunoscut ?
— Nici una.
— Nu te-ai gîndit la nimic ?
— La ce puteam să mă gîndesc, era un simplu paznic și nimic mai mult.
— Dar nu ți-a făcut o impresie oarecum deosebită ?
— Mă rog...
— Ce-ai simțit ? Scîrbă, dezgust ?
— Mulți oameni sînt așa.
— Și ce impresie îți fac astfel de oameni ?
— Nu știu. Cred că mi-e milă de ei.
— Ți-e milă... De ce ?
— Poate pentru că sînt atît de prăpădiți...
— Ți s-a părut că don Jesús era tare prăpădit ?

— Da.
— Îţi era milă de el ?
— N-aş putea să spun exact.
— Atunci spune că ţi-a fost milă de bătrîn şi gata. Ştiind că ai fost seminarist, eu am să te cred. Toată lumea ştie că seminariştii învaţă să aibă milă pentru semenii lor, nu-i aşa ?
— Asta nu se învaţă.
— Ah ! atunci să spunem că vine de la sine. Un popă este deci un om bun, sau cel puţin pare a fi.
— Ce vrei să insinuezi ?
— Nimic, să trecem peste asta. N-are nici o importanţă. La urma urmei, dumneata, plecînd de la seminar, nu mai trebuia să ai sentimente bune. Don Jesús ţi-a fost indiferent, nu-i aşa ? În lupta pentru existenţă fiecare îşi vede de interesele lui.
— Eu n-am spus asta.
— Ce părere ai, atunci ? Aş vrea să ştiu.
— În legătură cu ce ?
— Tocmai cu ceea ce discutăm noi aici.
— Nu ştiu la cine te referi.
— La don Jesús, prietene García, nu mai uita ; numai la don Jesús : la nenorocitul acela care credea că eşti singurul om bun şi corect de pe şantier. Îi inspirai atîta încredere încît a îndrăznit, deşi a trebuit să-şi calce pe inimă, să-ţi ceară bani. Dumneata nu l-ai putut refuza, desigur, şi i-ai împrumutat douăzeci şi cinci de pesos.
— Dar ţi-am spus că nu i-am împrumutat bani.
— Deşi ţi-a cerut de multe ori.

— Cerea la toată lumea.
— Şi nimeni nu-i împrumuta, bietul om.
— Cerea bani ca să se îmbete.
— De unde ştii, că nu i-ai împrumutat niciodată ?
— El însuşi spunea.
— Asta înseamnă că-l cunoşteai destul de bine.
— L-am cunoscut pe şantier.
— Şi pe urmă, lucrînd zi de zi cu el, la ce părere ai ajuns ?
— Ţi-am spus că era un nenorocit care-ţi făcea milă şi că era bolnav.
— Te referi la crize ?
— Da.
— L-ai văzut vreodată în criză ?
— Nu, dar mi-au povestit ceilalţi.
— Care ceilalţi ?
— Zidarii.
— Şi ce-ţi spuneau ?
— Nimic... : sărmanul bătrîn.
— Le era milă de el.
— Oricui i se făcea milă.
— Acesta-i cuvîntul : milă şi nu altceva, nu-i aşa ? Vreau să spun că bătrînul nu era omul de care să te sperii, nu era, ca să spun aşa, un fel de gogoriţă a şantierului.
— Nu, domnule, era doar un nenorocit.
— Dar un nenorocit căruia nu-i împrumuţi bani, cum vine asta ?
— Ţi-am mai spus că nimeni nu-i împrumuta.
— Da, mi-ai spus. Pe ceilalţi îi înţeleg, dar pe dumneata nu ; destul de curios, prietene García. Dumneata voiai să devii popă, ştiai pe de rost povestea aceea, cum îi spune... a bunului

samaritean. Există o poveste a bunului samaritean, nu-i așa ?
— Da, domnule.
— Ți-o mai amintești ? Cum e ?
— Ce să fie ?
— Povestea, omule. Vrei să mi-o povestești și mie ?
— De ce ?
— Spune-o, că mă interesează.
— N-are rost.
— Asta contează cel mai puțin.
— E o prostie.
— Serios, ți se pare o prostie această poveste ?
— Povestea nu, dar că mă pui să ți-o povestesc.
— Mă interesează.
— Poți s-o citești, o găsești peste tot.
— Aș vrea să ascult versiunea dumitale. Nu contează dacă stăm aici toată noaptea.
— Încetează odată, te rog !
— Povestea bunului samaritean, prietene García, te aștept.
— N-are nici o legătură cu don Jesús.
— Nu-i nimic.
— Unde vrei să ajungi, spune-mi !
— Dă-i drumul.
— Unde vrei să ajungi ?
— Dă-i drumul.
— E vorba de un om atacat de hoți în plină stradă și lăsat acolo, pe jumătate mort.
— Și după aceea ?
— Nimeni nu se oprea să-i dea o mînă de ajutor ; toți treceau pe lîngă el.
— De ce ?

— Nu știu, se grăbeau... Pînă cînd a trecut un samaritean.
— Stai o clipă. Îl vedeau întins pe jos, spui dumneata, și sîngerînd, îmi închipui eu ; țipînd poate, căci era pe moarte... și oamenii își vedeau de drum. De ce ? Care crezi că ar fi explicația ?
— Nici una, asta se întîmplă în fiecare zi.
— Și ce părere ai despre oamenii care nu dau dovadă de milă în asemenea cazuri ?
— Nu-i judec.
— Nici eu, pentru că în acest caz eu cred că oamenii nu se opreau nu atît din lipsă de milă, ci de frică. Poate că necunoscutul se prefăcea, așteptînd să se apropie cineva și „zdrang !", să-l atace. Ce crezi ?
— Se poate, dar nu mă interesează.
— Nu te interesează. Pe mine povestea asta mă face să mă gîndesc la don Jesús, pricepi ? Poate tot așa s-ar putea explica și atitudinea voastră, a tuturor, față de paznic. Vreau să spun că, înainte de toate, vă era frică de el.
— Asta e cu totul altceva.
— Dumneata cunoști povestea mai bine decît mine, prietene García. Bineînțeles că sensul e cu totul altul.
— Sigur că da.
— Și ce s-a mai întîmplat ?
— Samariteanul l-a îngrijit și l-a ajutat.
— Adică, după părerea mea, și-a învins frica pe care o simțea, ca toți ceilalți, și l-a îngrijit, cum spui și dumneata... Nu crezi că lui don Jesús i-a lipsit tocmai bunul samaritean ? Dumneata trebuia să fii acela ; trebuia să-ți învingi frica. Căci, la drept vorbind, voiai să devii popă

şi primul lucru care te-au învăţat la seminar era să-ţi iubeşti aproapele mai presus de orice. Nu-i aşa ? Popii îţi spuneau : să-ţi iubeşti aproapele, iată misiunea noastră !

— Aşa e.

— Iar dumneata, voiai să te faci popă pentru că-ţi plăcea această misiune.

— Da, domnule.

— Şi chiar după aceea, cînd n-ai mai putut să studiezi din cauza surorilor, a bolii dumitale şi, probabil, şi din alte motive, ai rămas convins că singurul lucru care poate da sens vieţii este această misiune : să-ţi iubeşti aproapele ! să-ţi iubeşti aproapele ! să-ţi iubeşti aproapele !

— Da, domnule.

— De aceea ar fi foarte greşit să se afirme că dumneata ai plecat datorită urii pe care o nutreai faţă de popii de la seminar, renunţînd la tot ce te-au învăţat. Ai plecat foarte trist.

— Deşi n-o să mă crezi, am suferit la plecare.

— Sigur că te cred. Ai suferit mult dar ţi-ai spus : nu-i nimic, n-o să fiu popă, dar o să mă străduiesc să fac cunoscut cuvîntul lui Dumnezeu tuturor celor pe care am să-i întîlnesc în viaţa mea.

— N-ai decît să rîzi !

— Ascultă-mă, prietene García, nici o clipă n-am rîs de dumneata. Dimpotrivă, îţi admir caracterul. Numai un om ca dumneata poate să nu urască pe zidari, care sînt în stare să te insulte la tot pasul, şi nici pe părintele Jiménez, care în loc să te lase să te rogi şi să studiezi, aşa cum voiai, te trimitea să repari closete şi să instalezi cazane. Te admir. Ai plecat de la seminar

resemnat şi fără resentimente. L-ai cunoscut pe don Jesús şi ai fost pentru el acel bun samaritean din poveste.

— Ce mai vrei acum !

— Te admir, îţi spun sincer.

— Îţi baţi joc de mine. Ştii bine că n-am fost bun cu el.

— De ce n-ai fost, prietene García ? Ţi-ai uitat idealurile, sau poate că nu le-ai avut niciodată şi ai plecat de la seminar urînd pe părintele Jiménez şi pe colegii dumitale. Aşa cum îi urăşti pe toţi ceilalţi ; pe surorile dumitale, pe pişicherul acela de cumnat, pe zidari...

— Nu urăsc pe nimeni !

— Pe don Jesús !

— Nu-l uram !

— Nici cînd ţi-a furat clupa ?

— El n-a lucrat în Hortensia.

— Nu vorbesc de Hortensia. Vorbesc de clupa pe care ai pierdut-o la Cuauhtémoc... Ce coincidenţă, nu-i aşa ? Parcă te-ai fi specializat în a pierde numai scula asta ; de ce n-ai pierdut cleştele sau patentul ? Curios, ai piedut clupa de două ori.

— Numai o singură dată.

— Şi numaidecît te-ai gîndit la don Jesús.

— Jacinto a fost cel cu pricina.

— I-ai acuzat pe amîndoi. Te-ai dus repede să-i spui lui Federico, fiul inginerului Zamora. Şi asta ai uitat ?

— Nu neg. I-am spus.

— Şi ce ţi-a spus ?

— N-a dat importanţă.

— Şi dumneata ce-ai făcut ?
— Nu puteam face nimic.
— De ce nu ?
— Dacă inginerul nu m-a crezut, cu atît mai puţin puteau să mă creadă ceilalţi.
— Şi te-ai hotărît să consideri scula pierdută pentru totdeauna.
— Nu pierdută, ci furată.
— Ţi-a furat-o don Jesús.
— Eu ştiam că Jacinto a fost, dar n-aveam cum să dovedesc. Aveam nevoie de ajutorul inginerului.
— Dar el nu te-a crezut.
— Ba m-a crezut, dar îi cam era frică de zidari.
— Serios ?
— Pentru că nu era la mijloc numai clupa. El şi-a dat seama că furau şi material.
— Cum vine asta : şi-a dat seama. Şi dacă şi-a dat seama, putea sta cu braţele încrucişate ?
— Vorbesc de fiul inginerului Zamora.
— Şi eu tot de el.
— Atunci nu-l cunoşti. Se temea mai rău ca mine de zidari.
— De ce ?
— Să nu afle tatăl lui că-l trag pe sfoară.
— Şi dumitale de ce îţi era frică ?
— Mie nu.
— Atunci care-i adevărul ?
— Erau mulţi şi toţi porniţi împotriva mea.
— De ce ?
— Pentru că aşa sînt ei.
— Ai preferat deci să-ţi cumperi o altă clupă decît să faci scandal.

— Da, domnule.
— Cam cît costă o clupă ?
— Cea pe care am cumpărat-o, folosită, am reuşit s-o iau cu patru sute.
— Patru sute de pesos ! Ceea ce înseamnă că frica de zidari te-a costat cam patru sute de pesos.
— Am preferat să-mi cumpăr alta decît să fac scandal.
— Suma era mare pentru dumneata, nu ?
— Desigur.
— Cum ai făcut rost de bani ? Aveai economii, ai furat, ai cîştigat la loto ?
— Am cumpărat-o în rate ; mai am încă de plătit.
— Oricum, e o sumă mare.
— Poţi să crezi ce vrei.
— Nu, prietene García, nu este vorba de ce pot să cred, ci de faptul că dumneata trebuie să spui adevărul.
— Îţi spun adevărul.
— Bine, ai cumpărat-o, şi după aceea ?
— Nimic deosebit, am continuat să lucrez.
— Ciudat, ai continuat să lucrezi ! Ţi se fură clupa, dai patru sute de pesos ca să cumperi alta şi stai cu braţele-n sîn socotindu-te un om fericit.
— Aşa sînt eu.
— Şi cum poţi să fii aşa !... Sau mai precis : la ce te gîndeai dumneata cînd te întorceai spre şantier, după ce ai dat patru sute de pesos, bani cu care ai fi putut să-ţi rezolvi alte probleme mai urgente ; ţi-ai fi putut lua un costum sau

cumpăra ceva pentru copiii surorii dumitale, pe care spui că-i iubești atît de mult, sau pur și simplu i-ai fi putut cheltui.

— Ți-am spus c-am dat doar avansul.

— Da, și eu îți repet că totuși e o sumă prea mare. Nu știu, dar bănuiesc că banii nu prea te dau afară din casă... Ei, bine, să lăsăm asta ; n-aveai curaj să te iei la harță cu Jacinto și cu don Jesús, nu-i așa ?

— Nu prea.

— Nu prea... atunci rămînea dorința de a te răzbuna, o ură de moarte...

— Îi tot dai cu ura !

— Bine, atunci să vorbim de curaj. Știind că Jacinto și don Jesús erau hoții și neîntreprinzînd nimic împotriva lor, îmi închipui că, văzîndu-te atît de mulțumit, te tratau ca pe ultimul om.

— Niciodată n-am dat atenție batjocurii lor.

— N-ai dat atenție, sau nu te deranja ?

— Am spus că n-am dat atenție.

— Bineînțeles. Și atunci ?

— Căutam să mă stăpînesc.

— Ca un martir.

— Asta nu te privește !

— Nu te enerva, prietene García. Ia loc. Nu fumezi ? Sau preferi un pahar cu apă ? Știi doar că te servim cu tot ce dorești.

— Nu știu ce tot vrei de la mine.

— Vreau adevărul, o știi prea bine. Adevărul ca să te pot ajuta.

— Atunci lasă-mă în pace !

— Bine, o să te las în pace, n-ai nici o teamă...

Spune-mi doar un singur lucru : cum te deranja batjocura zidarilor și, mai ales, cea din partea lui don Jesús ?

— Nu mă deranja de loc.

— Dar ai spus... Să fiu mai clar : Ce-ți venea să le faci ?

— Nimic.

— Nici măcar nu te gîndeai să-i oferi lui Dumnezeu sacrificiul de a răbda ?

— N-ai dreptul să rîzi de mine.

— Dumneata n-ai dreptul să te eschivezi de la întrebările mele ; răspunde deci, nu-i ofereai lui Dumnezeu nici acest sacrificiu ?

— Nu.

— Chiar așa ?

— Da !

— Asta-i foarte rău... Nici măcar cu Jacinto nu ți-a sărit țandăra ?

— Niciodată.

— Nici cu cel căruia îi spuneți Patotas ?

— Niciodată.

— Nici cu don Jesús ?

— Don Jesús era bătrîn.

— Cu don Jesús poate mai puțin decît cu oricare altul, pentru că era bătrîn, spui dumneata, și nu voiai să depășești anumite limite... Dar chef de răfuială aveai.

— Nu cum îți închipui dumneata.

— Cum crezi că interpretez dorința dumitale de a-l plezni ?

— Așa...

— Cheful de a-l plezni ?

— Da ; dar eu niciodată nu m-am gîndit să-i fac vreun rău lui don Jesús.

— Cu toate acestea, pe șantierul din Hortensia l-ai amenințat cu ciocanul.
— N-a fost niciodată acolo !
— Ah, iartă-mă... am uitat că nu trebuie să mai vorbim de Hortensia. Uită... Spuneam că don Jesús era pentru dumneata un bătrîn demn de milă, care trebuia ajutat.
— N-am spus că trebuia să fie ajutat.
— Dar ai spus că era demn de milă.
— Asta da.
— Dar Jacinto ? Patotas ? Ei nu sînt bătrîni ci, dimpotrivă, sînt în floarea vîrstei... sau îți dădeai seama că sînt mai puternici decît dumneata și-ți era teamă de ei ?
— Da, domnule.
— Ți-era teamă, nu ?
— Da, domnule.
— Foarte bine, prietene García ; văd că începem să ne înțelegem. Recunoști deci că ți-era teamă de ei.
— Ți-am mai spus-o.
— Dar dacă n-ai fi stat prost cu vederea, dacă ai fi fost mai puternic, i-ai fi pus la punct din primul moment.
— Da, domnule.
— L-ai fi obligat pe Jacinto să-ți dea clupa înapoi.
— Da, domnule.
— Dar ți-era teamă de ei.
— Da, domnule.
— Ți-era foarte teamă de ei.
— Da, domnule.
— Cînd a fost povestea cu clupa, cum de nu ți-a trecut prin cap să te duci la poliție ?

— N-am vrut să fac scandal.
— De ce ?
— Dacă mă dădeau afară, ar fi trebuit să aștept mult timp pînă să-mi găsesc de lucru în altă parte și aș fi pierdut astfel mai mult de patru sute de pesos.
— Dar de ce să te fi dat afară pe dumneata ?
— Pe mine și pe ceilalți. Inginerul Zamora nu stă prea mult pe gînduri.
— Mhm !
— Pentru asta n-am întreprins nimic.
— Da, văd... Bine, spuneai că don Jesús îți trezea mai degrabă un sentiment de milă decît de frică. Caută să fii mai explicit.
— Era bătrîn și bolnav.
— Dar asta nu-l făcea să fie mai puțin pungaș și mai puțin bădăran. E adevărat că era bădăran ?
— Da.
— Bădăran în ce sens ?
— Vorbea urît.
— Ah, spunea grosolănii. Ce fel de grosolănii : bestie, tîmpit, dobitoc ?
— Nu, altele.
— Adică ?
— Din cele tari.
— Dintr-alea de mamă ?
— Da, ca orice zidar.
— Și dumneata, nu ?
— Nu, eu nu.
— Deci don Jesús vorbea foarte urît... spunea, de exemplu, du-te în p... mă-tii, nu ?
— Da.
— Și ce mai spunea ?

— Tot dintr-astea.
— Bine, dar reprodu-mi măcar una. Oricare.
— Pentru ce ?
— Vreau să le aud.
— Nu era bădăran numai pentru că înjura, dar mai spunea și povești porcoase.
— Spunea și încornoratule ?
— Da.
— Și pederastule, pui de tîrfă, du-te-n mă-ta ?
— Da.
— Dumneata n-ai pronunțat niciodată un cuvînt urît ? Niciodată n-ai trimis pe nimeni în mă-sa ? Așa, verde... Ei, acum nu te înroși, prietene García. Să admitem că n-ai înjurat pe nimeni. Poți să-mi spui de ce ?
— Înseamnă că te înjosești.
— Și ce crezi despre cei care înjură ?
— Nu-i judec.
— Nici pe don Jesús ?
— E foarte riscant să-i judeci pe ceilalți.
— Riscant ?
— Da, căci o faci în fața lui Dumnezeu.
— În fața lui Dumnezeu e păcat, nu-i așa ?
— Da, domnule.
— Și totuși, omul întotdeauna trebuie să judece, n-are încotro. Deși cred că pentru voi problema se pune cam în felul următor : este un păcat cînd cineva judecă cu voce tare, dar cînd judecă în sinea lui, nu. Sau poate că mă înșel ?
— Nu, domnule.
— Deci așa e.
— Da.
— Bine, atunci spune-mi care este părerea dumitale, personală, secretă, despre don Jesús.

— Ți-am spus-o deja.
— Care e, prietene García ?
— Era un bătrîn demn de milă.
— Doar atît.
— Atît.
— Chiar și după povestea cu clupa aia faimoasă ?
— Da, pentru că vinovat era Jacinto.
— Atunci care era vina lui don Jesús ?
— L-a ajutat... În ziua în care mi-au furat-o, Jacinto l-a obligat, cu siguranță, pe don Jesús s-o ascundă în magazie. Iar după ce a vîndut-o, bănuiesc că Jacinto i-a dat ceva.
— După cum spui, don Jesús a fost o victimă.
— Da, era victima celorlalți.
— Iar te contrazici, prietene García. Nu face pe prostul.
— Îți spun numai și numai adevărul.
— Și susții că niciodată nu l-ai ajutat pe don Jesús.
— Nu merita.
— Cum nu, dacă era o victimă ? De ce nu merita ?
— Cerea bani ca să se îmbete ; ți-am spus-o de o mie de ori pînă acum ; sau ca să-și cumpere marijuana.
— Și chiar admițînd că a fost așa...
— Așa a fost !
— ... dumneata ar fi trebuit să te apropii de el și să-l convingi să se lase de viciu. Avînd în vedere misiunea dumitale, aveai obligația să-l readuci pe drumul cel bun.
— Am încercat o dată.

— Adevărat? Trebuia să mi-o spui înainte! Acest lucru e foarte important. Ia să vedem cum a fost.
— La puțin timp după ce l-am cunoscut, m-am apropiat de el și am încercat să-l conving să se lase de băutură ; asta a fost tot.
— În Hortensia ?
— În Cuauhtémoc.
— Și el ?
— A rîs de mine, bineînțeles. O încercare inutilă. Am fost ridicol.
— Dar povestește-mi mai pe-ndelete cum a fost, prietene García.
— Am pîndit un moment să-l prind singur și am început să...
— Unde erați ?
— În magazie.
— Și stăteați jos, nu ?
— Ce importanță are asta ?
— Stăteați jos, nu ?
— Nu-mi aduc aminte, cred că da... sau nu, el era întins pe rogojina lui.
— În magazia de la Cuauhtémoc.
— Bineînțeles.
— În Cuauhtémoc nu dormea într-un pat ?
— Tocmai asta voiam să spun, în patul lui. E același lucru.
— Nu, nu e același lucru.
— Atunci am greșit.
— Bine, continuă. Și ce-a mai fost ?
— Păi cam atît. I-am spus că băutura îi face rău, că marijuana este fatală, mai ales la vîrsta lui, și că aceasta era cauza bolii sale... I-am propus chiar să-l ajut să ajungă mai repede la Asigurări. În concluzie, i-am vorbit o oră, și degeaba... La început nici nu crîcnea, stătea tăcut, părea bolnav... Ah, da, mi-am adus aminte, era întins pe pat, acoperit cu o pătură și dîrdîind de frig.
— Și ce s-a întîmplat ?
— M-a înșelat, am crezut că reușesc să-l conving, pentru că la tot ce-i spuneam, el da din cap, în semn că e de acord, dar n-apucai să termin și a și început să rîdă și să strige în gura mare grosolănii. M-am sculat și am plecat.
— N-ai mai insistat ?
— Niciodată, ce rost avea ?
— Nici măcar nu i-ai spus asta maistrului Alvarez sau inginerului Zamora.
— Inginerului Zamora nu-i păsa.
— Tatăl ?
— Da... nu... fiul. N-aveam de ce să-i spun.
— Și maistrului Alvarez ?
— Nici lui.
— Asta a fost cu mult înainte de furtul clupei ?
— Abia se deschisese șantierul.
— Alvarez era persoana cea mai indicată ca să te ajute în a-l convinge pe don Jesús ; nu ți se pare ? De ce nu i-ai spus planul dumitale.
— Niciodată nu m-am avut bine cu Alvarez.
— Asta putea să constiuie un bun prilej.
— Da, dar nu i-am spus nimic. Ar fi rîs de mine.
— Fiind vorba de don Jesús, nu cred.
— Dumneata nu-l cunoști. Atît el cît și ceilalți se distrau pe seama lui don Jesús.
— Cum așa ?

— Vicios, rău de gură... Toată după-amiaza și-o petreceau cu el, rîzînd de prostiile lui și încurajîndu-l să spună cît mai multe porcării.
— Dumneata plecai.
— Bineînțeles.
— N-ai rămas niciodată, fie și din simplă curiozitate.
— Asta-mi trebuia! Mă înfuria la culme.
— Pentru că se întîmplase povestea cu clupa sau era la mijloc altceva?
— Pentru toate. Pentru felul cum se purtau zidarii, și mai ales Isidro.
— E bine să vorbești de Isidro.
— Don Jesús îl învăța la rele, iar zidarii, în loc să intervină, se amuzau.
— Dumneata de ce n-ai intervenit?
— Luasem deja hotărîrea să nu mă amestec în viața celorlalți.
— Nici în viața lui Isidro?
— Tot n-aș fi reușit nimic. El asculta numai de don Jesús.
— Oricum, dumneata ar fi trebuit să te lupți ca să-l salvezi pe băiat.
— Într-adevăr, dar n-am făcut-o.
— Și nu-ți pare rău? Răspunde, prietene García. Nu-ți pare rău?
— Nu... nu-mi dau seama... Mă judeci ca și cum aș mai fi la seminar! Doar au trecut cinci ani de cînd am plecat de acolo! Sînt un om obișnuit, ca toți ceilalți, nu sînt un sfînt!... Dar nici un criminal.
— Făcînd apel la propria dumitale conștiință, spune-mi dacă n-ai săvîrșit o crimă lăsîndu-l pe Isidro pe mîna lui don Jesús?

— Nu puteam face nimic.
— Nu voiai să faci.
— Era în zadar.
— Era o crimă.
— Era în zadar... în zadar, în zadar!
— Știu, e groaznic să fii neputincios. De fiecare dată înțeleg mai bine ura dumitale împotriva lui don Jesús.
— Nu-l uram!
— Deși nenorocea un băiat de paisprezece ani.
— Nu-l uram.
— Nici atunci cînd don Jesús a profitat de sora dumitale?
— Asta nu-i adevărat.
— Dumneata știi foarte bine că da.
— Sînt minciuni! Ați inventat povestea asta ca să-mi atribuiți mie crima.
— N-am inventat nimic, dimpotrivă, vrem să te ajutăm.
— E o calomnie!
— Prietene García, nu face pe nevinovatul. Există martori care susțin că dumneata te-ai purtat în mod sălbatic cu sora dumitale, Celerina. N-o să negi și asta?
— Cine sînt martorii?
— Sora dumitale Concha și...
— Nu-i adevărat!
— Duminică la ce oră a venit Celerina acasă?
— Da, a venit tîrziu, însă...
— La ce oră?
— Cam pe la zece.
— A venit la douăsprezece și jumătate.
— Nu. A venit la zece și pentru asta m-am supărat.

— Şi pentru asta ai bătut-o pînă să-i dea sîngele.

— N-am bătut-o. M-am supărat numai. Ştiam că a venit tîrziu pentru că se plimbase cu Isidro pînă la acea oră.

— Are o cicatrice.

— Nu i-am făcut-o eu. A alunecat şi s-a lovit de chiuvetă.

— Cumnatul dumitale susţine altceva.

— El nu era acolo.

— Şi sora dumitale Concha.

— Ea adormise în camera ei.

— Fapt e că ai bătut-o.

— N-am bătut-o. Eram furios, e adevărat, dar nu pentru ce spui dumneata, ci pentru că în ziua aceea am văzut-o ieşind de la cinema împreună cu Isidro.

— Şi de ce n-ai certat-o chiar în acel moment?

— I-am văzut din autobuz; am coborît la prima staţie, dar nu i-am mai găsit. M-am dus s-o aştept acasă, şi cum a întîrziat mult, m-am supărat foarte tare.

— În fond, nu era chiar aşa de grav. Ce era rău în faptul că sora dumitale umbla cu Isidro? N-ai spus adineaori că ţi-e milă de Isidro?

— Asta-i altă poveste.

— E acelaşi lucru, prietene García.

— Faptul că îl compătimeam nu mă îndreptăţea cîtuşi de puţin să văd cu ochi buni prietenia lui cu sora mea. Mai ales avînd în vedere toate porcăriile şi sfaturile rele pe care i le dădea don Jesús.

— Celerina putea fi un bun prilej pentru Isidro de a-l readuce pe drumul cel bun. Doar era o fată bună. Asta-i adevărul.

— Dumneata nu înţelegi aceste lucruri.

— Şi dumneata minţi, García! Pentru că această legătură durează de mai bine de două luni.

— Eu n-am ştiut nimic pînă duminică, cînd i-am văzut ieşind de la cinematograf.

— Ai umblat două luni cu capul în nori? Ţi se pare normal?

— Puţin îmi pasă dacă e normal sau nu. Eu am aflat de asta duminică şi singurul lucru pe care l-am făcut a fost să-i interzic să-l mai vadă pe Isidro.

— După ce a profitat don Jesús de ea.

— E o minciună!

— Celerina a venit plîngînd şi i-a spus-o lui Concha şi dumitale.

— Minciuni!

— Dar dacă Celerina recunoaşte?

— Minciuni.

— Te rog, García, mai gîndeşte-te; ţine cont cu cine vorbeşti; nu rezolvi nimic dacă minţi... Mi se pare că chiar dumneata ai trimis-o la Toluca împreună cu sora dumitale, Concha... chiar luni dimineaţă.

— Ca să nu-l mai vadă pe Isidro.

— Din cauza asta?

— Tot trebuiau să meargă. Mătuşa mea Magda era bolnavă.

— Într-adevăr, e ridicol! Dumneata crezi că mă poţi duce cu una cu două?

— N-o să reuşeşti să mă încurci.

— Nu te încurc.

— Vă cunosc eu destul de bine. Încurcați lucrurile în așa fel încît, pînă la urmă, îl scoateți vinovat pe cel care vreți voi.

— Ți-am demonstrat tocmai contrariul. Vreau să te ajut, dar trebuie să fii sincer și să lași la o parte această falsă demnitate care nu prea e potrivită acum... De ce nu vrei să recunoști că don Jesús a profitat de Celerina ? Nu ți se va întîmpla nimic. Singur îți faci rău, dacă nu recunoști, înțelege o dată... Devii mai suspect.

— Nu-mi pasă de asta.

— Trebuie să-ți pese, domnule García Estrada. Dumneata știai. Luni, toată ziua, nu te-ai gîndit decît la asta... Ia spune-mi, ce-ai făcut luni ? Începînd de dimineață.

— Îți pierzi timpul, domnule. N-am să mai spun nimic.

— Dacă-ți convine...

— N-am să mai spun nimic !

— Îți faci rău... Înțelege-mă, García, îți faci rău.

— Lasă-mă... Faceți-mi ce vreți. Eu nu l-am ucis pe don Jesús.

6

— *MAI DĂ-L DRACULUI* și pe el.

— Și tu ce vrei, mucosule ?

Isidro luă lopata și dispăru repede.

— Uite cum a fost, începu Isidro, pocnind din degete, un gest împrumutat de la bătrîn ; numai întîmplarea a făcut să fiu acolo. Același fel de a-și pocni degetele, același fel de a vorbi, același ton ironic, batjocoritor, cînd vorbea despre Puștiul, pînă și felul de a scuipa era același, și, deși nimeni n-ar crede-o, trăsăturile feței lui Isidro, înăsprite de varul și pămîntul de pe șantier, semnănau tot mai mult cu trăsăturile lui don Jesús. Mai ales fruntea, încruntată. Ridurile care abia i se formau pe frunte anunțau brazdele adînci și unul mai ales, ca o dîră transversală, la fel cu cel al bătrînului, care se întindea de la sprînceana dreaptă pînă la o cicatrice pe care dacă Isidro ar fi avut-o ar fi făcut pe medicul legist, pe agentul de la Asigurări și pe omul cu cravata în dungi să jure că acesta este don Jesús înviat, cu chip de copil, prin ale cărui vine curge același sînge din grupa IV, otrăvit de paludism și alcool, pompat de o inimă bolnavă de palpitații, rănită de unele întîmplări trăite sau inventate pe loc și însoțite de gesturi identice celor cu care-și relatează această poveste nesărată, ce pare acum spusă mai mult de bătrîn decît de Isidro, aceeași salivă, prea multă sa-

livă, care în crizele de epilepsie, după cum îi spunea medicul legist omului cu cravata în dungi, este împinsă de respirația gîfîitoare înapoi în gură, unde se transformă într-o masă spumoasă amestecată uneori cu sînge ; prea multă salivă, ce-i permitea însă lui Jesús, și acum lui Isidro, să vorbească într-una, oprindu-se numai cîteva secunde, pentru a întoarce capul într-o parte și a scuipa pe jos fără să se obosească vreodată să se uite unde a scuipat și nici să șteargă cu piciorul. Isidro folosea gesturile, vorbele, saliva bătrînului, pentru a spune povestea Puștiului. Și pentru că era vorba de Puști și de Isidro, care-și bătea joc de el, în după amiaza aceea paznicul n-a zîmbit aprobator la vorbele batjocoritoare asupra cărora Isidro căuta să insiste în timpul povestirii sale. Puștiul nu știe prea multe. Răbdarea are și ea o limită. Într-una din acele nopți blestemate, pe la orele douăsprezece, douăsprezece și jumătate, sau pe la unu (Vreau să știu ora exactă — a spus omul cu cravată în dungi) se va produce inevitabilul. Nu-l vor asasina pe Jacinto, nu-l vor asasina pe Patotas. Îl vor asasina pe don Jesús, un bătrîn bolnav, un cîine jigărit „care nu mai are liniște din noaptea în care l-au ucis pe taică-său, cînd se întorcea de la Querétaro". Și în acel moment se întoarse, se uită fix și-mi spuse : „Și tu ce vrei, mucosule ?"

Isidro luă lopata și dispăru repede.

Pentru asta s-a dus nenorocitul de Puști pe șantier : ca să cadă-n groapa cu var, să-i dea dreptate lui Alvarez, să fie umilit în fața tatălui său, să întîlnească privirea lui don Jesús, care repetă de două ori propria-i sentință :

— Eu n-am furat portofelul, domnule inginer.

Federico strînse pumnii și murmură :

— Pungașilor...

Vina a fost a inginerului Zamora. El știa... N-a văzut niciodată privirea fiului său ațintită asupra lui don Jesús. Patotas însă de mai multe ori.

— Lasă-mă să vorbesc.

— Ce spune ?

— Să mor eu dacă n-a fost Puștiul !

— Bine, taci !

— Făceți-l să tacă !

Și Patotas ar fi trebuit să plesnească de alcool, de ciudă, de acei opt cincizeci pe zi și apoi nouă cincizeci și de acel cară-te, porcule, spus într-un camion.

— Să vorbească, să vorbească !

— Ca să spună tîmpenii ?

— Ca să explice ce legătură are asta cu acel roșu aprins.

Vina e a inginerului Zamora. El l-a trimis pe fiul său să construiască pe bulevardul Cuauhtémoc, colț cu Concepción Béistegui, mormîntul lui don Jesús.

Lîngă o grămadă mare de gunoi, stătea scris cu litere de-o schioapă : *DE VÎNZARE. INFORMAȚII : Tel. 27.92.34.*

Doamna Sáenz, văduva lui Camarena, stînd picior peste picior, se aplecă pentru a-și aprinde țigara de la flacăra brichetei pe care i-o întinsese inginerul Zamora. Mărgelele colierului rămaseră puțin suspendate în aer, iar apoi reveniră pe pieptul descoperit. Surîse a doua oară.

Nu că n-ar vrea să vîndă, ci dimpotrivă, avea mare nevoie de bani. De cînd îi murise soțul,

marea ei problemă era să vîndă, să vîndă cît mai mult ; din diferite motive : ba că nu i se dădea cît cerea, ba că era plecată din Mexic, ea amîna mereu această problemă. Timpul trecea, iar terenul rămînea părăginit, servind ca loc de colectare a gunoiului. Cu doi ani în urmă se înțelesese cu un misit care îi promisese o vînzare rapidă, dar pînă la urmă n-a ieșit nimic. Toată lumea știe cum sînt misiții, umblă numai după procentul care le revine, și cînd dau de o afacere mai bună, te lasă baltă, fără nici un fel de rușine, și nu-i mai vezi. Dar mai bine că s-a întîmplat așa. De ce să renunțe așa de ușor la douăzeci sau treizeci de mii de pesos. Prefera să aștepte, nu se grăbea... Dar acum... voia să plece într-o călătorie în Europa pentru a-și investi banii într-o afacere mai puțin complicată. Nouă sute de pesos metrul pătrat era ultimul preț, foarte convenabil de altfel, și asta numai pentru că ținea să plece cît mai repede. Un bloc ridicat pe acest teren ar fi o afacere serioasă. Afacere la care soțul său se gîndise pînă în ultima clipă. Și nu i-a lăsat nimic. Terenul, casa în care locuia și asigurarea. Cum s-ar spune, nimic... Este foarte greu pentru o femeie să încerce să construiască. Nu, nu, nu, nici gînd, deși i se propusese de atîtea ori. Nu ! Societățile — cu cîteva excepții, bineînțeles — fac întotdeauna un deviz, de atîtea mii de pesos, și la sfîrșit reiese că lucrarea a costat, dintr-un motiv sau altul, de două ori mai mult. Ce, nu-i așa ? E mai bine să-l vinzi.

Mai surîse o dată privind fix pe inginerul Zamora. Își luă mîna de la decolteu și fără să aibă

grijă să-și îndrepte mijlocul, se aplecă să stingă mucul de țigară în scrumieră.

Era încîntată că poate trata cu o persoană atît de distinsă.

Își aranjă părul la spate.

Fie și opt sute cincizeci metrul, însă nu mai puțin. Și aceasta pentru că Societatea e într-adevăr interesată și pentru că e vorba de o persoană distinsă.

Surîse.

Așteaptă un telefon : 27.92.34. La revedere.

Surîse din nou.

Mîna inginerului ajunse în cele din urmă, alunecînd pe canapea și urmărind marginea mesei, să apuce paharul cu gin, să-l ridice, să-l bea, să-l pună din nou pe masă, pentru a-și continua călătoria pînă la genunchiul ce se întrezărea prin deschizătura capotului.

Spatele doamnei Sáenz, văduva lui Camarena, se întinse și se îndoi ca un arc.

— Opt sute metrul, drăguțule.

— Tot ce-am făcut în viață, Federico, tot, absolut tot, a fost pentru tine. Cu prietenii tăi n-o să faci nimic. Lucrurile nu sînt chiar așa de simple, băiatule. Ingineria nu e așa de ușoară cum crezi. Cîți din colegii tăi nu și-ar dori o asemenea ocazie. Ceea ce e mai rău e că tu nu te gîndești serios la asta. Privește proiectul. Tu singur vei conduce un adevărat șantier, nu vei face reparații și căsuțe care nu reprezintă nimic, nici ca experiență, nici ca afaceri. Spune-i orice lui De la Garza. Descotorosește-te de el. Și vei oferi o mare bucurie mamei tale. Nici nu-ți închipui ce greu mi-a fost să conving Consiliul. Societatea

n-are nici un interes să cumpere un teren care să coste mai mult de jumătate de milion pentru că în vremea noastră orice investiţie este foarte riscantă. Îţi spun că nu sînt interesaţi să construiască. Dar eu i-am convins gîndindu-mă numai la ceea ce ar însemna pentru tine o asemenea experienţă. Gîndeşte-te la asta, Federico.

Au scos doi piloni din gardul prefabricat ca să poată intra camionul, în timp ce pe teren şapte oamenii încărcau gunoiul în alt camion, ce-l transporta pînă la maidanul Ixtapalapa. În primele săptămîni, în fiecare zi, acelaşi lucru : sosirea punctuală, încărcatul şi plecarea aceluiaşi camion şi descărcarea celorlalte sosite cu nisip, cu cărămizi sau cu cinci tone de ciment.

Muncitorii, întinşi pe încărcătură, cu faţa la cer, se ridică atunci cînd camionul o ia la dreapta, înainte de a intra pe şantier. Dintr-un salt sînt jos ; deschid basculanta şi încep să care încovoindu-se sub greutatea sacilor. Pe teren s-au nivelat deja grămezile, s-a trecut peste tot cu tăvălugul. Armăturile, după ce sînt aranjate, aşteaptă la ora unsprezece aprobarea inginerului. La douăsprezece betonul cade din cărucioare la cele două extreme ale platformei de cimentare. Lopeţile se mişcă, împingînd masa vîscoasă, formată din pietriş, nisip, ciment, apă, spre centru, întinzînd-o în straturi egale, în timp ce Jacinto o bate cu o bară pentru a împiedica priza şi a grăbi plasarea pietrişului. Se descarcă ultimul cărucior. Humberto îşi şterge sudoarea de pe frunte. Se îndreaptă spre gura de apă. Se apleacă. Cu gîtul îndoit, cu buzele ţuguiate şi învîrtind cu o mînă robinetul soarbe continuu în timp ce o

şuviţă de apă i se prelinge pe barbă, pe gît, pe sub cămaşa cenuşie. Îşi dezlipeşte gura şi şuvoiul de apă cade în băltoaca din care-şi trage piciorul pe care-l scutură apoi uşor. Degetele ude îi ies printre curelele opincilor. Humberto priveşte spre apus, dincolo de gard ; urmăreşte norii de pe cer şi rămîne liniştit, cu capul în sus. Şi deodată i se pare că zăreşte, acolo departe, sus de tot, bucata de cer care-i acoperă de obicei satul natal : Zimapán Hidalgo.

— Au venit instalatorii ?

Au montat, au demontat şi au montat din nou. Cîte probleme ! Cele opt armături se văd din stradă, înălţîndu-se puţin deasupra cofrajului pe care Jacinto îl udă pentru ca lemnul să se umfle şi scîndurile să stea cît mai strîns. Ţipetele zidarilor abia se aud, fiind acoperite de zgomotul malaxorului. Jacinto coboară, întoarce maneta, pentru a opri maşina şi butoiaşele se umplu ; apoi, pe umerii unui şir de zidari, sînt transportate de la malaxor la primul stîlp. Primul om din şir se opreşte cînd ajunge sus pe schelă ; apleacă puţin umărul drept, apucă cu amîndouă mîinile butoiaşul şi-l agaţă de un fel de toartă, fixată într-un stîlp ; îi imprimă apoi o mişcare uşoară, ca să-l poată prinde cel ce stă la marginea schelei şi acesta împreună cu Patotas îl golesc în cofraj. Cîteva clipe mai tîrziu se întoarce gol în mîinile stăpînului său, în timp ce al doilea om din şir se pregăteşte să facă aceeaşi operaţie. Unii urcă, alţii coboară pe perechea de bîrne înclinate, în tăcere. Şirul nu se întrerupe ; îşi schimbă numai direcţia cînd se termină montarea primei travee

la primul stîlp. După aceea se montează a doua, a treia, a patra. A cincea.

Zidarii se adună în grupuri. Jacinto, pe vine, suflă în foc, apoi își îndreaptă privirea spre partea din fund a șantierului, unde Sergio García termină de montat țevile de alimentare. În dreapta, ajutorul lui dă cu vopsea pe o garnitură de cîlți. Sergio García știe că niște ochi îl urmăresc, dar continuă să stea în profil, strîngînd cu o mînă mînerul unei chei englezești, iar cu cealaltă potrivind dinții sculei ca să prindă mai bine metalul. Pune un genunchi în pămînt și strînge pentru ultima dată, cu tot corpul ; apoi încearcă să vadă dacă piulița nu are joc. Hohotul de rîs al lui Jacinto ajunge pînă la cei doi lucrători. Ajutorul se apropie de Sergio García. Își spun ceva, Sergio García dă din umeri și se întoarce puțin rămînînd cu spatele la zidari. Rîsul lui Jacinto nu se mai aude, dar un fluierat lung, de admirație, o însoțește pe Celerina cînd fata trece prin fața grupului, îndreptîndu-se spre fratele său. Cînd trece din nou, cîteva clipe mai tîrziu, pe lîngă zidari, Patotas este cel care-i iese în cale. Surîzînd se apropie atît de mult de fată, încît Celerina e nevoită să se dea într-o parte, să calce într-o baltă și să fugă pînă în stradă, urmărită de hohotele de rîs ale tuturor. Cu fața spre zidari, Sergio García își șterge mîinile de pantaloni. Rîsetele se sting și Sergio García pune din nou genunchiul în pămînt.

Federico s-a întors ca să-l înlocuiască pe inginerul Rosas, după o absență de trei luni ; într-o miercuri, cînd turnau plafonul etajului trei.

Alvarez își șterge sudoarea cu o batistă mare, roșie, tamponîndu-se ușor pe la tîmple. Pălăria îi e dată pe spate atît de mult încît i se vede cuta lăsată pe frunte de cusătură, un centimetru sub părul său lins, dat pe spate. Lasă mîna dreaptă în jos și încearcă să-și bage batista în buzunarul stîng al pantalonului ; nu introduce toată mîna ci împinge batista numai cu vîrful degetelor, în timp ce Federico înaintează spre el ; n-apucă să bage bine batista în buzunar că Federico îi și întinde mîna. Alvarez face un pas și-i întinde el mîna. Se mai vedea, atîrnînd din buzunar, capătul batistei roșii.

— Ce mai faci ?

— Ce să fac, cu treburile pe aici, domnule inginer, ca-ntotdeauna.

Nici Alvarez, nici Federico nu mai spuseră nimic. Federico aruncă o privire peste întregul șantier înainte de a se uita sus, la schela unde mai stă înfiptă, împodobită cu hîrtie colorată, crucea de la trei mai. Și Alvarez privește crucea pînă ce un țipăt ascuțit îi face pe toți să-și întoarcă capul cu o mișcare identică, simultană, în jos, la dreapta, la stînga, căutînd locul de unde vine țipătul care i-a paralizat pe zidari și a atras privirile și unde a căzut don Jesús pe burtă, pe o ladă, după ce fusese lovit de zid și aruncat în față. Rămîne cu capul atîrnat, dar o nouă convulsie îl face să se rostogolească pe jos. Pe pămînt corpul lui don Jesús se agită nervos. Humberto încearcă să-l apuce întîi de mijloc, apoi de picioare, nu știe de unde și cum să-l apuce pentru că paznicul se zvîrcolește ca o viperă prinsă. Jacinto este cel care-l apucă, pînă la urmă, de cap ;

i-l ridică cu o mișcare bruscă și îndemînatică, reușind să prindă gîtul paznicului între picioare ; își încordează mușchii. Acum Humberto poate să-l țină strîns de glezne, iar Sergio García de mîini. Apăsînd pe obrazul congestionat al lui don Jesús, în dreptul gurii, Jacinto reușește să-i bage o bucată de lemn între dinți. Apoi îi dă drumul. Îi dau drumul și Humberto și Sergio García. Bătrînul nu mai dă din picioare. Convulsiile au încetat, deși îi mai iese spumă pe gură. Respiră, fără să-și revină în fire. Ochii lui deschiși au rămas ațintiți asupra lui Federico, care se întoarce cu spatele și fără să-și dea seama își sprijină brațul de umărul lui Alvarez.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, spuse Alvarez.

Federico saltă capul ; inginerul Rosas, apărut deodată, stă acum în fața lui. Federico încearcă să zîmbească. Face cîțiva pași. Se bîlbîie fără să poată închega o frază.

— L-a impresionat, îi spune Alvarez inginerului Rosas.

Totul este galben. Gardul e galben, cerul e galben, galben, galben. Zbîrnîitul unei sfîrleze...

Și Federico, sprijinindu-se de gard, vomită pe pietriș.

A doua zi, inginerul Rosas îi prezintă lui Federico un raport cu privire la ultimile comenzi. Două mii de cărămizi, trei camioane cu nisip, o tonă de ciment — ah ! — și mai trebuie adăugat un camion de cherestea.

Jacinto cîntă balada lui Gabino Barrera în timp ce zidește. Gabino Barrera lăsa femeile însărcinate pe oriunde trecea ; de aceea în satele pe care le străbătea — se oprește ca să-l strige

pe Isidro — femeile se închideau în casă. Isidro vine în grabă cu o găleată de mortar ; o golește. Jacinto își înfige mistria și o ridică plină ; toarnă conținutul pe al șaptelea șir. Face un șanț în mortar. Se apleacă apoi spre stînga, ia o cărămidă, o aruncă în aer și-o prinde cu aceeași mînă, uitîndu-se în altă parte. Potrivește cărămida pe mortarul pregătit, îl presează, făcîndu-l să țîșnească pe cele două fețe ale zidului. Cu mult înainte de a cădea, brațul lui Jacinto se întinde spre partea cealaltă a zidului și de jos în sus, răzuind cărămizile deja puse, adună mortarul ce prisosește și face același lucru pe partea dinspre el, tocmai cînd credeai că nu mai are timp pentru așa ceva. Adunînd tot ce e de prisos, poate umple golul dintre ultima cărămidă și cea din fața ei. Cu mînerul mistriei o lovește ritmic pe ultima. Se mai scurge puțin mortar, dar nu-l mai adună. Șterge cu mîna partea descoperită a cărămizii și vocea sa — ce tip grozav, ar putea să cînte la radio ! — răsună pe tot șantierul. Gabino Barrera a murit așa cum mor oamenii îndrăzneți.

Zidurile se ridică, acoperind scheletul construcției. De pe trotuarul dinspre răsărit al bulevardului Cuauhtémoc se vede înălțîndu-se impunătoare clădirea roșiatică. O femeie însărcinată, cu un copil de mînă, traversează strada și urmărește pentru cîteva clipe pe cei doi zidari care, la intrarea pe șantier, își trag pumni imitînd pe adevărații boxeri.

Cu dalta și ciocanul, Sergio García face, în baia apartamentului 201, șanțurile verticale unde se va instala țevăria. Tot cu dalta și ciocanul ucenicul său găurește peretele, lovește fără milă,

făcînd să sară betonul chiar în clipa în care mîna lui Patotas îl înhaţă, ca o ghiară, de umăr. Ucenicul se întoarce, plîngîndu-se că l-a strîns prea tare ; ridică amenințător ciocanul.

— Ce vrei, strigă ridicîndu-se în picioare.

— Ce vrei tu ?... Cine te-a pus să faci găuri aici ?

— Pe dumneata ce te privește ?

— Eu l-am pus, intervine Sergio García.

Patotas își desface picioarele și-și pune mîinile în șolduri. Sosesc Alvarez și Jacinto.

— V-am spus să nu vă atingeți de perete, explică Alvarez.

— Și pe unde trecem țeava ?

— Prin c... ! țipă Jacinto.

Sergio García se face că n-a înțeles, ca și cum ar fi vorbit numai cu Alvarez.

— Să vedem, să vedem pe unde o trecem ?

— Asta-i treaba ta. Eu îți spun numai să nu te atingi de perete.

— Și ce facem dacă n-ați lăsat loc ?

— N-ai anunțat.

— Ba am anunțat ! Eu însumi am văzut cînd inginerul și-a notat asta pe plan.

— Stai să vină inginerul.

Vine Federico. Federico poruncește ca Sergio Gracía să facă în continuare găuri în perete, dar, adaugă, după ce vor instala țevile să tencuiască bine peretele.

— Clădirea va suferi, spune Alvarez. Uită-te numai la aceste găuri. Pentru construcție ele sînt ca niște lovituri de pumnal.

Cu capul plecat, Federico coboară scările.

— Clădirea o să se resimtă.

La ora șase după-amiază, don Jesús îi spune lui Isidro :

— Lucrurile simt ; știai asta ? A tăia o scîndură e același lucru cu a rupe o creangă dintr-un copac, cu a rupe laba unui cîine ; e ca și cum ți s-ar tăia un deget.

— Da ?... Dar de ce ?

— Pentru că așa-s făcute lucrurile. Gîndește-te numai puțin și ai să vezi. Și apoi, spune drept, nu iubești clădirea ?

— S-o iubesc ?

— Da, uite-așa, te uiți la ea și o îndrăgești.

— Dar de ce ?

— Din mai multe motive... Eu chiar vorbesc cu ea. Și să vezi, Isidro, mă aude, afurisita. Și chiar îmi răspunde. Nu prin cuvinte, ca ale noastre, ci prin zgomote și scîrțîieli și prin multe din mijloacele ei de a vorbi ; printre ele se numără și mirosurile. Cînd miroase a ipsos înseamnă că-mi spune : e frig. Și mă duc să-mi arunc pătura pe umeri. Acum, cînd e liniște, ne vorbește... Așteaptă puțintel : pst !... N-auzi nimic ?

— Ce ?

— Zgomotul ăsta.

— Care ?

— Ascultă.

— E vîntul.

— Bineînțeles că e vîntul, dar auzi-l cum șuieră. Ascultă. Vrea să-mi spună ceva !

— Ei, și dumneata.

— Nu, trebuie s-o iubești și tu, pentru că dacă nu era ea nu mă cunoșteai pe mine și nici pe Celerina.

— Bine, dacă o iei așa...

— Păi de asta îţi vorbesc !... Lucrurile au viaţa lor, Isidro ; o ştiu de cînd eram ca tine ; îmi amintesc că aveam un cuţit, şi într-un cuţit e multă viaţă ; ţinîndu-l strîns, îi simţi pulsaţiile.

Şi în timp ce soarele se ascunde după clădire, în timp ce vîntul destramă norii, don Jesús îi povesteşte lui Isidro cum a scăpat de la moarte, în timpul revoluţiei, un creştin.

— Eu iubesc afurisita asta de clădire, Isidro.

A sosit mozaicul. Au sosit şi instalaţiile pentru baie. Electricienii întind tuburile pentru instalaţia electrică. Apa a şi început să curgă prin toate ţevile. Mozaicurile umede transpiră.

— Încă puţin şi va fi gata.

Izbit puternic cu mistria, mînat parcă de un bici şi nu de braţul gol al lui Patotas, mortarul pentru tencuială se loveşte de perete, se lipeşte de el, dar o parte se prelinge ca nişte lacrimi mari pe care mistria le culege şi le izbeşte din nou ; mortar poţi vedea şi pe faţa lui Patotas, la zece dimineaţa, ca şi la patru după-amiaza, cînd, din stradă, îl poţi zări pe zidar stînd jos pe schela lui, la cincisprezece metri înălţime. În dreapta, Marcial. Se ridică amîndoi în picioare. Acum netezesc tencuiala, udînd-o mai întîi cu puţină apă dintr-un vas mic şi frecînd apoi suprafaţa cu mişcări circulare ritmice. Aplecîndu-se puţin, Marcial se împiedică de vas, îşi pierde echilibrul, ridică mîinile şi Patotas îl apucă de braţ.

— Dumnezeii mă-si !

Privesc în jos.

— Aşa-mi trebuie.

Federico pleacă cu maşina sa şi cînd ajunse în strada San Antonio luă o mînă de pe volan şi după ce-şi căută batista o băgă în buzunarul de la spate al pantalonului. Cauciucurile scîrţîie cînd automobilul înconjoară piaţeta. Se întoarce la Cuauhtémoc.

Federico n-are grijă să parcheze bine maşina, nici să închidă geamul ; uşa o lasă pe jumătate închisă. Traversează în fugă strada şi intră în clădire. Ţine o mînă în buzunarul din spate ; apoi o scoate pentru a-şi scărpina nasul, o trece prin păr, pînă la ceafă, îşi mîngîie barba ; tot timpul cu privirea în pămînt. Intră într-unul din apartamentele de la etajul întîi, dar nu trece dincolo de sufragerie ; pocneşte din degete, se învîrte pe călcîie. Gînditor, se mai opreşte cînd ajunge la magazie. Deschide uşa, împingînd-o, şi se uită la lada care se află imediat la stînga, unde a mai stat cu un sfert de oră înainte. A scos portofelul. I-a dat o hîrtie de cinci pesos lui don Jesús şi l-a pus la loc. Nu, nu l-a pus. L-a pus undeva. Federico se uită la don Jesús.

Paznicul se ridică în picioare şi se apropie schiopătînd : îl întreabă :

— Ce s-a întîmplat ?

— Caut portofelul...

Portofelul. Cine ştie ! A dispărut. Aici nu este. Cine ştie. După ce a ieşit Federico, a intrat Alvarez şi puţin timp după aceea Jacinto.

— Vreau portofelul.

Nimeni nu ştie nimic. Alvarez a intrat, e adevărat, dar nu l-a văzut ; ar fi fost aici. Şi Jacinto a fost în magazie, dar înaintea lui Alvarez, nu după. S-a dus direct la lada cu răcoritoare, a

deschis o sticlă, a băut-o aproape pe nerăsuflate, căci îi era tare sete. Nici măcar n-a vorbit cu don Jesús. Bătrînul stătea întins pe pat ; dormea sau se prefăcea că doarme. S-a trezit cînd a intrat Alvarez, cinci minute mai tîrziu sau poate mai devreme, pentru că Alvarez și Jacinto nu s-au întîlnit pe drum. Alvarez s-a dus după poloboc. Dacă Federico ar fi lăsat portofelul pe ladă, Alvarez l-ar fi văzut, pentru că polobocul era atîrnat de cuiul ce se găsea exact deasupra lăzii. Un portofel îți sare repede în ochi.

— Poate l-ai pierdut pe stradă, domnule inginer, spuse Alvarez. Ia gîndește-te.

— Nu, nu... l-am lăsat aici.

— Adu-ți bine aminte.

Intră Federico. Don Jesús se scoală.

— Ai chitanțele ?

Paznicul dă din cap și se îndreaptă spre partea din fund a magaziei. Lîngă sacii cu ciment, la cîțiva centimetri de cîrligul de care sînt agățați niște pantaloni și o cămașă, e înfipt un cui în care don Jesús prinde chitanțele. O face îndată după ce le primește ca să nu stea după aceea să se întrebe pe unde le-o fi lăsat. Paznicul separă chitanțele fără să-i pese că vîrful cuiului zgîrie hîrtia, dar le netezește înainte de a i le da lui Federico. Sînt trei chitanțe : una de la ciment, alta de la mozaic și alta de la instalațiile de baie. Așezat pe ladă, Federico copiază totalurile pe dosul unei cărți de vizită pe care o pune în buzunarul stîng al cămășii împreună cu chitanțele împăturite. Mai stă puțin. Duce stiloul la gură în timp ce-l privește pe don Jesús care-i pune în

față o bucată de hîrtie de ambalaj, unde-și notase ceva cu un creion chimic.

— Sînt cinci pesos, banii pentru mătură... Și dacă ești atît de bun, mai împrumută-mi încă cinci, ca să-și cumpere fiica mea niște țoale... Știi cum e maică-sa, o vede prăpădită și nu-i dă nici un chior ; și doar cîștigă bine nenorocita.

— Ai șters ziua de sîmbătă, spune Federico, punîndu-și stiloul în buzunar.

— Dar azi e miercuri, domnule inginer.

— Atunci așteaptă pînă sîmbăta cealaltă.

Federico își întinde piciorul ca să poată băga mîna în buzunarul din spate fără să se scoale. Din locul în care se află, don Jesús poate vedea teancul de bancnote. Întîi scoate una de o sută și apoi alta de cinci. O lasă pe cea de cinci pe genunchi și cu amîndouă mîinile o pune pe cea mare la locul ei. Îi dă lui don Jesús cei cinci pesos. Don Jesús cercetează bancnota pe ambele fețe și dă din cap. Federico pune portofelul pe ladă și se ridică. Federico se ridică și își pune portofelul în buzunar. Nu. Federico ține cheile mașinii în mîna stîngă, iar portofelul în dreapta. Se joacă cu cheile, aruncîndu-le în sus. Cheile cad pe jos. Cînd se apleacă lasă portofelul pe ladă. Ridică cheile. Le ia și iese fără să spună un cuvînt. Portofelul cu cei trei mii de pesos scoși de la bancă în dimineața aceea rămîne pe ladă.

Don Jesús protestează :

— Eu n-am luat portofelul, domnule inginer. Sînt cinstit, întreabă-l pe Chapo.

Alvarez îl bate pe umăr pe bătrîn.

— E adevărat... Nu e în stare de așa ceva. Eu cred că l-ai pierdut pe drum. Adu-ți bine aminte.

— Porcilor.

Mozaicarii întreabă dacă pot să înceapă îndată sau să mai aștepte pînă luni, pînă ce se pun ferestrele. Ipsosarii vor să știe chiar astăzi dacă coridoarele vor avea lambriuri sau finisează totul. Electricienii au terminat de mult și susțin că cei de la birou n-au vrut să le plătească pentru că încă nu s-a făcut recepția. Cînd vor aduce faianța pentru băi ? Rezervorul unui closet a venit spart, dar n-o să accepte să le dea altul, pentru că Sergio García a semnat de primire. Nu mai au nevoie de material pentru cofraj ; unde să-l trimită ?

Bucățile mici, dreptunghiulare, ale mozaicului, de diferite nuanțe de galben, urcă în linii paralele de la partea de piatră a fațadei pînă la parapetul terasei, unde un muncitor, suspendat pe jumătate în gol, freacă ușor cu mîna ultimele bucăți puse ; apoi toarnă pe ele apa rămasă în vas, care, prelingîndu-se, desenează o pată triunghiulară pe fațadă. Dinăuntru, Patotas face, din ipsos, cercuri și cruci pe geamurile ferestrelor. Federico numără crucile și cercurile și-și notează numărul total pe coperta unei cărți. Pe suprafața unui cerc cineva a desenat ochii, sprîncenele, nasul și gura unei păpuși care rîde.

Pe trotuarul dinspre răsărit al bulevardului Cuauhtémoc, Federico se oprește ca să privească clădirea. O studiază, o măsoară, o simte înălțîndu-se ca un gigant care se trezește și care în această după-amiază a îmbrăcat costumul galben strălucitor de mozaic, pe care-l privește cu ochii păpușii de ipsos ; păpușa îi întoarce spatele în timp ce el ocolește cu mașina grupul de case. Scoate capul pe fereastră și, fără să vrea, privește spre crucea înfiptă acolo în ziua de trei mai. O mai împodobesc doar cîteva fîșii de hîrtie colorată și cîteva flori ofilite.

— Luați crucea aceea, spuse a doua zi Federico.

Dar Alvarez uită de asta. În dimineața în care Isidro îl găsește mort pe paznic în baia apartamentului 201, crucea stătea tot țeapănă deasupra casei.

11 — Cine l-a ucis pe don Jesús — c. 278

7

LA ORA PATRU după-amiază se întorceau pe același drum de țară fără ca șoferul să ocolească hîrtoapele pe care camionul le întîlnea în cale. Uneori, după o hurducăială, se auzea un zgomot de dedesubt și Jacinto lovea din basculă în planșeul cabinei.

— Fii, mă, mai atent, că doar n-avem fundul pe arcuri.

Șoferul scoase capul pe geam și rînjindu-și dinții strigă :

— Păi atunci, să faci bine să-ți cumperi !

La numai jumătate de kilometru, în vîrful colinei, se înălța micul sat. De aici, un zid solid de piatră cobora perpendicular spre drum, dar după vreo cincizeci de metri o cotea spre stînga și după alți o sută urca din nou spre sat. Era vremea cînd se semăna porumbul. Vîntul sufla în direcția drumului. Părea un sat trist, dar nu sărac. Cele cinci sălcii stufoase, ce străjuiau primele case, constituiau parcă o mărturie a fertilității. Cerul era înnourat.

Se auziră din nou lovituri în cabină și șoferul frînă brusc la cîțiva metri înainte de a o apuca pe drumul ce ducea spre sat.

După ce sări jos, Jacinto își vîrî capul pe geam.

— Azi nu mergi la Ixtlán ? îl întrebă șoferul.

— Voiam să știu dacă domnul inginer are chef să vină pe la mine să guste rachiul acela.

— E sărbătoare, ce naiba.

— Așa e.

— Ai auzit, domnule inginer, spuse șoferul întorcînd capul, Jacinto ne invită la o țuică.

Inginerul își săltă pălăria, care-i cădea pe ochi, dar fără să-i deschidă, și fără să-și îndrepte corpul ce pînă în acest moment părea să-și fi găsit poziția cea mai comodă, răspunse :

— Altă dată. Am mult de lucru la birou.

— Pînă atunci o să mi se strice rachiul. Hai, domnule inginer, numai să-l guști. Ceilalți sînt nebuni.

Șoferul se uita cînd într-o parte cînd în alta, pentru a-i observa, pe rînd, pe Jacinto, și pe inginer.

— E vorba de cîteva minute. Și te asigur că n-o să te căiești, căci nimeni nu face un rachiu de ananas mai bun... nici pe aici și nici în tot Bajío... Nu-i așa ?

Șoferul dădu din cap.

— Sigur că da ; Jacinto ăsta e bun și pentru așa ceva, nu numai pentru turnarea planșeurilor... Spune și dumneata, dumnule inginer, dacă n-am dreptate.

Inginerul deschise ochii și își îndreptă trupul pentru a examina cărarea îngustă ce ducea la casele de pe colină.

— Nu putem lăsa camionul aici, spuse el.

— Asta nu-i o problemă, o să urcăm cu el pînă sus. Știi doar că această hardughie se cațără și în copaci. Dumneata trebuie să fii doar de acord, iar de rest am eu grijă.

Inginerul ridică din umeri în semn de încuviințare.

Cînd se întoarse în basculă, Jacinto strigă :

— E de acord !

Un strigăt general însoți cuvintele lui Jacinto, în timp ce șoferul dădea înapoi, întorcînd volanul ca s-o apuce pe cărare. Hurducăielile se înmulțeau — urcau încet, motorul se poticnea adesea — iar din cabină se puteau auzi rîsetele muncitorilor. În locurile în care cărarea se strîmta, camionul trebuia să se aplece periculos — șoferul apăsa pe accelerator pînă la refuz — și după o puternică clătinătură își recăpăta poziția verticală.

În sfîrșit ajunseră.

Camionul se opri la cîțiva metri de cea de a doua casă, însoțit de doi cîini, care trecînd ba în față, ba în spate în norul de praf, lătrau către roțile din față. Jacinto coborî primul și întîlni privirea temătoare a unei fetițe de vreo zece ani ce-și sugea degetele mari și înainta spre camion tîrîndu-și picioarele desculțe. Jacinto nu-i lăsă timp să vorbească :

— Șterge-o ; spune-i maică-ti să pregătească rachiul. Și vezi dacă Chon are niște carne sau ceva de haleală ; hai, întinde-o, cît mai repede.

Fetița își lăsă privirea în jos. Își luă mîinile de la gură și le duse la ochi. Părea că începe să plîngă.

Jacinto se întoarse spre inginer și arătă cu mîna :

— Aceea e umila mea casă ; înaintează... Și tu, ce, ești surdă ? Șterge-o odată, că domnului inginer îi e foame... Să mergem, domnule inginer.

Înaintară. Plînsul fetiței îl făcu să întoarcă capul, dar, înainte de a-i spune ceva, o luă la fugă, cu mîinile la ochi.

— Și acum, ce te-a apucat ?... O să vezi tu cînd te-oi prinde.

Doi dintre muncitorii care rămăseseră încă lîngă camion, ștergîndu-și sudoarea de pe frunte, scuturîndu-se de praf, urmăreau cu privirea goana fetiței. Șoferul mergea alături de inginer, în spatele lui Jacinto. Acesta grăbi pasul pentru ca să aibă timp să strige, punîndu-și mîna la gură, în chip de pîlnie.

— Isidro !

Și încă o dată, mai tare :

— Isidroooo !

Se găseau la vreo cîțiva metri de intrare, în fața gardului ce înconjura ograda unde cîteva găini, cotcodăcind, se tăvăleau în praf și un cîine dormea la umbra salciei. Un rînd de ghivece împodobea zidul de chirpici, iar colivia unei vrăbii atîrna la dreapta unicei ferestre.

O femeie înfășurată cu o broboadă, ieși din casă și străbătu în fugă distanța ce-o despărțea de Jacinto, în timp ce acesta scotea drugul de la poartă. Cînd o văzu plîngînd, drugul îi căzu din mînă.

— Ce nenorocire !

— Maică Precistă !

Fiul său, Isidro, băiețelul lui, puștiul șiret care avea grijă de frații săi și de mucoșii din sat, copilul negricios și frumușel, deștept și inimos ca taică-său — să mă bată Dumnezeu dacă mint — trăgea să moară. Se jucaseră și, fără să vrea, sora lui l-a izbit cu un pietroi. Ea și cu găliganul lui Juan José ; jucîndu-se, l-au rănit pe Isidro și curgeau din el șiroaie de sînge ce nu s-ar fi oprit nici dacă ar fi intervenit toți sfinții din cer.

— Maică Precistă !

Jacinto intră, alergînd, în casă, în timp ce șoferul și inginerul se uitau uluiți unul la altul.

— Ce nenorocire !

— Să vedem dacă l-om putea duce la Ixtlán, domnule inginer,... nu crezi c-ar fi bine ?

Isidro zăcea pe o rogojină. I se vedeau doar picioarele, pentru că nevasta lui Jacinto, aplecată peste copil, cu spatele la ușă, îl acoperea cu trupul său. Cînd șoferul și inginerul intrară, Jacinto era în genunchi și-i freca mîinile copilului parcă pentru a le da viață. La dreapta lui, femeia îmbrobodită își ținea plînsul suspinînd, iar trei copii, ce nu aveau împreună mai mult de treisprezece ani, stăteau lipiți de peretele de chirpici privind fix spre intrare. Sînge pe rogojină, pe așternut, pe hîrtiile și cîrpele împrăștiate prin cameră. Sînge și pe peretele din spate și pe mîinile pe care Jacinto le arătă șoferului cînd se ridică pentru a-i spune că n-are sens să-l mai ducă la Ixtlán :

— E mort.

Urletul nevestei sale îi întări cuvintele. Femeia, îmbrobodită, înaintă pentru a-i îndepărta de cadavru, dar apoi, scuturîndu-și umerii cu putere și continuînd să strige și să plîngă, își lipi fața de cea a lui Isidro. După cîteva clipe se îndreptă spre ceilalți copii ; împingîndu-i de la spate îi conduse spre ușă.

— Să mergem, să mergem...

Nu plîngeau. Fără să-și ia ochi de la cadavrul fratelui lor, străbătură camera. Șoferul îi mîngîie pe cap cînd trecură prin fața lui, iar inginerul își aținti privirea asupra celui mai mare : să fi avut șase ani ; o cămașă numai zdrențe, prost încheiată, îi ieșea din pantalonul cîrpit ; pe călcîiul piciorului stîng se vedea o pată de sînge ; buzele îi tremurau, îi curgea nasul și sudoarea lucea pe capul său ras. Copilul se opri în ușă, ocolind-o pe femeia îmbrobodită, care-l ținea de mînă pe cel mic, în timp ce cu cealaltă își ștergea nasul. Femeia se întoarse spre el, dar copilul o ocoli din nou și îmbrățișînd-o pe la spate începu să plîngă.

Jacinto ieșise. Șoferul și inginerul îl văzură traversînd ograda cu pași mari, pînă ce ajunse la cărarea pe care se întorcea fetița de zece ani. Ea nu-l văzu pe Jacinto pînă cînd acesta o apucă de braț și apoi îi arse o palmă peste față. Fetița căzu la pămînt. Jacinto o lovi apoi cu piciorul în piept. Încă o lovitură, în coaste. Și ar fi continuat s-o lovească dacă n-ar fi venit în grabă șoferul și dacă inginerul nu l-ar fi oprit.

— Nu fi brută, Jacito.

— Lăsați-mă-n pace. Nenorocita asta...

— Nu fi brută, Jacinto.

Îl omorîse pe cel mai vioi băiat din lume. Îl iubea mai mult decît pe împuțita asta de puștancă și decît pe toți ceilalți fii laolaltă, pentru că îi semăna lui, pentru că nu plîngea niciodată, nu era plăpînd și nu se ținea de fusta maică-si. Oamenii se minunau de agerimea minții lui și tocmai de aceea putuse să-i explice cum sînt oamenii și cum apare soarele într-o parte a pămîntului și dispare în cealaltă. Odată a rămas toată noaptea pe deal cu Isidro, numai pentru a-i da posibilitatea puștiului să privească stelele, să simtă aerul rece al muntelui și să asculte urletul unui coyote ce ră-

tăcea prin aceste locuri. Îndrăzneala lui era mai mare decît a celor ce aveau de două ori vîrsta lui. Şi cînd l-a învăţat să vîneze vipere! Sau cînd l-a bătut pe băiatul mai mare a lui Juan José. I-a rupt gura. Să fi văzut cum îi trăgea lovituri şi ghionţi, iar găliganul ăla nici nu apuca să dea; pentru că Isidro ştia să se strecoare, ştia să dea, să se ferească şi să lovească apoi din nou. Şi, pe deasupra, era răsfăţatul lui taică-său. Singurul răsfăţat. Din cauza lui n-a plecat la Guadalajara sau la Mexico, pentru că nici nu putea să-l ia cu el, dar nici să-l lase aici; cum ar fi putut să stea atîta timp fără el? L-a ţinut legat de sat. Avea planurile lui de viitor; cînd Isidro avea să se facă mare, atunci, desigur, va renunţa la fleacurile astea: căratul scîndurilor şi grinzilor şi bătutul parilor, care-i aduceau o leafă nenorocită, ce abia-i ajungea pentru mîncare. L-ar fi dus pe băiatul său să muncească orice şi oriunde. Avea planurile lui, dar acum uite că puştanca asta, blestemata asta, fiica dezmăţatei de nevastă-sa, cu pietroiul ei...

Jacinto întinse mîna pentru a apuca urciorul cu rachiu de ananas.

— De ce tocmai Isidro, domnule inginer? De ce Isidro şi nu Rosa sau oricare altul... Aşa de mult sufăr. Bătrîna mea ştie acest lucru. Nu-i aşa, muiere? Muiere, muiereee, ţie-ţi vorbesc! Spune-i domnului inginer ce însemna Isidro pentru mine. Hai, spune-i. Numai de el eram sigur. Pare acum aşa de zdrobită, dar dumneata nu ştii... Pe mine nu mă poate aiuri nimeni. Încă înainte de a o aduce aici se întindea cu toţi. Pe Rosa, grăsunul i-a făcut-o. Tu l-ai cunoscut, Dario, sau ai auzit vorbindu-se de el, nu? Grăsunul a fost. Nu-i aşa că grăsunul a fost muiere? Ce rost mai are acum să taci?. Uite, domnule inginer, face pe surda... Şi ăsta de aici, Miguel, pe ăsta l-a făcut cu Nicanor Salinas. Iar pe ăştilalţi doi, dracu mai ştie cu cine, că nici ea nu poate spune, dar ai mei în nici un caz nu sînt. Doar Isidro era al meu. Lasă-mă, Dario! Ştii de ce sînt atît de sigur de Isidro, domnule inginer? Pentru că s-a întîmplat în vremea cînd eram în Yuriria; o lună întreagă nenorocita n-a putut să vadă altă mutră decît pe-a mea. Nu sînt beat, domnule inginer. Nu-ţi cer decît să-mi răspunzi: de ce tocmai Isidro? Ce rău i-am făcut eu Precistei ca să mi-l ia tocmai pe Isidro?

Am ajuns şi eu, într-o bună zi, în Mexico. Aveam acolo un prieten, un oarecare Heliodoro Gómez, care se pricepea la dulgherie. Ne cunoşteam de copii şi cînd am plecat din sat ştiam bine cum aş putea să dau de el în oraşul ăsta aşa de mare, pentru că, chiar cu cîteva săptămîni înainte de a sosi în Mexico, l-am întîlnit în Guadalajara, unde umblam după nişte treburi. Aici am dat de el. L-am întrebat o mulţime de lucruri. Mi-a spus că locuia în Mexico; mi-a dat adresa lui. Şi cînd am coborît din tren nu mi-a fost greu să nimeresc la el acasă, în strada Peralvillo. Tocmai în acele zile se străduia să deschidă un atelier de dulgherie. Apoi s-a oferit să mă ajute. A doua zi m-a dus la un maistru zidar şi în aceeaşi zi am început să lucrez fără să mai întreb cît o să-mi dea şi alte lucruri de acest fel. Eu voiam doar să lucrez undeva. Am fost cam norocos, căci ştiu de la cei care sosesc aici că trebuie

să umble patru sau cinci săptămîni pînă să le pice primii gologani pe care-i beau într-o crîşmă. Slavă Domnului, eu nu sînt dintre aceştia. Şi chiar dacă n-aş avea de lucru tot aş fi împotriva celor ce se ţin de băutură. Şi de asta mi-a mers bine. Am lucrat cu maistrul de care vă vorbesc un an, pînă cînd, într-o cîrciumă, l-am cunoscut, din întîmplare, pe Chapo Alvarez. Nici el nu e dintre cei care trag la măsea din viciu ; cred că atunci intrase în cîrciumă ca să sărbătorească pe unul din zidari. Un amănunt de luat în seamă : meseria pe care o are, hainele lui bune şi alte lucruri nu-l împiedică să intre în orice cîrciumă şi să stea la palavre cu oamenii de la egal la egal. Asta n-o face orice maistru. Eu am ajuns la restaurantul „La revoltosa" însoţit de un prieten. Am intrat cu intenţia să punem la cale vreo afacere şi nu ca s-o facem lată. Ne-am aşezat la o masă, am cerut ceva de băut, ne-au adus, am început să vorbim, şi cînd, deodată, prietenul meu se întoarse spre altă masă şi începu să strige : „Ia te uită cine e aici". Mi-am dat seama că unul din cei care sosiseră cu Alvarez îi era cunoscut. De ani de zile nu se mai văzuseră. Au urmat îmbrăţişările ; ce-i cu tine, pe unde umbli şi tot ce se spune în asemenea împrejurări. Fără să ne dăm seama, eram deja la masa cealaltă, strîngîndu-ne mîinile cu Chapo Alvarez, care, după puţin timp, a vrut să plece. Dar nu l-au lăsat, cum era şi de aşteptat ; trebuia să bem în sănătatea celor doi care se revedeau după atîţia ani. Nici nu s-a lăsat rugat. A mai cerut de băut şi-am stat acolo nici nu-mi mai amintesc pînă la ce oră. Stătea lîngă mine, îmbrăcat fiind cu o jachetă fină,

pantaloni scumpi, pantofi bine lustruiţi, o pălărie, şi îmi vorbea ca şi cînd ne-am fi cunoscut de cînd lumea. Totul a pornit de aici. Mi-a oferit de lucru pe unul din şantierele lui şi de atunci am lucrat numai cu el. Sînt omul lui de încredere, pentru că de la început i-a plăcut seriozitatea mea. Îi executam ordinele şi căutam ca şi ceilalţi să le îndeplinească întocmai. Nimic nu-mi scăpa. Într-o zi îmi spuse : „Ştii ce înseamnă o construcţie, munceşti destul de bine". Şi aşa şi este. Eu am fler. Ştiu cînd un zid are nevoie de sprijin şi cînd nu. Sau cînd o fundaţie are nevoie de patru armături sau şase. Am prins repede meseria. Munceam cu multă rîvnă. Începeam să lucrez şi nu plecam de pe şantier pînă cînd nu terminam toate treburile. De aceea Chapo era mulţumit de mine şi de aceea am ajuns să fiu omul lui de încredere. Cîteodată mergeam împreună să bem o bere, ca să ne mai potolim setea. El îmi povestea lucruri de-ale lui, pe care nu le-a povestit niciodată nimănui : de o fiică care a întins-o cu un electrician, de un frate care umbla aiurea... Şi eu la fel : udîndu-mi gîtlejul mi se dezlega limba şi n-aveam timp să-mi isprăvesc poveştile. Chapo mă asculta atent sorbindu-şi paharul, sau întrerupîndu-mă foarte politicos ca să mai ceară de băut şi apoi privindu-mă din nou : „Da, ce spuneai ?" Îţi spuneam de povestea aia, îi răspundeam eu schimbînd vorba. Întotdeauna băutura parcă-ţi dezleagă limba şi te face să-ţi aminteşti de lucruri pe care crezi că le-ai uitat pentru totdeauna. Chapo îmi da sfaturi ca de la bărbat la bărbat ; îmi spunea : morţii cu morţii, vii cu vii. Nu mă lăsa niciodată să plătesc. Cum puneam mîna pe por-

tofel, el și scotea teancul de bani și îmi dădea mîna la o parte întrebînd pe chelner cît face. Nici la curve nu mă lăsa să plătesc pentru că, așa cum spunea el, cînd e vorba de prieteni întotdeauna trebuie să plătească cel care are mai mult. Pe atunci eu nu locuiam în Peralvillo. M-am mutat în colonia Moctezuma, pe lîngă Alvarez, într-o cameră pe care mi-a închiriat-o o babă. Pe Heliodoro Gómez am încetat să-l mai văd ; îl vedeam rareori și cu totul întîmplător : Acum un an l-am întîlnit ultima dată ; nenorocitul era ca vai de el, pentru că, după cum am aflat mai tîrziu, a început să bea serios și după scandaluri și chefuri care aveau loc cam din trei în trei zile, nu mai știa pe ce lume se află. Mi-a cerut bani cu împrumut, dar nu i-am dat un șfanț, căci vedeam cum arată și m-am gîndit că dacă-i împrumut bani ca să plătească, vorba vine, ratele întîrziate ale atelierului său, o să-i bea în prima cîrciumă. M-am purtat astfel deoarece voiam să știu dacă are de gînd să se facă om de treabă, așa cum m-am făcut eu ; i-am spus cît de păcătoasă e băutura, dar el avea nevoie de bani și nu de sfaturi. S-a supărat. S-a dus. Nu l-am mai văzut... Păcat că oamenii sfîrșesc așa. Și eu aș fi putut avea soarta lui Heliodoro Gómez dacă nu l-aș fi cunoscut pe Chapo, care mi-a băgat în cap ideea că trebuie să mergi înainte, oricît de mult te-ar lovi viața.

Am legat o nouă prietenie, cu Patotas, o prietenie foarte bună ; l-am botezat pe al șaptelea dintre băieții lui. E un tip grozav Patotas. De prost e prost de dă în gropi, dar e om bun, foarte cinstit. Cînd nu ieșeam cu Alvarez — nu pentru că ne-am fi certat, ci pentru că Alvarez avea alte treburi —, mergeam cu Patotas. Sîmbăta, ne dădea Chapo bani ; ne duceam la Escandón, să facem o baie bună, iar seara la dans, la box sau mai știu eu unde. Îmi plăcea să merg cu Patotas pentru că în afară de faptul că era chefliu, era și foarte vorbăreț. Discutam pînă și politică. El lua lucrurile foarte în serios ; se aprindea repede și cîteodată sfîrșeam prin a ne înjura de mamă și făceam atîta scandal încît patronul ne scotea cu forța din cîrciumă sau de unde ne aflam.

Așa se scurgea viața mea, ca a oricărui om de altfel. Pînă cînd s-au luat de don Jesús.

Prin Chapo l-am cunoscut pe don Jesús, tot pe șantierul din Hortensia. Nu știu prea bine cum a ajuns el aici : se pare că nevastă-sa îl cunoștea pe Chapo Alvarez și ea l-ar fi rugat să-l angajeze pe don Jesús. Lui Chapo i-a fost greu să-i dea un post de paznic. Mai tîrziu, cînd am aflat de la ceilalți muncitori că don Jesús venea la noi direct din balamuc, m-am dus să-i spun asta lui Chapo :

— Știai ?

— Da, știu, mi-a spus el. Și ce-i cu asta ?

— Ție poate că nu-ți pasă, i-am spus, dar cine știe ce-o să mai spună inginerul Zamora.

— Avem urgent nevoie de un paznic.

— Se poate, dar ăsta e smintit, i-am spus eu. Vine ceasul rău și într-o zi ne taie pe toți... De ce l-ai angajat ?

— E pe geantă, mi-a spus Chapo.

Și, într-adevăr, bietul bătrîn îți făcea milă. Privit însă de aproape era altfel ; liniștit, nu ca

ceilalţi nebuni. Poate că nici nu e nebun, m-am gîndit eu. Una e să ai vicii, şi alta-i să-ţi lipsească o doagă. De altfel, socoteam eu, dacă toţi nebunii ar fi aşa de paşnici, ar putea să umble slobozi. E bine că lucrează. Din partea mea poate să rămînă. Chapo Alvarez voia să ştie ce gîndesc eu. Mi-a spus-o. Şi am început să-i facem atmosferă bună. În primele zile nu deschidea gura; stătea şi ne privea ca un cîine bătut, cu teamă, de parcă în orice clipă i-am fi putut spune: s-a isprăvit treaba, cară-te. Dar cînd a văzut că ne purtăm atent, a căpătat puţin curaj şi şi-a dezlegat limba. Mai întîi a ţinut să ne mulţumească şi să ne spună că dacă n-am fi fost noi ar fi ajuns din nou în balamuc, sau în stradă, vagabond, lăsat să moară de foame. Apoi ne povestea de necazurile lui cu nevastă-sa şi fiică-sa. Nevastă-sa mai arăta încă bine. Cînd lucram pe şantierul din Hortensia venea foarte des pe acolo. Cu toate că umbla ciufulită, arăta bine; e încă bună, spunea Patotas. Niciodată n-am reuşit să aflu dacă Chapo o cunoştea mai de mult, dar întîmplarea făcea că nu pleca niciodată din şantier fără să-şi ia rămas bun de la Alvarez. Cîteodată îi spunea doar de departe: pe curînd, maistre, şi pleca. Dar alte ori — cînd lucram în Hortensia — îi vedeam bine încinşi la vorbă. De la început nu mi-am putut stăpîni curiozitatea şi-am încercat să aflu ce gîndea Chapo despre această femeie, întrebîndu-l direct. A rîs. Mi-a spus că nu gîndea nimic, că ce-ar fi putut să gîndească. Dar cînd am făcut o glumă cam transparentă s-a înfuriat şi niciodată n-am mai vorbit

de ea. Chapo era susceptibil la anumite lucruri. Şi bănuiesc că nu a uitat uşor gluma pe care am făcut-o.

Dacă mi-amintesc bine, în şantierul de la Cuauhtémoc nevasta lui don Jesús a venit o singură dată, şi asta după ce bătrînul povestise la toată lumea despre încurcăturile nenorocitei cu un oarecare portar. Spunea că muierea lui şi portarul — cine ştie dacă o fi fost adevărat — l-au băgat în balamuc ca să se poată culca în voie, fără să mai fie nevoiţi să se ferească de don Jesús. Se prea poate să fi fost adevărat, dar nu poţi crede decît pînă la un punct căci, aceleaşi cuvinte cu care ne povestea toate acestea le folosea şi cînd vorbea de nişte strigoi care voiau să-l omoare. Fapt este că în ziua în care ea a venit pe şantierul din Cuauhtémoc, s-a purtat foarte bine cu el: i-a adus nişte plăcinte, ţigări, alte lucruri şi, în general, a fost foarte atentă cu el. Don Jesús de-abia îşi revenise după cele două atacuri din ziua precedentă; se simţea rău. Aceasta a fost şi părerea ei, pentru că la plecare s-a dus la Alvarez să-l roage să aibă grijă de el şi dacă i-o fi rău s-o anunţe. Am auzit-o eu. Părea într-adevăr îngrijorată. Era foarte îngrijită în acea zi; avea părul aranjat, o rochie nouă şi ce picioare! îmi spunea Patotas, bune pentru un bărbat mai puţin bătrîn şi mai puţin bolnav decît paznicul. De la Chapo am aflat că a lucrat ca servitoare, spălînd şi călcînd rufe prin case străine. Părea cuviincioasă. Cine poate să ştie pricinile pentru care don Jesús n-o mai scotea din femeie ce se dă în stînga şi în dreapta, din tîrfă, şi nu pricep cum de Alvarez îl lăsa să spună

asta căci Chapo — cel puțin în acea zi — o privea cu jind. Stăteau amîndoi, nevasta lui don Jesús și Chapo, încinși bine la vorbă ; pentru că vorbeau cu adevărat, să nu-mi vină mie cu povești, și nu vorbeau de don Jesús ; vorbeau de altceva și cu siguranță de lucruri interesante, căci din locul unde mă aflam, cu ochii ațintiți asupra lor, o vedeam pe femeie mișcîndu-se într-una și scărpinîndu-și un picior, după aceea prăpădindu-se de rîs amîndoi, iar la despărțire el îi strînse îndelung mîna.

Dacă nu mă înșel, aceasta a fost singura vizită pe care nevasta lui don Jesús ne-a făcut-o pe șantierul de la Cuauhtémoc. Fata lui venea mai des, dar stătea foarte puțin. Îi aducea cîte ceva lui don Jesús, îi transmitea ceva lui Chapo din partea mamei sale — îmi închipui — și pleca.

Întotdeauna l-am apreciat pe Chapo Alvarez. Patotas știe. Cum să nu-l apreciezi pe un om care-ți spune :

— Văd că ai de gînd să-ți faci o casă, Jacinto...

— Și încă ce casă îi răspund.

Aceasta s-a întîmplat în Hortensia. Cu prisosul de material, cu cîteva grinzi, care oricum vor rămîne nefolosite, cu cîțiva saci de ciment, cărămizi, nisip și cu oameni de încredere, vom putea să înălțăm, mi-a explicat el, repede o casă pe terenul din Moctezuma.

N-am dat prea mare importanță acestor vorbe, cînd, la Cuauhtémoc, mi-a spus din nou :

— Treci la acțiune, să nu-ți fie teamă.

Și atîta a trebuit.

Am spus că în Hortensia l-am cunoscut pe don Jesús și că după puțin timp i-am cîștigat încrederea ; numai încrederea unor oameni nenorociți o poți cîștiga. În ziua primului atac eu am sărit primul să-i dau o mînă de ajutor. Toată după-amiaza m-am străduit să-l readuc la viață, l-am dus în spinare, i-am dat apă cînd s-a trezit, i-am dat chiar și bani pentru medicamente. Să spună Patotas dacă n-a fost așa...

Cînd inginerul a aflat despre atac, a devenit bănuitor. Nu voia ca don Jesús să mai rămînă pe șantier, în ciuda încercărilor mele și ale lui Chapo de a-l convinge și a-l liniști. Popa însă nu și-a văzut de treabă. I-a povestit inginerului despre atac și i-a spus că bătrînul fuma țigări cu marijuana. Pe deasupra, l-a mai acuzat că i-a furat clupa... ceea ce nu era adevărat, căci nu-i furase nimic, dar slăbănogul de Popa voia să-l alunge cu orice preț pe bătrîn de pe șantier și după ce l-a sîcîit atîta a reușit să-l convingă pe inginer că bătrînul n-ar fi un om în care să poți avea încredere.

— Nu e om de încredere ajunse să spună și inginerul Zamora, e periculos.

— Cum periculos ? am sărit noi.

— E bolnav, spuse inginerul Zamora, într-o zi are să moară și e mai bine să n-avem încurcături.

— Nu-l alunga, domnule inginer, spuse Alvarez. Nu are unde să se ducă, nu are familie, nu are pe nimeni.

La început, aflînd că don Jesús era singur pe lume, inginerul a dat puțin înapoi ; dar numai la început. Oameni ca inginerul Zamora, spunea Patotas, nu se gîndesc decît la propriile lor interese ; cum bănuiesc că cineva le poate pricinui greutăți, îi dau repede cu piciorul ; nu mai

încearcă să vadă dacă i s-a întîmplat ceva, dacă e bolnav ; atunci, domnule, spunea Patotas, oricine deranjează, oricine pare prost și trebuie deci să zboare. Dau în tine ca într-un cîine, spunea Patotas.

Cu toate acestea Chapo insistă :

— Don Jesús nu are familie, domnule inginer.

Dar inginerul plecă fără să renunțe cîtuși de puțin la hotărîrea sa :

— Mîine să nu-l mai văd aici pe paznic.

Mi-a plăcut cum l-a apărat Chapo pe don Jesús, dar n-am înțeles de ce a insistat atîta asupra faptului că bătrînul nu are familie. Dar n-are nevastă ? mă întrebam eu. Are o nevastă și o fiică, și chiar dacă o duce rău în familie, nu rămîne pe drumuri ; Chapo nu trebuie deci să exagereze, numai dacă, din motive cu totul personale, vrea cu orice chip ca don Jesús să stea, zi și noapte, în Hortensia, pentru ca astfel să nu poată ști ce face nevastă-sa și cu cine.

— Cu cine ții, Chapo ? l-am întrebat, mai mult în glumă decît în serios, cu don Jesús sau cu tine ?

Nu i-a plăcut. Mi-a întors spatele.

A doua zi punea în mișcare cerul și pămîntul ca să-i facă rost de o altă slujbă bătrînului. A avut mult de furcă, dar nu s-a lăsat pînă nu l-a văzut paznic la un garaj. De asta spun că nu există om mai bun decît Chapo Alvarez !

Nu mai știam nimic de don Jesús pînă cînd au început lucrările la șantierul de la Cuauhtémoc. L-am văzut venind mai nenorocit decît de obicei

și am rămas mirat cînd mi-a spus că maistrul Alvarez l-a chemat ca să-i dea de lucru.

— Cred că nu, i-am spus, șantierul ăsta e al inginerului Zamora și dumneata, don Jesús, știi asta. E mai bine să nu-i cauți ceartă cu lumînarea.

Dar parcă era surd. S-a așezat pe o ladă mare și nu s-a mișcat pînă n-a venit Alvarez. De-abia curățisem terenul, nu aveam magazie, nu aveam nimic ; am ridicat-o chiar în seara aceea ; Chapo nu i-a lăsat pe oameni să plece pînă la ora cinci ; ținea s-o facem repede, pentru ca don Jesús să poată dormi acolo în prima noapte. Inginerul Zamora n-avea ce să obiecteze, deoarece fiul lui, și nu el, conducea șantierul ; și Puștiul a fost de acord. Nici gînd să-l contrazici pe Chapo. E bine. Dar lui Patotas și mie ne era teamă ; deși Puștiul l-a admis pe don Jesús, dacă s-ar fi ivit pe neașteptate inginerul Zamora, nu știu pe unde am fi scos cămașa.

Patotas îmi spunea :

— O să-i facă scandal lui Alvarez.

Iar eu :

— Sigur o să-i facă.

Dar nu s-a întîmplat nimic ; ce baftă are nenorocitul ! Mă rog, baftă, dar trebuie să recunosc, totodată, că l-a îmbrobodit bine pe inginer : i-a spus că n-o să găsească paznic nicăieri și că aveam nevoie urgent de unul, iar don Jesús, vorba ceea, trecuse prin multe. Și cu ce i-a închis gura inginerului ? Că numai fiu-său e de vină ; tînărul Federico s-a înțeles cu don Jesús și a dat ordin... Era limpede, dacă inginerul Zamora voia să treacă peste dispozițiile băiatului, atunci...

În concluzie, ca să nu mai lungesc vorba, inginerul spuse :

— Bine, să rămînă, dar să n-avem încurcături.

— N-o să avem încurcături, spuse slăbănogul de Chapo.

Şi se termină totul.

Mi s-ar putea lua în nume de rău dacă spun că după patru luni de la deschiderea şantierului din Cuauhtémoc mergea zvonul printre zidari că Chapo trăieşte cu nevasta lui don Jesús, dar o spun numai ca să vă conving că eu am fost primul care a încercat să pună capăt acestui zvon. Pe loc l-am pus la punct pe Marcial, într-o sîmbătă cînd, la o bere, a pomenit de o bîrfă în legătură cu nevasta paznicului. Şi ca şi cum n-ar fi ştiut nimic începu să bage fitile, întrebînd dacă ne-am prins că în seara trecută Chapo a discutat cu ea o bună bucată de timp, iar ea îşi scărpina piciorul şi îşi lua mereu rămas bun, fără să se îndure să plece. Eu îmi aminteam scena, dar, ca să nu-i dau apă la moară, am spus că nu ştiu nimic. Humberto susţinea că el s-a prins, şi de asta s-a folosit Marcial. Într-o noapte — ne-a povestit el — l-a întîlnit, cu totul întîmplător, pe Chapo Alvarez. Îl întrebă : unde mergi, meştere ? Nicăieri, îi răspunse Alvarez. Chiar în acea clipă sosi şi muierea lui don Jesús, foarte dichisită, de parcă s-ar fi dus la nuntă. Marcial a lăsat să se înţeleagă că n-o cunoaşte, s-a făcut apoi că pleacă, dar n-a plecat, ci a rămas să-i spioneze, urmărindu-i pînă la locuinţa femeii, unde i-a văzut intrînd îmbrăţişaţi.

Cum spuneam, l-am pus repede la punct pentru că toate astea nu erau de crezut şi eu nu pot admite ca în nasul meu chiar un om ca Marcial să-mi bîrfească un prieten. Laşul s-a împiedicat şi s-a lovit de frigiderul localului unde intrasem să bem şi noi ceva. Ceilalţi s-au dat la o parte crezînd că o să iasă scandal, dar Marcial n-a îndrăznit să-şi încerce forţa cu mine. Mi-a cerut repede iertare şi în faţa tuturor s-a jurat pe tîrfa de maică-sa că niciodată n-o să mai deschidă gura ca să-l ponegrească pe Chapo.

Asta ne mai lipsea! să-l ponegrească pe Chapo. cînd se ştia bine că toţi, începînd cu Marcial şi terminînd cu Isidro, obţinuseră de la prietenul meu o slujbă bună şi multe alte favoruri, ca acela de a primi bani pentru o săptămînă muncă, fără să fi dat pe la şantier, sau de-a le da avansuri, de a-i fi împrumutat cu bani sau a le fi dat pe gratis cîte un sac de ciment. Iar acum, în loc să-i mulţumească, îi scot tot felul de vorbe. Să vedem dacă Marcial o să mai îndrăznească să dea ochi cu Chapo şi să-i spună verde :

— Trăieşti cu muierea lui don Jesús !

Sau să-l mai bîrfească pe don Jesús. Şi dacă sînt aşa de viteji, să-i vedem, să încerce. Dar asta înseamnă să se întoarcă acasă plini de sînge, pentru că atîta timp cît Jacinto trăieşte, el nu va consimţi ca cineva, nici chiar inginerul Zamora, să aibă curajul să spună un cuvînt rău împotriva celui mai bun maistru de şantier din cîţi există.

Marcial a tras o spaimă grozavă. Dar asta nu m-a mulţumit întru-totul. Ce i-am spus în restaurant, i-am repetat-o apoi în faţa lui Perico şi în faţa lui Humberto. Mă priveau cu ochii holbaţi

și cu suflarea tăiată. Să nu vă mai luați de Chapo Alvarez !

— Dar n-a spus nimeni nimic, răspunse Humberto.

— Dar n-a spus nimeni nimic, răspunse Perico. Isidro făcea pe grozavul.

— Asta e valabil și pentru tine, Isidro. În ziua în care o să îndrăznești să vorbești împotriva lui Alvarez o să ai de furcă cu mine, ai auzit ? Să ai grijă să nu umbli cu bîrfă pe la bătrîn, că-ți crăp capul, ai auzit ? Te voi apuca de chică și oricît ai plînge, oricît ai tropăi, oricît te-ai căi și ai striga că n-o să mai deschizi vreodată gura, te voi scutura pînă ce n-oi mai putea, iar după aceea te voi izbi de un stîlp. Și cînd ai să cazi la pămînt, te voi călca în picioare, iar după aceea îți voi sparge capul cu pietre. O să mor de rîs văzîndu-te plin de sînge ; văzîndu-ți mutra plină de sînge și de muci, văzîndu-te cum îți dai sufletul, ai auzit ? Și n-o să-mi pară cîtuși de puțin rău, ci dimpotrivă, o să mă duc să mă îmbăt de bucurie. O să zaci toată noaptea în șantier, țeapăn ca un lemn, și nimeni n-o să știe cine ți-a făcut asta, pentru că nimeni n-o să mă vadă, pe șantier nu va fi țipenie de om, nici măcar don Jesús, deoarece don Jesús e deja în iad. Șantierul a rămas fără paznic. L-au omorît și deși ți-era frică de mine nu știu de ce ți-a fost mai ușor să le spui acestor golani că eu i-am făcut de petrecanie și că urmăream de mult acest lucru. Ce ți-a venit să mă acuzi ? Cine ți-a băgat ideea asta în cap ? Nenorocitul de bătrîn ? Atunci să știi de la mine că eu n-am vrut să-i fur banii. L-am sfătuit să i-i

restituie ; erau prea mulți. Nici eu nu sînt prea cinstit, dar una e să iei cîteva cărămizi și alta să furi trei mii de pesos. I-am spus-o pentru binele lui. Mă temeam că o să-l prindă cu banii și o să-l bage la răcoare. Dar nu m-a ascultat, s-a încăpățînat și a reușit să mă scoată din sărite ; de aceea l-am amenințat. Lucrurile s-au oprit aici, deși, vezi bine, aveam motive suficiente ca să mă răzbun. Eram sătul pînă peste cap, și știi de ce ? Nu pentru bani ; i-am spus c-o să-l omor dacă se mai leagă de tine. Eu voiam să te apăr de bătrîn și tu nu ți-ai dat seama niciodată, iar acum spui că eu sînt criminalul, deși știi că nu sînt. De ce ? N-ar trebui să-ți fie teamă, ci milă. Deși-s bine legat, și mă crezi o fire care poruncește tuturor, trebuie să-ți spun că în multe sîmbete mi se îngrămădeau în cap amintirile și ca să le alung mă îmbătam ca orice bețiv ; ca să-mi alung tristețea care mă cuprindea ; ca să mă bucur de acea căldură care ți se urcă pînă la cap și care clocotește în tine ca și cum capul ar fi cuptorul unei cărămidării. Mai trag un gît, încă unul și tuturor li se pare că beau pentru că sînt bețiv, dar eu beau alcool pentru a căpăta puteri. Chiar cînd eram beat, și atunci Patotas, Perico, Marcial sau mai știu eu cine mă scoteau din cîrciumă și mergeau aproape de mine ca să mă sprijin de umerii lor, mă duceau pînă acasă și nu plecau pînă ce nu mă vedeau întins în pat, iar cînd se terminau discuțiile și rămîneam singur simțeam o mîncărime în ochi, mă podideau lacrimile. Nu-ți vine să crezi, poți să rîzi, dar eu nu vin ca moșul să-ți cerșesc milă, ca apoi să te mîngîi și să profit, așa cum a profitat el cînd ți-a cerut să rămîi acolo

toată noaptea, pederast nenorocit! Dimpotrivă, Isidro, eu voiam să te faci om și să înveți să-ți cîștigi singur existența, fără să mai fie vreodată nevoie să cerșești de lucru și nici să ceri împrumut de la toată lumea. Voiam să te faci om, de aia țipam la tine. Pentru ca să te faci om te trimiteam în toate părțile. Îmi plăcea să te țin din scurt și să cer de la tine mai mult decît ceream celorlalți muncitori. Îmi venea să înnebunesc cînd te vedeam că nu te miști. Turbam de furie și simțeam că ar trebui să te strîng de gît și așa, fără aer, să trebuiască să țopăi în continuu. De ce-ai venit pe șantier? Cine dracu ți-a spus să vii aici dacă e de lucru în alte părți? De ce tatăl tău l-a cunoscut pe Alvarez și nu pe Juan de las Pitas și de ce nu te-a trimis la el ca să-ți cîștigi primii gologani făcînd munca de căcănar? Din prima zi parcă mi-ai stat în gît. Voiam să te văd plesnind, să te aud spunînd: mă car, și să nu te mai văd niciodată. Dar dimineața soseai devreme, erai punctual, alergai de colo-colo, ca un șobolan, ca să îndeplinești toate ordinele, chiar și pe cele mai tîmpite, nimic nu ți se părea greu, la toate spuneai da, și-ți curgeau balele sau te înroșeai ca un rac cînd te certam că ai uitat furtunul afară, deși, pentru mine, acest fapt n-avea nici o importanță. Îmi plăcea, de asemeni, să-l aud pe don Jesús povestindu-și istoriile în fața ta; voiam să ți se facă părul măciucă ascultînd poveștile lui cu stafii și să te zăpăcească cu mîrșăviile lui. Ce-am rîs cînd am aflat că te ții după sora instalatorului. Patotas și eu ne prăpădeam de rîs, plictisind-o astfel pe fetișcană, și ne mai și uitam la tine; tu, roșu de mînie, făcînd pe niznaiul, pe

cel care n-a auzit nimic, privind în urmă, iar noi închipuindu-ne înjurăturile de mamă pe care ni le trăgeai. Dar tot te urmăream. Patotas a tras-o de cozi pe Celerina ca să te înnebunească și mai tare. Turbai de furie. Mai mult te urmăream eu, pentru că bănuiam ce s-a petrecut în acea noapte în magazie. De ce ai rămas să dormi cu don Jesús, Isidro? Nu ți-ai dat seama, sau ce? Ți-era milă de el? Și apoi cu Celerina. Nu-ți plăcea Celerina? Așa n-o să te faci om niciodată; o să ajungi ca Popa,îl știi, uită-te la el: încă îi mai pare rău că i s-au spart ochelarii; e mai orb acum decît un orb. Unde o să ajungi dacă o să continui să crezi tot ce spune don Jesús numai pentru că îl vezi scîncind. Și m-am căit că te-am îndemnat să te împrietenești cu el, căci de fapt ar fi trebuit să te împrietenești cu mine, căci eu niciodată nu ți-aș fi mîngîiat pielea; numai o muiere are dreptul să ți-o mîngîie, ai înțeles? Pielea unui bărbat trebuie să atingă numai pielea unei femei, care are ceva al ei, și pe care poți s-o părăsești cînd ai chef, să umbli cu mine prin țară, ca să vezi pînă unde pot duce cărările și cît de lungi sînt drumurile. Niciodată n-o să rămînem mai mult de două luni într-un sat, altfel ne-am duce de rîpă. Vom munci și nu vom depinde decît de inginer. Eu voi fi șef de lucrări și tu ajutorul meu. Ne pricepem amîndoi la toate. Ei o să ne spună doar ce-avem de făcut și noi vom executa. Nici pe Patotas nu-l vom lua cu noi; el să rămînă să-i blesteme pe cei cu bani, în timp ce noi o să cîștigăm parale pentru a ne construi cîte o căsuță, într-un loc foarte frumos; sau mai bine să nu ne facem nimic, și să

umblăm, cum ţi-am spus, dintr-un loc într-altul, muncind pe şantierele mari, dacă le vom întîlni în cale, sau făcînd cîte un ciubuc cînd vom fi pe drojdie şi va trebui să dormim sub cerul liber, pentru că nici bani de han nu vom avea. Sau să vînăm vipere. Doi pesos pentru fiecare viperă omorîtă. Sau un peso şi jumătate, să nu fie nici ca mine nici ca tine. Şi ştii cum se procedează, Isidro ? Cum auzi zgomotul, te pregăteşti ca să nu-ţi scape nici una. Ai auzit doar urletul lupilor ? Cu viperele e mult mai simplu. Să nu-ţi fie teamă, eşti cu mine. Priveşte luna. Numără stelele. Să vedem cine are mai multe decît noi, noi care avem drept acoperiş cerul ; în nopţi ca aceasta cerul e tare frumos. Cînd o să fii mare o să mergem în sud. Vei cunoaşte marea. Aşteaptă-mă aici un pic, nu pleca. Mă întorc într-o clipă. Mai am ceva de rezolvat şi mă întorc. Nu întîrzii.

— M-ai speriat ; credeam că sînt hoţi. Ce faci ?

— Nimic care să te privească, bătrîn afurisit.

— Uf ! eşti beat.

— Foarte beat, şi ce-i cu asta ?

— Uite, acolo jos, am o sticluţă, dacă vrei poţi să tragi un gît, ha ! ha !

— Nu face pe prostul. Te-am prevenit să-l laşi în pace pe băiat.

— Ce vrei ?

— Te-am prevenit. Şi cînd spun o vorbă ştii că nu e în vînt.

— Ha, ha ! Hai să coborîm. Ha, ha !

— Ţie îţi vorbesc, pederast nefericit. Uită-te la mine.

— Stai, Jacinto.

— Ţi-am spus să-l laşi în pace.

— Eu nu i-am făcut nimic, de unde ai auzit una ca asta ? eu nu sînt în stare să fac nimănui nimic. Tu mă cunoşti, Jacinto. Stai puţin, Jacinto. Ascultă-mă. Stai puţin. Isidro e cu Celerina. Ştiai asta. Ştiai, nu ? Eu l-am sfătuit. Şi băiatul este prins în această poveste. Ai ştiut ? Lasă-mă să vorbesc. O să rîzi. Ha, ha ! De mult urmăreşte să-i dea jos chiloţii. Da, aşa este. Ha, ha ! Nenorocitul n-are habar de nimic. A trebuit să-i explic eu. Ha, ha ! Să-l fi văzut ! Aşteaptă, am acolo o sticlă neîncepută. Să mai stăm puţin la taclale. Ce bine că ai venit. De trei nopţi n-am somn. Ascultă ce-ţi spun. Cum poţi să crezi că eu ? E o născocire a ta. Dacă-ţi spun că eu l-am sfătuit să fie mai îndrăzneţ cu Celerina. Jacinto, acum vorbesc serios ; nu mai face pe măscăriciul. Vrei să mă sperii ? Nu, într-adevăr. Ştiu asta, ha, ha, o faci pentru bani. Foarte bine, atunci hai să discutăm. Cît vrei ? Îţi dau cinci sute. O mie. O mie de pesos, Jacinto. Ha,ha, ce-ai spus ? Nu. Da. Îi am acolo. Nu fi împuţit. Îţi dau două mii dacă vrei. Trei mii. Nici nu m-am atins de ei. Ţie îţi vorbesc, Jacinto. Stai puţin. Eu nu i-am făcut nimic lui Isidro. Pe mama ta, Jacinto, pe Sfînta Fecioară. Eşti beat. Nu fi măgar. Sînt un biet bătrîn mizerabil, blestemat, uită-te la mine. Jacinto nu fi măgar.

8

ISIDRO RIDICĂ PRIVIREA: ochii lui Jacinto. O coborî din nou.

Omul cu cravata în dungi își înfipse mîinile în umerii băiatului și-și apropie fața pînă-l atinse cu nasul.

— Mai lasă stafiile în pace și explică-te. Tu l-ai văzut? Erai acolo? L-a amenințat vreodată? Mă auzi? Capul sus. Vorbește!

Mîna dreaptă a omului cu cravata în dungi lăsă umărul lui Isidro pentru a-l apuca de bărbie și a-l determina să se uite în direcția lui Jacinto, care stătea în picioare, cu mîinile la spate, privind, fără să spună un cuvînt, cum se lupta Isidro să scape, cum i se încrețea fruntea și i se zvîrcolea corpul.

— Vorbește!

Îl trase de păr: ochii lui Jacinto. Îi dădu o palmă.

— Vorbește!

Jacinto înaintă puțin.

— Lasă-l!

— El a fost... El a fost! Don Jesús a spus că Jacinto a venit să-l omoare într-o noapte. Eu l-am văzut. Eram acolo.

— Unde erai?

— Eram în magazie și am auzit un zgomot sus, iar don Jesús mi-a spus să stau pe loc în timp ce el se duce să vadă — și într-adevăr s-a dus; cînd am ieșit am auzit voci și am urcat: Jacinto striga, nu știu ce, i-a dat un brînci și apoi încă unul, don Jesús se ruga să nu-l omoare, dar Jacinto îi spunea că-l va omorî pentru că era un bătrîn blestemat, iar don Jesús spunea că nu-i adevărat și agita o sîrmă crezînd că astfel Jacinto nu se va apropia, dar Jacinto se apropia tot mai mult de el și atunci don Jesús se dădu puțin înapoi, Jacinto luă de jos un fier și încercă să-l lovească, dar n-a reușit, după care don Jesús alergă spre scară dar, buimăcit fiind, a intrat în baie și acolo Jacinto i-a aplicat multe lovituri, pînă ce don Jesús s-a prăbușit, cu capul plin de sînge; eu m-am pus pe fugă pentru că îmi era frică să-l văd pe Jacinto și nu știam încotro s-o apuc, sus sau jos, în magazie, dar, gîndindu-mă că s-ar putea să se îndrepte spre magazie pentru a căuta banii pe care-i ținea ascunși bătrînul, am intrat într-o bucătărie de la parter, de unde auzeam zgomotul pe care-l făceau lucrurile aruncate într-o parte și în alta de Jacinto; după ce a cotrobăit mult prin magazie, după ce a găsit sau nu banii, s-a dus fără să mă vadă, slavă Domnului, pentru că tare îmi era frică și n-am avut altceva de făcut decît să stau ascuns pînă cînd am fost sigur că Jacinto a plecat și abia atunci am intrat în magazie, unde văzînd toate lucrurile răvășite, am început să le orînduiesc, dar n-am reușit, căci eram stăpînit de groază; nu îndrăzneam să merg sus, unde zăcea don Jesús scăldat în sînge și nici să ies în stradă, deoarece dacă ieșeam și spuneam că l-am văzut pe Jacinto el m-ar fi omorît; poartă în el strigoii ăia care îl urmăreau să-l omoare pe don Jesús, strigoi care

s-au vîrît în sufletul lui Jacinto, dar s-ar fi putut foarte bine vîrî şi în sufletul meu şi în loc să-l omoare Jacinto pe don Jesús ar fi trebuit să-l omor eu pentru ceea ce i-a făcut lui Cele. M-a păcălit. Mi-a spus că vrea să-i dea sfaturi, dar n-a chemat-o pentru asta, ci ca să-i facă ceea ce i-a făcut nenorocitei.

— Unde e Celerina ?

— A plecat.

— Cum a plecat ?

— I-a fost ruşine, don Jesús surîse, îşi mîngîie bărbia fără să înceteze să zîmbească, în timp ce Isidro îşi muşca buzele şi întreba de Celerina care s-a înroşit pînă în vîrful urechilor ascultînd sfaturile paznicului. Nu e nimic ciudat ; numai gîndul că se va simţi bine e de ajuns ca s-o facă să roşească pe cea care nu e obişnuită să i se dea jos chiloţii şi care aude pentru prima oară explicaţii atît de clare ca acelea pe care i le-a dat bătrînul. Mai întîi a convins-o că Isidro era băiat bun. Don Jesús îl iubea aşa cum iubeşti un fiu, sau chiar mai mult, pentru că nici unui fiu nu i-ar fi povestit lucruri atît de intime cum erau cele pe care i le-a povestit lui Isidro : încă de pe vremea cînd era flăcău şi a avut de îndurat necazuri şi decepţii amoroase de pe urma unei oarecare Encarnación, tot atît de frumoasă ca şi Celerina, dar nu atît de bună ca ea. Ce n-ar fi dat bătrînul dacă ar fi avut norocul să întîlnească în tinereţe o asemenea fată ! Cu una ca Celerina n-ar fi ajuns un bătrîn mizerabil, sărac şi bolnav, care trăieşte numai pentru a aştepta moartea. N-a avut norocul lui Isidro. Femeile au făcut ce-au vrut din el, începînd cu Encarnación şi terminînd, sstt ! ştii cu cine ? cu nevastă-sa. E un secret, pe care Celerina nu trebuie să-l spună nimănui ; vor şti numai ei doi şi Isidro. Nevastă-sa — o ştii ? — îl înşela cu Alvarez. Înainte cu alţii, acum însă cu Alvarez. Şi ce poţi face ? Nimic. Cînd ajungi la bătrîneţe, nu-ţi rămîne decît să închizi ochii şi să taci din gură ; sau să încerci să uiţi şi să cauţi satisfacţii în alte lucruri ca să poţi merge înainte. Secrete atît de intime ca acesta i-a dezvăluit el lui Isidro, iar acum Celerinei, pentru ca să-i arate că are încredere în ea. Fata a exclamat „sărmanul don Jesús" şi don Jesús a început tocmai cu ce era mai delicat. A început prin a-i spune că fetiţele nu simt nimic, tocmai de asta sînt fetiţe ; apoi încep să crească şi bine înţeles să simtă. Cînd cineva, pe stradă, aruncă o floare, sau cînd se întorc şi văd un golan privindu-le mai sus de talie, simt pentru prima dată un fior, nu-i aşa ? şi parcă li se înmoaie picioarele, nu-i aşa ? şi se fac roşii ca racul. Semnul acesta împreună cu cel al sîngelui, arată că au încetat să mai fie fetiţe. E un semn bun. Şi să spună Celerina dacă în afară de faţa roşie, de picioarele moi şi de fior n-a încercat în asemenea momente şi un fel de bucurie precum şi dorinţa de a se duce la o prietenă de încredere ca să-i spună că bărbaţii au şi început să se uite la ea. Pălăvrăgind cu prietena, a apucat-o rîsul, nu-i aşa ? Prietena a rîs şi ea. Amîndouă erau fericite.

Isidro îşi pierdu răbdarea :

— Ce-a spus Celerina ?

— Aşteaptă, n-ai nici o teamă. O să-ţi povestesc totul, dar ia-mă încet. Cum îţi spuneam,

mai întîi te-am ridicat în slăvi: că ești un băiat muncitor, serios și că ai un suflet foarte bun. Iar cea mai bună dovadă: faptul că te iubesc ca pe propriul meu fiu. Și i-am explicat că un tată n-ar fi niciodată în stare să-l învețe lucruri rele pe fiul său.

— Și ce-a spus Celerina ?

— Era puțin neliniștită, dar se vedea că urmărește cu interes toată această poveste.

A încetat să mai miște mîinile și le-a încrucișat la piept, a început să rîdă de cele două prietene fericite, pentru că întocmai așa s-a întîmplat. Cum naiba moșul ăsta le știe pe toate ? Experiență, a văzut multe în viață și mai ales a cunoscut mulți oameni. E mare lucru să ai șaptezeci de ani și la această vîrstă să te preocupe fericirea tinerilor. Și ca să-i demonstreze că nu bate cîmpii i-a spus ce-a făcut Celerina după discuția cu prietena ei: își aranja părul, se îmbrăca mai atent, își strîngea bine talia ca să i se vadă mai bine... ei ? nu-i așa ? și o apuca înadins pe aceeași stradă unde a fost curtată data trecută. Încă o dată a ghicit don Jesús. Și tot așa ghicind, i-a demonstrat că știa pînă și ultimul din gîndurile ei, astfel că nu i-a fost greu s-o convingă să-l lase pe Isidro, chiar a doua zi, să facă cu ea tot ce dorește. I-o cere corpul și cînd corpul cere ceva înseamnă că are nevoie. Cînd ți-e foame, ce faci ? Mănînci. Cînd ți-e somn, ce faci ? Dormi. Dacă nu mănînci nu-ți potolești foamea. Dacă nu dormi, n-ai liniște. Cea mai mare nefericire care i se poate întîmpla cuiva este să nu poată dormi noaptea sau să rabde de foame. Celerina a avut noroc pentru că datorită fratelui său niciodată n-a cunoscut mizeria prin care a trecut don Jesús. Bine că n-a cunoscut mizeria, căci e groaznic. Dacă ai sta o săptămînă fără mîncare, cu mațele ghiorțăind, în niște munți pleșuvi, unde nu poți găsi decît ierburi, fără apă, poți înnebuni și acest lucru nu-l dorești nici celui mai mare dușman. Așa se întîmplă și cu celelalte. Nu trebuie să le mai înșir. Gîndurile fiecăruia se respectă; dar măcar o dată trupușorul ei fraged, plăpînd, picioruşele ei au simțit o mîncărime și dorința de a se apropia mai mult de Isidro și de a-i spune: acum, Isidro. Nu-i așa ? Dacă nu i-a spus niciodată nimic a fost pentru că poftele ei nu aveau o țintă și pentru că nu știa exact cu ce și-ar putea potoli acea mîncărime. Asemenea pruncilor care nu știu altceva decît să plîngă. Nu știu dacă le e foame, sau dacă fac pe ei, sau dacă-i doare burta, nu domnule, ei plîng și mama trebuie să ghicească. Tinerilor li se întîmplă același lucru. De aceea se află don Jesús acolo. Era bătrîn și putea să-i vorbească deschis unei fetițe atît de bună cum era Celerina; să nu-i refuzi nimic trupului. Și pentru asta ce trebuie să faci ? Să-l dăruiești. Celerina trebuia doar să se lase; Isidro știa ce are de făcut. Băiatul e deștept și n-o să te facă să te simți prost. Că după aceea vine rușinea e foarte adevărat. Cîteodată chiar ți-e rușine să dormi pînă la prînz sau să mănînci pe săturate. Așa este. Dar vorba ceea: la mîncare și la băutură totul e să începi. La fel și aici. Prima dată e greu, a doua mai puțin, a treia și mai puțin. S-o faci cînd vrei, dar numai cu Isidro; aceasta e foarte important. O femeie trebuie

să cadă în ispită numai cu bărbatul care o iubește cu adevărat. Lui îi dă totul. Dacă nu, lasă-l ; caută-ți alt nerod. Dar nu era cazul ; Celerina îl iubea pe Isidro. I se citea în ochi. Pe cei doi ochi ai ei negri, steluțe negre căzute din cer, era scris numele lui Isidro.

— Așa i-ai spus ?

— Întocmai.

— Și de ce a plecat ?

— I-a fost greu. Așa cum ți-a fost ție, Isidro, adu-ți aminte.

Bătrînul îl opri.

— Mai trebuie să-ți spun ceva.

— Lasă-mă.

Cu o mișcare bruscă Isidro se desprinse din mîna lui don Jesús, care-l ținea. Deschise ușa magaziei. Vîntul rece îl lovi în față.

Să-și scoată repede cămașa și să respire adînc, să simtă aer proaspăt, să alerge de-a lungul bulevardului, pînă departe, dincolo de piațetă, pînă la marginea orașului ; și iar să alerge, să urce pe șosea, să meargă printre copacii de pe drum, să coboare colina, să meargă cît mai departe, unde să nu mai audă niciodată vorbindu-se de Celerina, de don Jesús, sau de Jacinto.

Își șterse mîinile de pantaloni — erau murdare de var.

— Trebuie să-ți mai spun ceva.

Pantofii erau pătați de ipsos și de vopsea. Zidarii rîdeau.

— Cei care sînt cum ești tu, știi cum se numesc ? Pederaști.

— De ce nu te culci cu instalatorul? Și lui îi place.

— Să-ți dea don Jesús.

— Da, sigur că da, să te plătească ; el are bani. Cel puțin douăzeci de pesos.

— Să plece cu Alvarez.

— Nu vreau să mai muncesc.

— De ce ?

— Pentru că nu mai vreau. Am obosit.

Sosi Patotos.

— Sărăcuțul de tine, trebuie să fii tare obosit.

— Spune-i lui don Jesús să-ți acorde din cînd în cînd un concediu.

— Trebuie să te ții de Celerina. Altfel la ce-ți folosește ?

— Îi folosește de paravan, lasă-l în pace.

Sosi Jacinto.

A fost pentru prima și ultima dată cînd Jacinto n-a rîs de el.

I-a făcut pe zidari să tacă :

— Cărați-vă !

Îl îmbrînci pe Patotas. Îl îmbrînci pe Perico. Îl îmbrînci pe Marcial.

— Te pomenești că și tu...

Tăcere mormîntală pentru că Jacinto înainta cu mîinile în față : cele două palme fiind gata să-i îmbrîncească din nou. Zidarii s-au retras în direcția străzii de unde peste cîteva minute se împrăștiară în toate părțile. Privirile lui Isidro și ale lui Jacinto se întîlniră. Isidro se întoarse cu spatele, cu fața la gard ; începu să se dea cu capul de gard.

— Privește, Isidro, nu mai e nimeni aici, care să-și bată joc de tine.

Dar chiar cînd Jacinto îl apucă de ceafă, Isidro nu încetă să izbească gardul cu capul.

— Ar fi bine să uiți de don Jesús. Spune-i o dată să se ducă dracului.

Poate că în acest moment ar trebui să întoarcă privirea, trupul chiar și să-l îmbrățișeze pe Jacinto. Să-i explice. Nu era vina lui ; a fost fără voia lui, pentru că don Jesús nu era un om rău și era așa de singur, așa de nenorocit, așa de singur, așa de bătrîn, așa de singur. În afară de asta, cum să-i spună că nu, căci nu stătea cu el decît foarte puțin, ca să-l îmbărbăteze, în schimbul atîtor sfaturi pe care nimeni nu i le-a dat vreodată, pentru că nimănui nu i-a păsat vreodată de Isidro. Cu bătrînul el era cu adevărat Isidro, avea locul lui, în magazie, se simțea mai bine decît în cocioaba împuțită în care ceata de mucoși scîncea toată noaptea. El voia să doarmă ; îi era frig ; ploaia se strecura prin găurile tavanului și picăturile ajungeau pînă la el ; pic-pic-pic-pic-pic ; auzi un zgomot, o voce, nu era tatăl lui, pentru că el umbla cine știe pe unde și nu se întorcea decît după ce trecea anotimpul ploilor ; pic-pic-pic-pic-pic, era mama lui ; mama se ridică, îl mișcă și-i spuse : du-te să dormi la Pachita. De ce la Pachita ? Du-te să dormi la Pachita. Dar de ce ? Ploua foarte tare. Spune-i că eu te-am trimis. De ce cu Pachita ? Trebuia să treacă prin fața lungului șir de cocioabe, să calce prin bălțoace. Ploua foarte tare. Grăbește-te. Mama îi trase pătura, îi puse pe cap pălăria, îi aruncă pătura în spate și-l împinse. Spune-i că eu te-am trimis. Începu să alerge prin ploaie, prin bălțoace, și cînd privi în urmă, prima oară, mama agita mîinile spunîndu-i parcă : grăbește-te, să ajungi mai repede la Pachita. Cînd ajunse la pomul cu banchetă, mai privi o dată în urmă și se gîndi că decît să se ducă la Pachita ar fi mai bine să pălăvrăgească cu don Jesús în magazia șantierului, unde nu sînt țînci care plîng tot timpul și unde ploaia nu pătrunde. Pe mama lui n-o interesa. Cîteodată îl întreba : unde ai fost ? Credeam ca-i fost la Pachita. Dar înainte ca el să vină cu vreo scuză, mama începea să-l certe pe unul din țînci sau îi cerea lui trei pesos. Cînd vrei să dormi să mă anunți din timp. Nu venea acasă sîmbăta și duminica. Înainte de a o cunoaște pe Celerina sîmbăta și duminica umbla hai-hui, de unul singur. Apoi cu Celerina.

S-a dus să-l vadă pe don Jesús.

— Ce bine. Îmi pare foarte bine, îi spuse bătrînul invitîndu-l să stea pe o ladă și punîndu-i în mîini o plăcintă fierbinte din care Isidro mușcă cu poftă în timp ce se gîndea cum să-i vorbească despre mama lui.

— Nu vrea să dorm acasă.

— De ce ?... Hai, mănîncă ceva ; mai întîi carnea, adineaori am cumpărat-o, de la don Cuco.

— Pentru că tatăl meu nu prea dă pe acasă.

— Mănîncă, Isidro, mănîncă bine, am destulă mîncare și apoi azi e duminică... Am cheltuit cincisprezece pesos... Dă-mi cana ceea, din spatele tău.

Înainte de a pleca la cinema trecu pe acasă și o găsi pe maică-sa discutînd cu Pachita.

— În noaptea asta nu vii să dormi, nu-i așa ?

— Nu, răspunse Isidro.

— Ai spus bună ziua Pachitei ?

Bătrîna dolofană îi zîmbi.

— Maică-ta spune că muncești mult.

— Am plecat.
— Cînd vrei să vii să dormi, să mă anunţi din timp.
După film s-a dus din nou la don Jesús.
— Cum a fost filmul ?
Isidro îşi ţuguie buzele şi le împinse spre nas cu o mişcare ce-i zbîrci faţa.
— Nu s-a aşezat lîngă tine vreo boarfă care să-ţi facă aşa... ?
Mîna lui don Jesús mîngîie pulpa lui Isidro. Apoi îl ciupi de burtă, de cîteva ori, pînă îl făcu să rîdă. Isidro începu să-i povestească filmul.
— Şi mai departe ?
— Ah, păi celălalt nu ştia nimic şi cînd a aflat s-a dus la cîrciumă şi a început să înjure pe toată lumea. Unul din ceilalţi a vrut să-l atace pe la spate şi să-l doboare. Dar se scoală, îi arde una, apoi îl ia şi pe celălalt la palme. Atunci unul din ăia scoate pistolul, dar ăsta se apleacă şi scoate şi el pistolul şi poc o dată şi-l omoară.
— Şi mai departe ?
Nu era vina lui ; a fost fără voia lui, pentru că don Jesús nu era un om rău şi era aşa de singur, aşa de nenorocit, aşa de singur, aşa de bătrîn, aşa de singur.
Încetă să mai izbească gardul cu capul cînd simţi mîna lui Jacinto mîngîindu-i ceafa.
— Spune-i să se ducă dracului.
A fost prima şi ultima oară cînd Jacinto i-a vorbit astfel. Poate că ideea de a-l omorî pe bătrîn i se cuibărise în cap şi voia să se pună bine cu Isidro, deoarece s-ar fi putut să-l întîlnească pe şantier chiar în noaptea hotărîtă de el pentru săvîrşirea crimei. Trebuia să-i cîştige mai întîi

încrederea băiatului şi cea mai bună cale era aceasta — să-l apere de zidari, să-i dea iluzia că e de partea lui. Sau să-l bage în sperieţi, de ce nu ? ca să-i închidă gura şi să nu scoată o vorbă la întrebările omului cu cravata în dungi. Dar după cît se pare socotelile lui Jacinto au dat greş. Acuzaţia zilierului de cincisprezece ani s-a dovedit decisivă.
— Decisivă pentru cine ?
— Citiţi-l pe Granados.
— Decisivă pentru toţi. Afacerea asta n-are mai multe feţe. Eu îl făceam pe Jacinto să cînte şi se termina totul.
— Citiţi-l pe Granados.
Lui Pérez Gómez îi rămăseseră două pietre de domino ; lui Dávila, tovarăşul lui, trei. Lui Valverde două şi lui Suárez trei.
Pérez Gómez puse una din pietre pe masă şi, cu pricepere, o făcu să se învîrtească.
Eterna problemă a oricărei cercetări, referitoare la spontaneitatea declaraţiilor inculpaţilor, şi-ar fi putut găsi rezolvarea dacă cei interogaţi ar fi avut orgoliul funcţiei lor care constă în a triumfa, prin inteligenţă şi şiretenie, asupra celor de extracţie inferioară cu care au de-a face, fără să se coboare pînă la ei folosind practici reprobabile, ceea ce ar însemna eşecul ca atare al celui care cercetează. Din ce în ce mai mult se tinde să se folosească mijloace ştiinţifice care să absolve poliţia de eterna bănuială de gradul trei şi care să confere declaraţiilor o mai mare credibilitate. Ştiinţa modernă, în special psihologia, va contribui oare la rezolvarea efectivă a acestei probleme ?

— Gîndeşte-te bine !

— Nu-mi rămîne decît închiderea. Tu ai doi şi tu ai... trei. O voce subţire : bine, vino. Se închide !

— S-au plictisit, Pérez Gómez. Aici nu sînt mai mult de şapte, şi cu patru : unsprezece. Contra cincisprezece... Cincisprezece pentru noi, notează. Ăstuia îi put picioarele.

— De cît mai avem nevoie ?

— Patruzeci şi cinci.

— În două jocuri le facem, spuse Valverde în timp ce întorcea pietrele.

Pérez Gómez se ridică.

— Unde pleci ?

— Vin acu'.

— Aşteaptă, terminăm îndată.

— Vin numaidecît.

Strivi mucul de ţigară cu vîrful pantofului şi ieşi.

Omul cu cravata în dungi îl interoga pe Isidro în prezenţa lui Jacinto. Isidro stătea pe singurul scaun aşezat strategic în mijlocul camerei. Ţinea picioarele lipite, mîinile pe genunchi şi privea în pămînt. Jacinto, în picioare, se uită cînd la Isidro cînd la omul cu cravata în dungi.

Pe scurt : în noaptea de duminică don Jesús rămase singur cu Celerina în timp ce Isidro plecase, chipurile, ca să cumpere nişte medicamente pentru bătrîn. Cînd Isidro se întoarse, Celerina nu mai era acolo. Don Jesús i-a spus că fata s-a ruşinat dintr-o dată şi că a ieşit în fugă. Dar i-a mai spus că a sfătuit-o îndeajuns şi a convins-o ca a doua zi să-i permită lui Isidro să-i facă tot ce ar dori el. În loc să se bucure, Isidro fu cuprins de remuşcări, deoarece îi permisese bătrînului s-o povăţuiască pe logodnica lui. Nu era el destul de bărbat ca s-o cucerească singur ? Şi ce fel de bătrîn blestemat o fi don Jesús dacă a reuşit s-o convingă pe o fată atît de bună în cîteva clipe ! Nu încape nici o îndoială : Isidro a fost cuprins de remuşcări şi de ruşine. Doar atît ? Să vedem ce-a simţit în mod exact, ce-a gîndit cînd don Jesús, apucîndu-l de un braţ, trăgînd de el pentru ca să nu se mai dea cu capul de scîndurile magaziei, îi şopti din nou la ureche :

— Trebuie să-ţi spun ceva.

Isidro nu vru să asculte. Dacă ar fi rămas mai mult timp în magazie şi n-ar fi ieşit fugind ca scăpat din puşcă, don Jesús ar fi murit în noaptea de duminică şi nu în cea de luni.

— Nu-i adevărat ! strigă Isidro.

Omul cu cravata în dungi îi făcu cu ochiul lui Pérez Gómez înainte ca acesta să fi închis uşa.

Anchetatorul trebuie să ştie, înainte de toate, caracterul materialului uman asupra căruia operează ; deoarece cunoaşterea deplină a mecanismului psihic individual duce, întotdeauna, la perfecţionarea anchetei. Această chestiune se studiază încă şi nu e definitiv rezolvată căci nu sînt puţini factorii în jurul cărora se mai poartă discuţii. De exemplu, momentul în care se efectuează interogatoriul faţă de cel al comiterii crimei. Acest moment are o mare importanţă psihologică. Teza clasică susţine că rezultatele interogatoriului sînt cu atît mai eficace cu cît aceasta e mai aproape de momentul detenţiunii criminalului. Dar se întîmplă, cîteodată, ca primul anchetator să fie

unul de ocazie sau un funcţionar mediocru, care blochează cu întrebările lui birocratice singura posibilitate emoţională a autorului delictului. Partizanii interogatoriului imediat susţin că după cîtva timp toţi delicvenţii îşi creează un fel de apărare psihologică interioară care se adaugă, fireşte, alibiului pe care şi l-au creat prin activitatea imaginaţiei. Dar există un curent al psihologiei juridice care susţine teza contrarie. Conform acestuia, e mai indicat să-l faci pe arestat să aştepte cîtva timp înainte de a-l interoga ; să-l izolezi, să-i tai orice legătură cu lumea exterioară timp de o zi sau două, lăsîndu-l singur, numai cu el însuşi, ca să se impresioneze de ambianţă. Se spune că, în acest fel, se va naşte în inculpat sentimentul culpabilităţii, ce se va contura treptat. Criminalul, în momentul săvîrşirii crimei, este ocrotit de o atmosferă pasională sau, cel puţin, are sentimentul impunităţii, create mai întîi în sine pentru a se justifica în faţa lui însuşi. Sînt şi unii care recomandă ca în timpul izolării — cu cît e mai riguroasă cu atît eficacitatea ei va fi mai mare — să se deschidă de două sau trei ori uşa celulei, în care timp va intra anchetatorul, însoţit de o altă persoană, fără a-i adresa nici un cuvînt inculpatului şi examinîndu-l ca şi cum ar fi vorba de o verificare grabnică. Aceasta, se spune, îl tulbură pe deţinut, căci se va crede supus unei anchete la care nu se gîndise. Atunci imaginaţia deţinutului va lucra în gol crezînd că poliţia se află pe o pistă pe care el o pierduse din vedere. Cînd deţinutul ignoră ceea ce ştie poliţia şi ceea ce nu ştie, obişnuieşte să caute în închipuire toate dezvinovăţirile posibile ale acţiunii sale. Anchetatorul trebuie să se adapteze personalităţii celui anchetat. Dacă acesta, de exemplu, este un exhibiţionist, va adopta tehnica subestimării capacităţilor sale. O asemenea tactică îl va determina pe delicvent — care printr-o dorinţă inconştientă va încerca să-şi evidenţieze personalitatea, să-şi dovedească propria lui abilitate — să încheie fatal prin a da cîteva amănunte compromiţătoare. Uneori e suficientă, doar tăcerea anchetatorului, care se va limita să înregistreze răspunsurile sau divagaţiile deţinutului, manifestîndu-se cît se poate de laconic. Cel mai bun lucru e tăcerea, spun unii, pentru că zdruncină siguranţa anumitor delicvenţi. Dacă inculpatul este un subiect sigur de sine, aproape impenetrabil, va trebui să se procedeze cu prudenţă şi viclenie, zdrobind, prin lovituri repetate, sentimentul său de siguranţă. Nu e bine să-l combaţi pe propriul lui teren, opunînd precauţie precauţiei, neîncredere neîncrederii. Uneori sînt suficiente doar nişte amănunte lipsite de importanţă pentru a-i zdruncina bariera defensivă, pentru a-i zdrobi tot sistemul psihologic înlăuntrul căruia se află baricadat. Dacă inculpatului, fără a i se acorda faptului prea mare importanţă, i se arată că s-a făcut vinovat de o contradicţie, această culpă evidentă şi momentană îi poate produce un sentiment imediat de nelinişte. Există deţinuţi nesiguri, timizi, nedispuşi să se predea dacă sînt trataţi cu asprime. Metoda violentă provoacă în ei o puternică atitudine defensivă. În acest caz ar putea fi eficace tratamentul uman manifestînd o anumită simpatie pentru ei, dîndu-le impresia că te apropii de ei ca de nişte victime ale circumstanţelor. Anchetatorul îşi va evoca

propriul trecut inventînd fapte inexistente, cărora ar putea chiar să le găsească o legătură cu situaţia deţinutului. În acest fel va putea ajunge la crearea unei atmosfere de sintonie afectivă în cadrul căreia se va revărsa, poate, mărturisirea într-un chip aproape prietenesc.

— Noaptea de duminică ! repetă omul cu cravata în dungi.

Mîinile Celerinei ştergeau cu batista ei albă sudoarea ce curgea pe fruntea lui don Jesús, în timp ce bătrînul — începuse să se simtă din ce în ce mai bine — vorbea nu de bunătatea lui Isidro, nu de fericirea pe care ar resimţi-o Celerina dacă s-ar lăsa mîngîiată, ci de frumuseţea Celerinei, de părul ei mătăsos, cu cărare la mijloc ; pentru el a-i mîngîia urechile era tot una cu a reuşi să mîngîi noaptea sau ziua. O furnică parcă o gîdilă pe Celerina, furnică ce urcă pe spate, pe gît ; trupul îi e asaltat de un fior violent. Nimeni nu va auzi strigătul tău, pisicuţă curajoasă ; strigă cît oi vrea, copilă afurisită, nimeni n-o să te audă. Lacrimile i se prelingeau pe toată faţa. Una din cozile ei, desfăcută, alunecă în faţă pînă în locul unde rochia cu floricele îi fusese sfîşiată.

Lui Isidro i-a spus că Celerina a plecat bine povăţuită, şi a spus adevărul. A plecat roşie ca un rac pentru că astfel de palavre la început sîcîie întotdeauna şi ajung chiar să-ţi provoace vise şi halucinaţii. Nu trebuie să le crezi. Cînd Celerina îi spunea vreo enormitate, el îi răspundea : prostii, minciuni, simple trucuri. Isidro o să înghită tot, gîndea bătrînul ; cea mai mare minciună în gura lui don Jesús era şi va fi întotdeauna cel mai mare adevăr pentru Isidro ; pentru că îi semăna, pentru că avea sîngele lui, pentru că în noaptea de duminică nu unghiile lui don Jesús erau cele care sfîşiau rochia Celerinei, ci unghiile, mîinile tremurînde ale lui Isidro căutînd disperat pielea lui Encarnación, pulpele fără seamăn ale acelei Encarnación care îl privea de pe celălalt mal al Lermei, îmboldindu-l să treacă podul, să fugă după ea printre arbori, departe, dincolo de casa galbenă a familiei Guisa, unde a şi dispărut, în cele din urmă, fără să răspundă strigătelor şi lacrimilor lui, ale băiatului prostuţ, pe care-l găsiră întins pe iarbă, cu faţa la pămînt, ţinînd cu încăpăţînare să rămînă acolo pentru că ştia că n-o va mai revedea niciodată pe Encarnación, decît poate, cine ştie, numai dacă timpul s-ar întoarce, şi într-o dimineaţă cu mult soare, apropiindu-se de locul unde Sergio García şi ajutorul lui repară o clupă, ar putea-o vedea pe Celerina strîngînd hîrtia de ambalaj în sacul de iută, aruncîndu-şi o coadă pe spate şi zîmbindu-i lui Isidro şi lui, amîndoi uitîndu-se de la distanţe diferite, dar cu acelaşi fel de a privi şi zîmbi, întrerupţi fiind de strigătul instalatorului care a obligat-o să se îndrepte spre stradă fără să-şi mai întoarcă privirea, dar mişcîndu-şi uşor trupul. Se va întoarce a doua zi ; mereu, în fiecare zi. Timpul s-a întors. Acelaşi fel de a-şi pocni degetele, acelaşi fel de a vorbi, aceeaşi ironie în glas, atunci cînd vorbeau de Puşti ; chiar şi felul de a scuipa era acelaşi. Şi în acelaşi fel se gîndeau la Celerina şi la Encarnación. Mîinile care mîngîiau umerii fetei, care căutau pielea lui Encarnación şi care

o găseau pînă la urmă, erau ale lui Isidro. Nu voia să-i facă nici un rău. Cît s-a gîndit la ea ! Cît a sperat ! Isidro era cel care o implora, cel care-i cerea iertare, cel care-i mulţumea plîngînd ; şi ea plîngea în pat, retrăind momentul în care braţele, mîinile, corpul scîrbos al lui don Jesús deveneau braţele, mîinile, corpul cald al lui Isidro, pe care l-a visat alături de ea timp de două zile după ce a văzut filmul cu Pedro Infante la matineul de la Ermita. Celerinei îi era teamă înainte de a intra ; să nu treacă cumva pe acolo fratele ei şi să-i vadă, la coadă. Mai bine să mergem. Dar Isidro n-a ascultat-o. Coada înainta ; mai sînt doar cinci, patru, trei, doi, unu ; şi i-a cumpărat floricele. Hai să mergem mai bine sus, a şi început. Încă nu. S-au stins luminile. Apăru Pedro Infante interpretînd un cîntec. Inimioară dragă, mie mi-e dor. Apoi apăru fata cea blondă, foarte frumoasă, care se lipea de Pedro Infante, dar el se uita în altă parte, cu braţele la piept, făcînd ochii mari, în timp ce mîna lui Isidro o mîngîia ; ea nu voia dar a acceptat cînd a văzut pe ecran că Pedro Infante o sărută pe blondă. Nu-şi dezlipea buzele Pedro Infante de pe gura blondei şi nici Isidro nu şi le dezlipea de pe obrazul Celerinei, apoi de pe gura ei închisă pentru a respinge sărutul lui don Jesús, închisă pentru ca să-l lase pe Isidro s-o sărute lung, cît timp va dura filmul şi viaţa. N-avea sens să strige. Dar i-a spus lui Isidro că n-o să mai meargă niciodată cu el la cinema nici dac-o să se roage de ea în genunchi, în plină stradă ; şi i-a mai spus că dacă vrea s-o mai vadă să se jure că o să se poarte cuviincios, dacă nu, cine ştie ce se mai poate întîmpla ; nu-i place să fie pipăită, aşa cum îi place prietenei sale — ah, ce mînuţă delicată — dar această prietenă era dintre cele mai rele pentru că nu numai că se lăsa pipăită de logodnic dar şi de primul golan care-i ieşea în cale şi care-o ducea printre copaci ca s-o mîngîie aşa cum a vrut s-o mîngîie Isidro pe Celerina ; a trebuit să-i ceară iertare de felul cum s-a purtat la cinema ; a crezut că-i place şi i-a trecut o mînă după gît în timp ce cu cealaltă îi ghicea forma pulpelor, aşa cum făcea Pedro Infante cu blonda, care cînta foarte frumos şi tot ce vrei, dar e necuviincios ; dar el făcea asta în film, nu ca Isidro, care o iubea mult, nu-şi dădea ea seama cît, pentru că ea nu-l iubea aşa cum o iubea el acum, în această clipă, şi în nopţile în care rămînea singur şi se gîndea dacă ea îşi mai aminteşte de sărutările lui, hotărîndu-se, în sfîrşit, să-i facă pe plac în anumite lucruri care n-aveau nimic rău în ele, cum ar fi, de pildă, să meargă să-l salute într-o seară pe sărmanul don Jesús — porc bătrîn, mai lasă-mă-n pace ! N-avea sens să strige. Nu putea face nimic. De ce nu soseşte Isidro ? Dar cum să sosească Isidro, de unde să vină, dacă el e aici, dacă nici nu plecase. Ochii, cicatricea, mirosul, mirosul, mirosul.

— Nu e bine să i-o spui lui Isidro.

— Dacă Celerina îţi povesteşte vreo grozăvie, să nu-i dai crezare.

Oare ce s-a putut întîmpla după aceea ?

— Una din două ! sau bătrînul neruşinat a îndrăznit să-i spună aşa şi pe dincolo, sau Celerina...

— Mai bine joacă, întrerupse Dávila. Am pus şase.

— Pas, nu am — Valverde îşi mai privi pietrele o dată, ca să se convingă şi lovi de două ori în masă. Suárez puse un şase. Al dracului, îi are pe toţi!

— Nu cred ca moşul să fi îndrăznit, spuse Suárez. Dac-ar fi făcut-o, cum spune Valverde, l-ar fi caftit imediat flăcăul.

— Tu chiar crezi asta?

— Sigur că da. Oare crezi că Isidro e chiar aşa de nerod cum pare? Te înşeli; era în stare să-l bată pe bătrîn, ba chiar şi mai mult.

— Visezi.

— Ba de loc. Cum a aflat că bătrînul s-a luat de fetiţa lui, s-a dus şi l-a băgat în mă-sa. Scurt.

— A doua zi.

— Eu spun că atunci cînd a aflat... Luni, fără îndoială. Chiar ea i-a spus... Cine pune?

— La ce oră, Valverde? Dacă frate-su a trimis-o la Toluca luni de dimineaţă. Nici n-a avut timp să-l vadă pe Isidro.

— Atunci i-o fi spus altcineva, nu asta e problema... Jacinto sau chiar Sergio García. Chestiile astea se află imediat.

— Se poate... dar tot aşa de bine putea să fie Isidro...

— Nu spun că a fost Isidro.

— Şi cum rămîne atunci?

— E o posibilitate... Pun eu?

— Ca şi celelalte.

— Ceea ce cred eu, spuse Dávila, e că problema nu e atît de complicată cum crede el.

— Sigur că nu! strigă Valverde. Asta am spus-o eu de la început... Dar ai văzut şi tu, el vrea să facă totul singur şi o să aştepte pînă cînd n-o să mai poată.

— Nu c-ar vrea să facă lucrurile singur.

— Vrei să-l aperi, Pérez Gómez?

— Nu, nu-l apăr, nici măcar...

— Nouă ne convine. Ce vrei? Uită-te la noi.

— Te-ai ars, Valverde, spuse Suárez punînd un patru—doi, în timp ce în camera alăturată omul cu cravata în dungi îşi luă ochii de la Sergio García, îi întoarse spatele şi sprijinindu-se cu mîinile de masă îi spuse să privească lucrurile cu calm, să se aşeze din nou, să se odihnească puţin, şi dacă vrea poate aprinde o ţigară, poate bea o cafea sau un pahar cu apă. Sergio García se aşeză, îşi luă ochelarii ca să-şi frece ochii şi-şi încrucişă braţele. În timp ce omul cu cravata în dungi se învîrtea prin cameră în jurul lui, Sergio García rămase impasibil. Îşi duse doar arătătorul la gură ca să-şi curețe cu caninul negrul de sub unghie.

— Rămîne deci că don Jesús era pentru dumneata un om ce nu se putea apăra, demn de milă şi de ajutor.

— N-am spus niciodată c-ar fi demn de vreun ajutor.

— Dar de milă, da.

— Da, domnule.

Omul cu cravata în dungi îşi scărpină nasul. Mulţi poliţişti preferă să rămînă la procedeele clasice ale tehnicii pe care am putea-o numi „interogatoriu-şoc", care urmăreşte provocarea unei

confuzii pe plan emotiv, conducîndu-l, de exemplu, pe presupusul vinovat la locul delictului, invitîndu-l să se gîndească la familia sa. Poliţia ţărilor totalitare a introdus tehnici foarte rafinate pentru a înfrînge rezistenţa deţinuţilor şi a-i determina să mărturisească. N-o să vorbim aici de cruzimile, de tratamentul cu totul necorespunzător, de torturile fizice care ţin de aspectul scatologic. Cu atît mai puţin vom vorbi de folosirea luminilor orbitoare îndreptate spre acuzat în timp ce anchetatorii rămîn în penumbră ; nici de scaunele incomode pe care cel interogat trebuie să rămînă într-o stare de tensiune fizică ; nici de interogatoriul acuzatului ţinut în picioare ore întregi pentru a-i înfrînge prin oboseală fizică rezistenţa morală ; nici de folosirea, în acelaşi timp, a mai multor anchetatori care-l umplu de confuzie pe deţinut prin bombardarea cu numeroase întrebări, asemenea unei mitraliere verbale, nici de alte procedee asemănătoare. Sistemul cel mai puţin crud, dar nu mai puţin eficient în zdruncinarea voinţei, se bazează pe interogatoriul repetat. Deţinutul devine obiectul unor interogatorii multiple şi succesive ce se efectuează alternativ de diferiţi anchetatori. Primul anchetator adoptă, în mod deliberat, rolul unui birocrat rece, adresînd întrebările şi culegînd răspunsurile cu minuţiozitate, fără să facă cel mai mic comentariu pe marginea răspunsurilor inculpatului, dar insistînd, nelăsîndu-i pic de odihnă subiectului pasiv al interogatoriului. Imediat intră un alt anchetator, de alt gen. Acesta trebuie să fie un individ ce inspiră încredere : se aşează comod într-un fotoliu, cu

mîinile încrucişate pe burtă şi-şi formulează toate întrebările cu multă amabilitate, pentru a-i crea deţinutului impresia că se găseşte în faţa unui om deschis şi blînd, aproape ca un frate. Urmează un al treilea anchetator, un tip ascetic, un idealist, un poet, care-l cufundă pe deţinut într-o atmosferă de raţionamente pure, de cercetări filozofice asupra crimei şi culpei. Seria anchetatorilor poate continua la nesfîrşit, fiecare dintre ei avînd, în felul acesta, timp să se odihnească, dar nelăsîndu-l în pace pe inculpat nici o clipă. Cercetînd astfel, sondînd în cele mai diferite direcţii şi înfrîngînd minut cu minut atît rezistenţa fizică cît şi cea morală a deţinutului, poţi pătrunde în sistemul lui închis de apărare şi mai devreme sau mai tîrziu el va trebui să mărturisească.

Fraţii Pasionistas de Cravate, din provincia Varese, Italia, deveniseră obiectul unor grave ameninţări prin intermediul unor scrisori anonime. La 18 iulie 1953, un seminarist a fost găsit omorît cu pietre. Poliţia a fost pusă în faţa unei probeme aproape de nerezolvat. Un tînăr ofiţer de carabinieri a vrut să-i interogheze, utilizînd metode psihologice, pe cei şaizeci de seminarişti, cîţi erau în acea şcoală, şi, interogîndu-i separat, el îi supunea, fără să-şi dea seama, unei probe similare cu testul bazat pe asociaţia de idei folosit în practica psihodiagnostică. Un seminarist de douăzeci şi trei de ani, un oarecare Francisco Montini, la auzul cuvintelor sînge, piatră, delict, rămînea, la prima vedere, impasibil, cufundat într-o tăcere ermetică ; dar artera lui temporală zvîcnea puternic. Această particularitate nu i-a

scăpat anchetatorului şi ea l-a dus pe drumul cel bun : a început să-i relateze, sub forma unei conversaţii obişnuite, o serie de episoade crude, folosind frecvent cuvîntul sînge, pînă ce seminaristul explodă într-o criză isterică. El era autorul brutalului omicid. Ancheta durase aproape patruzeci şi opt de ore.

— S-o luăm încetişor, prietene García. Vreau să ştiu tot ce-ai făcut luni.

9

SERGIO SE TREZI la şase dimineaţa. Întins în pat, înainte de-a da la o parte cuvertura, îşi frecă ochii şi se închină de două ori. Întinse o mînă ca să ajungă la ochelarii pe care în timpul nopţii îi lăsa pe ladă, pe cămaşă, şi după ce şi-i puse se răsuci pe fund pînă ce atinse cu picioarele goale pardoseala de ciment. În picioare, îşi aranjă bluza pijamalei băgînd-o în pantaloni ; scoase apoi ochelarii.

Murmură cu voce scăzută :

— Drepţi ; braţele în faţă, unu ; îndoirea corpului de la mijloc, degetele ating vîrfurile picioarelor, doi ; drepţi, trei. Să începem : un-doi-trei, un-doi-trei, un-doi-trei. Poziţia : capul pe spate, picioarele depărtate, braţele lateral : răsucirea corpului la dreapta, braţele lateral, unu ; în faţă, doi ; la stînga, trei ; în faţă, patru. Un-doi-trei-patru, un-doi-trei-patru, un-doi-trei-patru. Un-doi-trei-patru. Drepţi, mîinile la mijloc ; îndoirea genunchilor, braţele în faţă, unu ; braţele lateral, doi ; în faţă, trei ; poziţia iniţială, patru. Unu-doi-trei-patru, unu-doi-trei-patru, unu-doi-trei-patru, unu-doi-trei-patru.

Îşi luă ochelarii lăsaţi pe pat şi începu, de jos în sus, să-şi descheie bluza de la pijama. Se aşeză pe pat şi se acoperi pe jumătate cu cearşaful ca să se schimbe.

Tocmai cînd își lega șireturile de la pantofi o auzi gemînd pe Celerina. Soră-sa dormea în aceeași cameră, într-un pat așezat paralel cu peretele opus. Sergio construise din țevi subțiri și o cuvertură veche un cadru care era folosit uneori drept paravan, dar care aproape întotdeauna rămînea, atît ziua cît și noaptea, sprijinit de un perete, lîngă ușa care dădea în camera unde dormea Concha cu familia. În momentul în care gemu, Celerina se răsuci în pat pînă ajunse cu fața la perete și-și strînse și întinse de două ori picioarele. Părul ei negru despletit se împrăștie pe pernă.

Sergio se îndreptă spre ea și o scutură de umeri. Celerina se întoarse cu fața în sus ; deschise ochii, clipi, îi închise din nou.

— E trecut de șase, spuse Sergio. Apoi bătu cu pumnul în ușă și repetă, dar cu voce tare !

— E trecut de șase, Concha.

Din partea cealaltă a ușii se auzi murmurul Conchei :

— Vin îndată.

— Grăbește-te că n-o să ajungeți... Scoală-te, Celerina.

Cîteva minute după ce Sergio îndepărtase cartonul mare ce servea drept perdea singurei ferestre a camerei, Celerina, în pat încă, se freca la ochi cu mîna. Fratele ei era în camera cea mare — se pieptăna în fața unei oglinzi sparte, ce se ținea în trei cuie. Camera cea mare servea și de bucătărie, sufragerie, hol și cămară. Scule, bucăți de țeavă, piulițe de îmbucare stăteau grămadă într-un colț, lîngă cutii de carton și căldări în care Concha păstra rufele murdare și jucăriile copiilor. O sobă, o chiuvetă, patru scaune, un

dulap de lemn alcătuiau mobilierul camerei mari. În camera Conchei se afla un pat de fier în care dormea cu bărbatul ei și cu un copilaș de șase luni, o saltea pe podea pentru ceilalți doi copii și o toaletă veche ; cele două uși dădeau una în camera Celerinei și a lui Sergio, cealaltă în camera mare.

Concha intră în camera mare tocmai cînd Sergio aprindea soba cu petrol și așeză ibricul de cafea pe singurul ochi, care mai funcționa, al plitei.

— La ce oră plecați ?

— Dacă-l prindem, cu autobuzul de șapte ; dacă nu, cu ăla de opt — întinse brațele, căscă. Și mai trebuie să merg să las copiii la Mariquita.

— Mergeți cu ăla de șapte, și lasă-l pe bărbat-tu să ducă el copiii.

— Crezi că dacă ar vrea nu l-aș lăsa.

Sergio puse cafeaua într-o cană mai mică și sorbi o înghițitură înainte de a o îndulci. În timp ce-și descurca părul cu un pieptene rupt, Concha îl privi pe fratele său punîndu-și două lingurițe de zahăr, clătinînd cana în aer, ducînd-o la gură, clătinînd-o din nou. Cînd putu s-o bea, sorbi cafeaua dintr-o singură înghițitură. Își șterse gura cu dosul palmei.

— De ce să nu mergem mai bine mîine ? O zi în plus... Nu înseamnă nimic.

— E hotărît deja.

— Hotărît de către tine.

— Firește ! Știu că dac-ar fi după tine, lucrurile ar rămîne neschimbate.

— Așa o să rămînă ; nu e nimic de făcut.

— În ceea ce te privește, nu e nimic de făcut.

— Şi în ceea ce te priveşte ?
— În ceea ce mă priveşte, da.
— Ce ? S-o trimiţi la Toluca ? Mare scofală !
— Dar vina e a ta, Concha ; dacă în loc să-ţi petreci viaţa boindu-ţi faţa şi bîrfind cu proasta de Mariquita...
— Ce ai ? Iar începi ?
— N-am nimic, dar dac-ai avea un dram de minte nu l-ai lăsa pe trîntorul de bărbat-tu să stea toată ziulica întins în pat.
— El n-are nici o vină ; nu-l amesteca.
— Bineînţeles că nu are... Cînd ştii că ai unde să dormi, că ai ce mînca...
— E uşor să vorbeşti aşa.
— Uşor ? Hai, nu mai face pe demna, pisicuţo, că nu te prinde. Mai întîi pune-l la punct pe bărbat-tu şi după aia critică-mă pe mine.
— Bine, Sergio, spune-mi odată, dacă vrei să plecăm de aici...
— Vreau ca bărbat-tu să fie om, nimic mai mult !
— E mai om decît tine !
— Bine ar fi să fie aşa !
— Chiar dacă nu-ţi convine asta.
— Cu ce este el mai om decît mine, să vedem, cu ce ? Că vine în fiecare zi beat ?... Asta înseamnă să fii om ? Că te bate ? Că vorbeşte urît cu copiii ?
— Tu nu ştii.
— Nu, nu ştiu.
— Cum ţie nu-ţi plac femeile...
Sergio scrîşni din dinţi. Concha privi către chiuvetă.
— Ce-ai spus ?

— Nimic.
— Repetă ! Ce-ai spus ?
— Nimic.
— Ca să ştii...
— Nu vreau să ştiu nimic. Cînd mă întorc de la Toluca plec din casa aceasta, să n-ai nici o grijă.
Copilaşul de şase luni începu să plîngă. Concha se îndreptă spre uşa care dădea în camera ei, dar se opri înainte de a o deschide. Sergio înaintă şi-i puse o mînă pe umeri.
— Iartă-mă.
Concha îşi scutură umărul ca să îndepărteze mîna lui Sergio.
— Iartă-mă, repetă Sergio ; m-am sculat prost dispus.
— Se vede.
— Ştii că m-aş bucura să vă pot ajuta — se opri. Copilaşul îşi înteţi plînsul, dar Concha rămase nemişcată în faţa uşii, cu capul plecat. Povestea cu Celerina m-a făcut aşa.
— Măcar de-ar fi numai atît.
— E sora mea.
— Şi ce dacă ?
— E sora noastră !
— În vremea noastră i se poate întîmpla oricui — se întoarse ca să-l privească compătimitor pe Sergio. Da... nu te uita aşa la mine, ridică braţele. E părerea mea... Tu trebuia să te faci popă.
— Termină Concha.
— Bine. O s-o duc la Toluca, dacă vrei, şi gata — deschise uşa. Ia să văd ce vrea copilaşul ăsta.

Bărbatul Conchei se răsucea în pat acoperindu-şi capul cu plapoma. Auzindu-i paşii, strigă :

— Fă-l să tacă, dă-i ceva.

Concha luă copilul în braţe.

— Ce-are puişorul meu, ce are ?... Îi e foame puişorului ? Acu o să mănînce. Hai, hai... acu o să mănînce.

Ceilalţi doi copii se jucau pe podea cu o cutie cu nasturi. Concha îi făcu atenţi ducînd arătătorul la gură :

— Şşşş, nu faceţi gălăgie că tăticu doarme.

În momentul în care Celerina intra în camera mare, Sergio tocmai termina să-şi aranjeze sculele în geanta de pînză cauciucată. O privi pieziş în timp ce se îndrepta spre chiuvetă. Celerina deschise robinetul şi se spălă în grabă pe ochi. Se şterse şi se întoarse în camera ei fără să-l privească pe Sergio care, după ce se închină în faţa unei stampe colorate reprezentînd Inima Sacră, atîrnată sus, deasupra uşii, între două ramuri sfinţite, ieşi în stradă.

Deşi era cald, Sergio îşi frecă braţul cu care căra geanta ca şi cum ar fi fost frig. Salută o băbuţă înfăşurată într-un şal negru ce trecea grăbită prin faţa lui, şi rămase nemişcat, privind-o cum se îndepărta şi numărînd în gînd bătăile clopotului. Întoarse capul cînd se auzi strigat pe nume şi o văzu pe Concha ieşind în fugă din casă. De sub halat apărea dantela destrămată a juponului. Alerga desculţă.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Sergio venind în întîmpinarea ei.

Se opriră în mijlocul străzii.

— Nu mi-ai spus că pleci. Nu te mai întorci ?

— Nu. Ce s-a întîmplat ?

— Cine o să-ţi aducă de mîncare la prînz ?

— Mi-e indiferent.

— O să poţi sta toată ziua numai cu o cafea ?

— Găsesc eu pe acolo ceva de mîncare...

— Hai să iei măcar o turtă de fasole... Hai, vino, ţi-o fac repede.

— Lasă-mă.

— Să nu întîrzii, Sergio.

— Tu trebuie să te grăbeşti, dacă nu, n-o să mai plecaţi niciodată.

Un camion apăru după colţ şi au trebuit să treacă pe trotuar. După ce priviră spre camionul care se îndepărta, Concha îi surîse matern fratelui său.

— Iartă-mă pentru ce ţi-am spus.

Sergio dădu din cap.

— Şi eu sînt nervoasă şi te înţeleg. Iar cînd Sergio vru să plece, adăugă : O să vezi c-o să se schimbe totul.

Trebuia să ia două autobuze ca să ajungă la şantier. Primul îl lăsa la San Pedro de los Pinos, iar al doilea, pe bulevardul Cuauhtémoc, la cîţiva paşi de şantier.

Al doilea autobuz sosi cu o întîrziere de douăzeci de minute în staţia în care, lîngă Sergio, mai aştepta un băiat. Urcară. Sergio se aşeză pe al doilea loc de pe rîndul din partea stîngă, alături de o femeie grasă, cu coc, care lăsase pe interval un coş mare, gol, iar alte două, mai mici, le ţinea pe genunchi.

Femeia îl întrebă :

— N-aveţi ceas ?

— Nu, răspunse Sergio.

Femeia făcu un gest de nemulțumire și cu degetele bătu darabana pe coșuri. Se întoarse ca să adreseze aceeași întrebare unui călător din spate.

— Nu.

Și pe un altul.

— Nu.

Plesni din limbă. Fără s-o privească, Sergio îi spuse :

— Trecut de șapte... Cam șapte și un sfert.

Un călător de pe celălalt rînd se ridică și trase cordonul soneriei. Trecînd pe lîngă femeie și pe lîngă Sergio întinse brațul arătîndu-și ceasul de mînă.

— Șapte și douăzeci și două, spuse el în timp ce ridica mîna de pe bară ca să le arate ceasul. În acest moment se auzi un scîrțîit strident de cauciucuri. Șoferul frînă brusc și femeia cu coșuri fu aruncată înainte, lovindu-se cu capul de spătarul scaunului din față ; omul cu ceasul încercă să-și păstreze echilibrul ducînd un picior în față și căutînd din nou bara, dar se împiedică de coșul de pe interval și căzu ; Sergio era gata-gata să-și spargă ochelarii, iar mulți călători fură răsturnați sau se loviră de scaunele vecine.

Șoferul autobuzului îl înjură pe cel al unui automobil, iar acesta îi răspunse amenințîndu-l cu pumnul.

— Mama ta de dobitoc ! strigă șoferul autobuzului, reluîndu-și drumul. Uită-te pe unde mergi !

Între timp, femeia cu coșuri își pipăia buzele și-și privea degetele ca să se convingă dacă îi curge sînge. Nu-i curgea.

Îl privi pe Sergio.

— Ce să mai vorbim, sînt niște idioți ! Și cînd auzi că șoferul autobuzului îl insulta pe cel cu automobilul, strigă :

— Dobitoc ești dumneata ! Nu ai porci în mașină, ci oameni. Ar trebui să mîni o pereche de boi ca dumneata.

Șoferul o privea în oglindă.

— Încă puțin și ne omoară pe toți.

— Gata, doamnă, tăceți, spuse șoferul.

— Ba nu tac de loc, doar pentru asta plătesc... după ce că întîrziați cu orele, ne mai și faceți să murim de frică... Sau poate că n-am dreptate ! adăugă ea, adresîndu-se lui Sergio.

Sergio încuviință cu o oarecare rezervă.

— Eu i-aș băga la pușcărie pe toți acești porci.

— Gata, doamnă !

Călătorii zîmbeau. Unul din spate strigă :

— Pisăloago !

Femeia întoarse capul căutîndu-l pe cel care-o insultase, dar nu-l identifică. Se uită la Sergio și apoi din nou în spate. Își aținti privirea asupra unui călător care rîdea zgomotos.

— Mai du-te-n mă-ta !

— Tăceți doamnă, vă rog, spuse șoferul.

— N-o să-mi închizi gura nici dumneata și nici mama dumitale... Hai vino să-mi astupi gura. Vino, îndrăznește.

Șoferul frînă brusc. Cu un gest hotărît se ridică de pe scaun sprijinindu-se de volan ; se întoarse cu fața spre călători și înaintă pe interval. Se făcu o tăcere plină de așteptare. În timp ce Sergio se ridica de pe scaun, femeia îl prinse de curea și-l puse drept pavăză în fața șoferului care se apropia.

— E aici un bărbat care mă apără.
Sergio însă se retrase și-i lăsă șoferului drum liber.
— Coborîți, doamnă.
— Dă-mă jos dacă poți, bădăranule.
— Coborîți, vă rog.
— N-o lăsa să țipe, șoferule !
— Dă-o jos, șoferule !
Încercînd să nu-l scape din ochi pe șofer, femeia privea chiorîș în spate. Cu mîinile ridicate, cu pumnii strînși, gata să se apere. Însă șoferul atacă tocmai cînd ea nu se aștepta ; o prinse de încheietura mîinilor și dintr-o smucitură o ridică de pe scaun. Cele două coșuri căzură pe jos. Se împiedică de ele cînd șoferul o trăgea ca s-o scoată pe interval.
— Lasă-mă !
Femeia vru să-i dea un picior — lasă-mă ! — dar, îndemînatic, șoferul evită lovitura, și dintr-un ghiont o azvîrli în bara de la urcare. Femeia căzu în fund iar cînd șoferul se pregătea să-i dea un alt ghiont interveni Sergio barîndu-i trecerea.
— Las-o, omule.
— Vezi-ți de treabă.
— Las-o, spuse din nou Sergio, dar dînd înapoi.
Femeia se ridică.
— Și acum ia-te de un bărbat, măgarule !... aici e un bărbat !
Ajutat de un alt călător, omul cu ceasul împinse coșurile pînă la ușă și apucînd-o de braț pe femeie o făcu să coboare ; văzîndu-l pe Sergio că dă înapoi, ea încetă să mai strige.
O lovitură de picior a șoferului nimeri în glezna lui Sergio.
— Cauți bătaie, șoferule !

— Hai să te văd ! strigă șoferul, amenințînd cu pumnul.
Sergio ajunse pînă la scara de coborîre și dintr-un salt fu în stradă. Omul cu ceasul la mînă îl împiedică pe șofer să se ducă după el. Femeia îl văzu pe Sergio în fața ei și apoi privi spre autobuz.
— Mizerabilule, mizerabilule ! strigă ea.
Pus în mișcare, motorul acoperi strigătele pe care femeia, înconjurată de cele trei coșuri, nu înceta să le scoată de pe trotuar ; între timp Sergio ajunse la colț și dispăru.
Ajunse pe șantier după ora opt. Intră împreună cu Humberto.
— Bună ziua.
„Nu m-a auzit", gîndi Humberto, dar nu mai repetă salutul ; se îndreptă spre vestiar ca să-și pună salopeta.
Sergio urcă direct la etajul doi. Intră în apartamentul 201. Traversă camera. Ajunse în baie. Trebuia să mai instaleze doar robinetele de la duș și să repare lavoarul și flotorul closetului. Lăsă jos geanta cu scule și ieși pe culoar. Coborî scările.
În vestiar, Humberto își îmbrăca pantalonii, își mișca ușor șoldurile, trăgea de pieptarul salopetei, își prindea bretelele și zîmbea pentru ceea ce-i spusese cu puțin timp înainte don Jesús. Cu o bucățică de carton, bătrînul ațîța focul pe care fierbea un ibric cu cafea. Ridică ochii cînd intră Sergio.
— Bună ziua, spuse don Jesús.
Sergio nu răspunse. Trecu prin fața lui pînă ajunse la lada cu unelte și, pe vine, cu o cheiță

pe care o scoase din buzunarul cămășii, încercă să deschidă lacătul. Introduse cheia de cîteva ori ; o răsucea cu grijă ca și cum ar fi deschis o casă de bani, în timp ce cu cealaltă mînă smucea de lacăt ca să-l facă să cedeze. Reuși la a patra încercare.

Scoase belciugul, săltă capacul și apucă cele două robinete cromate. Înainte de a închide lada, dădu la o parte pergamentul în care erau înfășurate robinetele și le examină cu atenție. Le înveli din nou, le puse deoparte, și după ce scoase metrul, furtunul și aparatul de sudat, închise lada.

Humberto ieșise. Don Jesús continua să ațîțe focul cu o bucată de carton ; cu mîinile în buzunarul scurtei, Alvarez îi dădea ordine lui Humberto. Patotas spoia cu ciment roșu unul din ghivecele de la intrare. Maestrul zidar curăța mistria frecînd-o de căușul palmei, în timp ce unul din oamenii lui arunca din cînd în cînd dintr-o căldare apă peste ipsosul întărit, ce rămăsese din ziua precedentă în găleată. Pe stradă venea Isidro.

Ieșind, Sergio se opri în fața lui don Jesús. Ochii bătrînului rămaseră la înălțimea curelei instalatorului, cînd, încet, fără să se ridice de pe cele trei cărămizi care-i serveau de scaun, întoarse capul. Tot încet își ridică privirea de la cataramă pînă la ochii instalatorului.

— Ce ! exclamă don Jesús cu un gest provocator. Se mai potoli ; încercă să zîmbească, zîmbi pînă la urmă — vrei o cafeluță ?

Drept răspuns, Sergio lovi cu piciorul cana care se sparse în bucăți izbindu-se de cărămizile pe care stătea așezat bătrînul.

— Pui de... ! strigă don Jesús mișcîndu-și instinctiv piciorul și ridicîndu-se.

— Îmi ești dator, spuse Sergio.

— Cu ce ?...

— O să mi-o plătești, adăugă instalatorul amenințîndu-l cu duza aparatului de sudat. Se auzea clar respirația gîfîită a lui don Jesús și zgomotul pe care-l făceau, lovindu-se între ele, robinetele cromate pe care Sergio încerca să le țină sub braț. Nu mă cunoști încă.

Bătrînul rîse nervos, fără să deschidă gura, pe nas. Puse mîna pe duza aparatului de sudat și se trase îndărăt. Sergio înaintă.

— O să te omor, bătrîn nenorocit.

— Cu asta ? Și din nou își îndulci vocea. Cu asta o să mă omori ?

Alvarez intră în vestiar.

— Ia uită-te la instalator, zice c-o să mă omoare. Rîdea.

Fără să-l bage în seamă pe paznic, Alvarez înaintă spre Sergio.

— Cînd o să terminați băile ? Nu putem finisa.

— Azi o să fie gata cele de la etajul doi.

— De o săptămînă aud același lucru.

— Azi o să fie gata, repetă Sergio, aranjîndu-și robinetele cromate și ieșind.

— Preoțelul zice că o să mă omoare, îl auzi spunînd încă o dată pe don Jesús cînd o lua la dreapta ca să urce scara.

Ajutorul lui îl aștepta la intrarea apartamentului 201, citind ziarul. Împături ziarul cînd îl văzu pe Sergio, îl vîrî sub braț și apucă aparatul de sudat pe care i-l întinse instalatorului.

— Ține asta... Grozavă oră de venit.

— E luni, se scuză ajutorul.
— Tocmai pentru că e luni.
Intrară în baie.
— N-ai terminat aici, spuse Sergio arătînd closetul. Nu ți-am spus să nu pleci pînă nu termini ?
— L-am terminat.
— Nici un terminat. Flotorul nu funcționează.
— Ah, Dumnezeule, doar l-am reparat cu grijă.
— Atunci trage, să vedem.
Ajutorul trase de mîner și în loc să se producă zgomotul apei, în timp ce se golește rezervorul, se auzi sunetul metalic al flotorului lovind zadarnic în piesele de fier.
— Ți-am spus că flotorul ăsta e oxidat și că furca nu-i bună... Ți-am spus.
— Am reparat furca.
— Chestia e că nu funcționează... Și sifonul de la chiuvetă curge.
— Nu curge.
— Îți spun că da. Uită-te.
Ajutorul se aplecă ; atinse cu degetele legătura sifonului cu canalul haznalei și apoi țeava lipită de zid. Își retrase mîna. Cu degetul mare își frecă vîrfurile ude ale celorlalte degete.
— Foarte puțin.
— Dar curge.
— Aproape de loc. Și cînd văzu că Sergio ridică pumnul : Bine, bine, îl repar îndată... nu trebuie să te superi.
Patru ore mai tîrziu, ajutorul lui Sergio își împărțea plăcintele de dovleac cu Humberto.
— Chiar că a venit prost dispus, ce om. Toată ziua a fost supărat, nu mai suport... Mai ia o plăcintă, Beto.

— Nu, nu.
— Hai, am destule.
— Bine.
Humberto vîrî mîna în punga de hîrtie și scoase o plăcintă. Mai întîi mușcă o gură, apoi jumătate de plăcintă, iar la a treia mușcătură nu rămase decît o fărîmă pe care o aruncă în gură ca pe o pastilă. Își șterse mîinile de pantaloni.
— Azi n-a venit sor-sa să-i aducă haleală, nu-i așa ?
— Nu ; cine știe... se prea poate că nu mai vrea să vină din cauza celor întîmplate în zilele trecute.
— Ce s-a întîmplat ?
— Nimic... Prietenul tău Patotas...
— Ce s-a întîmplat ?
Ajutorul lui Sergio bău puțin suc de tamarin și lăsă sticla pe marginea jardinierei.
— Dar s-a întrecut cu gluma. Cînd trecea pe aici Celerina, a făcut un gest cu mîna ca și cum ar fi vrut s-o apuce de țîțe. Numai ca s-o abată de la drum, dar Celerina s-a speriat și vrînd să se dea la o parte, s-a împiedicat și a căzut în băltoacă.
— Nu mai spune.
— Toată rochița era plină cu noroi ; și picioarele.
— Nu mai spune.
— Da. Sergio era pe aproape și s-a ridicat repede. Eu credeam c-o să iasă scandal, dar Celerina a luat-o la fugă, iar Sergio n-a ajuns nici măcar pînă la Patotas.

— Și Patotas ?
— L-a pufnit rîsul, doar știi cum e el.
— Și Sergio n-a spus nimic ?
— Nu, chipurile pentru a nu provoca scandal.
— Așa !
— Într-adevăr, nu-i place... Eu chiar l-am întrebat ce e cu soră-sa, de ce-i lasă pe toți să-i facă curte.
— Și ce ți-a spus ?
— Ce să spună, a venit cu o predică... Că nu-i plac discuțiile, că așa și pe dincolo. Tu știi.
— Și Isidro ?
— Îți spun că se preface.
— Atunci se preface prea mult.
— Apă de ploaie. De-aia mi se pare curios că azi a venit așa. Parcă i s-au înecat toate corăbiile. Eu cred că pentru asta i-a spus soră-si să nu-i mai aducă mîncare la prînz.
— Și unde s-a dus să mănînce ?
— Dracu' știe !

Sergio s-a dus să mănînce într-un birt de pe bulevardul Cuauhtémoc, chiar lîngă piața Etiopia. Servesc „mîncăruri ieftine" la domiciliu, dar se poate mînca și la local, ca la orice restaurant ; au patru mese puse pe un singur rînd, paralel cu tejgheaua mare din faianță, unde se pot vedea trei crătiți enorme ; una cu supă de fidea, alta cu supă de orez și a treia cu carne conservată. Cele trei feluri, niște turtițe de cartofi, fasole și cîteva prăjituri alcătuiau meniul.

Între tejghea și mese se forma un coridor de vreo șaizeci de centimetri.

Sergio se așeză la ultima masă, cu fața spre stradă, și ceru de mîncare. Îl servi o fată, mică de statură, care purta un șorț de plastic și o bluză cu un decolteu pătrat. Cînd fata se aplecă să-i pună pe masă farfuria cu supă — e caldă — Sergio putu să-i vadă rotunjimea sînilor. Fata își dădu seama și se îndreptă, dar îi zîmbi înainte de a se îndepărta, și continuă să-i surîdă de la tejghea, unde începu să sporovăiască cu femeia care amesteca supa din cratiță cu o lingură mare de lemn. În timp ce Sergio sorbea supa, le auzea pe cele două femei vorbind de o oarecare Lupe care se ținea cu un oarecare Martin, mecanic la atelierul de peste drum. Femeia spunea că Martin e un om de treabă, iar fata nu prea — e cam ușuratecă —, și că el s-a ținut și de capul ei, dar nu l-a băgat în seamă pentru că nu-i plac bărbații prea plini de ei.

— Ați terminat ?

Sergio lăsă lingura în farfuria goală și-și șterse gura cu un șervețel de hîrtie.

— Nu doriți ceva de băut ?
— Doar niște apă vreau.
— Imediat.

Fata se aplecă să ia farfuria. Sergio îi privi din nou decolteul. Rămase aplecată, cu farfuria în mîini, uitîndu-se la o fetiță care intră cu un sufertaș în mînă și care ceru trei porții. Fata se îndreptă.

Cînd lui Sergio îi sosi felul doi — carne conservată — intrară doi clienți ce se așezară la

prima masă. Iar cînd îi aduse fasolea intră un copil care ceru o bucată de pîine și căruia fata îi dădu o turtă cu cartofi.

— Bietul de el, îi spuse apoi lui Sergio.

— Da, bietul, încuviință Sergio.

— Vine aproape în fiecare zi... Dumneavoastră nu veniți pe aici, nu-i așa ?

— Nu, niciodată.

— Nu lucrați pe aproape?

— Ba da, dar nu obișnuiesc să vin.

Fata își frecă șorțul de plastic cu o cîrpă, în timp ce Sergio ștergea farfuria de fasole cu resturi de turtă.

— Mi se pare că vă cunosc.

Sergio zîmbi.

— Într-adevăr. Nu lucrați la farmacie ?

— Nu.

— De cînd ați intrat încerc să-mi amintesc... Nu-mi spuneți — fata își mușcă vîrful unei unghii rupte. Ah, da, la sticlărie. La sticlărie, nu ?

— Nu ; fac instalații.

— Sînteți electrician ?

— Instalații sanitare — fata îl privi cu mirare. Sînt instalator — trebui să spună Sergio.

— Ah, instalator... Dintre cei care sînt doar în trecere.

— Nu, lucrez pentru companii de construcții, cu contract.

— Cu contract, repetă tînăra pentru sine, în timp ce Sergio scotea din buzunarul cămășii un teanc subțire de bancnote împăturite la mijloc și prinse cu un clips.

— Cît îți datorez ? o întrebă desfăcînd banii și întinzîndu-i o bancnotă de zece.

— Nu vreți ceva dulce ? Avem cremă de...

— Nu, mulțumesc.

— Nici cafea ?

— Nu, mulțumesc.

— Atunci trei pesos.

Fata luă bancnota de zece și plecă să i-o dea femeii care stătea în spatele tejghelei. În timp ce femeia o punea într-o cutie de carton și scotea restul de șapte pesos, fata duse două farfurii cu orez bărbaților de la prima masă. Unul dintre ei încercă să-i treacă mîna pe după talie, dar tînăra se feri la timp. Era gata să scape farfuriile.

— Ia vezi... poate ți le scap în cap.

— Ei lasă, nu te supăra, frumoaso, nu te supăra — cei doi bărbați se priviră cu un aer de complicitate.

Fata se retrase zîmbind la auzul celor adăugate, în șoaptă, de bărbat. Sergio nu reuși să audă.

— Poftim restul, spuse apoi fata punînd banii pe masa lui Sergio. Acum nu-l privea pe el, ci pe bărbatul care a încercat s-o mîngîie. Sergio căută zadarnic cîteva monede în buzunarul pantalonilor și șovăi înainte de a lăsa lîngă solniță o bancnotă de un peso. Apoi traversă coridorul avînd grijă să nu atingă rochia fetei. Ajuns în stradă, se întoarse.

— Mulțumesc, spuse fata zîmbind și mișcîndu-și capul cu un gest de cochetărie pe care Sergio, miop, nu reuși să-l deslușească.

Traversă bulevardul pînă la peluza centrală și merse pe ea pînă în piață, în direcția opusă șan-

tierului. Se opri. Traversă din nou bulevardul și se întoarse pe trotuar, pe lîngă ziduri. Cînd ajunse în dreptul birtului încetini pasul și, întorcîndu-și capul, făcu ochii mici ca s-o distingă pe fată.

— La revedere, spuse fata.

Ceva mai departe se opri din nou. Își mîngîie bărbia, o ureche și trecu iar prin fața birtului.

— La revedere.

Trecu mai departe.

Ca să ajungă pe șantier a trebuit să treacă a treia oară prin fața birtului.

— La revedere. Dar acum tînăra stătea în mijlocul trotuarului. Zîmbea. Sergio o salută înclinînd capul, nervos, și încercă să îngîne o scuză. Simți că se înroșește. Grăbi pasul.

Cînd ajunse pe șantier, urcă treptele, din două în două, intră în apartamentul 201, și se întîlni cu fiul inginerului Zamora, căruia ajutorul său îi dădea explicații.

— Ah, iată-l.

Fiul inginerului Zamora întoarse capul.

— Pe dumneata te așteptam.

— Da, domnule inginer, spuneți.

— Ce se întîmplă cu dumneata, García? Alvarez spune că nu poate termina băile din cauza voastră, ați rămas mult în urmă.

— Nu-i adevărat, domnule inginer; asta e gata, uitați-vă și dumneavoastră. Acum punem para dușului și s-a terminat. Iar la 202 ne-a mai rămas doar W.C.-ul. A trebuit să-l scoatem și să-l instalăm din nou, deoarece cotul de plumb era prea scurt și curgea.

— E vina dumitale, García.

— Nu, domnule inginer, zidarii s-au apucat să pună mozaicul fără să mă anunțe și cînd mi-am dat eu seama cotul era prea jos.

— Deci, e vina dumitale.

— Nu e vina mea, domnule inginer, le-am spus să mă anunțe.

— Dar dumneata n-ai ochi? Nu stai aici toată ziua?

— Da, domnule inginer, dar...

— Atunci?

— Lucrăm. Nu putem fi peste tot în același timp.

— Pune-te de acord cu ei!

— Numai că nu se poate cu astfel de oameni. Fac orice, numai ca să te încurce.

— Chiar așa să fie?

— Asta-i adevărul, domnule inginer.

— Te-aud mereu spunînd același lucru.

— Pentru că așa e.

— Dumneata nu faci niciodată nimic rău. Zidarii sînt întotdeauna cei care o iau înaintea celor rămași în urmă.

— Eu nu spun că întotdeauna.

— Ei sînt cei care fură materiale.

Sergio plescăi din limbă.

— Bine!

— Așa n-o să ne înțelegem, García. Șantierul e în întîrziere din vina dumitale, nu din vina zidarilor... Uite, o țeavă înfundată de o săptămînă...

— Care țeavă, să vedem...

— Una din fund... Uite, aia.

— Nu e adevărat, domnule inginer ; iertați-mă, dar să mergem s-o vedem dacă vreți. Am desfundat-o de trei luni. Nu-i așa ? Ajutorul lui Sergio încuviință. Haideți să vedem.

— Adineaori mi-a spus Alvarez.

— Atunci chemați-l pe el ; nu-i adevărat... Vă spun că nu fac altceva decît să caute gîlceavă... Și dumneavoastră îi credeți. Ce Dumnezeu, domnule inginer !

— Ascultă, García, să nu țipi la mine !

— Atunci să nu vină cu povești.

— Îți spun să nu țipi la mine.

— Nu țip.

— M-ai plictisit destul ! Dacă dumneata crezi că eu sînt dispus să tolerez, te înșeli. Asta mi-ar mai trebui.

Sergio plecă capul ; își mușcă buzele. Fiul inginerului Zamora privi în jur.

— Ce e cu toate sculele și țevile astea împrăștiate pe aici... Și baia inundată.

— Lucrăm.

— Și puteți lucra în mizeria asta ?

— Nu e mizerie, domnule inginer, e apă.

— Atunci faceți curat. Să fie curat. Lucrați ca oamenii, nu ca animalele... Și mai spui că baia e gata ! Privește numai ! N-o s-o terminați niciodată.

Sergio se întoarse spre ajutorul său.

— Ia o cîrpă și curăță.

— Chiar mîine vreau să văd băile gata.

— Le facem azi.

— Fără scurgeri ?

— Care scurgeri ?

— Fără scurgeri, García. Să nu spui că nu te-am prevenit. Pot să aduc și alți oameni ca să termine treaba asta.

Cînd fiul inginerului Zamora străbătea apartamentul spre ieșire, Sergio murmură :

— Atunci adu-i odată ! Apoi izbi cu piciorul în zidul de faianță.

În genunchi, ajutorul lui storcea cîrpa în closet.

— Adevărul e că tu ești singurul om pe care Puștiul îl trage la răspundere ; pe Alvarez și pe Jacinto, nici vorbă — da, da, nu le spune nimic, ca și cum s-ar teme de ei, nu-i așa ? — întinse cîrpa pe jos. Te-ai prins ? nu știe decît să strige și să bombăne și habar n-are pe unde curge apa. Vrea să se poarte ca taică-su, îți aduci aminte ? Crede că țipînd rezolvă totul. Dar ca să dai ordine trebuie să știi.

— Tu să taci ! strigă Sergio și ieși din baie.

În apartamentul 202, maistrul tencuitor, urcat pe scara de lemn, mînuia mistria lăsînd să cadă de pe tavanul camerei bucăți mari de tencuială. Mai departe, pe coridor, Marcial, fluierînd, așeza ultimele bucăți de mozaic. Încetă să mai fluiere și se dădu la o parte ca să-l lase pe Sergio să treacă ; acesta intră în baie, luă cheia franceză, cutia de bainium și începu să instaleze piesele cromate ale dușului.

O jumătate de oră mai tîrziu, cînd coborî la subsol ca să verifice conducta de scurgere nr. 3, îl întîlni pe Jacinto. Fără să-i spună vreun cuvînt,

trecu pe lîngă el, dar Jacinto îl ajunse din urmă, i se așeză în față și-l privi prietenos.

— Știu ce s-a întîmplat azi noapte...

Sergio întoarse capul, surprins.

— Așteaptă, nu te supăra... Îți spun asta pentru că bătrînul s-a întrecut cu gluma și trebuie făcut ceva.

— Ce-ți pasă.

— Stai, Popă.

— Hai, cară-te !

— Stai puțin, omule... Să stăm de vorbă.

— Asta-i treaba mea !

— Da, dar eu sînt de partea ta și...

— Du-te dracului ! ești la fel ca bătrînul.

— Nu, există lucruri care chiar întrec măsura, Popă.

— Du-te dracului ! Nu vreau să am de-a face cu tine !

— Ce prost ești... Sergio îi întoarse spatele. Jacinto dădu din cap. Să mai fii bun cu oamenii...

Într-adevăr, conducta nr. 3 era înfundată. De pe terasă, ajutorul lui Sergio goli o găleată de apă în canal, dar apa nu ajunse jos. O mică șuviță, cît să fi umplut jumătate de ceașcă, udă degetele lui Sergio cînd instalatorul introduse mîna pe țeavă. Săltă capul ca să-i strige ajutorului să rămînă acolo, plecă să caute o bucată de sîrmă groasă, și după aceea o băgă pe țeavă ; era înfundată cam la un metru deasupra gurii. Toată după-amiaza, pînă la cinci, a încercat să desfunde conducta. Ajunse la concluzia că singura soluție era să taie tronsonul și să-l înlocuiască cu altul. O s-o facă a doua zi, la prima oră.

După ce i-a ordonat ajutorului său să aibă grijă de scule, Sergio plecă de pe șantier fără să-l mai vadă pe Jacinto, fără să treacă pe la vestiar, fără să se mai spele pe față și pe mîini la robinetul de la intrare.

Se înapoie acasă cu două autobuze, un Rastro-San Pedro și un San Angel Inn. Ceasul bisericii anunța ora șase seara cînd deschise ușa de la intrare, gîndindu-se că-l vor întîmpina nepoții, care nu sperau să-l mai vadă, să-i ceară o hîrtie de douăzeci, pentru a-și cumpăra biscuiți. Dar își aminti că nepoții lui erau la Mariquita.

Își lăsă geanta cu scule în camera mare și ieși pe coridor, ca să se îndrepte, de fapt, spre unul din closetele comune. Copiii tîmplarului și ai portăresei se jucau cu avioane de hîrtie. Unul dintre ei strigă, cînd Sergio se întorcea :

— La revedere, chiorule.

Și celălalt, rîzînd :

— La revedere, răutăciosule.

Se spălă la chiuveta bucătăriei ; își scoase ochelarii, deschise robinetul, își scoase cămașa și întinzîndu-și și răsucindu-și gîtul își băgă capul sub robinet în așa fel încît șuvoiul de apă îi căzu chiar pe creștetul capului ; fără să se miște își frecă părul cu săpun, și după ce se ridică puțin, ca să respire, se băgă din nou sub robinet. Se șterse cu prima cîrpă pe care o găsi pe dibuite, în dreapta sa, și tot cu ea își curăță cu grijă urechile și-și șterse nasul. O puse pe masă.

Intră în camera lui și-și puse ochelarii.

Scoase din dulapul bătrînesc o cămașă curată, un pantalon de cașmir și o pereche de pantofi.

Își schimbă hainele stînd cu fața spre patul Celerinei, unde se așeză apoi ca să-și pună pantofii.

Întinse brațele și mîngîie ouvertura. Lăsă capul în jos. Pe sub ochelari, cu arătătorul și degetul mare de la mîna dreaptă, își frecă ochii. Cînd își retrase mîna, două lacrimi mici îi tremurară în pleoape. Își trase nasul. Se ridică în picioare. Se mai duse o dată la dulap, și din primul sertar scoase un caiet, un pix și primul volum al manualului de engleză de J. Hamilton. Îl deschise la pagina șaizeci, unde pusese o foaie de caiet, pe care era scris, în colțul din stînga, sus, numele instalatorului. Mai jos se putea citi :

Lecție de engleză.

Iar pe rîndul al treilea :

Exercițiul 116. De conjugat (1, 3, 5, 8, 10 și 12)

1 — *I don't study now*
You doesn't study now
He doesn't[1]

Stînd pe patul Celerinei, cu cartea deschisă pe genunchi începu să completeze exercițiul :

studies now
She doesn't studies now
We doesn't studies now
They[2]

---

[1] Eu nu învăț acum
Tu nu înveți acum (corect : *You don't study now*)
El nu...

[2] Învață acum
Ea nu învață acum (corect : *She doesn't study now*)
Noi nu învățăm acum (corect : *We doesn't study now*)
Ei...

Închise cartea. Puse pixul în buzunarul cămășii. Deschise din nou dulapul ca să scoată o haină ; o îmbrăcă. Se duse pînă în camera mare. Se pieptănă în fața unei oglinzi sparte și ieși în stradă cu caietul și cartea sub braț.

Cînd ajunse la colț, simți că cineva se ascundea de el, și, după ce făcu cîțiva pași, privi în interiorul prăvăliei și îl identifică pe Isidro, care se lipea de colțul în care era instalat un telefon public, în spatele unei grămezi de cutii cu bere. Isidro se răsuci ca să rămînă cu spatele, dar Sergio intrase deja în prăvălie și, după ce-l apucă de gulerul cămășii, îl scoase afară.

— Pe cine spionezi ?

— Pe nimeni, pe nimeni, Isidro tremura. Sergio îi dădu drumul puțin și-l înșfăcă apoi și mai tare. Cu cealaltă mînă, sub care ținea cartea și caietul, îl apucă de curea.

— Uite ce e, flăcăule, pe șantier nu ți-am spus nimic, căci nu mă interesează încurcăturile tale cu moșul, dar meriți o chelfăneală grozavă, ca să nu-ți mai bagi nasul unde nu-ți fierbe oala, m-ai auzit ?

— N-am făcut nimic.

— M-ai auzit, flăcăule ?

— Păi dacă n-am făcut nimic.

— Ce cauți aici ?

— Nimic.

— Ce cauți ?

— Nimic.

Îi dădu drumul. Isidro se dădu înapoi fără să-și ia ochii de la Sergio și-și înghiți saliva.

— Celerina... — începu să spună. Am auzit...
— Taci !
Cînd instalatorul ridică pumnul, amenințător, Isidro o rupse la fugă. Sergio vru să fugă după el, dar se stăpîni. Privi spre prăvălie. Patroana și două femei se uitau la el. Își întoarse privirea și traversă strada. În loc să aștepte tramvaiul în stație, o porni pe trotuarul de pe partea stîngă a bulevardului, cu capul în jos, fără să se oprească la prima încrucișare, și fără să dea vreo importanță automobilistului care fusese gata să-l calce și care-i strigă :
— Fii atent, boule.
Cînd ajunse la biserica Candelaria, a cărei cupolă mare se înălța impunătoare deasupra bulevardului, se opri. Rămase o clipă pe gînduri. Străbătu atriul. Afișe de toate mărimile, lipite pe ușă și pe ziduri, anunțau pelerinaje, ore sfinte, slujbe, orele slujbelor, novene ale Fecioarei. Pe unul din ele, tipărit în culori, se vedea fața zîmbitoare a unui negrișor și a unui preot cu guler înalt. Cu litere mari : AJUTAȚI MISIUNILE, și cu litere mai mici : AJUTAȚI-I SĂ AJUNGĂ LA CREDINȚĂ PE CEI CE NU-L CUNOSC PE DUMNEZEU. Un bărbat încovoiat, de brațul căruia se sprijinea o femeie, ieșea din biserică. Sergio intră închinîndu-se. Îngenunche în prima strană ; își sprijini coatele de spătarul din față, își propti capul în mîini, vîrîndu-și degetele sub ochelari. Stătu astfel cinci minute. Cînd se ridică în picioare, se închină, îndreptîndu-se spre ieșire, dar, întorcîndu-se cu spatele spre altar, văzu lumina aprinsă în confesional, unde un preot citea breviarul. Sergio își trecu mîna prin păr și-și mușcă

degetele. Înaintă în direcția confesionalului, dar se opri înainte de a fi văzut de preotul care continua să citească spunînd în șoaptă rugăciunea „Eu păcătosul". Preotul își ridică privirea și căscă, lovindu-se ușor cu palma peste gură. Îl privi pe Sergio.
— Vrei să te spovedești ?
Sergio dădu din cap negativ.
A trebuit să alerge ca să prindă tramvaiul Obregón-Bucareli. La urcare se lovi de un bătrîn care, cînd s-au deschis ușile, se uita la scară și încerca să se prindă de bară. Sergio l-a urmărit cu privirea pînă în momentul în care un ghiont era să-l răstoarne.
— Pardon, spuse Sergio ; dar nu-l ajută să urce.
Călători în picioare, aproape de ușa de coborîre, îmbrîncit în toate părțile de călătorii care străbăteau intervalul. La un moment dat își pierdu echilibrul și cînd încercă să se oprească, sprijinindu-se de geamul din fața lui, lăsă să-i cadă cartea și caietul pe ziarul deschis al unui călător ; acesta își ridică privirea și i le înapoie oarecum deranjat. Mai tîrziu, după ce instalatorul reuși să înainteze, pînă ajunse în partea din spate a tramvaiului, o tînără fu îmbrîncită înspre el de călătorii care încercau să coboare în mare grabă. Sergio simți în spate sînii fetei tot timpul cît aceasta nu putu să-și schimbe poziția ; cînd reuși s-o facă, îi ceru scuze instalatorului și, discret, crezînd că Sergio n-o observă, își vîrî o mînă sub rochie, la nivelul umărului, ca să-și ridice breteaua căzută.
Burnița cînd ajunse. Urcă pe scări pînă la etajul patru, alături de doi colegi care îl salutaseră la intrare și pe care Sergio îi recunoscu mai

tîrziu, cînd putu să-i vadă clar sub becul ce lumina ușa întredeschisă a ACADEMIEI JACKSON (ENGLEZĂ, DACTILOGRAFIE, STENOGRAFIE).

Lăsîndu-și colegii să treacă înainte — un tînăr cu părul aranjat, cu haină și cravată, parfumat, și o adolescentă care se mișca într-una, făcînd să-i foșnească crinolina fustei în timp ce zîmbea și repeta „vezi cum ești..." — Sergio străbătu coridorul. Mirosea a vopsea proaspătă. Tocmai cînd intră în clasă își auzi numele.

Domnișoara Gutiérrez se îndreptă spre el.

— Ce bine-mi pare că vă văd, vă caut de ieri... Îmi acordați un minut ?

O însoți pînă în cabinetul ei.

— Luați loc, vă rog.

Sergio o ascultă și-și încrucișă brațele. Domnișoara Gutiérrez se așeză pe un scaun turnant.

— Ce mai faceți ?... Bine ?

— Bine, mulțumesc.

— Cum merg lecțiile ?

Sergio schiță un gest în semn de răspuns.

— Desigur ; mi s-a spus că dumneavoastră sînteți unul dintre cei mai silitori. Îmi face mare plăcere, credeți-mă, măcar de-ar privi toți lecțiile de engleză cu seriozitatea dumneavoastră. Da, dar... Nu-și dau seama cît de important este... Domnișoara Gutiérrez își încrucișă degetele și cu miinile împreunate lovi ușor în cristalul biroului. Tocmai despre asta voiam să vă vorbesc. Mi-e puțin greu dar... Ați văzut că zugrăvim școala, nu ? Cum vi se pare ? Cred că o să iasă foarte bine, nu-i așa ? Chiar era nevoie, și ne gîndeam de multă vreme, să nu credeți că nu, dar cum se schimbă

orele astea și cum se amestecă fiecare... Ați văzut : zugravii au întîrziat cu două săptămîni. Și apoi niște instalatori, ce nenorocire ! ca să facă niște reparații la toaleta pentru femei și ca să schimbe un W.C. ne-au cerut, cît credeți ? Două sute optzeci. Nu-i așa că-i foarte mult ?

Mușcîndu-și buzele, Sergio încuviință din cap.

— Mi-e cam greu, vă spun, n-aș fi vrut să vă deranjez, dar cum dumneavoastră vă pricepeți la așa ceva, mă rog, m-am gîndit... cred că-i un lucru ușor ; dacă vreți, vedem chiar acum ce e de făcut ; sau dacă nu, ca să nu pierdeți lecția, o să vedeți dumneavoastră după aceea și o să-mi spuneți. Eu o să plec, dar mîine să-mi spuneți cam cît ar costa... Se poate, nu-i așa ?

Încă o dată, Sergio încuviință.

— Ah, vă mulțumesc ! o să vă rămîn îndatorată ; domnișoara Gutiérrez se ridică în picioare. Sergio făcu același lucru. Ați putea începe săptămîna asta ? Știți, e foarte urgent.

— Săptămîna asta... nu știu.

— Aveți mult de lucru ?

— Oarecum.

— E un fleac, nu cred să vă ia mult timp... Nu-i așa ? Atunci duceți-vă. Nu vă mai rețin ca să nu pierdeți lecția. Îmi spuneți mîine.

Domnișoara Gutiérrez zîmbi matern cînd strînse mîna lui Sergio. Acesta ieși de la direcție și intră în clasă în momentul în care profesoara își punea ochelarii pe catedră și, întorcîndu-se spre tablă, arăta propoziția pe care o scrisese.

HE TEIKS HIS PENHOLDER. [1]

---

[1] El își ia tocul (corect : *He takes his penholder*).

— Fiţi atenţi, se pronunţă : te-iks... te-iks...

Continuînd să arate spre tablă, îl privi pe Sergio, care, înclină uşor capul, în semn de salut, şi se aşeză în banca de lîngă intrare.

— *Good evening, mister García.* [1]

— *Good evening, miss* [2] răspunse Sergio.

— *Why are you so late ?* [3]

— M-a chemat...

— *In English, mister García ; speak in English, please.* [4]

— M-a — Sergio începu să se scarpine pe ceafă. *Because I* — se auziră rîsete. *Because the miss speak to me.* [5]

Un hohot de rîs izbucni în clasă.

— *My goodness !* exclamă profesoara. *Are you trying to say that miss Pacheco wanted to speak to you ?* [6]

— *Miss Gutiérrez,* rectifică Sergio.

— *Okey, okey... Seat down, mister García.* [7]

După ce lovi cu linia în tablă şi în masă ca să facă linişte, profesoara ceru elevilor să repete după ea lecţia de la pagina şaizeci.

— *He takes his penholder.* [8]

— *He takes his penholder...*

---

[1] Bună seara, domnule Garcia.

[2] Bună seara, domnişoară.

[3] De ce aşa tîrziu ?

[4] În englezeşte, domnule Garcia ; vorbeşte englezeşte, te rog.

[5] Pentru că eu... Pentru că domnişoara vorbesc cu mine.

[6] Doamne ! .... Vrei să spui că domnişoara Pacheco a vrut să-ţi vorbească ?

[7] Bine, bine... Stai jos, domnule García.

[8] El îşi ia tocul.

— *He writes.*

— *He writes...* [1]

— *He takes his blotter.* [2]

— *He takes his blotter...*

Vocea uniformă, sonoră a elevilor umplea sala. Uitîndu-se fix în carte, fără să citească, Sergio desena cercuri concentrice şi săgeţi convergente pe marginea paginii. Sub ele scrise :

CELE
CELE
CELE

Cu linii orizontale şi verticale şterse cele trei cuvinte.

— *Page sixty two, please,* spuse profesoara. Să vedem, domnule García, fă-ne plăcerea şi citeşte-ne... *Lesson fifteen.* [3]

Sergio ridică capul.

— *Reed, mister García, please ; lesson fifteen, page sixty two.* [4]

Întoarse pagina. Îşi potrivi ochelarii.

— *Seat down, seat down.* [5]

Se aşeză şi foarte rar, poticnindu-se, oprindu-se cînd credea că a pronunţat greşit, corectîndu-se, începu să citească :

— *The mice in council. Some little mice, who lived in the walls of house, met together one night, to talk of the wicked cat and to consider what could be done to get ride of her. The head*

---

[1] El scrie.

[2] El îşi ia sugativa.

[3] Pagina şaizeci şi doi, vă rog... Lecţia cincisprezece.

[4] Citeşte, domnule García, te rog ; lecţia cincisprezece, pagina şaizeci şi doi.

[5] Stai jos, stai jos.

mice were Brown-back, Gray-ear, and White-whisker. „There is no comfort in the house", said Brown-back. „What can we do?", asked Gray-ear. „Shall we all run at her at once and bite her, and frighten her away?"...[1]

Cînd Sergio termină de citit, profesoara îi ceru Margaritei del Valle să traducă lecția.

Vocea ei pițigăiată îl făcu să zîmbească pe tînărul care stătea alături de Sergio și care, ducîndu-și mîna la gură, se aplecă spre instalator:

— Pițigăiata asta mă scoate din sărite...

— Vom sări toți pe ea — traducea Margarita del Valle — s-o mușcăm?

„Vom sări toți pe ea s-o mușcăm?"

Sergio coborî scările clădirii fără să se oprească atunci cînd unul dintre colegi îl strigă. Ajunse pe trotuar înaintea celorlalți și porni cufundat în gînduri. Nu mai burnița. După ce străbătu circa trei sute de metri se opri în fața unei vitrine scăldată în lumină, în care erau expuse bijuterii și obiecte de argint. Își plecă capul pînă atinse cristalul cu fruntea și închizînd ochii lăsă să-i alunece două lacrimi pe care și le șterse cînd ajunseră mai jos de pomeți. Un bărbat și o femeie trecură pe lîngă el. Auzi rîsul ei și zgomotul sărutului pe care el i-l dădu pe obraz, rîzînd și

[1] Soborul șoarecilor. Niște șoricei, care trăiau în pereții casei, s-au întîlnit într-o noapte ca să discute despre pisica cea rea și să vadă ce e de făcut ca să scape de ea. Căpeteniile șoarecilor erau Spinare cafenie, Ureche cenușie, Mustață albă. „Nu mai putem trăi în casă", spuse Spinare cafenie. „Ce e de făcut?" întrebă Ureche cenușie. „Să sărim pe ea toți deodată, s-o mușcăm, s-o speriem să fugă?"

el. Merse în spatele perechii fără să-și ridice ochii, înfipți în trotuarul umed. Cînd ajunse la colț, zgomotul automobilelor îl făcu să tresară, ca și cum s-ar fi trezit din somn. Așteptă lumina verde și traversă.

Se așeză pe o bancă de pe Aleea Centrală și rămase acolo pînă cînd ceasul din Turnul Latinoamerican sună pentru ora zece și jumătate.

Se întoarse acasă cu tramvaiul, privind străzile întunecoase, ținînd tot timpul brațele încrucișate, cartea și caietul pe genunchi, capul întors spre geam.

În fața stației la care coborî, un grup de oameni se strînse în jurul a două automobile, care se ciocniseră cu cîteva clipe mai înainte. Unul dintre ele era ultimul tip și Sergio văzu, cînd traversă strada, portiera turtită, farul spart și pe polițistul care discuta cu cei doi automobiliști. O porni spre casă. Străbătu coridorul. Deschise ușa. Aprinse lumina camerei mari și o dată ajuns în dormitorul lui se trînti cu fața în sus în patul Celerinei.

Își scoase ochelarii și-și puse mîinile sub ceafă.

În această poziție îl găsi cumnatul său care după ce intră în dormitor se întoarse în camera mare. Sergio auzi șuvoiul de apă la chiuvetă și zgomotul scaunului răsturnat; tusea persistentă, ce părea că-l sufocă pe cumnatul său, o lungă tăcere și din nou tusea, șuvoiul de apă umplînd paharul, paharul spărgîndu-se pe jos, pașii, un scaun tras, pașii.

Cumnatul lui Sergio intră în dormitor. Cu o mînă ridicată, sprijinindu-se de perete, ca să-și mențină echilibrul, îl privi lung pe Sergio.

— Într-adevăr, cumnate, tu şi cu mine nu ne-am certat niciodată. Niciodată, niciodată. Eu te respect şi tu mă respecţi, aşa-i ?... E aşa sau nu ? Cînd ne-am certat ? Ia să vedem... Niciodată, pentru că fiecare îşi vede de treabă. Asta le şi spun : în casă nimeni nu e mai mare, nimeni nu e mai mic. Sau poate nu-i aşa, cumnate ?... Sigur că-i aşa. Tu eşti cumnatul meu şi eu sînt cumnatul tău, aproape că sîntem fraţi. Aproape, aproape — rîgîi. Şi-mi face plăcere s-o spun, ţie nu ?

Sergio nu se mişcă. Mîna cumnatului său alunecă pe perete pînă ce corpul rămase fără sprijin. Se întoarse în profil ; se răsuci în continuare şi împleticindu-se se îndreptă spre uşă. Cînd ajunse, se întoarse din nou, sprijinindu-se de tocul uşii. Îl privi din nou pe Sergio.

— Eu mă întreb : ţinem aşa de mult unul la altul, de ce nu mergem şi noi o dată să tragem o duşcă. Parcă nici n-am fi aproape fraţi. Prietenii mei nici nu cred. Cum de nu ieşi niciodată cu cumnăţelul tău ? Uite că nu, nu ies niciodată. Asta e... Ce-ar fi să mergem chiar acum să sărbătorim ?

— Ce să sărbătorim ? spuse sec Sergio.

— Păi cum ce, că tu şi eu ne înţelegem... Uite ce zic eu, clătinîndu-se pînă la Sergio care între timp se ridicase şi stătea în capul oaselor cu mîinile pe genunchi. Cu cîţiva pesos de-ai tăi — se aşeză alături — îţi dau cuvîntul c-o să ne distrăm grozav... Aici, peste drum, e o casă de curve. Sînt nişte diavoli, nu alta... Tu numai să spui da, şi-o să vezi — îi puse o mînă pe picior. Ai bani, ştiu eu că ai.

— N-aş merge nici dac-aş avea.

— Tot nu mă înţelegi, cumnăţele. Vezi că sînt cherchelit, dar e bine, pentru că numai aşa pot să-ţi vorbesc ca de la frate la frate. Cu tine mă împac. Eu nu cred că eşti zgîrcit, nu, nu, dimpotrivă, eu te admir ! Eşti muncitor şi pe cuvînt că dac-aş avea vîrsta ta — cîţi ani ai ? — pe cuvînt că aş porni de jos, numai ca să fac bani. Dar ce-i cu mine, cumnate, de ce nu mă simt bine... Nu vreau să te pisez, dar pune-te în locul meu : ce-ţi mai rămîne din leafă dacă trebuie să dai totul pe copii şi pe muiere ? Cu ce mai rămîi ? Nu ieşi la socoteală... Poate n-am dreptate. Ba am, cumnate, şi de-asta sînt aşa de trist, căci sînt un om nenorocit. Dar nu e vina mea. Par un ciumat, nu găsesc de lucru nicăieri şi mi-e ruşine să stau pe capul tău. Dar tu eşti băiat deştept şi înţelegi, nu-i aşa ? Nu semeni de loc cu sor-ta ; e o curvă.

— Eşti beat.

— Doar cherchelit, cumnăţele. Sau chiar crezi că sînt beat ? Nu-i aşa că nu ? Ei, hai să mergem să-i tragem un chef cu curvele. Îţi aleg eu una, o să vezi.

Sergio se ridică, şi cînd cumnatul său încercă să-l apuce de cămaşă, îi dădu un brînci.

— Ţi-am spus să mă laşi în pace ! strigă Sergio. Du-te în altă parte să spui tîmpeniile tale.

— Tîmpenii ? izbucni în rîs. Cum ai spus... tîmpenii ? Nu vorbi aşa, cumnăţele... Tîmpenii. Dar ce s-a-ntîmplat. Chiar nu-ţi plac curvele ? Aşa-i ? Nu-i de mirare că se spune că... cumnăţele, caută măcar să ascunzi acest lucru. Acum pricep împuţiciunile tale de treburi. E clar. Atunci nu

mă mir că au pus mîna pe Celerina şi tu eşti atît de liniştit.

— Nu te băga în treburile soră-mi.

— Las' că s-a băgat în ea bătrînul ăla, ei ? Ah, fir-ar să fie ! Şi s-a băgat adînc.

— Cară-te, beţivule !

— Cîţi ani zici că are ? Aşa-i că-i babalîc ? Babalîc, babalîc... Mama lui.

— Cară-te, beţivule !

— Beţiv şi tot ce vrei tu, dar întreab-o numai pe Concha cum rămîne după ce se culcă cu mine. Afurisit mai sînt ! Ca să ştii şi tu, cumnăţele, aşa dovedeşti că eşti bărbat — Sergio se întoarse spre el. Mă duc, mă duc... Numai aşa dovedeşti că eşti bărbat şi că-ţi aperi familia, altfel n-ai cum.

Fără să se ridice din pat, cumnatul lui Sergio se trase îndărăt, sprijinindu-se în coate, privind cum Sergio se apropia, dar continuînd să vorbească.

— În loc să faci mutra asta ar fi trebuit să mergi să-i crapi capul boşorogului. Sau nu-ţi pasă că se culcă cu Celerina ? — se ridică. Ei, bine. Am stat destul. Dacă nu primeşti invitaţia, împrumută-mi şi mie o albăstriţă sau măcar...

Sergio se repezi la cumnatul său, îl apucă de guler cu amîndouă mîinile, strîngîndu-l, în timp ce acesta se mişca disperat şi zgîria braţele lui Sergio care-l ţineau tot mai tare.

Cînd cumnatul său începu să se învineţească, îi dădu drumul.

Ieşi în stradă.

Paznicul de stradă pedala pe bicicletă şi fluiera lung ; ceasul lui de mînă arăta ora douăsprezece noaptea.

10

NICIODATĂ N-O SĂ-I pot mulţumi îndeajuns lui Chapo pentru că m-a îmboldit să-mi fac o căsuţă încă de cînd lucram în Hortensia. Îmi spunea pe atunci că materialul care a rămas, cîteva grinzi care oricum tot vor fi aruncate, nişte saci de ciment, cărămizi, nisipul şi tot restul dat de mine unor oameni de treabă, e numai bun ca să ne ridicăm într-o clipă o căsuţă pe terenul acela din Moctezuma.

Pe atunci nu l-am ascultat, pînă ce în Cuauhtémoc m-a luat iar cu aceeaşi poveste, şi atîta m-a bătut la cap, că avea un suflet bun, încît pînă la urmă i-am spus :

— Hai, atunci, să-i dăm drumul.

— O să vezi ce uşor e, mi-a spus el. Şoferul mi-e ca un frate şi ştie despre ce e vorba ; camionul îl putem avea oricînd.

Iar eu i-am spus :

— Să începem atunci săptămîna viitoare ?

— Chiar mîine după-masă, îmi spuse el.

— Nu-i prea devreme ?

— Cu cît mai devreme, cu atît mai bine, spuse el.

Aşa că a doua zi am început să cărăm materialele în Moctezuma. Într-adevăr a fost mai uşor decît îmi închipuiam eu fiindcă Patotas, Perico şi ceilalţi au cărat şi ei şi mi-au jurat că n-or să deschidă pliscul pentru nimic în lume ; doar cu condiţia să le dau şi eu ceva parale, deoarece

era dreptul lor — nu-i ușor să muncești și după-amiază și om fi fost noi prieteni dar ca să mănînci trebuie să ai bani. Patotas a fost singurul prost care n-a acceptat cei zece pesos pe care am vrut să-i dau în duminica în care a săpat șanțurile ca să punem casei fundațiile din cimentul pe care-l făcuse pierdut. Ba chiar s-a arătat jignit fiindcă mi-era prieten și considera că e o insultă să-i dai bani cînd el venise acolo doar din plăcerea de a mă ajuta. A mai spus că asta nu era muncă, ci o nimica toată, că o făcea din prietenie. Eu am insistat cu cei zece pesos. Și fiindcă el mi-a spus fără ocol că-i refuză, și așa fiind foarte jignit, l-am invitat să bem ceva pentru prietenia noastră. Dar n-a vrut nici atît. Spunea că-i același lucru. O să mergem numai dacă el își plătește partea lui, ba chiar are dreptul să mă cinstească cu un pahar sau două. Asta n-am vrut eu. Atunci el a spus s-o lăsăm pe altă dată, și cînd eu o să mai vreau să-l răsplătesc pentru mîna de ajutor dată, să nu mai încerc să-i ofer bani, ci să-i spun doar atît „te invit la un pahar". El o să spună că da și astfel o să meargă să bea fără să-și dea seama că-l invit ca să-i plătesc pentru ajutorul dat ci pur și simplu din prietenie.

Ceilalți au acceptat cu toții banii de la bun început. Nu le dădeam eu mult, de fiecare dată, dar tot era ceva. Ba cincisprezece pesos, ba douăzeci, ba treizeci și cinci. Omului de pe camion îi dădeam mai mult dar nu cine știe ce. Lui don Jesús, ca să-și țină gura, îi dădeam în fiecare săptămînă cîte zece pesos. Destul de mult; dar cu el nici vorbă să fac pe prostul sau să-i spun: fii înțelegător. Pentru că putea să-mi răspundă

foarte bine: bine, sînt înțelegător; și nici să n-apuc bine să ies pe ușă ca el să și înceapă să trăncănească. Trebuia să-i astup gura, dîndu-i bani pentru marijuana și băutură. Cu toate astea — să vezi ce înseamnă, domnule! — slăbănogul de bătrîn a tot trăncănit pînă ce a ajuns la urechile Puștiului. Nu mi-era mie prea frică de Puști, pe el îl puteai aiuri ușor, cînd voiai să verifici cît de adevărate erau toate zvonurile astea. Era de-ajuns să spui: vorbe de bătrîn nebun, domnule inginer. Uită-te și dumneata, aici s-au dus încă doi saci pentru una-alta; toată cheresteaua e la locul ei, adu-ți aminte că erau trei tone aici și acolo. Ce-a mai rămas din cărămidă e tot ce-a fost în plus: cinci sute, plus trei mii pe care l-au adus după aia, în afară de ce s-a luat pentru zidul acela de colo și ăsta de aici, pe lîngă pierderile legale și cărămizile stricate, fă socoteala, rămîne atît, exact cît e aici. Îl puteai duce de nas, nu spun nu. Mai periculos era dacă zvonul ajungea pînă la urechile inginerului Zamora. Ăluia i se dusese vestea de calic și chiar că era, cum nici nu poți să-ți închipui. În Hortensia ne ținea din scurt deși, și așa, tot mai puteam face să dispară cîte un săculeț de ciment. Nu ca să-ți construiești din el o casă, dar ca să-ți scoți băutura pentru trei-patru zile. Zgîrcit mai era inginerul Zamora și zgîrcit era și inginerul Rosas care a condus lucrările de pe șantierul din Cuauhtémoc cînd a plecat Puștiul, după procesul acela cu cheresteaua de care am mai vorbit. Inginerul Rosas nu se despărțea de carnețelul său. Nota orice, cred că și purecii lui don Jesús. Prindea orice neglijență, revizuia pe în-

delete cantitățile de materiale și cine știe cîte mai făcea, dar după două zile venea și spunea : hai să vedem, era atîta cărămidă, ați ridicat atîția metri de zid, trebuie să mai fie atît, unde este ? Se ducea să vadă. Măsura de sus în jos și făcea în carnețel adunările și scăderile. Am întrerupt construcția căsuței mele cînd am văzut cam în ce ape se scaldă inginerul Rosas. Mai bine-zis după ce a trecut o săptămînă, în prima sîmbătă ne-a lăsat să vorbim noi singuri. Lucrurile s-au petrecut cam așa : Chapo Alvarez m-a rugat să merg cu el în birou să ne luăm leafa și m-am dus. Inginerul Rosas era foarte serios ; ne-a poftit înăuntru, a închis ușa și să te ții :

— Vreau să vorbesc cu dumneata.

— Spune, zise Alvarez, ca întotdeauna foarte bine crescut, ce s-a întîmplat, domnule inginer ?

Chapo credea că o să ne ceară un sfat : de-abia am intrat în slujba asta, n-am fost pe șantier de la început, vreau să-mi spuneți cum merg lucrurile, cam așa ceva ; sau vreo întrebare despre Puști. Nici vorbă. Era foarte serios și ne-a spus :

— Am făcut socotelile și uită-te și dumneata : toate aceste cantități de material lipsesc din șantier... Ce spui de asta, Alvarez ?

— Nimic, domnule inginer, spuse Chapo fără să clipească, sigur că trebuie să fie vreo greșeală.

— Arată-mi dumneata unde e greșeala, îi spuse inginerul.

— Păi, așa, dintr-o dată, n-o văd, răspunse Chapo.

— Nu ți se pare că lipsește cam mult ?

— Ba da, domnule inginer, spuse Chapo, de asta și spun că e o greșeală : materialul nu poate dispare așa pur și simplu.

— Sigur că nu, spuse inginerul, doar dacă nu-l ia cineva.

— Dar cine să-l ia ? domnule inginer.

De la Chapo Alvarez am învățat cum trebuie să mă descurc în astfel de treburi. În ziua aceea m-a lăsat cu gura căscată cînd am văzut cu cîtă siguranță răspundea și cum o ținea una și bună că e o simplă greșeală.

Eu mă gîndeam la casă ; rămăsesem cu pereții la jumătate și aș fi vrut să-i pun blestematul ăla de acoperiș ; asta dacă nu se isca un scandal și ne zburau cît colo. Dar nu s-a întîmplat nimic. Inginerul Rosas a început să rîdă încet și răutăcios ca de obicei :

— Știi prea bine ce s-a întîmplat cu materialul, spuse el. Iar după aceea : Inginerul Zamora spune să facem o notă în care să arătăm că totul e în ordine, dar îți atrag atenția asupra unui lucru, Alvarez, vorbea numai cu Chapo, ca și cum eu nici n-aș fi fost acolo, aș vrea ca de azi înainte să nu mai lipsească nici o cărămidă. Pe mine nu mă poți duce de nas.

Alvarez a susținut din nou că nu știe nimic și tot atît de serios ca la început.

— Sper că nu-ți închipui că vreau să te prostesc, domnule inginer. Noi nu sîntem hoți, ți-o jur.

Inginerul Rosas însă nu i-a mai dat nici o importanță ; i-a dat banii de leafă și am plecat.

În lift n-am schimbat nici o vorbă, parcă ne-ar fi legat cineva limba. Cînd am ajuns în stradă m-așteptam ca Chapo să-mi spună că-i pare rău,

că de acum nici vorbă să continuăm construcția casei ; de data asta n-a fost nimic, dar dacă ne mai prind o dată atunci n-o să ne ierte. Și trebuie să fim atenți cum ne purtăm cu inginerul Zamora.

Ce prieten bun e Chapo, ce suflet are, căci în loc să mă muștruluiască, mi-a pus mîna pe umăr, și cu un zîmbet pe care n-o să-l uit cît oi trăi, mi-a spus :

— Tu să nu te sperii, Jacinto. N-o să-ți lăsăm casa neterminată.

— După toate astea...

— După toate astea, spuse el. O s-o facem mai încet, n-o să mai cărăm tot materialul deodată, dar tot o facem.

— Și dacă-și dau seama ?

— N-au cum, mi-a spus el. Mă pricep eu destul de bine la astfel de lucruri.

— Și dacă avem ghinion și ne prinde ?

Atunci el m-a privit îndelung, m-a bătut pe umăr și mi-a spus :

— Dacă ne prind nu-i nimic.

— Ne dau afară, Chapo.

— N-au decît să ne dea !... Ah, Doamne, doar n-o fi inginerul Zamora singurul inginer pe lumea asta ! Vom găsi de lucru, și tu și eu în altă parte, nu-ți face griji.

Cum să nu-i fiu recunoscător ! Cum să nu-l iubesc ca pe un frate !... Un om care se încăpățînează să mă ajute riscîndu-și numele de om cinstit, riscînd să-și piardă slujba și tot, aș putea oare să-l urăsc ? Numai fiindcă umbla cu femeia lui don Jesús ? Ce-mi pasă mie ! Fiecare cu ne-

bunia lui și apoi n-are nimeni dreptul să-i judece pe ceilalți.

Dar, oricum, important e că datorită lui Chapo și datorită faptului că toată treaba cu inginerul Rosas n-a durat decît trei luni am putut eu să-mi termin casa : două camere de toată frumusețea, cu acoperiș foarte bun și tot ce trebuie. N-am avut timp s-o văruim fiindcă s-a întîmplat nenorocirea cu don Jesús, dar ce-a fost mai urgent am reușit să isprăvim. Dacă ne gîndim bine, a mers totul foarte repede. Cît privește pe Puști, s-a întors tot așa de zăpăcit ; năuc cum numai el poate fi și tot cu capul în nori. Uneori Patotas îi lua de sub nas un sac de ciment și el nu zicea nimic ; dimpotrivă, se uita în partea cealaltă, ca și cum ar fi spus : nimic, nu văd nimic. Dacă ar fi fost vorba de alt inginer, ai fi putut crede că dinadins, de cumsecade ce e, se făcea că nu pricepe, dar de fapt Puștiul făcea asta numai cu noi. Mi-era teamă să-l întîlnesc, ca nu cumva să ne dea de gol, iar lui cred că îi era teamă ca nu cumva să-și amintească de ceea ce îi datora lui Chapo și mie de la scandalul acela cu armăturile. Nu sînt certăreț și nici bătăuș, dar pe cuvîntul meu că în ziua aceea, cînd l-am auzit spunîndu-i lui taică-său că noi am șterpelit din materialul pentru stîlpi, mi-a venit să-i crăp capul pe loc. Cît pe ce s-o fac dacă nu mă ținea Chapo. Fără milă, chiar dacă după aceea mă băgau la zdup. Eu sînt un om liniștit, dar să nu mă înfurie cineva, să nu mă tragă pe sfoară și să mă învinovățească pe nedrept, că-mi sare repede muștarul. Nu mă pot stăpîni. Dacă mă mănîncă palma, trebuie să bat pe cineva. E bine că Puștiul și-a pri-

mit ceea ce a meritat. Nu știu exact cum s-a întîmplat, dar din zvonurile ce s-au răspîndit după aceea am aflat că inginerul Zamora ne-a dat pînă la urmă dreptate nouă, iar băiatului său i-a venit de hac. Se spune că au avut un proces de toată frumusețea ; că inginerul Zamora l-a pus cu botul pe labe, că fiul i-a răspuns, că inginerului Zamora nu i-a plăcut să i se răspundă, că fiul a țipat din nou și că inginerul, pînă la urmă, l-a trimis la mama dracului.

Pentru asta, și nu din alt motiv, n-a mai dat Puștiul trei luni pe la șantier. Se spune că a întins-o de acasă și tot felul de lucruri și că inginerul Zamora era fiert, căci, la urma urmelor era fiul lui și-l durea să-l vadă așa. În sfîrșit au trecut cele trei luni, fiul s-a întors, lucrurile s-au aranjat și iată-l acum din nou pe șantier. Așa sînt oamenii ăștia.

Adevărul e că acest lucru nu l-a lăsat indiferent nici pe el și nici pe noi. Dacă el a uitat, eu unul n-am uitat. Și își dădea seama. Știa că-l urmăresc, că aș vrea să mă întîlnesc într-o noapte cu el, departe de șantier, pe o stradă întunecată, unde fără veste să-i ies în cale și să-l fac să plătească pentru toate minciunile. Mă ispitea acest gînd și i-am spus asta lui Chapo Alvarez îndată ce am aflat că se întoarce Puștiul. Dar Chapo, cum e el deștept, m-a convins că n-am nimic de cîștigat, ba dimpotrivă, numai de pierdut. Mi-a vorbit de casa mea. Oricum întoarcerea Puștiului ne convenea. O să scoatem iarăși material cît o să dorim și într-o lună, două, terminăm.

— Dar măgarul ăsta trebuie să mi-o plătească, îi spuneam eu, puțin amețit, după ce turnasem cinci sticle de bere în mine.

— Poți să-l faci să plătească altfel, mi-a răspuns Chapo. Fără bătaie.

— Cum fără bătaie ? Doar nu vreau altceva decît să-i trag o chelfăneală zdravănă.

— Se poate și altfel.

— Cum ?

Atunci Chapo și-a dat drumul și mi-a povestit alte răzbunări, mai plăcute, după el. În tinerețe, cînd nu era decît de-o schioapă, un boț de carne — eu n-am știut pînă în ziua aceea, cînd mi-a povestit — s-a răzbunat pe un inginer care l-a acuzat de furt. Nu i-a pregătit nici un renghi, nici nu i-a înfipt cuțitul în burtă, cum merita nenorocitul acela, fiindcă ce ar fi cîștigat cu asta — îmi spunea Chapo — s-ar fi bucurat o clipă și după aceea îl aștepta pușcăria.

— Mai frumos e, îmi spunea el, să te răzbuni fără să ai vreo neplăcere ; fără bătaie, cu alte cuvinte cu șiretenie. A pus la cale mai multe lucruri. O dată a făcut să ajungă pînă la nevasta inginerului bîrfa că bărbatul ei se încurcase cu o verișoară, sau cu o prietenă de-a ei, tot una e. I-a scris un bilet cu amănunte, totul : adresa, casa respectivei, totul ; fără să menționeze însă numele celui care trimite biletul, deci anonim. Și-a fost scandal. Altă dată i-a dat bătaie de cap cu un inspector de la Departament care venise să vadă cum merge șantierul și Chapo i-a spus că se făcuseră modificări ici și colo. Și l-au ars cu o amendă. Încă una : i-a trimis o notă făcută chiar de Chapo pentru un material care n-a fost

niciodată trimis la şantier, dar cînd s-au clarificat lucrurile nu s-a mai ştiut cine e vinovat şi cine a încasat banii. La fel s-a întîmplat cînd, dinadins, a montat prost un acoperiş, ce a căzut şi a strivit un muncitor. În sfîrşit, l-a făcut să-şi blesteme zilele, deşi inginerul nu era de loc prost. Cea mai grozavă răzbunare a fost ultima, ah, ce-am mai rîs! A pregătit-o foarte bine: într-o zi, pe ascuns, Chapo a luat o şurubelniţă, s-a dus la maşina inginerului şi i-a slăbit două roţi. Cît pe ce să moară nenorocitul. S-a lovit la cap, şi spunea Chapo că reparaţia maşinii, care a fost făcută zob, zburîndu-i roţile cît colo, spre Lomas, l-a costat enorm.

Chapo m-a sfătuit să găsesc şi eu ceva asemănător ca să-l necăjesc pe Puştiul, ba chiar mi-a dat şi cîteva idei. Dar ca să spun adevărul, n-am îndrăznit niciodată. Nu i-am făcut nimic; de parcă mi-ar fi pierit toată mînia: m-am mulţumit cu o vorbă spusă în treacăt, o şicană, construiam cîte un zid strîmb sau acopeream pe jumătate groapa din spate, în care aveam grijă să pun apă şi deasupra două scînduri false. Străbăteam tot şantierul cu inginerul, eu treceam înainte, pe o parte, şi-i făceam un semn ca să-l fac să-şi ridice capul în timp ce picioarele dădeau peste scîndură: intra înăuntru pînă la fund.

— Ce nenorocire, domnule inginer! spuneam eu grăbindu-mă să-l ajut. Ia te uită! făceam eu, stăpînindu-mi rîsul. Don Jesús era prin apropiere.

Doar lucruri din astea, căci, cum am mai spus, de fapt, îmi trecuse mînia şi cea mai mare răzbunare era să ştiu că îi luăm materialele de sub nas şi el nu îndrăzneşte să spună nimic.

Cu asta m-am declarat mulţumit şi acum pot să spun că nu mai am de loc pică pe el. Cel mult mi-e milă... Dacă aş vrea aş putea să jur că l-am văzut omorîndu-l cu lovituri puternice pe don Jesús. Patotas zice că el a fost. Nu că n-aş avea încredere în prietenul meu, dar nu pot să fiu nedrept şi am spus sincer că nu eram acolo în acel moment şi că nu ştiu nimic. După mine, dacă stau să mă gîndesc bine, mai degrabă Popa instalatorul are mutră de asasin. Deşi nici el n-ar putea face aşa ceva, fiindcă, sărmanul, nu e în stare să omoare nici o muscă. Ce-i drept e drept, bătrînul se culcase cu soră-sa doar cu o noapte mai înainte. Eu am aflat luni dimineaţă şi m-am gîndit să-i spun cît mai degrabă instalatorului, în cazul că el nu aflase pînă atunci. Să i-o spun cît mai civilizat, să-l consolez. N-a vrut să mă asculte. Mi-a întors spatele. Eu nu i-am spus ca să-l înfurii şi ca să-l omoare pe bătrîn în noaptea aceea, nu, niciodată nu mi-a trecut prin cap aşa ceva, în primul rînd fiindcă mai simpatic îmi era don Jesús decît Popa, şi apoi fiindcă Popa merita să păţească ceea ce a păţit cu sora lui, ba chiar şi mai mult. Parcă a fost un avertisment. Poate că i-am spus-o puţin cu bucurie şi puţin cu milă, nu zic ba. Şi una şi alta. Şi dacă-l îmboldeşti poate că o să se poarte ca un bărbat. Toate la un loc. Mi-ar fi plăcut să-l aud că-l toarnă pe bătrîn. Să se încingă un scandal pe cinste. Popa ochelaristul faţă în faţă cu don Jesús. Să vedem ce se întîmplă... Adevărul e că oamenii au chef de scandal. Dar ţi-am mai spus: nici în glumă nu mi-ar fi putut trece prin cap ideea că ar putea să-l omoare lovindu-l. Şi deşi toţi spun acest lucru,

eu unul nu cred. Spun așa fiindcă ei nu-l cunosc pe Popa îndeajuns. Și eu în primul moment am spus : sigur că da, Popa ochelaristul e vinovat ; cine altul ? Dar dacă privești lucrurile mai pe îndelete, îți dai seama că nu putea fi instalatorul, căci ca să-l omori pe bătrîn nu era suficient să fii mînios pe un nenorocit care s-a culcat cu sora ta ; îți mai trebuie încă ceva curaj, și Popa n-avea așa ceva. De unde să aibă ? Cine să-i fi dat ? Nimeni. Dacă ai ști cum se purta cu noi, atunci ai înțelege mai bine. Nu era în stare nici măcar să-mi spună : potolește-te, Jacinto, cînd mă vedea vrăjind-o pe Celerina, și atunci cum să fie în stare să pună mîna pe o bucată de fier și să-l lovească, așa cum spune lumea, pe bătrîn ! Numai dacă nu-l cunoști poți spune asta. Sau că a înnebunit pentru o clipă, sau că au intrat dracii în el peste noapte ! Nu-l apăr, nici vorbă de asta. Nici pe el și nici pe Puști. Pe amîndoi nu pot să-i sufăr și aș vrea să-i văd în pușcărie. Dar vreau să-ți spun adevărul, iar născocirile astea să știi că nu țin. Deși am avut destule de îndurat din partea acestui Popă. El m-a acuzat că i-am furat clupa, că sînt înțeles cu don Jesús ca să fur materiale. Furam, nu spun nu, doar am spus cum am făcut casă ; pentru asta puteți să mă și închideți dacă vreți, dar cînd e vorba de morți se schimbă treaba și nu poți să-l învinuiești pe om și să-l faci ucigaș cu una cu două.

Nu, nu, n-a fost Popa, nici Puștiul și nici eu. Cum îi apăr pe ei mă apăr și pe mine și asta trebuie luat în seamă, fiindcă dacă aș fi eu criminalul aș încerca să dau vina pe oricine altcineva, și nu mi-ar fi greu să spun că instalatorul

era așa și pe dincolo și că inginerul cocea ceva în urma poveștii cu servieta. Dar nu poți să minți. Cu atît mai puțin cu cît juri pe Sfînta Precista. Cu ea trebuie să fii foarte atent. Cînd e vorba de Precista nu poți umbla cu șmecherii. Mi s-a mai întîmplat. Pe cînd trăiam la Peralvillo. Într-o bună zi Heliodoro Gómez, dulgherul, m-a invitat să merg la o biserică fără sfinți, fără Sfinte Preciste, fără nimic. M-am dus. Toți erau foarte serioși și cîntau de zor. Un preot începu să vorbească, desigur foarte frumos, despre tot felul de lucruri legate de Dumnezeu și de ceruri. Ne-a spus că Domnul nu voia ca noi să fim săraci în această lume și pentru asta tuturor celor care vin regulat la biserică o să le dăruiască haine. Treaba mi-a plăcut și m-am băgat și eu fiindcă, pe lîngă faptul că eram foarte sărac, la biserică venea o brunetă de toată frumusețea și după care mi se scurgeau ochii cînd trebuia să cînt cu cărțulia ei în față. Ca să nu mai lungesc vorba, i-am spus toată treaba bătrînei la care locuiam și care-mi spuse :

— Ăștia sînt protestanți.

— De parcă mi-ai spune că sînt din Vera Cruz, tot una e.

— Nu, nu, îmi spuse ea, nu rîde. Domnii ăștia n-o iubesc pe Sfînta Precista.

— Ei aș ! spusei eu.

— Ba așa e și o să fii pedepsit fiindcă aștia sînt trimiși de diavol ca să otrăvească sufletele oamenilor.

Și mi-a trîntit o poveste cu o prietenă de-a ei care s-a făcut protestantă și căreia i-au murit

trei fii dintr-o dată, iar alteia i s-a prăpădit bărbatul.

— Dumneata ești catolic, îmi spuse ea, nu poți să te faci protestant.

Eu însă m-am făcut protestant fiindcă bruneta de la biserică nu numai că îmi făcea ochi dulci, dar la ieșire mă lăsa s-o iau de mijloc, iar preotul, îndată ce i-am spus : vreau să fiu protestant, mi-a și dat haine și un bilet pentru cinema. Heliodoro era fericit. Singurul lucru care nu mergea era că pentru toate astea ne băteau la cap să ne lăsăm de băutură. Eu n-am fost niciodată bețiv, dar adevărul e că dacă nu te lasă să bei măcar o bere e cam exagerat.

— Nu-ți face griji, îmi spuse Heliodoro, cel mai bine e să iei ce-ți convine și să lași la o parte ce nu-ți convine. Uită-te la mine : sînt protestant de cînd eram copil și de atunci trag la măsea. Deci trage-i înainte la măsea și mai du-te pe acolo ca să-ți mai dea haine.

Bătrîna la care locuiam îmi jura că hainele astea sînt blestemate și că o să mă pomenesc cu o pedeapsă din cer dacă nu renunț să fiu protestant ; Sfînta Precistă încă mai putea să mă ierte. N-am băgat-o în seamă și uite că pînă la urmă a avut dreptate. Am început să am tot felul de nenorociri : într-o zi am căzut de pe schelă și mi-am rupt piciorul ; altădată m-au prins niște golani pe întuneric și mi-au luat totul de pe mine, iar într-o duminică, chiar la ieșirea din biserică, m-a lovit o mașină și m-am internat la spitalul Cruz, unde era cît pe ce să mor. Ce să vă mai povestesc. Trei luni n-am avut de lucru și credeam că mi-a sunat ceasul de pe urmă. Cînd am

ieșit din spital, primul lucru pe care l-am făcut a fost să mă duc la Villa și i-am făgăduit Precistei că n-o să mai am de-a face niciodată cu protestanții...

De atunci sînt foarte grijuliu și cînd în astfel de treburi mă jur pe Sfînta Precistă asta înseamnă că spun numai adevărul. Nu mai vreau să necăjesc pe Cel de Sus, nici în glumă măcar. Asta e.

Dacă tot mai crezi că eu sînt vinovat, dă-mi voie să-ți pun o întrebare : ce aveam eu de cîștigat, ia să vedem, dacă-l omoram pe bătrîn ? Nu mi-a făcut niciodată nimic și am destui martori că m-am purtat mai respectuos cu el decît cu oricare altul. Cînd avea cîte un atac, eu îl îngrijeam ; cînd n-avea bani, eu îl împrumutam ; cînd se ivea vreun scandal sau vreo încurcătură, eu îl apăram, spunînd la toată lumea că trebuie să-l iertăm pe don Jesús fiindcă sărmanul stătea prost cu sănătatea, și era cu un picior în groapă. Neînțelegerile mele cu el sînt altă treabă, n-au nimic de-a face cu toate astea. Toți ne încăierăm cîteodată dar asta nu înseamnă nimic, dimpotrivă, e semn că trăiești printre oameni. Dacă așa stau lucrurile, atunci și Chapo e suspect. Și doar e vorba de Chapo Alvarez, nu-i așa ? maestrul care i-a dat de lucru, omul cumsecade care l-a scos din mizerie doar pentru că îi era milă de el și că avea suflet bun. Și totuși, chiar dacă o să ți se pară ciudat, află de la mine că Chapo Alvarez și don Jesús se încăierau de să zici Doamne ferește. Încăierare în toată regula. Unde nu lua Chapo o sticlă și-o azvîrlea în bătrîn de nu se vedea, și bătrînul se ridica

furios și-i răspundea cu o altă sticlă și o înjurătură de mamă că se auzea de la calea ferată.

Asta s-a întîmplat de ziua Crucii.

Am luat-o cu băutura de dimineață. Patotas a adus un rachiu de ananas, iar inginerul Zamora ne-a trimis nu știu cîte lăzi de bere, niște carne și o ladă mare cu turte. Cu o zi mai înainte prietenul meu Patotas și cu mine am pus crucea pe terasă și am împodobit-o cu panglici de hîrtie creponată. Șantierul parcă era în sărbătoare. Cînd am pus carnea la fript eu eram bine făcut după atîta bere și în toiul mesei mi-au cerut să trag un cîntec. Nu m-am lăsat prea mult rugat căci, de ce să spun nu, am o voce frumoasă și mă pricep la cîntat. Păcat că n-au venit și lăutarii pe care trebuia să-i trimită inginerul Zamora ; mare păcat, deoarece aveam chef să cînt cu lăutari, ca să vadă cu toții că, dacă aș fi vrut, aș fi putut să-mi găsesc foarte ușor de lucru la radio. Ba o dată chiar mi-a intrat această idee în cap și încurajat de un prieten m-am dus la unul din concursurile acelea de amatori. N-am cîștigat nici un premiu fiindcă, pe lîngă faptul că eram emoționat, cum se întîmplă cînd te afli printre oameni străini, prezentatorul era un șmecher nemaipomenit și cînd m-a prezentat m-a zăpăcit și mai mult cu întrebările lui. Se zice că pentru asta e și plătit. Au ordin să se poarte în felul acesta cu cei necunoscuți și, în schimb, să-i ajute pe cei cu pile, care pînă la urmă cîștigă premiile. În ziua aceea l-a cîștigat o mucoasă slabă de tot și urîtă ca dracul, care a cîntat un cîntec din acelea cu multe triluri. Își mișca gîtul de sus în jos și tot timpul își ținea mîinile pe burtă de

parcă o durea ceva sau parcă ar fi vrut să apese aerul pentru a ieși behăitul din ea, rămînînd apoi cu gura deschisă și făcînd tot felul de fițe, ca și cum ținea să ne arate că nu toți pot face așa ceva. Pentru mine asta n-are nici o importanță fiindcă oricine, cu o voce subțire ca a ei, poate să scoată țipete fără nici un fel de artă. Aș vrea eu s-o văd cîntînd în falset, un cîntec de-al nostru, nu cîntece pe care nimeni nu le înțelege și care nici nu plac. Dar cum spuneam, treaba e aranjată și se știe dinainte cine cîștigă. Mie nu mi-a părut rău, căci deși am interpretat un cîntec, în care am pus mult suflet, instrumentiștii mi-au luat-o puțin înainte ; imediat am devenit nervos și am luat o notă falsă. Am terminat cîntecul fără să mai sune clopoțelul, e adevărat, dar știam dinainte rezultatul. Vina a fost a prezentatorului. A vrut să facă pe istețul, pe seama mea, punîndu-mi niște întrebări aiurea :

— Așadar, dumneata ești zidar ? mă întrebă nenorocitul.

— Da, domnule, îi răspunsei eu.

— Hai, povestește-ne ceva din munca dumitale. Cum te împaci ?

— Foarte bine, îi răspunsei eu.

— Dumneata cînți în timp ce muncești ?

— Da, domnule.

— Și ce cîntece îți plac, *rancheras* [1] ?

— Toate, cu condiția să fie frumoase.

Din acest moment a început bășcălia : dacă am de gînd, dacă vreau să ajung cîntăreț la radio, ba una, ba alta... dar toate spuse în bătaie de

[1] Cîntece populare în America Latină.

joc, plictisindu-mă mereu cu : vino mai aproape de microfon, vorbeşte mai tare, nu cumva te doare gîtul, nu ţi-e teamă că o să răguşeşti ? Nici nu mai ţin minte tot ce mi-a spus dobitocul acela. Atunci n-am cîştigat, dar am plecat de acolo cu convingerea că aş putea cîştiga altă dată, cînd, ştiind ce fel de oameni sînt aceşti prezentatori, îi voi trimite la dracul şi voi începe cu : *Nu sînt o monedă de aur,* pe care-l cînt aşa de bine. Toţi oamenii de acolo, toate bătrînele gălăgioase îmi făceau cele mai frumoase propuneri. Dar nu le-am dat ascultare. M-am mulţumit să cînt numai pentru mine sau pentru prieteni în anumite zile, cum ar fi cea a Sfintei Cruci, zi în care am cîntat destule cîntece, şi pe toate bine ; unele erau mai noi, altele mai vechi : *Patul de piatră, Nu sînt o monedă de aur, Stau într-un colţ de restaurant, Omul palid, Puiul de lup ce seamănă mai mult cu o pisică, Quirino Navarro care a văzut multe în viaţă...* Apoi toţi voiau să cînte şi s-a iscat un scandal nebun. Eu m-am aşezat într-un colţ, chiar în faţa celui ce se îmbătase cu rachiu de ananas. Inginerul Rosas era lîngă mine şi, fireşte, am intrat imediat în vorbă cu el. Cînd beau sînt alt om, puţin cam trist, şi asta din cauză că nu-s obişnuit cu băutura, nu din alt motiv. Alcoolul mă dă repede gata şi-mi dezleagă limba. Nici nu mă interesează cu cine stau de vorbă. Fie că e inginerul, fie că e vreun zidar, încep să vorbesc de amărîta mea de casă împrejmuită cu gard, pe care eu singur mi-am făcut-o, de găinile outoare, de salcia de la intrare, de ghiveciele cu flori, care-s toate la fel, şi de dealul din spate de unde se aude noaptea urletul acelui coyote. Băiatul meu m-a văzut venind şi aleargă spre mine, se împiedică, cade, se ridică ; îşi ridică braţele şi se agaţă de gîtul meu ; vrea să ştie dacă la noapte îl voi duce pe deal şi dacă vom număra stelele. El ştie să numere pînă la o sută, dar împreună le putem număra pe toate, şi după aceea vom asculta urletul acelui coyote. E pe aici, prin apropiere, l-ai auzit ? Ţi-e teamă de el ? Dacă nu ţi-e teamă, nu mă mai sîcîi atîta ; ascultă-l numai tu, închipuie-ţi că eu nu sînt aici şi că tu singur îl vei vedea cum iese din tufişuri ; să fii atent, la început pare un cîine, dar are dinţii mai mari şi îi ies din gură. Fii atent, să-ţi arăt cum merge ; uite aşa merge, ca să-i sperie pe oamenii fricoşi. Mîine, încă de dimineaţă, îi vei spune lui Juan José că erai singur cînd l-ai văzut şi că în loc s-o rupi la fugă te-ai dus spre el şi l-ai speriat cu *sombrero*. Juan José nu prea crede nimic. Rîde, ceea ce înseamnă că e fricos. Dar ţie nu ţi-e frică nici de lup şi nici de Juan José, cu toate că el este de două ori cît tine. Să nu-l laşi să rîdă. Dă-i un pumn. Încă unul. Aşa. Mai dă-i unul. Să fii puternic. Ca să vadă toţi cum îl umpli de sînge, şi, speriindu-se, vor pleca şi vor spune şi altora : l-a umplut de sînge. Era uluitor să vezi cum îi cară la pumni şi cum găliganul ăla nu mai apuca să dea ; pentru că Isidro era ager, ştia să dea un pumn şi să fugă şi să vină să dea din nou. Şi, în afară de asta, era răsfăţatul meu. Singurul copil răsfăţat. Din cauza lui n-a plecat la Guadalajara sau la Mexic, pentru că n-a fost chip să-l ia cu el, dar nici nu putea să-l lase acolo ; cum putea să stea atîta timp fără să-l vadă ? L-a ţinut legat de sat. Avea el planurile

lui pentru mai tîrziu, dar uite că această afurisită de fată, cu o piatră...

Jacinto întinse mîna pentru a apuca paharul cu rachiu de ananas.

De ce trebuia să fie tocmai Isidro, domnule inginer ? De ce Isidro și nu Rosa sau oricare altul ?... Atît de mult sufăr... Bătrîna mea știe acest lucru. Nu-i așa muiere ? Muiere, muiere, ție-ți vorbesc ! Spune-i domnului inginer ce însemna Isidro pentru mine. Hai, spune-i. Numai de el eram sigur. Pare acum așa de zdrobită, dar dumneata nu știi... Pe mine nu mă poate aiuri nimeni. Încă înainte de a o aduce aici se întindea cu toți. Pe Rosa grăsunul i-a făcut-o. Tu l-ai cunoscut, Dario, sau ai auzit vorbind de el, nu ? Grăsunul a fost. Nu-i așa că grăsunul a fost, muiere ? Ce rost mai are acum să negi ? Uite, domnule inginer, face pe surda. Și ăsta de aici... Miguel, pe ăsta l-a făcut cu Nicanor Salinas. Și pe ceilalți doi, dracul mai știe cu cine i-a făcut, că nici ea nu poate spune, dar ai mei, în nici un caz nu sînt. Al meu era numai Isidro. Lasă-mă, Dario ! Știi de ce sînt atît de sigur de Isidro, domnule inginer ? Numai pentru că s-a întîmplat pe cînd umblam prin Yuriria ; o lună întreagă nenorocita n-a văzut alt bărbat în afară de mine. Nu sînt beat, domnule inginer. Nu-ți cer decît să-mi răspunzi : de ce tocmai Isidro ? Ce rău i-am făcut eu Precistei ca să mi-l ia tocmai pe Isidro ?

Numai simpla amintire făcea să-mi curgă lacrimile în fața inginerului Rosas.

Inginerul Rosas se opri, și cînd ridicai capul am văzut că acolo se afla Chapo Alvarez care-l îmbrîncea pe don Jesús. Bătrînul căzu, iar zidarii

care se prăpădeau de rîs îl ridicară pentru a-l așeza din nou în fața lui Chapo Alvarez.

Cu ochii înroșiți din cauza marihuanei și cu spume la gură, bătrînul striga :

— De ce nu vrei să recunoști ?

Iar Chapo :

— Liniștește-te.

— De ce nu vrei să recunoști, dacă spui că ești așa de puternic ? continuă să strige don Jesús.

Iar Chapo răspundea :

— Taci din gură !

N-am putut să înțeleg niciodată ce voiau acești oameni ; cu atît mai puțin într-o astfel de zi cînd de obicei auzi certuri sau vezi zidari bătîndu-se pentru cel mai mic fleac. A devenit un obicei. Cu țuică și cu bere cine n-ar avea destule motive pentru a se răfui cu cel din fața sa. Dar acum, fiind vorba de don Jesús și Chapo Alvarez, faptul părea ciudat deoarece Chapo era un om calm și, mai ales, adevăratul maistru ; și apoi nu oricine se poate certa cu un maistru care întotdeauna își vede de treaba lui și nu se trage de șireturi cu zidarii de rînd. Asta în primul rînd ; în al doilea : don Jesús era, la urma urmelor, ținut aci de el. Doamne, ce l-a apucat oare să țipe așa de tare, că s-au strîns toți și chiar inginerul Rosas holbase ochii pentru a urmări mai bine cearta.

— Omule, striga don Jesús. Să știi c-o încurci dacă mai continui să te culci cu femeia mea. Ce zici de asta ?

— Tacă-ți gura, îi spunea Chapo.

— N-am să tac... Hai, recunoaște aici, în fața tuturor, că am dreptate.

— N-am ce să recunosc, spunea Chapo, înain-

tînd puțin. În acest moment ne uitam unii la alții și ne gîndeam la femeia bătrînului. Era bine făcută, cum v-am mai spus; era încă la vîrsta cînd mai putea ispiti pe orice bărbat. Parcă aveam mîncărici pe limbă, voiam să spun tare acest lucru; voiam să mă apropii cît mai repede de el să-i apuc brațele umflate pe care le agita în aer. Unul e cu pielea scofîlcită, iar celălalt e bărbat, îl vezi cum o prinde de mînă, o ia de gît, ca și cum nu l-ar interesa, dar încredințat fiind că săraca femeie nu mai simte nimic pentru bărbatul său; ș-apoi n-ar fi avut nici un chef sărmana să se culce cu un bătrîn blestemat, cînd ea era încă zdravănă, sănătoasă, bine făcută, și știind că sînt destui cei care s-ar da în vînt după ea; bărbați serioși și bine îmbrăcați, cum e Chapo Alvarez, care o putea face ușor să-și piardă capul, și, în afară de aceasta, era un om cu bani. În nici o lună nu cîștigă mai puțin de trei mii cinci sute de pesos. Iar în ziua de leafă, mai oprește și de la alții, fie că-i taie unuia o zi în care ar fi lipsit, chipurile... fie că-i dă altuia mai puțin decît îi spusese inginerul, oricum ridică peste patru mii de pesos. Oricare femeie știind toate acestea, și cu atît mai mult femeia lui don Jesús, s-ar fi aruncat cu ușurință în brațele lui Chapo Alvarez.

— De amărîtă ce e — spunea Marcial. E o otreapă. Ia uite în ce hal l-a adus pe don Jesús. Ce se petrece cu tine, Jacinto, ești prietenul ei sau nu e adevărat ceea ce spui? Prietene, dar eu nu văd nimic, de ce? Aș vrea măcar o singură dată s-o văd de ce e în stare, după aceea Chapo putea să umble oricît cu ea, uitîndu-se la fața de nenorocit a lui don Jesús, așa cum voiam s-o vedem

toți, începînd cu Marcial, de care mi-am adus aminte numai pentru a-l vorbi de rău. Și după ce mi-am amintit de el, i-am spus aceasta lui Chapo pentru ca să se convingă că eu sînt de partea lui și tocmai de aceea aveam dreptul să-i cer să-mi aranjeze trampa cu femeia lui don Jesús, numai pentru o singură zi. Nu face pe nebunul, tu n-ai ce pierde. Dacă don Jesús nu pierde nimic, cu atît mai puțin tu. Amintește-ți ce mi-ai spus cînd am început să devenim prieteni: că eu am viața asigurată, spuneai tu; de acum înainte tu și eu vom munci la un loc și vom împărți totul, pînă și femeile. Degeaba o să spui că nu e adevărat, pentru că pînă și Isidro știe de legătura ta cu blestemata aceea. Eu puteam s-o întind de pe acest șantier, dar n-am făcut-o pentru că eu joc cu cărțile pe față; am venit să-ți vorbesc cinstit, deoarece sînt un om cinstit și nu pot să nu recunosc: ție îți datorez aproape totul; aproape, acesta e lucrul care-mi mai lipsește; ce vrei, mi-am pierdut capul, sînt înnebunit după femeie, e o poftă ca oricare alta, vreau să mă culc cu ea, doar ție nu-ți oferă mai mult, și nici nu ești singurul, afurisit și mincinos ce ești, dacă n-ai fi beat ți-aș suci beregata pentru a te lecui de minciună, sau poate te crezi prea puternic, ai impresia că ești stăpînul lumii? Dar nu pentru că ești Chapo și cel care comanzi o să mă tîrăsc la picioarele tale. Îți știu pe de rost metodele tale: chipurile ne ajuți, mă sfătuiești să-mi ridic o casă, o ridic, și după asta îți faci socoteala: am terminat și cu acest păcătos, de azi înainte pot să-i ciupesc cît vreau din leafă. Și te duci la inginer și-i spui că ai vrea să mă plătești mai mult și mai știu eu

cîte, iar inginerul îți dă mai mult, iar ție nici nu-ți pasă de toate acestea, căci știi că nici eu și nici ceilalți nu putem să facem gălăgie, deoarece îți sîntem îndatorați și n-avem nici o putere. Ne cumperi ca pe niște curve, Chapo. Să nu spui că n-am dreptate. Dacă am tăcut din gură am făcut-o pentru că îți sînt îndatorat și pentru că meriți să cîștigi, n-am nimic împotrivă, mai mult pe seama noastră. Dar există o limită. Vreau să te consider în continuare ceea ce ești, dar pentru asta trebuie să asculți cu luare aminte ceea ce-ți spun eu acum, altfel nu sînt sigur dacă printr-o lovitură nu-ți plătesc tot ce mi-ai făcut. E bine. Te-am făcut atent: îți voi plăti în felul meu. Sau ce te faci dacă don Jesús te amenință că va spune totul? Este nebun și folosește marihuana, dar te poate face de rușine cînd nici nu te aștepți, încît să fii nevoit s-o întinzi cît mai repede de aici. Îți spun. Fii atent, ți-o spune Jacinto Martínez. Știi cine e Jacinto Martínez? Nu, Chapo, nu știi. Pentru tine Jacinto e un dobitoc care a venit în capitală pentru că murea de foame. Dar, nu-i așa, Chapo, nu murea de foame. Acolo, la Iztlán, aveam și eu o casă, o femeie, copii, vite. Îmi mergeau bine treburile atunci, nu făceam munca asta nenorocită. Lucram la șosele. Și în afară de asta mă mai ocupam cu ceva, ca să știi și tu. Oamenii mă respectau. Cînd nu știau ceva sau cînd nu erau siguri că trebuie să facă sau nu un lucru, să se angajeze sau nu într-o slujbă, cînd voiau să scrie o scrisoare cuiva, să rezolve o problemă oarecare... spuneau: să-l întrebăm pe Jacinto, el ne va lămuri. Și veneau la mine acasă. Uneori chiar făceau coadă deoarece eu nu reușeam să vorbesc cu toți deodată. Intrau. Îmi povesteau ce-i frămîntă: eu vreau să mă duc să lucrez ca salahor, ce părere ai Jacinto? Și eu îl întrebam: ce fel de salahor, cu contract sau fără? Salahor, nu mă interesează altceva, îmi răspundea el. Dar nu vrei să muncești legal, în baza unui contract? Ce-i ăla contract? mă întreba. Fără contract e mai bine, așa îmi spunea deunăzi cineva. Atunci eu îi explicam că nu e mai bine și-i arătam toate neajunsurile. Pleca lămurit spre casă. Altul venea să-mi spuie că pe pămîntul lui nu mai crește nimic, nici ciulini. Eu îi spuneam că pămîntul e ca o femeie bătrînă. Trebuie să-l lași un timp să se odihnească. Altul se plîngea că e urmărit, că omorîse pe cineva. Eu îi spuneam unde să se ascundă. Altul voia să-i fac o scrisoare. Și i-o făceam. Și cîte altele. Îți spun că mă respectau. Eram Jacinto Martínez și nu un indian zdrențăros. N-am venit în capitală că n-aveam bani sau că muream de foame sau mai știu eu ce crezi tu, Chapo. Am venit pentru că așa am vrut eu. A sosit timpul să-ți schimbi părerea, îngîmfatule. Și dacă toți sînteți încrezuți, eu pot să muncesc în altă parte, pe cont propriu, ca maistru de șantier. Știu că o să rîzi. Nu-ți voi mai cere niciodată nimic, jur pe Sfînta Precista. E bine că se termină totul aici, deoarece de acum știi cine sînt și ce vreau. Dacă vrei să rămîi cu bătrîna, n-ai decît, dar ferește-te de don Jesús, care, fiind nebun și folosind marihuana, îți poate face bucata într-o bună zi. Eu nu mă voi băga, ți-o spun de pe acum. Fac parte din categoria acelor ticăloși care, ca să se răzbune, folosesc orice prilej. Așa sînt eu, bagă de seamă. Și să știi că nu mai sînt

beat ; mi-a trecut. Sînt doar mahmur. De ce nu mă ajuți să-mi treacă această stare ? Ieri am spus destule prostii, una mai mare decît alta, nu-i așa ? Nici nu mai țin minte ce-am spus, dar tu știi să ierți, nu ? Tu știi să uiți. Știi bine că mor de foame. Dacă mă trimiți la dracu' sînt în stare să mă duc și acolo. De cînd am plecat din Ixtlán sînt un necăjit care are nevoie de prieteni, așa cum ești tu. Uită tot ce-am spus de bătrîna lui don Jesús, nu mă interesează de loc, ieri eram beat. Tu mă cunoști, iartă-mă Chapo. Mulțumesc, Chapo. Știam eu că nu poți purta pică cuiva. Sfînta Precista te va ajuta. Pe mine nu m-a ajutat, dar te va ajuta pe tine. O să vezi. Și încă ceva : trebuie să muncim. Îți jur că de azi înainte dacă aud pe vreun nenorocit, cum e Marcial, că te bîrfește, îi rup toți dinții din gură, nu altceva. Să știi că ai în mine un prieten ; fii sigur că sînt un cîine credincios celuia care, dacă îmi spune : pupă-mi tălpile, i le pup. Chapo Alvarez ! Marele — am înțeles că așa este — Chapo Alvarez. Asta nu ți-o spun numai acum. Am spus-o întotdeauna. Și dacă don Jesús ar trăi ți-ar spune și el același lucru. Toate celelalte zvonuri nu-s decît simple născociri pentru a mă necăji pe mine și pentru a-l necăji pe Chapo Alvarez. Ce au ei de cîștigat ? Să te bage pe dumneata la idei ? Dar nu-i așa de ușor să-l poți acuza pe Chapo ! Procesul ce-a avut loc în ziua Sfintei Cruci, ți-am mai spus-o, a fost un proces ca oricare altul ; nici nu trebuia să-ți mai povestesc pentru că s-ar putea să crezi că vreau să te învinuiesc de crimă. Dar dumneata nu ești prost și ai înțeles despre ce e vorba.

Cu ochii înroșiți din cauza marihuanei, și cu spume la gură, bătrînul striga :

— N-am să tac, mucosule !... De ce nu recunoști în fața tuturor că am dreptate.

— N-am ce să recunosc, spuse Chapo, și-i și dădu un pumn. Dar pumnul îl întărîtă și mai mult : bătrînul începu să spună că cel pe care-l vedeam cu toții, un maistru atît de priceput, chipurile, și atît de serios, era băiatul unei curve ; voia să profite de faptul că e bătrîn și șchiop pentru a se culca cu femeia lui, iar după aceea să facă pe sfîntul, acest mucos nerușinat. Dar se ferea de ceilalți.

Deși face pe harnicul — striga la inginerul Rosas — să știi că nu e. Deși vrea să pară un bun prieten al nostru — continua să strige — el nu ne este prieten. Era așa de milos cu mine încît mi-a aranjat destule lucruri — inginerul Rosas se făcea că n-aude nimic — dar prin asta căuta să-mi fure femeia. Pe mine nu mă interesează bătrîna, se știe că este o curvă. Ceea ce nu-i pot ierta este faptul că nu-i sincer. Dacă vrea, s-o ia, i-o fac cadou ; dar să nu fie mincinos și să nu mai facă pe sfîntul.

Chapo puse mîna pe o sticlă și o azvîrli spre bătrîn. Bătrînul se dădu la o parte.

Ajunge !

Prin ploaia de înjurături începură să strălucească hainele lui Chapo. Încă o sticlă în direcția opusă și atunci a trebuit să intervină inginerul Rosas : a calmat spiritele, le-a potolit. În orice caz don Jesús plecă vorbindu-l de rău pe Chapo Alvarez. Oamenii spun că după aceea a început să strige că-l va omorî. Așa spun ei, eu nu l-am

auzit ; și nici nu cred că e adevărat, deoarece, după cum ți-ai dat și dumneata seama, a trecut atîta timp fără să se mai vorbească despre asta : peste două luni, nu ? Sau chiar mai mult. Alcoolul a fost de vină și furia de moment. În zile cum e cea a Sfintei Cruci întotdeauna se întîmplă astfel de lucruri. Dar îndată totul se uită.

Chapo și don Jesús erau din nou în relații bune, ca înainte. Se salutau. După ce luau masa mai stăteau puțin de vorbă. Chiar rîdeau împreună la cîte o glumă. Uitaseră de ziua Sfintei Cruci. Toți erau așa de cherchelițí încît e greu să spui cum a decurs procesul. Se prea poate ca nici să nu fi avut loc procesul, ca să știi și dumneata ! Sau poate că a avut loc, da, într-adevăr a avut loc, deoarece cînd, într-o zi, i-am amintit, în treacăt, lui Chapo, s-a înfuriat rău de tot și a scuipat cu atîta ciudă ca și cum afurisitul ar fi vrut să găurească cu un singur scuipat locul în care se afla don Jesús. De data aceasta mi-am dat seama cît de mult semănăm noi unii cu alții în a păstra ura împotriva cuiva, în a o ascunde, ca pe un lucru murdar, pe care nu-l poți înghiți, dar nici scuipa ; și numai atunci cînd nu mai poate fi suportat, răbufnește. Ca și resentimentele, de altfel.

Așa se explică faptul că luni dimineața, fără ca nimeni s-o știe, cînd toți ne vedeam de treabă, don Jesús s-a apropiat de Chapo ca să-i ceară ceva. Chapo s-a înfuriat, dar a reușit să se stăpînească. A așteptat să vină noaptea. A intrat în magazie. Nu l-a găsit aici pe don Jesús. Auzi zgomot sus și urcă. Bătrînul era pe W.C.

— Hai să terminăm odată pentru totdeauna povestea noastră, îi spuse Chapo.

Bătrînul se ridică și-și trase pantalonii.

— Să nu crezi că am să te mai suport mult timp.

Bătrînul trase apa, fără a scoate o vorbă.

— M-am liniștit.

După aceea bătrînul începu să vorbească. Și știi și dumneata cum era cînd își dădea drumul la gură. Reușea să scoată din sărite pe oricine, mai ales pe Chapo, care nu știa multe și care, fără să-și dea seama, în plină ceartă, a pus mîna pe o bucată de fier, a țipat la el ca să tacă din gură ; bătrînul n-a tăcut ci, dimpotrivă, a continuat să-l înjure. Și atît a trebuit.

Se poate, de ce nu ? Pentru că prietenul meu Chapo — n-am de ce să ascund — avea motive să-i facă bătrînului de petrecanie. Dar eu ce motive aveam ? Și, oare, numai pentru că n-am fost marți la lucru se poate susține că eu sînt ucigașul ?

Ți-am povestit că luni am băut în restaurantul „La Revoltosa“. Patotas, care a băut cu mine, e și el aici. Întreabă-l. Numai eu m-am îmbătat, el nu, și fără să vreau : mîna ducea singură paharul la gură și cînd am vrut s-o opresc era prea tîrziu. Patotas m-a lăsat să beau. Văzîndu-mă așa de amărît, mi-a spus : bea ca să uiți. Apoi m-a scos din restaurant mai mult tîrîș și deși a vrut să mă însoțească, fiind un om de treabă, pînă acasă, eu am refuzat. Încet-încet îmi reveneam, mă simțeam mai bine. În afară de asta Patotas se grăbea : era îngrijorat, soția sa putea să nască din clipă în clipă.

Am pornit aiurea, pe străzi, dar m-a ajuns oboseala și îți spun : am dormit afară. M-am trezit

tîrziu cu dureri în tot corpul și, mai ales, cu dureri de cap ; e lesne de înțeles că n-aveam nici un chef să mai dau pe la șantier și m-am îndreptat spre ștrandul „Olimpico". Pe drum însă m-am răzgîndit și, deși dumneata nu crezi acest lucru, m-am urcat într-o mașină ce mergea înspre satul Puebla, și asta din simpla plăcere de a călători, gîndindu-mă că pe drum îmi voi recăpăta buna dispoziție și voi putea coborî în orice loc, dar nici vorbă să ajung la Puebla. Voiam să fiu cît mai departe, să fiu singur, da, nu trebuie să te mire, e foarte firesc : să respir aer proaspăt, să privesc copacii din jur, să-mi aduc aminte de alte vremi. Și numai pentru asta am coborît, nu din alt motiv. Dacă eram eu ucigașul nu m-aș fi întors niciodată. Dar, după cum vezi și dumneata, eu m-am întors.

Desigur, Patotas m-a speriat ; mi-a povestit tot ce se spunea despre mine :

— E mai bine să te ascunzi, mi-a zis el.

— Și dacă n-am să fac asta ?

— Nu face pe grozavul, mi-a spus. Tu nu-i cunoști pe ăștia.

În sfîrșit a început să-mi fie frică. M-am gîndit că e mai bine să mă ascund și s-o întind repede la Puebla. Dar n-am făcut-o. Mă simțeam atît de nevinovat, încît, după cum vezi, în loc să caut un loc sigur, m-am dus la Agustina, știind că mai întîi aici mă veți căuta și nu în altă parte. Le vorbisem de mai multe ori zidarilor de Agustina. O știau toți. Chapo, Marcial, Humberto, toți. Cu siguranță că Marcial v-a dat indiciile cu ajutorul cărora să puteți recunoaște casa, iar voi,

băieți deștepți fiind, ați mers drept la țintă. Da, eu vă așteptam. Dar cu puțin înainte de a sosi, eu îi spusesem Agustinei :

— E bine să mai ies și eu din casă. Să nu creadă că mă ascund.

Așa a fost. Pe Sfînta Precista.

Nenorocirea e că au sosit chiar în momentul de care-ți vorbesc. Dacă ar fi venit cu cinci minute mai tîrziu s-ar fi lămurit totul.

Iar acum sînt aici. Și mă bucur că dumneata ești un om care știe să asculte. Să ai încredere în ceea ce-ți spun : eu nu l-am omorît pe don Jesús.

11

INTRĂ DÁVILA.

— Nu joci un domino ?

Munguía slăbi puţin nodul cravatei sale în dungi şi se uită la Dávila, dar nu răspunse.

— Vrei s-o interoghezi pe bătrînă ? E aici... deşi cred că nu-ţi poate folosi la nimic ; a interogat-o Suárez şi n-a fost chip s-o facă să recunoască că era încurcată cu maistrul. A început să ţipe spunînd că bătrînul ei era un sfînt. Vrei s-o vezi ?

Munguía ridică din umeri. Căscă şi-şi acoperi gura cu dosul palmei.

— Ce zi e azi ?

— Vineri, de ce întrebi ? Dávila scoase pachetul şi-i oferi o ţigară. Vrei s-o interoghezi ?

Munguía trase una din cele două ţigări care se desprinseră din pachet. După ce căscă din nou, duse ţigara la gură.

— Ce i-a spus lui Suárez ?

— Nu ştiu exact, dar dacă vrei îl chem imediat ; îi oferi foc. Da, într-adevăr, asta te-ar putea interesa. Se pare că mai înainte a vrut să-l omoare cineva pe bătrîn. L-a lovit o dată cu cuţitul, atîta tot, nimic grav.

— Cine-i omul acesta ?

— Suárez ştie... vrei să-l întrebi şi după aceea să confirmi ce e adevărat din toate acestea ? Altfel spusele bătrînei n-au nici o valoare.

— Vorbeşte, deci, cu Suárez.

— Dacă nu... Altceva : probele de laborator nu-ţi oferă nimic ?

Munguía negă şi după ce mai trase de două ori din ţigară o aruncă la perete.

— Vorbeşte şi cu Valverde.

Intră Valverde.

— Ce spune Sherlock Holmesul meu ?

— Ţi-am spus că n-am nevoie de violenţe. Ţi-am spus-o clar şi ţie şi lui Pérez Goméz.

— Nu ştiu la ce te referi.

— O ştii foarte bine.

— Aaah. Valverde plescăi din buze. Nu i-am făcut nimic acestui dobitoc ; dar nu vom sta nici cu braţele în sîn. E vina lui că s-a băgat unde nu-i fierbe oala. Dacă-şi vede de treabă, nu mă ating de el. Dar trebuia să-l fi văzut ; atîta timp cît îl vom trata ca pe o domnişoară, se va ţine de fleacuri, ne va minţi. Cînd s-a mai pomenit aşa ceva la noi... Şi l-am lovit doar o singură dată, Pérez Goméz este martor. Şi nu ca să-l fac să mărturisească, cum crezi tu : ci ca să ştie cu cine stă de vorbă. O lovitură acolo, uşoară.

— În gît.

— Nu în gît, cine ţi-a spus ?

— Am văzut eu vînătăile.

— Care vînătăi ?

— Şi te-am avertizat de o sută de ori.

— Despre ce vorbeşti, Munguía ? Ştii că în tot acest timp n-am făcut altceva decît să jucăm domino. De unde vii cu povestea asta ?

— Îţi spun că am văzut vînătăile de pe spate şi lovitura de la gît.

— Visezi ! Ce interes aveam să-l fac să vorbească cînd tu puteai proceda după aceea aşa cum ai fi dorit ?

— Crezi că mă poţi duce de nas, Valverde ?

— Poţi să crezi ce vrei. Tot ce mi se întîmplă e pentru că ţi se dă ţie importanţă. Mai bine m-aş fi zbătut să mă ocup eu de acest caz.

— Zbate-te, timpul nu-i pierdut.

— Du-te dracului !

Intră Suárez.

— Bătrîna asta e nebună.

— Cine a fost cel ce-a dat cu cuţitul ?

— Nu mai ţin minte, dar îl am notat aici.

— Nu cumva un oarecare Tiburcio López.

— Tiburcio... ? Cred că... Da, da, Tiburcio López. Chiar el. De unde ştii ? Ai vorbit deja cu bătrîna ?

— Nu.

— El e. A spus că el şi cu răposatul se băteau adesea... Dacă vrei, îl caut, nu-mi va fi greu să dau de el.

— E mort.

— Cine, Tiburcio López ?

— De trei ani. S-a dărîmat coliba peste el.

— Bătrîna nu mi-a spus, tu de unde ştii ?

Munguía surîse. Se ridică în picioare şi-l bătu pe Suárez pe umăr.

— Ştiu alte lucruri.

— Îmi dau seama. Suárez îşi mîngîie mustaţa şi privi fix la Munguía. În scurt timp cazul va fi rezolvat, nu ?

— Într-un fel, da.

— A mărturisit ?

Munguía se întoarse cu spatele. Suárez întrebă din nou :

— A mărturisit ?

— E foarte clar : dumneata aveai destule motive să păstrezi tăcere cu privire la întîlnirea cu zidarul, care putea să hoinărească în acea noapte. Dumneata voiai totul sau nimic, pentru că eşti de părere că furturile făcute în grup întotdeauna eşuează ; nimeni nu poate garanta tăcerea unui complice dedat beţiei, a unui complice care cu mare uşurinţă îşi dă drumul la gură pentru că doreşte să-i facă pe tovarăşii săi să-l creadă foarte dibaci, care şi ei, la rîndul lor, sînt beţivi şi flecari, ca de altfel cea mai mare parte a zidarilor, pe care dumneata îi cunoşti şi-i ştii că-s în stare să împrăştie zvonul că prietenul dumitale şi dumneata i-aţi furat paznicului trei mii de pesos, ce trebuie împărţiţi, din acest moment, în trei, patru sau cinci, revenind fiecăruia o mie, şapte sute cincizeci sau şase sute, după numărul celor care au aflat, număr care se poate mări oricînd, pe măsură ce zvonul se răspîndeşte şi ajunge la urechile zidarilor care-s dispuşi să profite de acest zvon şi sînt mîndri în momentul cînd îţi cer cel puţin o mică participare dacă vrei să nu se afle. Dar dumneata nu te-ai dus pentru bani. Cu mai mult temei, deci, dumneata ai început să tremuri cînd ai ajuns la colţ şi ai început să fii asaltat de teama unei întîlniri cu zidarul, care putea trece întîmplător pe acolo, cu zidarul care venea cu intenţia de a fura, sau cu zidarul degenerat care venea, ştim acum pentru ce, să-l viziteze pe paznic. Ţi-ai schimbat planul. Ai înconjurat şantierul. Ai străbătut terenul din spate şi ai ajuns în dreptul bal-

conului. Pentru a te urca aveai nevoie de o frînghie, o ladă sau o scară. Aveai o ladă ? Nu. O frînghie ? Nu. Aveai o scară. Crezi că mă poţi înşela ? Aveai totul plănuit. Nu ţi-ai schimbat planul cînd ai ajuns la colţ şi ai început să fii asaltat de teama unei întîlniri cu zidarul care putea trece întîmplător pe acolo, cu zidarul care venea cu intenţia de a fura, sau cu zidarul degenerat care venea, ştim acum pentru ce, să-l viziteze pe paznic. Această teamă, această frică, această panică, ai simţit-o după-amiază, premeditînd crima şi conchizînd după o serie de ipoteze că orice întîlnire întîmplătoare la orele douăsprezece şi jumătate ţi-ar putea fi fatală. Şi nu numai întîlnirea întîmplătoare cu vreun zidar cunoscut, borfaş sau degenerat ; oricare trecător, viitor martor posibil, putea să-ţi încurce planul, nu-i aşa ? Omul care se opreşte să-şi aprindă o ţigară, şi în timp ce scoate chibritul, ia un băţ, îl freacă de cutie, te vede pe dumneata intrînd în şantier. Poate că acest om nu-şi închipuie nimic ! Acest om stinge băţul de chibrit, îl aruncă şi-şi continuă drumul gîndindu-se la treburile sale. Şi nici dumneata nu-l ajungi din urmă, nu-l opreşti şi nu-i spui : mă duc să omor un om ; necunoscutul e cuprins de nelinişte. Omoară-l, îţi răspunde, nu mă interesează. Nu. Dumneata nu te-ai gîndit la omul cu ţigara, te-ai gîndit la cei doi logodnici care la douăsprezece şi jumătate noaptea se mai giugiulesc pe aleea centrală a bulevardului Cuauhtémoc. Logodnicii pot să te vadă cînd intri, căci, după fiecare îmbrăţişare, întorc capul să vadă dacă se uită cineva la ei, şi tocmai ei sînt aceia care te observă, deşi nu se gîndesc la nimic deosebit deoarece pentru ei dumneata eşti doar un om care intră în şantier şi nimic mai mult ; şi deşi se află tot în acel loc, în aceeaşi poziţie, cînd dumneata îi spargi capul paznicului, sînt atît de preocupaţi de ei, încît nu mai au urechi pentru a auzi ţipetele bătrînului, sau le aud şi cred că este radioul din casa vecină, este stăpîna care o cheamă, mai las-o în pace, este omorît un om, dar ce ne priveşte pe noi ; tu apropie-te mai mult, aşa, şi mai mult, ah, ah. Nu. Dumneata nu te-ai gîndit la cei doi logodnici. Dumneata te-ai gîndit la poliţia străzii şi ţi-ai adus aminte că e mai bine să fii precaut decît să te văicăreşti. Ai intrat pe partea din spate. Aveai nevoie de o frînghie, de o ladă sau o scară. După-amiază, înainte de a ieşi împreună cu ceilalţi zidari, ai apucat lada şi ai aruncat-o peste gard, spre terenul din spate. Scara nu. Terenul din spate nu era complet împrejmuit cu gard. Oricine putea intra prin Romero sau Terreros. De la orele cinci după-amiază pînă la douăsprezece şi jumătate noaptea orice prăpădit putea aduce în linişte o scară. N-are nevoie de ladă. De frînghie nici să n-audă. Dacă, să admitem, ţi s-ar fi furat lada, dacă, să admitem, ţi s-ar fi furat scara, atunci dumneata ai fi pătruns în şantier prin Cuauhtémoc, avînd doar grijă să nu fii văzut de poliţai. Şi chiar pe acolo ai intrat, sau crezi că mă înşel ? Nici nu te-ai gîndit măcar la măsuri de precauţie, pentru că, în realitate, nu te-ai gîndit să săvîrşeşti această crimă. Erai beat. La a cincea sticlă de bere ai spus : mă duc şi-l omor pe bătrîn, de ce să nu-l omor ? Dumneata eşti un

criminal lipsit de experiență. Dumneata nu voiai să-l omori pe bătrîn. Dumneata nu ești un criminal. Dumneata te duceai să numeri sacii de ciment, rîndurile de cărămidă, grinzile ; nici nu te-ai gîndit la bătrîn. A fost numai rîsul lui, ia adu-ți aminte : ingineraș prost, inginerаș prost, inginerаș prost ; rîsul tuturor zidarilor rîzînd cu rîsul paznicului ; și cel al prietenilor săi și cel al tatălui său, care, deși nu i-o spunea, gîndea în sinea lui : băiatul meu nu este bun de nimic, dar trebuie să-l fac să aibă încredere în el, spunîndu-i că pentru el am cumpărat acest teren, cînd, de fapt, l-a cumpărat ca să se poată culca cu văduva care i l-a vîndut la prețul la care el se aștepta, și mama dumitale știa acest lucru, și dumneata știai, și dumneata frecventai bordelurile, dar cel puțin dumneata nu vei avea niciodată cinismul să spui propriului fiu că ceea ce contează, cu adevărat, în viață este fidelitatea. Niciodată, punîndu-i mîna pe umăr, nu-i vei spune : ești tot ce am pe lumea aceasta, tot ce fac, fac numai pentru tine, nici unul din colegii tăi n-a avut norocul tău, folosește-l, caută să cîștigi încrederea zidarilor, este firesc să ai probleme și e bine așa, căci nu trebuie să pierzi din vedere că fără rezolvarea acestor probleme niciodată n-o să poți deveni inginer—om de afaceri în toată puterea cuvîntului ; știi că șantierul e al dumitale, poți să te întorci acolo cînd vrei, chiar în această clipă. Și dumneata te-ai întors, deoarece, în afară de faptul că țineai să-i arăți tatălui că nu erai un om de nimic, voiai să-i arăți maistrului Alvarez, lui Jacinto,

paznicului și chiar lui Isidro, aflat și el pe acolo — ce mai rîdeau între ei — că nu poți admite ca autoritatea să-ți fie știrbită de o turmă de analfabeți care nu știu altceva decît să pună o cărămidă peste alta. Cu ce drept își permite ultimul muncitor să rîdă de dumneata ? Borfaș nenorocit, unde e portofelul ? Nu te-ai gîndit să-l omori. Nu voiai așa ceva. Ce s-a întîmplat ? Sticlele au fost de vină. Vina putea sta și în faptul că în timp ce te îmbătai te gîndeai la satul dumitale și la acel băiat pe care bătrînul îl pervertea sub propriu-ți nas ; stînd ascuns în acea noapte, murind de frică văzîndu-te pe dumneata cum îl omorai cu lovituri puternice pe bătrînul lipsit de apărare. Minciuni : nu pentru a răzbuna o amintire sfîntă, ci pentru a-i fura cei trei mii de pesos blestemați și murdari. Gîndindu-te la cei trei mii de pesos, dumneata ai pus la cale crima. Ai aruncat lada peste gard în terenul din spate. Ai așteptat pînă la ora douăsprezece și jumătate noaptea. Ai sărit gardul. Ai mers direct prin șantier. Ai ajuns la magazie. Ai intrat înăuntru : paznicul nu era acolo. Ai ieșit. Ai auzit zgomot sus. Ai urcat. Paznicul era chiar pe W.C., în baia de la etajul al doilea al blocului de pe bulevardul Cuauhtémoc. L-ai apucat pe paznic de gît, l-ai scuturat și i-ai strigat : Unde ții banii ? Pentru trei mii de pesos, de care dumneata aveai nevoie. Aveai atîtea de făcut : să plătești medicul pentru o naștere, să-ți cumperi îmbrăcăminte, mîncare, să achiți chiria, datoriile, dar mai cu seamă pentru a răzbuna nedreptatea cu care erai tratat nu nu-

mai de către inginerii de pe acest şantier şi de pe cele anterioare, dar şi de prietenul dumitale, care, deşi prieten, nu pierde nici o ocazie ca să te facă să simţi diferenţa care exista între un zidar cîrpaci şi cel mai bun ajutor al maistrului şantierului, în curînd şi el maistru de şantier, în timp ce la dumneata nici o schimbare, întovărăşindu-l la cîrciumă, rîzînd la glumele lui, scoţîndu-l din cîrciumă cînd nu mai ştia de el şi nu vorbea decît de satul său. Dumneata l-ai ajutat să-şi facă o casă. Furaţi material pentru a-i face lui casă. De ce nu dumitale ? Dumneata nu contai, nu ştiai să scrii, semnai printr-o cruce, dar urmele picioarelor nu se pot confunda. Urmele picioarelor pot oferi indicii preţioase. Dacă e vorba de un picior desculţ, al cărui desen papilar e mai greu de citit, se pot nota caracterele generale, dimensiunile şi particularităţile, ştiut fiind că există o relaţie invariabilă între lungimea piciorului şi statura individului. Urma lăsată de piciorul desculţ, cînd omul stă pe loc, este mai lată decît cea lăsată în mers. Aprecierea dimensiunilor piciorului este mai mult sau mai puţin exactă în funcţie de natura solului pe care s-a găsit urma : cînd avem un strat subţire de pămînt, de nisip umed sau de ipsos umed, urma va fi mai exactă decît în cazul nisipului uscat sau ipsos tare, unde urma va fi imprecisă şi nu ne poate fi de mare folos. Un om rănit, beat sau bolnav poate lăsa urme de paşi imprecişi, şovăitori. Asemenea urme pot apărea, din loc în loc, mai bine imprimate, aceasta demonstrînd că omul s-a oprit ca să-şi mai tragă sufletul. În timpul mersului, urma

călcîiului şi cea a extremităţilor digitale sînt mai adînci decît cele lăsate de restul tălpii ; în fugă, pasul devine mai lung, şi vîrful se imprimă mai adînc, urma lui fiind adesea singura vizibilă. Cînd examinăm urmele piciorului trebuie să trasăm linia de mers, precum şi unghiul de mers. Prima se constituie din linia dintre cele două tălpi, prelungindu-se pe tot traseul urmelor. Cea de a doua se formează din prelungirea liniei urmei fiecărei tălpi pînă la intersecţia cu linia de mers. Acest unghi poate fi verificat punîndu-l pe cel suspect să meargă şi comparînd linia lui de mers şi urmele lui digitale cu cele găsite în terenul din spate, care se înşiruie din strada Romero de Terreros pînă la gard. Pînă aici. Continuă apoi, dar imprecise, şovăitoare, pe nisipul umed al şantierului. Ele se pierd în dreptul apartamentelor din spate şi reapar, ici şi colo, împreună cu multe alte urme, în jurul magaziei ; dar pot fi identificate din nou pe scări, pe coridor, în ipsosul care se mai găsea în sufrageria apartamentului 201 şi în baie. Pare ciudat, dar se mai păstrează acolo, respectate de toate celelalte urme imprimate după aceea, parcă ar fi fost lăsate în ipsos umed şi în mod intenţionat. Ele se mai află acolo şi chiar dacă nu s-ar mai afla, ar fi suficiente cele lăsate în terenul vecin pentru reconstituirea drumului parcurs de dumneata la orele douăsprezece şi jumătate ale nopţii de duminică spre luni, cînd paznicul a fost omorît cu lovituri puternice de un om înalt de 1,78 m, cu părul negru, firele de păr avînd un diametru de 89 microni şi un bulb canelat, ceea ce ne face să credem că n-au căzut singure, căci procesul dezvoltării lor nu fusese

încheiat ; este vorba deci de fire smulse de victimă înainte de momentul crimei ; fire îmbibate de sîngele paznicului care avea o grupă diferită de cea a dumitale... Dacă inculpatul are pe haine pete de sînge cu grupa II și dacă el aparține grupei a II-a, este logic să se tragă concluzia că provin din sîngele lui ; dar dacă bănuitul ține de grupa a III-a este evident că petele aparțin unei alte persoane. Un om moare în zori ; sîngele său aparține grupei a IV-a ; pe batista inculpatului s-au găsit pete din grupa a IV-a ; concluzia firească : este foarte probabil ca stăpînul acestei batiste, descoperită în casa Pachitei, să fie autorul crimei, și orice pălăvrăgeală despre o hemoragie nazală n-ar fi decît o mare minciună. Sau poate că nu știai că poliția dispune de o serie de procedee prin care are posibilitatea să constate dacă spui sau nu adevărul ? Știai că avem laboratoare și că grație microscopului, într-o primă etapă a examenului histologic, se pot depista celule epiteliale, celule ale foselor nazale, ale căilor respiratorii sau celule epidermice în petele de pe batista dumitale, și, deși faci parte din aceeași grupă cu paznicul, ele nu provin din nas ci din cap, deci nu ți-a curs sînge din nas cum vrei să mă convingi ! Ești mai șiret decît pari, dar pe mine nu mă poți duce ; să nu-mi spui că dumneata crezi în poveștile cu strigoi pe care ți le-a povestit paznicul. Știai foarte bine că erau simple născociri, dar făceai pe prostul pentru ca el să poată continua, amuzîndu-te astfel, și povățuindu-te ce trebuie să faci ca să-ți cucerești logodnica. Tu nu erai în stare să te apropii de ea. Paznicul a trebuit să-ți explice cum e cu femeile ; a trebuit să te învețe cum să le mîngîi, ca să-ți cedeze cît mai repede ; așa cum a făcut el cu tine. Sărăcuțul de tine. Ți-ai dat tîrziu seama, la sfîrșit, și l-ai omorît pe paznic pentru a le demonstra zidarilor și mai ales ție însuți că nu ești homosexual. Erai un om cu scaun la cap, știai să distingi binele de rău, reacționai cu furie cînd aveai demnitate, căci bătrînul nu numai că a profitat de tine, dar ți-a întins și o cursă pentru a abuza și de logodnica ta. A trebuit să se întîmple această nenorocire ca să-ți dai seama în ce consta degenerarea bătrînului. Dar nu trebuia să-l omori. Trebuia să-l anunți pe inginer sau pe polițistul de stradă, pentru a fi dus din nou la ospiciu. Știu bine : nici nu te-ai gîndit la asta, pentru că niciodată nu ți-a trecut prin cap că paznicul te va trăda așa cum te-a trădat. Chiar și în noaptea de duminică, cînd, după ce ai făcut din nou pe prostul, nu ți-ai mai găsit logodnica în magazie, ai continuat, trecînd peste toate bănuielile, să ai încredere în el. Dar n-ai văzut-o luni la amiază, iar după-masă te-ai dus în Mexcoac. Țineai să vorbești cu ea. Aveai din nou îndoieli. Ghiceai adevărul dar refuzai să-l accepți, crezînd că paznicul nu putea fi atît de ticălos. Negreșit : erai un bărbat și un bărbat nu e un copil, nu gîndește ca un copil și nici nu crede orice, cum ai crezut tu în primele luni de muncă. Pentru a-ți iubi logodnica trebuia să fii bărbat. Nu era o glumă. Tu erai bărbat, iar logodnica

ta femeie. Și tu te duceai cu ea la paznic. Ai aruncat-o în brațele unui degenerat. Ai lăsat-o cu paznicul, cu un degenerat, nu cu tatăl tău, cu un degenerat care a vrut să devii homosexual, ca și el, pentru a auzi pe toți zidarii cum rîd de tine, așa cum au rîs de el de-a lungul întregii sale vieți, a unei vieți fără sens, umblînd de colo colo fără a putea găsi o muncă permanentă, deoarece era marcat cu semnul pe care îl au toți homosexualii în voce, în gesturi, în mers, ca o talangă atîrnată de gît care îi anunță pe oamenii întîlniți la țară sau la oraș să fugă de el cît mai repede cu putință. Tu te-ai apropiat de paznic pentru că aveai nevoie de o persoană care să te iubească. Pe mama ta o deranjai : te trimitea la nașa ta și în loc să te duci la ea mergeai să-l vizitezi pe paznic. Simțeai cum magazia și întreaga clădire devin adevărata, singura ta casă. Îl lăsai pe bătrîn să pună mîna pe tine, întrucît nu vedeai nimic rău în asta : era o formă de a te mîngîia, cum nu te-a mîngîiat nimeni niciodată. Acum știi că a fost o porcărie și că tu ai fost un porc : îi duceai logodnica deși ea era totul pentru tine ; și paznicul, nu tu, paznicul, înaintea ta, i-a dat jos chiloții ; paznicul te-a înșelat. Cu ce obraz i-ai spus după aceea logodnicei tale : iartă-mă. Ea te iubea și tu i-o duceai paznicului. Cu ce obraz ! Pierduseși, pentru totdeauna logodnica, și cînd te gîndești că o iubeai atît, atît de mult. Voiai să fugi. Atunci paznicul s-a ridicat, te-a amenințat cu o bucată de sîrmă, te-a înțepat în burtă, a vrut să-ți prindă mîinile.

I-ai simțit suflarea. Fără să știi cum și nici cu ce puteri, i-ai aplicat prima lovitură, a doua, a treia, a patra... pînă ce paznicul a amuțit. Dumneata ai fost cel care ai strigat văzînd sîngele lui și ai ieșit în stradă fără a avea grijă să iei și bucata de fier. Nu te gîndiseși să-l omori, dar l-ai omorît pentru că așa se întîmplă. Cine ți-a spus să strigi ? Dumneata singur te-ai dus să stai de vorbă, să termini toată acea poveste, iar el a început să te înțepe cu sîrma pînă cînd dumneata n-ai avut ce face, așa a fost. Oricum, o merita. Era mai bine așa. Chiar se arăta mulțumit. Așa li se întîmplă celor ce rîd de dumneata. Paznicul nu va mai putea să rîdă de el în fața celorlalți muncitori și nici să ofere prilejul ca vreun zidar să-și permită cea mai mică glumă, deoarece, din clipa în care un zidar își permite cea mai mică glumă, chiar nevinovată, ea constituie un indiciu că maistrul șantierului și-a pierdut autoritatea și-și vede astfel prestigiul călcat în picioare sau într-o zi, cînd nici nu bănuiești, zidarii se vor uni și-l vor denunța inginerului, acuzîndu-te pe dumneata că pe unul l-ai angajat cu opt pesos pe zi, iar pe altul cu cincisprezece, în timp ce dumneata în fișele de pontaj le treci unora mai mult decît au făcut în realitate. La aceasta nu te-ai gîndit înainte, te-ai gîndit după aceea, căutînd să găsești motivarea crimei. Și cei trei mii de pesos ? Deci e vorba de trei mii de pesos, ți-ai spus dumneata ; e mai bine așa, vor crede că a fost altul și nu dumneata. Sărman bătrîn. Dar e vina lui că ți-a aprins

sîngele. Vezi şi dumneata cît de simplu e. În crime de această natură asemenea reacţii, care par lipsite de logică, sînt frecvente şi se descoperă mai mult pe baza experienţei decît a logicii. Pentru că raţionamentul tipic în criminalistică nu este un raţionament deductiv ci unul prin analogie. Raţionamentul prin analogie presupune, din partea anchetatorului, cunoaşterea altor puncte de comparaţie. Aceste puncte înlesnesc studierea proceselor celebre, recurgerea la anchete anterioare, cunoaşterea directă a altor rezultate. Profesia de criminalist presupune ceea ce Conan Doyle numea o amplă erudiţie în planul senzaţionalului. În cursul anchetei, criminalistul nu trebuie să dea crezare evidenţei, care adeseori este înşelătoare ; trebuie să renunţe la logica curentă ; răufăcătorul, acţionînd într-o stare precipitată, pe care o implică orice act criminal, este puţin preocupat de logică şi săvîrşeşte, pe neaşteptate, acte absurde. Trebuie însă să se ţină seama că valoarea probelor nu este niciodată nici matematică şi nici absolută. Ele vor conţine întotdeauna un coeficient de eroare. Certitudinea, spune doctorul Locard, se constituie în funcţie de rigoarea tehnică folosită, de multitudinea elementelor utilizate şi concordanţa probelor culese. Ajungem la o concluzie negativă cu mai multă rapiditate şi siguranţă decît la una pozitivă. Indiciul nu probează în mod necesar culpabilitatea, spune Leon Lerich. Chiar dacă descoperim amprenta digitală a unei persoane în locul unde s-a produs crima, nu putem fi siguri, sprijinindu-ne numai pe acest element,

că această persoană este autorul delictului : singurul lucru care se poate afirma este că se afla acolo într-un anumit moment. Foarte bine, dar care este acest moment ? Iată o întrebare la care anchetatorul trebuie să răspundă pe baza interpretării tuturor indiciilor, pricepi dumneata ? Indicii de ordin tehnic şi de ordin psihologic. Ce zici de toate astea ? Reiese că dumneata îl urai pe paznic, nu numai pentru ceea ce paznicul îi făcuse surorii dumitale, ci şi pentru că în batjocura sa parcă resimţeai batjocurile zidarilor şi batjocurile de mai înainte, ale seminariştilor : seminaristul care n-a înţeles vocaţia dumitale, seminaristul care nu ţi-a luat apărarea, seminariştii sănătoşi, inteligenţi, copii provenind din familii bogate cărora le-a fost uşor să înveţe latina întrucît s-au pregătit în şcoli serioase şi au intrat la seminar după ce au absolvit şcoala secundară ; chiar şi cei mai tineri, cei care n-au terminat nici şcoala primară, înţelegeau, asimilau repede şi jucau baschet mai bine decît dumneata ; nu aveau pretenţia că sînt mari jucători, dar cînd alcătuiau echipele dumneata erai ultimul ales, ca şi cum ţi-ar fi făcut o favoare. Nu-ţi spuneau : ochelaristule, dar gîndeau : ochelaristule. În incinta seminarului, precum şi în afara lui, pe stradă, în cartier, pe şantier : Popa ochelaristul. N-ai fost bun nici de popă şi nici de instalator ; acolo trebuie să meargă Popa ochelaristul şi dumneata te duceai acceptînd totul în tăcere, din dragoste pentru Dumnezeu, dar ştiind bine că Dumnezeul dumitale te părăsise. Erai singur. Ţi-era teamă. Ai

fost cuprins de teamă în Hortensia 75, într-o noapte, întîlnindu-te pe neașteptate cu paznicul. Ai crezut că e dracul întruchipat. Ai strigat: e dracul, e dracul și în spatele dumitale au răsunat rîsetele paznicului și ale zidarilor. De ce nu recunoști? Tot mai crezi că ai văzut dracul, sau ce se petrece cu dumneata? Ți-e teamă că o să rîd și eu. Hai, spune. A fost dracul! Dracul sălășluia în corpul paznicului tot așa cum în timpul lui Hristos legiuni de demoni sălășluiau în corpurile nefericiților muritori care umblau prin lume și se duceau la Hristos să-i ceară îndurare, după ce Hristos potoli furia vîntului și a apelor și după ce ajunse pe celălalt mal, unde l-au întîmpinat, părăsindu-și mormintele, doi draci ce erau așa de mînioși încît nimeni nu îndrăznea să treacă pe drumul acela. Și l-au strigat spunîndu-i: Ce legătură există între tine și noi, fiul lui Dumnezeu? Ai venit într-un moment nepotrivit ca să ne pedepsești? Nu departe de acel loc păștea o turmă mare de porci și dracii îl rugară: dacă vrei să ne arunci, aruncă-ne în turma de porci. Le-a spus: Duceți-vă! Ei s-au vîrît în turmă și toți porcii s-au aruncat în mare, înnecîndu-se. Porcarii au luat-o la fugă și ajungînd în oraș povestiră cele întîmplate cu cei doi draci. Tot orașul ieși în întîmpinarea lui Hristos și văzîndu-l îl rugară să se retragă. Îți amintești? Ce gîndeai dumneata despre paznic cînd îți reaminteai că Hristos, chemînd pe cei doisprezece apostoli, i-a împuternicit să alunge spiritele rău făcătoare și să izbăvească lumea de boli și suferințe?

Dumneata te-ai dus la seminar pentru că voiai să fii unul din acei apostoli și să alungi dracul din corpul muncitorului zidar. Aduceți-mi-l aici. Și l-a chemat pe drac, care, într-adevăr, ieși, copilul vindecîndu-se pe loc. Atunci apostolii se apropiară de Hristos și-l întrebară: Cum se face că noi n-am putut să-l alungăm? Le-a spus: deoarece e mică credința voastră; căci, vă spun, cu drept cuvînt, că dacă ați avea destulă credință ați spune acestui munte: mută-te de aici și se va muta și totul va fi posibil. Această specie nu poate fi alungată decît prin rugăciune și post. Ajungea, deci, credința, rugăciunea și postul dumitale ca să poți alunga dracii din corpul și sufletul paznicului. A fost în Hortensia 75, îți mai amintești? Paznicul își făcea siesta. Dumneata ai intrat în magazie pentru un ciocan și l-ai găsit întins pe jos; un fir de bale i se prelingea pe barbă. Sforăia. Cînd dumneata te-ai apropiat pe vîrfuri, în taină, bătrînul mișcă o mînă ca și cum ar fi vrut să se apere de muște, dar fără să deschidă ochii. Dumneata te-ai oprit, te-ai uitat la el îndelung, pentru a te convinge că doarme. Te-ai rugat: Ajută-mă, Doamne, dă-mi voie s-o fac; nu pentru mine, ci pentru tine, Doamne, pentru gloria ta; pentru ca acest biet om să nu te mai jignească, iar ceilalți să se simtă obligați să te jignească. Eu sînt nedemn. Tu nu mi-ai dat voie să-mi împlinesc vocația; permite-mi măcar acest lucru. Iar după aceea, uită-mă. Fă ce vrei cu mine. Îți ofer viața mea, suferința mea, bolile mele, în schimbul iertării păcatelor sale și sal-

varea, pentru veşnicie, a sufletului său. În numele Tatălui, al Fiului şi-al Sfîntului Duh, părăseşte Satană trupul acestui om. Bătrînul nu se mişcă, dar dumneata ai auzit în spatele uşii rîsul zidarului. A fost în Hortensia 75, îţi mai aduci aminte ? Dumneata ai întins-o, dar ai auzit, între rîsete, ce i-a spus zidarul paznicului, trezindu-l : n-ai auzit ? Au scos dracii din tine, ha, ha, ha ! Acum eşti curat, ha ! ha ! ha ! Şi într-adevăr, paznicul era curat, liber. Dumneata şi toţi ceilalţi zidari care lucrau în Hortensia 75 aţi observat schimbarea bruscă intervenită în comportarea paznicului. În acest timp paznicul umbla cu capul în pămînt, gînditor, şi cînd cineva îi da un ghiont spre a-l trezi, bătrînul abia sălta capul, surîdea prietenos, şi lăsa din nou capul în jos şi se cufunda în reflexii sfinte care într-o bună zi îl vor duce la Dumnezeu. Şi pentru a grăbi întîlnirea dintre paznic şi dumnezeu, dumneata te-ai dus să vorbeşti cu el. Uimit, fără să se fi aşteptat, paznicul începu să-ţi mărturisească păcatele luîndu-te drept popă. Dumneata n-ai avut timp să-i explici că nu poţi, că trebuie să meargă la o biserică ; bătrînul îşi dădu drumul la gură, acuzîndu-se de păcate împotriva tuturor poruncilor lui Dumnezeu. Dumneata ai hotărît să rămîi, căci era foarte clar : Dumnezeu îţi da voie, în mod excepţional, să asişti la întoarcerea fiului risipitor, la întîlnirea fericită a oii rătăcite găsite de dumneata, care, cu privirea în jos, cu capul între mîini, ascultai atent, închipuindu-te în lunga sutană neagră, în colţul întunecos al parohiei

din Candelaria şi nu acolo, în Hortensia 75, la orele şase seara, auzind zgomotul ploii ce se contopea cu vorbele paznicului. Cerul se deschidea pentru bătrîn şi ploaia era un semn că Dumnezeu îţi dădea dreptul să ierţi păcate, tot aşa cum, făcînd o excepţie de la legile naturii, admitea ca în luna aprilie să cadă o asemenea aversă. Cum puteau să încapă atîtea păcate în sufletul unui om ? Niciodată nu ţi-ai putut închipui atîta răutate şi atîta noroc : să fii instrument al marelui miracol. Apa de ploaie a produs mici şiroaie pe care dumneata le-ai văzut curgînd spre stradă cînd aversa înceta în acelaşi timp cu spovedania paznicului. Un frumos curcubeu apăru pe cerul senin. *Ego te absolvo de pecatis tuis* [1]. Minune, minune. Dar s-a întîmplat că ridicîndu-te în picioare, frecîndu-l uşor pe spate, aşa cum ai freca dumneata spatele oricărui pocăit, din numeroşii pocăiţi care vor sosi la dumneata să se spovedească cînd faima dumitale de sfînt va trece dincolo de hotarele parohiei, ale oraşului şi ţării dumitale, şi va răspîndi în toată lumea vestea că un sfînt a coborît pe pămînt pentru a-i converti pe păgîni, pentru a restaura creştinismul, pentru a salva o societate, care se închina la falşi idoli, prin fericita vină a unui cler corupt, care, asemenea fariseilor din timpul lui Hristos, a uitat adevăratul sens al legii şi a făcut necesară apariţia unui om sfînt. Dar s-a întîmplat că ridicîndu-te în

[1] Îţi iert păcatele (în latină).

picioare și frecîndu-l ușor pe spate, rîsul zgomotos al zidarului urmat de cel al paznicului zguduiră pereții magaziei. Bătrînul a rîs de dumneata, folosind cuvinte de ocară, căci așa se întîmplă cînd un spirit murdar iese dintr-un om și umblă prin locuri aride, căutîndu-și un lăcaș, fără să reușească. Atunci spune: Mă voi întoarce la casa mea, de unde am plecat. Și reîntorcîndu-se, o găsește neocupată, bine îngrijită și frumos împodobită. Iese și-și caută șapte spirite mai rele decît el, pe care le aduce să locuiască acolo, constituindu-se astfel ultima etapă a acelui om mai păcătos decît primul. Așa trebuie să li se întîmple celor ce fac parte din această categorie a oamenilor perverși: șerpi, neam de vipere, cum veți putea scăpa oare de focul infernului? De asta nu vrei dumneata să recunoști că ai lucrat în Hortensia 75? De asta nu vrei să recunoști că-l urai pe paznic din acea zi, după cum îi urai pe colegii de la seminar, cum îți urai surorile, pe cumnatul dumitale, pe oamenii de pe șantier, care te făceau să roșești și pe care trebuia, negreșit, să-i ierți și să-i iubești mai mult decît pe dumneata însuți, dacă e adevărat că nu voiai să păcătuiești? Dar dumneata nu i-ai iertat și nici nu i-ai iubit. Ți-ai zăvorît inima, acceptînd păcatul, păcătuind din invidie, din ură, din trufie. Toate acestea nu te-au împins oare la crimă? Sau crima se săvîrșise din momentul în care l-ai acuzat pe paznic pentru a fi alungat de pe șantierul din Hortensia sau cînd l-ai acuzat pentru a fi alungat de pe șantierul din Cuauhtémoc,

sau cînd ți-ai exprimat dorința că vrei să-l vezi mort, trimis pentru veșnicie în infern. Nu voiai să-l omori, dar dracul te-a împins de la spate, deoarece dumneata nu mai aparțineai lui Dumnezeu, ci dracului, și dracul sălășluia în dumneata, iar dumneata erai dracul și dracul l-a negat pe Dumnezeu și a coborît în această tîrîtură pentru a-l omorî pe don Jesús.

Ușa se deschise. Pe culoarul lung răsunară pașii lui Munguía.

— Am nevoie de timp.

— Dacă ești incapabil, spune-o.

— Încă o zi.

— Să fie atunci ziua de azi.

— Încă o zi.

— Degeaba, Munguía.

Munguía se întoarse din nou către bară și făcu semn cu mîna bufetierului.

— Încă una... tu nu vrei?

Pérez Goméz încuviință din cap, bău dintr-o dată ce mai rămăsese în pahar și-l izbi de bară.

— Pentru ca să fie a cincea. Apoi adresîndu-se lui Munguía: Ești hotărît să te întîlnești azi cu ea?

Munguía surîse. Rămaseră liniștiți privind cum bufetierul scotea dopul sticlei și cum umplea din nou paharele. După ce trase un gît, Pérez Gómez arătă una din mesele libere.

— Dacă vreți să bem serios e bine să luăm loc.

— Poți să pleci dacă vrei, eu nu te oblig.

— Nimeni nu spune asta. Îți spun doar că e bine să luăm loc.

Apucîndu-l cu ambele palme, Munguía roti puțin paharul înainte de a-l duce la gură. Se vărsă puțin din conținutul lui, umezindu-i degetele.

— Ne așezăm, sau nu ? întrebă Pérez Goméz.

— Ți-am spus doar că nu te oblig.

— Ești fraier. Hai să ne așezăm, fără prea multe discuții... Eu plătesc tot ce bem de acum înainte. Se îndreptară spre masă. Nu mă cunoști îndeajuns sau ce-i cu tine ?

— Trebuie să fii la orele zece, nu-i așa ?

— E totuna. De pe scaunul său, Pérez Goméz îi făcu semn bufetierului : Sîntem aici, blondule, n-am plecat ! Și adresîndu-se lui Munguía : Mai dă-l în mă-sa ; și pe mine mă plictisește acest individ.

— Pe tine, de ce ?

— Cum, crezi că asta nu mă afectează și pe mine ? Într-adevăr, dacă n-ar fi prietenul tău nu m-ar interesa ; dar mă interesează pentru că nu este drept. I-am spus și lui Valverde : prostii.

— Valverde este un...

— Dă-i înainte cu Valverde ! Cum poți să vorbești așa, Munguía ? Dimpotrivă, Valverde și noi toți vom fi alături de tine pînă la sfîrșit.

— Era beat, asta a fost totul. Mi-a mărturisit.

— Ce ți-a mărturisit ?

— Lucruri legate de amabilitate.

— Vorbești serios ?

— Nu vorbesc, o știu foarte bine. Dar într-o zi i se va întîmpla și lui același lucru.

— Nu-i adevărat, Munguía. Aici nu sînt de acord cu tine. Nu pentru că aș vrea să-l apăr...

Hai să vedem : ești sigur că a fost amabil cu tine ?

— Sigur.

— De ce ?

— Treci peste asta, nu mai are nici o importanță. Pérez Gómez își scutură puțin trupul.

— Nu, nu... s-o luăm încet : ce te face să crezi că știi ? Spune-mi : de ce susții că știi ?

Munguía își trosni degetele. Scoase pachetul, luă o țigară, o răsuci pe masă. O duse apoi la gură. Pérez Gómez se grăbi să-i ofere foc ; după ce stinse bățul de chibrit îl aruncă.

Cele două pahare erau goale. Munguía îl chemă pe băiat și-i ceru o sticlă de Bacardí. I se aduse sticla și două pahare. Înainte de a le pune în mijlocul mesei, băiatul șterse masa cu o cîrpă udă. Apoi plecă luînd paharele murdare cu el.

— Valverde a spus doar în glumă că făceai pe prostul. Dar toți avem aceeași impresie, nu numai el. Nu ți-am spus eu să examinezi în laborator, din moment ce ai fost de acord, excrementele paznicului ? Și Dávila... dar îți producea scîrbă. Nu pentru asta eram amabili cu tine ; dimpotrivă.

Munguía oftă.

— De altfel, de ce să nu recunoaștem, tuturor ne place să facem pe niznaiul și să muncim cît mai puțin. N-am dreptate ?

Munguía bău din paharul său și-l umplu din nou.

— Ne place s-o tot tărăgănim. Unul cercetează cazul pe cont propriu, iar altul se scarpină pe burtă, jucînd domino. Dar să-ți mai spun un lucru : mă socotiți nebun. Și într-adevăr, Munguía, nici unul dintre noi nu are măcar jumătate

din creierul tău. Sîntem o adunătură de laşi ; începînd cu mine. Nu putem ieşi din obişnuinţă. Nimic nu ne îngrijorează : atribuim crima primului om întîlnit. Tu ştii bine asta, sughiţă. Trebuie să recunoaştem. Şi mai e ceva : cu ce ne alegem din toate astea ?

— Ai văzut cu ce ne alegem.

— Vorbesc în general. După atîtea strădanii, ce-am realizat ?

— Întreabă-l pe Valverde.

— Ai ce ai cu Valverde ! Cînd o să înţelegi că Valverde este un om cinstit ?

— Tot ce se poate.

— Nu, Munguía, să fii sigur de asta. Garantez eu pentru el.

Băură, Munguía se uita în fundul paharului în timp ce Pérez Gómez scoase o ţigară şi o vîrî între dinţi fără intenţia de a o aprinde. O aprinse după ce umplu cele două pahare şi bău cam jumătate din al său. Dădu fumul pe nas şi pe gură. Se uită fix la Munguía.

— Cu ce ne alegem, Munguía ? Uite de ce te întreb confidenţial : mai ţii minte cazul acela : bătrîna străpunsă de lovituri de cuţit în strada Tlanepantla ?

— Mda !

— Bine... mai ţii minte în ce moment i-am găsit rezolvarea ?

— Omorînd cu lovituri puternice un biet nenorocit.

— Tocmai la asta mă refer... Nu neg, mi-a scăpat mîna. L-am trimis în mă-sa, dar...

— Dar...

— N-aveam ce face. Cel puţin eu eram sigur că n-aveam încotro, pricepi ? Şi chiar mă simţeam mîndru... Pérez Gómez bău din paharul lui. Îşi puse apoi mîna pe cap. Mă simţeam mîndru...

Pentru prima oară, Munguía privi atent la tovarăşul său.

— Să nu rîzi. Niciodată nu-mi place să vorbesc de asta, dar... Ţi-o spun doar ţie, foarte confidenţial. Să nu spui nimic celorlalţi. Ştii ce mi se întîmplă ?... Credeam că mă uitase, cînd colo ce crezi ? uneori îl visez pe măgarul acela ; îl văd parcă aievea, în picioare, aşa cum îl vedeam pe şantier. Cu nici unul din ceilalţi nu mi se întîmplă aşa ceva, de ce oare Munguía ?

Munguía ridică din umeri.

— De aceea cînd dau de cineva care nu vrea să vorbească îmi amintesc de acel nenorocit şi-mi vine parcă să-l strig. Nu e semn bun. Îl pufni rîsul. Cu o zi în urmă a observat aceasta şi Valverde şi mi-a spus că toată tărăşenia se datoreşte faptului că nu m-am zbătut destul. S-ar putea să nu fiu de mare folos, sau poate că da, sau poate că trebuie să fiu puţin aşa cum eşti dumneata... de aceea te întreb.

— Şi ce vrei să-ţi spun ?

— Dacă sînt de folos sau nu ?

— Tu trebuie s-o ştii.

— Nu pot fi altfel, Munguía, nu pot fi. Ei sînt ca animalele. Cînd vorbesc, vorbesc foarte puţin, altfel trebuie să-i omori cu întrebări, cum spui tu. Dar pentru aceasta e nevoie de un anume

caracter. Şi se opri. Ridică paharul, îl puse din nou pe masă şi se lăsă pe spate : M-am îmbătat.

— Continuă, e foarte bine.

— Să nu rîzi de mine. De atunci eu nu mai pot spune că toţi sînt la fel.

— E greu să-ţi dai seama.

— Nu, Munguía, nu-s toţi la fel.

— Poţi continua aşa, nimeni nu te opreşte.

— Nu m-ai înţeles.

— Strînge-i de gît, atunci ! După tine cam aşa ceva ar merita : sînt nişte brute.

— Nu te grăbi.

— După voi, toţi sînt vinovaţi. Chiar dacă n-au vină, îi socotiţi vinovaţi. Asta vrei să spui, nu ?

— Lasă-mă să vorbesc, să nu exagerăm.

— Nu exagerez. Omorîţi-i, ce mai aşteptaţi. Călcaţi-i în picioare, rupeţi-le dinţii ! Sînt nişte brute.

Pérez Gómez strînse pumnii şi strigă :

— Şi crezi că nu-i acelaşi lucru dacă-i înnebuneşti cu întrebări ? N-o să-mi spui acuma că dacă nu-i baţi eşti un sfînt. Cum l-ai lăsat pe instalator ? De ce trebuia să-l pisezi atîtea ore în şir : ce-ai făcut luni ? Povesteşte-mi ce-ai făcut luni dimineaţa ? Ce-ai făcut luni după-amiază ? Ce-ai făcut luni seara ?... Şi apoi din nou : Ce-ai făcut toată ziua ? Cum te numeşti, unde locuieşti, cu ce te ocupi ?... Sărmanul ajunsese să nu mai ştie cum îl cheamă. Şi toate astea cum le putem numi ? Aşa nu e mai rău ? În timp ce Pérez Gómez ţipa, agitînd braţele, Munguía se făcu palid. Lăsă capul în jos şi îşi duse mîna la tîmple. Pérez Gómez se opri brusc. Nu mai face atîta caz.

Pentru cîteva momente se aşternu liniştea. Pérez Gómez îi spuse din nou :

— Nu mai face atîta caz. Sînt beat... Să nu crezi că astea-s adevăratele mele gînduri. Îţi spun sincer, Munguía, eu te admir. I-am spus-o şi lui Dávila ieri. Tu ne-ai oferit o probă. Dacă am avea douăzeci de oameni cu tine n-ar mai îndrăzni nici un ziarist să revină asupra năzbîtiilor... Nu mă crezi ? Se apropie de Munguía : Nu mă crezi ?

— Nu serveşte la nimic.

— Chiar mîine voi vorbi şi cu ceilalţi şi toţi patru vom interveni pentru tine. Ca să te convingi că sîntem oricînd gata să-ţi sărim în ajutor. Tu nu te grăbi, am eu grijă.

— N-aş vrea să-l mai induplecaţi.

— Fără îndoială că-l vom îndupleca ! Eu m-am gîndit mai de mult la asta.

— Lasă lucrurile aşa cum sînt, e mai bine.

— Nici nu vreau s-aud ! Încă de pe acum te asigur că tu vei duce la bun sfîrşit acest caz blestemat.

— Va fi ultimul, Pérez Gómez.

— Chiar aşa ?

— Îţi spun că va fi ultimul.

— Nu fi prost, asta ar însemna să-i dăm dreptate.

— Nu mă interesează.

— Dar pe mine mă interesează. Sîntem implicaţi şi noi.

— O să vezi că o să te cheme pe tine sau pe Valverde.

— N-o să ne ducem.

— Valverde se duce bucuros.
— Nici unul din noi nu se va duce, Munguía. Acest răspuns i-l vom comunica chiar mîine.
— Lasă-te de povești, eu nu mai am nici un interes să continui.
— Chiar că nu te cred. Știu destul de bine ce te-a necăjit mai mult în acest proces blestemat.
Munguía surîse, clipind din ochi, cufundat în toropeala produsă de Bacardí. Întinse o mînă pînă la cealaltă margine a mesei pentru a atinge umărul tovarășului său.
— Nu știi nimic. Îmi vine să rîd.
— De ce ?
— De ceea ce gîndești.
— Ți-am spus doar că te admir și că sînt de acord cu tehnica ta. Și apoi, ce dracu, aș vrea ca și dobitocul acela să te respecte. E prima oară cînd are un om ca tine și nu știe să-l prețuiască. Nu, domnule : sau termini cazul așa cum trebuie sau renunțăm cu toții.
Munguía izbucni din nou în rîs. Pérez Gómez sughiță.
— Ce naiba, trebuie să respecte un om care se ocupă cu adevărat de depistarea autorului crimei.
Deodată, ducînd mîna spre buzunarul de la haină și făcînd semn băiatului cu capul, Munguía se sculă :
— Cît îți datorăm ?
Fără a se mișca de pe scaunul lui, Pérez Gómez ridică doar capul.
— Ce, plecăm ?

— Îndată o să închidă.
— M-ai supărat, și în timp ce Munguía scotea două bancnote din servietă : Stai puțin, ți-am spus că plătesc eu.
— Lasă, plătesc eu.
— Numai cu condiția să mergem să bem în altă parte.
— Unde ?
— Știi doar... Trebuie să mai stăm de vorbă.
Băiatul ținea în mînă o hîrtie la care Munguía se uita chiorîș aproape în același timp în care îi vîra în mînă, obligîndu-l s-o închidă, cele două bancnote.
— Restul este pentru dumneata.
— Plecăm, blondule, spuse Pérez Gómez, trecînd, împleticindu-se, prin fața barei pe care tocmai o ștergea bufetierul. Apoi se sprijini de umărul lui Munguía și ieșiră amîndoi fără să vorbească. Înainte de a ajunge la colț zăriră un taxi. Pérez Gómez fluieră ducînd două degete la gură. Taxiul se opri.
— Foarte aproape, spre José Maria Izazaga. Întoarse pe loc, puse brațul pe spătarul scaunului din față, își strînse și mai mult picioarele și se uită spre Munguía : Primul lucru pe care-l voi face mîine va fi să-i spun două vorbe măgarului aceluia. Două adevăruri spuse inteligent, o să vezi... Și dacă nu dă importanță vorbelor mele îi spun că chiar din clipa aceea eu mă retrag... Dar, fără doar și poate, îmi va da ascultare ; deși tu nu crezi asta, el știe cît valorezi. Ceea ce s-a petrecut... știi ce înseamnă ? l-ai scos din

mocirlă. Și ca să fim sinceri : n-a spus el însuși ca totul să se facă fără folosirea forței ? Asta e. Tu te bazai numai pe tehnică. Și dacă nu recunoaște acest lucru, este un laș. Scuipă prin portiera mașinii, își șterse saliva de pe bărbie : Întotdeauna m-a amețit blestematul ăsta de Bacardí. Ai văzut că nu-mi place... Prefer Batey. Este foarte bun, afurisitul — îi arătă gîtlejul. Dar mi-e teamă să-l beau simplu, fără sifon.

Șoferul întoarse capul.

— Mergem drept ?

— Nu, nu, întoarce aici. Ia-o pe drumul ăsta. Spre casa verde... Aici, chiar aici.

Munguía deschise ochii.

— Plătesc eu, spuse Pérez Gómez.

Cînd taxiul o luă din loc, cei doi bărbați străbăteau lungul culoar întunecos. Intrară, împingînd ușa și dînd la o parte draperia înflorată care despărțea micul hol de prima cameră. În semiîntuneric se puteau distinge cîteva mese, toate goale. Văzîndu-i intrînd, trei femei îi întîmpinară. Cea care mergea înainte îi zîmbea lui Pérez Gómez.

— Ah, regina mea, spuse Pérez Gómez întinzînd o mînă spre sînii ei. Zîmbindu-i în continuare, femeia îi oferi o mînă. Pérez Gómez se dădu la o parte pentru a-i face loc lui Munguía.

— Nu-l cunoști ?

Munguía se înclină ușor.

— Nu, spuse femeia.

— Trebuie să fii atentă cu el, căci nu este altcineva decît Perry Mason ! — cercetă camera.

Ce trist e ! Ați vîndut deja marfa. Fără muzică, ce se întîmplă aici ?

— În ultimele zile așa a fost.

— Nu mai ai fete ?

— Ce, nu mai vezi ?

— A, da, și chiar foarte drăguțe, spuse Pérez Gómez, făcînd cu ochiul celor două care căscau la o masă. Nu-s așa de drăguțe ca tine, regina mea, dar sînt bune. Cum ți se pare bruneta, Munguía ?

— Merge, spuse Munguía, și se așeză. Femeia se întoarse spre tovarășele ei.

— Veniți aici.

— Această brunețică parcă e făcută pentru tine, Munguía. Seamănă cu cea din Napoli, îți amintești ? dar e puțin mai slabă... Ce, nu le dai să mănînce, regina mea ? Ia te uită cum arată. Să le vedem dinții.

— Termină ! spuse brunețica agitînd o mînă și întorcîndu-se apoi cu spatele.

— Afacerile îmi merg destul de prost. Cît timp e de cînd n-ai mai dat pe aici ?

— E vorba de baftă.

— Ce baftă ! Ne-ai uitat foarte repede.

— Pe tine, regina mea, nu pot să te uit niciodată. Lasă-mă să-ți dovedesc că nu te-am uitat...

— Fii cuminte... Beți ceva înainte sau treceți direct ? Astea sînt : cea de colo și blonda.

Pérez Gómez puse o mînă pe șoldul reginei sale și se întoarse spre Munguía.

— Ce zici, Perry Mason ?

— Să bem ceva, răspunse Munguía.

— Foarte bine. Ce vreți să beți ?

— Orice în afară de Bacardí... Ai cumva un rachiu de ienupăr ?

— Rachiu de ienupăr ? Cînd ai mai văzut așa ceva la mine ?

— Atunci n-ai nimic ! N-ai nimic în afară de acești sîni care mă înnebunesc.

— Bacardí, tequila...

— Chiar că ai ajuns la faliment... N-ai Batey ?

— Cred că da.

— Îți place Batey, Perry Mason ?

Munguía își luă mîna de la față și se așeză. Femeia se îndreptă spre brunetă.

— Vezi dacă mai e vreo sticlă de Batey. Cred că în fund, ai grijă să nu spargi ceva.

— Și cu servitul stai prost, regina mea. Nu-mi dau seama ce s-a petrecut de cînd n-am mai dat pe aici. Așa, e firesc să nu-ți meargă afacerile. Dacă n-ai băutură, n-ai nici clientelă... Culmea e că nici muștele nu se îngrămădesc aici ; uită-te, totul e pustiu, parcă ar fi un cimitir. Nu pot să cred că n-ai nici un client.

— Am doi sus.

— Numai cu doi nu poți scoate bani nici de cheltuială.

— Dar dacă-ți spun... A trebuit să vînd sala cu jocuri de noroc.

— Și picupul ?

— Nu, dar e stricat.

— Mda, ar mai trebui să ți se strice și fetele ca să fie totul în ordine.

— Asta trebuie s-o verifici tu, spuse femeia rîzînd, în timp ce se ducea să primească pe un tînăr, care, după ce intră, rămase nemișcat lîngă draperia înflorată.

Brunețica sosi cu sticla de Batey și cu două pahare. Ea și prietena sa — o femeie subțirică, cu o floare la piept — se așezară de o parte și de alta a lui Pérez Gómez și Munguía. În timpul celor douăzeci de minute, în care băură jumătate de sticlă, Pérez Gómez își făcu de lucru, umblînd pe sub rochia brunetei. La început fata se împotrivi, dîndu-i la o parte mîinile, atunci cînd Pérez Gómez încerca s-o pipăie, dar, pînă la urmă, trebui să cedeze la un semn pe care i-l făcu regina din semiîntuneric.

— Povestește-le de moartea paznicului, Perry Mason.

— Încetează.

— După cum vă puteți da seama, omul acesta este foarte cuminte... dar știu că voi rîdeți de detectivii pe care-i vedeți în filme și la televiziune ; el îi știe pe toți. Nu-i scapă nimic. Și face parte din cei care nu folosește bătaia, e foarte corect. Nu se folosește decît de... Pérez Gómez își dă de cîteva ori cu palma peste frunte. Aici are el totul. Nu-i așa ?... Hai, povestește-le.

— Încetează.

Cea cu floare la piept nu-și lua ochii de la Munguía.

— Eu îl văd pe Perry Mason în fiecare duminică. Este un om foarte drăguț.

— Dar să-ți vorbească de uciderea paznicului și vei vedea că e și mai drăguț. Pérez Gómez se ridică, urmat de brunetă. Ne întoarcem imediat.

Se îndreptară spre scară, zîmbindu-i reginei, care continua să vorbească cu tînărul. Munguía îi urmări cu privirea pînă ce dispărură.

— Chiar ești un fel de Perry Mason ? întrebă cea cu floare la piept.

Munguía oftă, scoase două bancnote din servietă, le puse pe masă și se ridică.

— Ai plecat ?

Regina străbătu toată camera.

— Ai plecat ?

— Am lăsat banii pentru băutură.

— Dar de ce așa repede ?

— Acum nu ; o să trec în altă zi... Vreau să mă despart de el, înțelegeți-mă. La revedere.

Regina și fata cu floarea la piept rămaseră uimite.

— La revedere.

Umblă toată noaptea și la șapte dimineața ajunse la locul unde se încrucișa strada Concepción Beistegui cu Cuauhtémoc. De pe partea dreaptă a străzii cercetă îndelung blocul. Traversă. Împinse poarta de fier : la o distanță de numai cinci pași stătea jos, pe pămînt, un om, ținînd pe umeri un *sarape* [1]. Își încălzea mîinile la focul pe care fierbea un ibric cu cafea. Zgomotul porții îl făcu să tresară. *Sarape*-le îi alunecă pe spate și căzu la pămînt.

— Cauți pe cineva ?

Munguía făcu trei pași. Omul se ridică în picioare.

[1] Un fel de haină, fără mîneci.

— Cauți pe cineva ?

— Dumneata ești paznicul ?

— Da, spuse omul. Ce dorești ?

Munguía îl privi de sus în jos.

— Nimic. Mai făcu un pas. Zîmbi. Nimic... Și-i puse o mînă pe umăr.

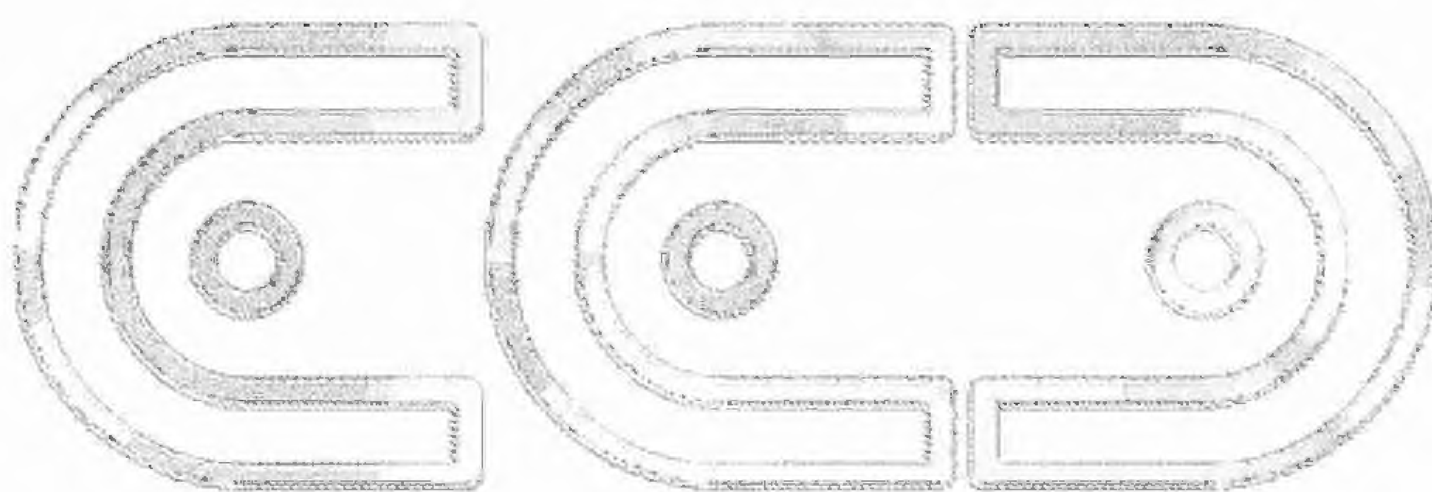
TIPARUL EXECUTAT LA

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918"

Coli de tipar 10; comanda nr. 278

Scanare și prelucrare digitală

de

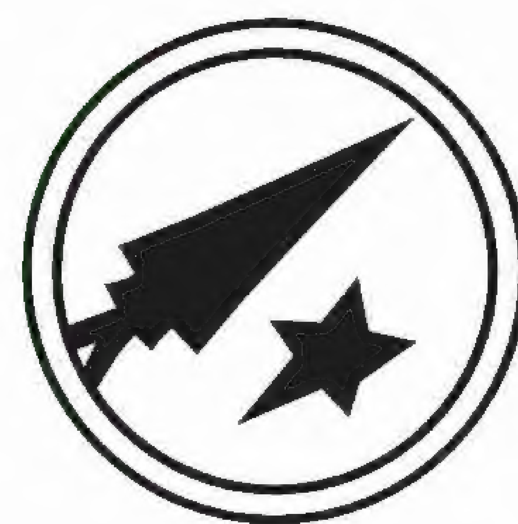

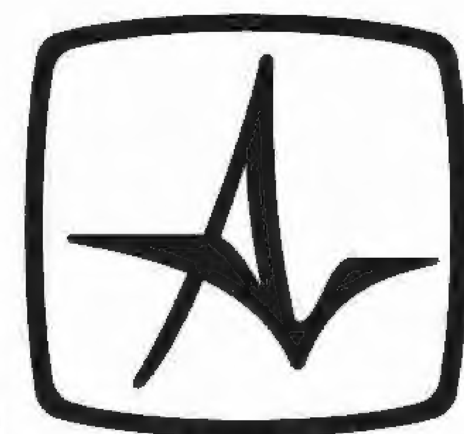
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2023